



Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Prawa

Ilona Edyta Wakuluk

Reformy instytucjonalne Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

Promotor rozprawy:
dr hab. Mieczysław Zdanowicz, prof. UwB

Promotor pomocniczy:
dr hab. Anny Doliwa- Klepackiej

Białystok 2016

Spis treści

Wykaz skrótów	1
Wstęp	5
Rozdział 1 Ogólna charakterystyka Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	9
1.1 Utworzenie Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	9
1.2 Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju w klasyfikacji organizacji międzynarodowych	18
1.3 Cele i funkcje Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	23
1.4 Członkostwo w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju	35
1.4.1 Rodzaje członkostwa, warunki i procedura przyjęcia, prawa i obowiązki członków	35
1.4.2 Ustanie członkostwa	44
1.5 Struktura organizacyjna Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	63
1.6 Procedura głosowania w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju	78
1.7 System finansowy Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	83
1.8 Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju a wybrane organizacje międzynarodowe	91
1.9 Wnioski	102
Rozdział 2 Obszary reform instytucjonalnych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	105
2.1 Reorganizacja Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Próby reform instytucjonalnych w latach 1946- 2007	105
2.2 Projekt pakietu reform instytucjonalnych w latach 2008-2016	117
2.2.1 Reforma akcjonariatu	117
2.2.2 System elastycznego zarządzania	128
2.2.3 Problem skutecznej reprezentacji państw członkowskich w Radzie Dyrektorów Wykonawczych	147
2.3 Wnioski	152

Rozdział 3 Wpływ reform instytucjonalnych na działalność Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	161
3.1 Aspekt finansowy i gospodarczy działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	161
3.1.1 Wzmocnienie zasobów finansowych	161
3.1.2 Polityka wobec państw na różnym poziomie rozwoju gospodarczego	170
3.2 Pozostałe aspekty działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	178
3.2.1 Doświadczenia Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w realizacji strategii rozwoju kraju na przykładzie Polski	178
3.2.2 Ewaluacja projektów i programy pomocowe, w tym zapewnianie globalnych dóbr publicznych	199
3.3 Wnioski	205
Rozdział 4 Oddziaływanie reform Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju na wybrane organizacje międzynarodowe	210
4.1 Reformy instytucjonalne Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w systemie międzynarodowych organizacji finansowych	210
4.1.1 Zagadnienie reform instytucjonalnych w wielostronnych bankach rozwoju	210
4.1.2 Instytucje Bretton Woods oraz Grupa Banku Światowego w procesie reform Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju	214
4.1.2.1 Przykłady reform instytucjonalnych w Międzynarodowym Funduszu Walutowym	214
4.1.2.2 Reformy Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w systemie Grupy Banku Światowego	225
4.1.3 Regionalne banki rozwoju a Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju	233
4.1.4 Współpraca bilateralnych banków rozwoju, agencji rozwoju oraz pozostałych regionalnych organizacji finansowych z Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju	235
4.2 Problematyka reform instytucjonalnych w Organizacji Narodów Zjednoczonych	237
4.3 Wnioski.....	245
Zakończenie	250
Aneks	260
Bibliografia	280
Spis tabel	313
Spis wykresów	314

Wykaz skrótów

AC	<i>Audit Committee</i> (Komitet ds. Audytu)
AG	<i>Advisory Group</i> (Grupa Doradcza)
AIIB	<i>Asian Infrastructure Investment Bank</i> (Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych)
BC	<i>Budget Committee</i> (Komitet ds. Budżetu)
BRIC	<i>Brazil, Russia, India, China</i> (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny)
CAS	<i>Country Assistance Strategy</i> (Strategia Pomocy dla Kraju)
CEB	<i>Chief Executives Board</i> (Zarząd Dyrektorów Generalnych)
CEO	<i>Chief Executive Officer</i> (najwyższy rangą urzędnik korporacyjny)
CFRR	<i>Center for Financial Reporting Reform</i> (Centrum Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju ds. Reformy Sprawozdawczości Finansowej)
CODE	<i>Committee on Development Effectiveness</i> (Komisja Efektywności Rozwoju)
	<i>Matters</i> (Komisja ds. Spraw administracyjnych w zakresie zarządzania i kompetencji Dyrektorów Wykonawczych)
CPL	<i>Currency Pool Loan</i> (pula pożyczek w różnych walutach)
CSI	<i>Selective Capital Increase</i> (selektywne podwyższenie kapitału)
DTC	<i>Developing and Transitional Countries</i> (państwa rozwijające się i przechodzących transformację)
FAO	<i>Food and Agriculture Organization of United Nations</i> (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa)
FRTAP	<i>Financial Reporting Technical Assistance Program</i> (Programu Pomocy Technicznej w Zakresie Sprawozdawczości Finansowej)
FSCL	<i>Fixed-Rate Single Currency Loan</i> (pożyczka o stałym oprocentowaniu w pojedynczej walucie)
FSL	<i>Fixed Spread Loan</i> (pożyczka o stałym oprocentowaniu)
GATT	<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i> (Układ Ogólny w Sprawie Taryf Celnych i Handlu)

GCI	<i>General Capital Increase</i> (ogólne podwyższenie kapitału)
HIPC	<i>Heavily Indebted Poor Countries</i> (najbardziej zadłużone biedne państwa)
IBRD	<i>International Bank for Reconstruction and Development</i> (Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju)
ICAO	<i>International Civil Aviation Organization</i> (Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego)
ICSID	<i>International Centre for Settlement of Investment Disputes</i> (Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych)
IDA	<i>International Development Association</i> (Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju)
IDGs	<i>International Development Goals</i> (Międzynarodowe Cele Rozwoju)
IEA	<i>International Energy Agency</i> (Międzynarodowa Agencja Energetyczna)
IEG	<i>Independent Evaluation Group</i> (Niezależna Grupa Ewaluacyjna)
IFAD	<i>International Fund for Agricultural Development</i> (Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Rolnictwa)
IFC	<i>International Financial Corporation</i> (Międzynarodowa Korporacja Finansowa)
IFL	<i>IBRD Flexible Loan</i> (elastyczna pożyczka MBOR)
ILO	<i>International Labor Organization</i> (Międzynarodowa Organizacja Pracy)
IMF	<i>International Monetary Fund</i> (Międzynarodowy Fundusz Walutowy)
IMO	<i>International Maritime Organization</i> (Międzynarodowa Organizacja Morza)
INGO	<i>International Non-Governmental Organization</i> (Międzynarodowa Organizacja Pozarządowa)
KWPT	Konwencja wiedeńska o prawie traktatów z 1969 r.
LIC	<i>Low-income countries</i> (państwa o niskim dochodzie)

MDGs	<i>Millennium Development Goals</i> (Millenijne Cele Rozwoju)
MDRI	<i>Multilateral Debt Relief Initiative</i> (inicjatywa na rzecz wielostronnego umarzania zadłużenia)
MIGA	<i>Multilateral Investment Guarantee Agency</i> (Agencja Wielostronnych Gwarancji Inwestycyjnych)
OECD	<i>Organization for Economic Co-operation and Development</i> (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju)
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
PforR	<i>Program-for-Results Financing</i> (program oparty na wynikach finansowych)
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PNB per capita	Produkt Narodowy Brutto na jednego mieszkańca
PPP	<i>Purchasing Power Parity</i> (parytet siły nabywczej)
SCI	<i>Selective Capital Increase</i> (selektywne podwyższenie kapitału)
SCP	<i>Single Currency Pool Loan</i> (pula pożyczek w jednej walucie)
SDG	<i>Sustainable Development Goals</i> (cele zrównoważonego rozwoju)
SDR	<i>Special Drawing Rights</i> (specjalne prawa ciągnięcia)
STWR	Share The World's Resources (organizacja pozarządowa "Podziel się Światowymi Zasobami")
UNCRS	<i>United Nations Council for Resource Sharing</i> (Rada ONZ ds. Udostępniania Zasobów)
UNCTAD	<i>United Nations Conference on Trade and Development</i> (Konferencja Narodów Zjednoczonych do spraw Handlu i Rozwoju)
UNDG	<i>United Nations Development Group</i> (Grupa Rozwoju ONZ)
UNDP	<i>United Nations Development Program</i> (Program Rozwoju ONZ)
UNERP	<i>United Nations Emergency Redistribution Program</i> (program awaryjny ONZ do redystrybucji żywności i innych podstawowych zasobów do osób żyjących w skrajnym ubóstwie)
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury)

UNFPA	<i>United Nations Population Fund</i> (Fundusz Ludnościowy Narodów Zjednoczonych)
UNICEF	<i>United Nations Children's Fund</i> (Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci)
UNIDO	<i>United Nations Industrial Development Organization</i> (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Rozwoju Przemysłowego)
UNWTO	<i>United Nations World Tourism Organization</i> (Światowa Organizacja Turystyki Narodów Zjednoczonych)
UPU	<i>Universal Postal Union</i> (Światowy Związek Pocztowy)
USA	<i>United States of America</i> (Stany Zjednoczone Ameryki)
USD	<i>United States dollar</i> (dolar amerykański)
VLR	<i>Variable Lending Rate</i> (pożyczka o zmiennym kursie)
VPU	<i>Vice Presidential Units</i> (jednostki organizacyjne- Wiceprezesa)
VSL	<i>Variable Spread Loan</i> (pożyczka o zmiennym oprocentowaniu)
WAT	<i>World Bank Administrative Tribunal</i> (Trybunał Administracyjny Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju)
WBG	<i>World Bank Group</i> (Grupa Banku Światowego)
WBI	<i>World Bank Institute</i> (Instytut Banku Światowego)
WHO	<i>World Health Organization</i> (Światowa Organizacja Zdrowia)
WIPO	<i>World Intellectual Property Organization</i> (Światowa Organizacja Własności Intelektualnej)
WMO	<i>World Meteorological Organization</i> (Światowa Organizacja Meteorologiczna)
WTO	<i>World Trade Organization</i> (Światowa Organizacja Handlu)

Wstęp

Międzynarodowe organizacje finansowe są aktywnym podmiotem gospodarki światowej. Powstały w wyniku wielostronnej umowy międzynarodowej na potrzeby wspierania rozwoju gospodarczego i społecznego państw członkowskich przez realizację swoich celów w postaci udzielania kredytów i pożyczek, gwarancji kredytowych, dokonywania inwestycji kapitałowych, a także doradztwa i pomocy szkoleniowej. Do najbardziej uznanych na arenie międzynarodowej organizacji finansowych zaliczyć należy Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju.

Znamiennym zjawiskiem, które wywarło istotny wpływ na przemiany instytucjonalne w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju, jest upadek systemu dwubiegunowego po drugiej wojnie światowej. Pojawiła się wówczas potrzeba dostosowania organizacji międzynarodowych do nowego środowiska międzynarodowego. W kolejnych dziesięcioleciach rozwinęła się dyskusja nad reformą Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Jest to okres przemian instytucjonalnych w zakresie samej organizacji oraz składu członkowskiego. Przekształcenia dotyczą zarówno sfery politycznej, jak i aspektów działalności gospodarczo- finansowej. Jednak zmiany instytucjonalne nie ograniczały się tylko i wyłącznie do jego struktury. Państwa członkowskie, w tym państwa rozwinięte, podjęły próbę implementacji reform instytucjonalnych odnoszących się do porządku ekonomicznego i znaczenia poszczególnych państw na świecie. Przedkładane propozycje dotyczą usunięcia ze Statutu nieaktualnych już klauzul lub zastąpieniu ich nowymi, odpowiadającymi zmieniającemu się otoczeniu prawnopolitycznemu. Istotnym wkładem do debaty nad reformą jest ożywienie wartości, celów i zasad Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, a także lepsze ukierunkowanie organów i mechanizmów działania, dostosowanie ich do nowych potrzeb i wyzwań. Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju stał się kluczową globalną organizacją międzynarodową, prototypem dla innych publicznych międzynarodowych organizacji i instytucji finansowych, które posiadają wspólne cechy, kapitał, strukturę oraz rodzaje finansowania i system doradztwa.

Mimo szeroko podzielanego na forum Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju przekonania co do potrzeby reform instytucjonalnych, kwestia ta wywołuje

poważne podziały na scenie międzynarodowej. Międzynarodowy Banku Odbudowy i Rozwoju cyklicznie otrzymuje szereg propozycji opracowywanych przez inne organizacje międzynarodowe i pozarządowe, fundacje lub stowarzyszenia zobowiązujące do gruntownej przebudowy istniejącego porządku instytucjonalnego. Wprowadzenie dobrych praktyk zarządzania i tworzenia reguł instytucjonalnych sprzyjających mechanizmom i procedurom obowiązujących w Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju niewątpliwie należy zaliczyć do czynników stymulujących procesy wprowadzania reform. Celem zapewnienia równowagi głosów w organach Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, demokratycznej struktury zarządzania, merytorycznych i obiektywnych wyborów jego Prezesa, determinując działalność finansową, gospodarczą i prawną Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju należy efektywnie wdrożyć system reform instytucjonalnych.

Celem głównym niniejszej rozprawy jest sformalizowana analiza oraz ocena struktury i działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w odniesieniu do głównego obszaru reform w sferze instytucjonalnej w międzynarodowym porządku prawnym. Kolejno, asumptem prowadzonych badań jest wyjaśnienie jego roli we współczesnym świecie, wskazania głównych obszarów reform instytucjonalnych, analiza współzależności pomiędzy reformami a poprawą sprawności działania Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, a także zagwarantowania stabilności instytucjonalnej w strukturach Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju poprzez wpływ na państwa członkowskie. Tym samym, celowe i uzasadnione stało się przygotowanie rozprawy doktorskiej na temat reform instytucjonalnych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Za główny problem badawczy należy uznać następująco sformułowane pytanie: Czy i w jakim obszarze uzasadnione jest wdrożenie przez Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju reform instytucjonalnych w swoich strukturach?

Biorąc pod uwagę założenia metodologiczne, podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe: Jaki jest aktualny poziom zmian instytucjonalnych w Międzynarodowym Bank Odbudowy i Rozwoju? Kiedy i w jakim obszarze zostaną przyjęte reformy instytucjonalne Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju? Jakie czynniki wpływają na procesy reform instytucjonalnych w Międzynarodowym Bank Odbudowy i Rozwoju?

Rozważania dotyczą okresu siedemdziesięciu lat funkcjonowania Banku mianowicie od powstania organizacji od 1944 roku do 1 czerwca 2016 roku.

Praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich jest poświęcony genezie organizacji, zasadom i warunkom członkostwa oraz jego podstawowym celom, zadaniom i funkcjom. Przedstawiono również istotę i charakter zasobów finansowych. Dokonano także prezentacji struktury organizacyjnej oraz szczegółowej analizy procedur podejmowania decyzji.

W rozdziale drugim zaprezentowano zbiorcze zestawienie obszaru reform instytucjonalnych najczęściej podejmowanych w ostatnich dziesięcioleciach. Analizowano mechanizmy tworzenia prawa poprzez system podejmowania decyzji w poszczególnych organach Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, w tym głosowania (zasad członkostwa, siły i podziału głosów państw członkowskich) oraz tworzonych aktów prawa organizacji międzynarodowych. Scharakteryzowano i sklasyfikowano organy zarządzające, proces wyboru Prezesa Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz jego odpowiedzialność wobec podejmowanych działań. Rozdział zakończono prezentacją oraz analizą opracowań projektów reform instytucjonalnych.

W rozdziale trzecim przybliżono problematykę wpływu reform na działalność Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Prace tej organizacji w kwestiach udzielania wsparcia finansowego, usług doradczych i analitycznych oraz przyczyniania się do rozwoju gospodarczego państw członkowskich przeanalizowano w dwóch kontekstach: aspektów gospodarczych i finansowych oraz pozostałych- ze szczególnym uwzględnieniem ewaluacji projektów i programów pomocowych. Przedstawiono również aspekty instytucjonalne w praktyce jego funkcjonowania przez szczegółową analizę aktywności w zakresie udzielania wsparcia kredytowego oraz pomocy technicznej na przykładzie Polski.

W rozdziale czwartym poruszono kwestie realizacji prac Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w zakresie wdrażania reform instytucjonalnych na tle innych organizacji międzynarodowych. Szczególną uwagę poświęcono aspektom reform instytucjonalnych Banku, prezentując wcześniej ich uzasadnienie prawne i proces podejmowania decyzji oraz przyznawania środków finansowych. Podkreślono kwestie obecności elementów politycznych, ideologicznych postaw państw członkowskich oraz

pokus nadużycia w kontekście tworzenia prawa we wskazanej organizacji. Przeanalizowano zmiany wprowadzane w działalności i polityce Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju wraz z najnowszymi inicjatywami organizacji w tym zakresie. Omówiono także systemy funkcjonowania i zależności wielostronnych, regionalnych, bilateralnych banków rozwoju, agencji rozwoju oraz pozostałych regionalnych organizacji finansowych, jak również poszczególnych instytucji Grupy Banku Światowego, także relacje Banku z innymi międzynarodowymi organizacjami - Międzynarodowym Funduszem Walutowym oraz Organizacją Narodów Zjednoczonych.

Na zakończenie rozprawy sformułowano wnioski sporządzone na podstawie szczegółowych analiz i weryfikacji tez.

Pracę napisano opierając się o zbiór materiałów źródłowych, które stanowiły podstawę realizacji celu badawczego. Wykorzystano liczne opracowania - głównie zagraniczne oraz, w mniejszym stopniu, krajową literaturę przedmiotu, materiały pierwotne w postaci aktów prawnych oraz zestawień finansowych analizowanej organizacji, a także raporty problemowe, badania ilościowe, bazy danych innych organizacji międzynarodowych, opinie, oceny oraz raporty niezależnych organizacji pozarządowych. Tak obszerny zakres materiałów tworzy podstawę do prowadzonego dyskursu naukowego i dowodzenia zawartych w pracy tez.

Proces realizacji celu badawczego oraz weryfikacji tez dotyczących kwestii reform o charakterze instytucjonalnym wiąże się z kluczowymi problemami metodycznymi odnoszącymi się do kwantyfikacji zjawisk, których istotą jest ich jakościowa natura i wielowymiarowy charakter. Na podstawie koncepcji metodologicznych oraz ze względu na prawnomiędzynarodowy charakter rozprawy doktorskiej w badaniach zastosowano następujące metody badawcze charakterystyczne dla nauk prawnych: metodę historyczno-prawną, metodę dogmatyczną, metodę analizy porównawczo-prawnej, metodę analizy statystycznej, metodę empiryczną.

Rozdział 1 Ogólna charakterystyka Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

1.1 Utworzenie Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

Organizacje międzynarodowe (międzypaństwowe)¹ tworzą szczególną formę zinstytucjonalizowanej współpracy międzynarodowej². Stanowiąc „*stałe zrzeczenie państw, oparte na umowie międzynarodowej i utworzone dla określonych celów w dziedzinie stosunków międzynarodowych*”³. Odgrywają one znaczącą rolę w sferze stosunków międzynarodowych⁴. Współczesne międzynarodowe organizacje międzypaństwowe ustanawiają jedne z najbardziej intensywnych form współpracy, a zarazem rywalizacji państw przy osiągnięciu wspólnych celów, w tym w dziedzinach: politycznej, gospodarczej, społecznej, humanitarnej⁵. Rola organizacji międzynarodowych międzypaństwowych w prawie międzynarodowym publicznym stale wzrasta stanowiąc odpowiedź na rosnącą potrzebę współpracy międzynarodowej państw⁶.

Termin międzynarodowa organizacja międzypaństwowa odnosi się do „*form współpracy państw, ustalonej w wielostronnej umowie międzynarodowej, obejmującej względnie stały zakres uczestników, których podstawową cechą jest istnienie stałych organów o określonych kompetencjach i uprawnieniach, działających dla realizacji wspólnych celów*”⁷ będąc „*związkiem (zrzeszeniem) państw lub podmiotów prawa wewnętrznego, pochodzących z różnych państw, powołanych do życia w celu stałej realizacji zadań, określonych w dokumencie założycielskim, będącym umową międzynarodową (statut, komisja) w rozumieniu konwencji o prawie traktatów z 23 maja 1969 r. lub umową prawa prywatnego*”⁸.

¹ Dokonując omówienia zagadnienia organizacji międzynarodowych (organizacji międzypaństwowych) należy dokonać rozróżnienia pomiędzy organizacjami międzypaństwowymi (międzyrządowymi, rządowymi) a organizacjami pozarządowymi, ze względu na odmienny charakter i znaczenie w prawie międzynarodowym publicznym. W stosunkach międzynarodowych główna rola przypada międzynarodowym organizacjom międzypaństwowym.

² A. Łazowski, A. Zawadzka-Łojek, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2011, s. 97.

³ L. Antonowicz, *Podręcznik prawa międzynarodowego*, Warszawa 2011, s. 90.

⁴ M.S. Shaw, *International Law*, Cambridge 2008, s. 259.

⁵ J. Białocerkiewicz, *Prawo międzynarodowe publiczne. Zarys wykładu*, Toruń 2007, s. 342.

⁶ Szerzej: W. Morawiecki, *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa 1965; J. Klabbers, A. Walendahl (red.), *Research Handbook on the Law of International Organizations*, Helsinki 2011.

⁷ W. Góralczyk, S. Sawicki, *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa 2013, s. 282.

⁸ J. Białocerkiewicz, op.cit, s. 342.

Mając na uwadze powyższe definicje- organizację międzynarodową międzypaństwową cechuje przede wszystkim międzynarodowy charakter strony podmiotowej, zrzeszającej grupę państw. W doktrynie prawa międzynarodowego przyjmuje się, że wymagane jest uczestnictwo co najmniej trzech podmiotów założycielskich. Materialną podstawą działalności i powołania organizacji jest wola państw wyrażona w formie stałej, zinstytucjonalizowanej współpracy. Zbieżność i relatywna trwałość interesów w dziedzinie objętej przedmiotem działalności organizacji stanowią jedną z cech szczególnych międzynarodowej organizacji międzypaństwowej. Celem państw członkowskich jest także długofalowa realizacja pewnego procesu lub jego elementów. Podstawę prawną działania powinna tworzyć umowa międzynarodowa, stanowiąc jednocześnie statut organizacji, określając cele i zasady, warunki członkostwa, prawa i obowiązki. Niezbędnym staje się również powołanie stałych wewnętrznych organów, zapewniających ciągłość i instytucjonalizację współpracy międzynarodowej. Permanentny charakter działalności zapewnić ma powołanie co najmniej trzech stałych organów o charakterze: plenarnym, wykonawczym i sekretariatu. Państwa działając w ramach organizacji międzynarodowej międzypaństwowej uzyskują zbiorową legitymizację swoich działań, której nie osiągnęłyby funkcjonując pojedynczo⁹.

Najczęściej spotykaną praktyką powstawania organizacji międzynarodowej międzypaństwowej jest zawarcie przez państwa - bądź inne organizacje międzynarodowe - wielostronnego traktatu (umowy międzynarodowej) określanej jako umowa założycielska lub statut organizacji, rzadziej traktat konstytucyjny¹⁰. Instytucja konferencji międzynarodowej poprzedza powstanie międzynarodowej organizacji międzypaństwowej¹¹. Z wnioskiem utworzenia organizacji może wystąpić: pojedyncze państwo, nieformalna grupa państw, już istniejąca inna rządowa organizacja międzynarodowa, osoba fizyczna lub prawna, jak również grupa osób. W ostatnim przypadku mamy w zasadzie do czynienia wyłącznie z pomysłodawcą, a koncepcja utworzenia organizacji musi zostać przyjęta przez twór posiadający podmiotowość prawnomiędzynarodową. Projektodawca wykonuje szereg obowiązków, m.in.

⁹ Por. J. Horodyński (red.), *Prawo międzynarodowe publiczne. Repetytorium*, Warszawa 2008, s. 131; W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 284; J. Białocerkiewicz, op.cit., s. 342-343; A. Łazowski, A. Zawadzka-Łojek, op.cit., s. 174.

¹⁰ B. Kuźniak, M. Marcinko, *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa 2013, s. 11-12.

¹¹ L. Antonowicz, op.cit., s. 91.

opracowuje wstępny projekt statutu organizacji, ustala listę uczestników konferencji założycielskiej będących jednocześnie potencjalnymi członkami organizacji, a także organizuje konferencję założycielską. W celu wykonania zobowiązań założycielskich pomysłodawcy często powołują specjalny tymczasowy organ lub wykorzystują organ/organy funkcjonujące już w innej rządowej organizacji międzynarodowej. Kolejnym etapem jest konferencja założycielska, podczas której ma miejsce dyskusja nad projektem statutu, zakończona jego uchwaleniem. Zgodnie z art. 9 ust. 2 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969 r. (KWPT)¹², przyjęcie tekstu traktatu na konferencji międzynarodowej następuje poprzez głosowanie, większością dwóch trzecich głosów państw obecnych i biorących udział w głosowaniu, chyba że taką samą większością postanowią one zastosować inną regułę. Po zaakceptowaniu statutu nowo powstałej organizacji międzynarodowej zgłaszanie zastrzeżeń, z reguły, jest niedopuszczalne. Jeżeli jednak dana umowa założycielska nie zawiera żadnych postanowień dotyczących zgłaszania uwag, wówczas zgodnie z art. 20 ust. 3 KWPT wątpliwość wymaga przyjęcia przez kompetentny organ tej organizacji. Występuje tu pewna odmienność w stosunku do typowej procedury przyjmowania zastrzeżeń, ponieważ w przypadku traktatu, który nie jest statutem organizacji międzynarodowej, klauzule przyjmowane są przez pozostałe umawiające się strony¹³.

Budowa statutu międzynarodowej organizacji międzypaństwowej przypomina budowę statutu spółki, partii politycznej, fundacji czy stowarzyszenia- czyli osób prawnych, które funkcjonują na podstawie ustawodawstwa wewnętrznego poszczególnych państw. Statut zazwyczaj składa się z postanowień, które można pogrupować w następujące części: wstęp, cele i zadania organizacji, prawa i obowiązki członków, struktura organizacji (organy i ich kompetencje), siedziba organizacji, czas trwania organizacji (jeżeli jest ograniczony). Do statutu mogą być dodane załączniki, np. regulaminy poszczególnych organów organizacji¹⁴.

Międzynarodowe organizacje finansowe stanowią ważną kategorię organizacji międzynarodowych. Przyczyn ich powstania upatruje się w tendencjach występujących u progu XX wieku, między innymi zwiększeniu zapotrzebowania na płynność

¹² Konwencja wiedeńska o prawie traktatów sporządzona w Wiedniu z dnia 23 maja 1969 r., Dz. U. 1990, nr 74, poz. 439 ze zm.

¹³ Z. Doliwa- Klepacki, *Encyklopedia organizacji międzynarodowych*, Warszawa 1997, s. 49 i n.

¹⁴ Ibidem, s. 49 i n.

międzynarodową wynikającą z rozwoju rynku światowego oraz wymogu rozliczania transakcji międzynarodowych; kryzysie systemu waluty złotej, a także kolejnych kryzysach światowego systemu walutowego wynikających z odejścia od wymienialności walut na złoto, ograniczeniu lub braku wymienialności walut, wzroście ryzyka kursowego (licznymi dewaluacjami), nierównowadze bilansów płatniczych; podwyższeniu skłonności do kooperacji na poziomie międzynarodowym; obopólnym podporządkowaniu się gospodarczym państw; postępie technicznym, głównie w dziedzinie komunikacji i sieci transportu; przekonaniu o korzyściach płynących z członkostwa w danej organizacji¹⁵.

W XX wieku stosunki międzypaństwowe ulegały procesom globalizacji. Po drugiej wojnie światowej powstał projekt stworzenia nowego, międzynarodowego ładu gospodarczego¹⁶. Z kolei zaś zdobyte doświadczenia wynikające z okresu międzywojennego, tak zwanego „wielkiego kryzysu”¹⁷, który był powodem masowego bezrobocia, załamania handlu światowego, obrony bilansów płatniczych czy restrykcyjnej polityki protekcjonalistycznej zrodziło się powszechne przekonanie o konieczności tworzenia instytucjonalnych form sprawujących nadzór nad handlem i finansami międzynarodowymi.

Początki budowy i przywrócenia powojennego porządku w gospodarkach państw pojawiły się już 1942 r., kiedy Japonia dokonała ataku na Pearl Harbour oraz po wypowiedzeniu wojny przez Niemcy Stanom Zjednoczonym Ameryki. W lutym 1942 r. zostało podpisane porozumienie *Anglo- American Mutual Aid Agreement*¹⁸ zawarte pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią, które przewidywało nie tylko sojuszniczą współpracę, ale i zakładało przyszłą współpracę gospodarczą w postaci planów odbudowy zniszczonej Europy. Przygotowana umowa zakładała kooperację oraz wzajemne niesienie pomocy aliantom. Zauważono również potrzebę liberalizacji handlu i rozwoju gospodarczego wszystkich państw dotkniętych negatywnymi skutkami wojny. Ukoronowaniem tak zapoczątkowanych działań było zorganizowanie- po ponad

¹⁵ E. Chrabonszewska, *Międzynarodowe organizacje finansowe*, Warszawa 1991, s. 9-10.

¹⁶ Szerzej: S. Bieleń, *Polityka w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2010, s. 207- 243.

¹⁷ Wielki kryzys, także określany mianem wielkiej depresji (ang. *great depression*)- najprawdopodobniej najdłuższy i największy kryzys gospodarczy, który miał miejsce w latach 1929-1939 obejmując państwa Zachodu oraz prawie wszystkie dziedziny gospodarki.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/243118/Great-Depression> [01.09.2015].

¹⁸ *Anglo-American Mutual Aid Agreement*, 28.02.1942, <http://avalon.law.yale.edu/wwii/angam42.asp> [01.09.2015].

trzyletnich przygotowaniach- konferencji, która odbyła się w 1944 r., w Bretton Woods (Stany Zjednoczone Ameryki)¹⁹.

Zanim jednak zorganizowano spotkanie oficjalnych przedstawicieli państw²⁰ w Bretton Woods, w 1941 r. urzędnicy Departamentu Skarbu USA otrzymali zadanie opracowania memoriału na temat problemów monetarnych i finansowych, których efektem miało być założenie funduszu i banku o międzynarodowym charakterze. W 1942 r., prezydent F. D. Roosevelt zobligował współpracowników do powołania komisji będącej reprezentacją wybranych amerykańskich ministerstw. Efekty prac można było zobaczyć już w 1943 r., kiedy podjęto formalną decyzję o utworzeniu Organizacji Narodów Zjednoczonych²¹. Została ona przyjęta przez cztery mocarstwa- Stany Zjednoczone, Wielką Brytanię, ZSRR i Chiny- podczas konferencji 30 października 1943 r., w Moskwie.²² Na forum Narodów Zjednoczonych zaprezentowano ministrom finansów pierwsze realne działania, które stały się bodźcem do dwustronnych dyskusji z udziałem przedstawicieli około trzydziestu państw. Rok 1944 r. stał się przełomowy, gdyż już w kwietniu udało się wypracować wspólny projekt w postaci projektu Statutu²³, który został zaprezentowany podczas Konferencji Monetarnej i Finansowej Narodów Zjednoczonych, zwołanej, w Bretton Woods w stanie New Hampshire (USA), przez prezydenta F. D. Roosevelta w dniach 1- 22 lipca lipcu 1944 r.²⁴ (oficjalna nazwa: *Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Walutowych i Finansowych*)²⁵.

Podczas Konferencji przedstawiono dwie koncepcje budowy nowego systemu ram gospodarki światowej: plan doradcy amerykańskiego Sekretarza Finansów Harrego

¹⁹ J.J. Wajszczuk, *Międzynarodowe środowisko finansowe. Kierunki instytucjonalizacji*, Warszawa 2005, s. 111.

²⁰ Por. T. Łoś- Nowak, A. Florczak, *Stosunki międzynarodowe*, [w:] *Encyklopedia politologii*, red. M. Żmigrodzki, Warszawa 2010, s. 298.

²¹ W deklaracji odnoszącej się do bezpieczeństwa powszechnego sygnatariusze ustalili „(...) uznają konieczność utworzenia organizacji międzynarodowej, opartej na zasadzie równości suwerennej wszystkich miłujących pokój państw i dostępnej dla wszystkich państw, wielkich czy małych, a mającej za cel utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa”. Za: J. Symonides, *Organizacja Narodów Zjednoczonych: geneza, podstawa, cele i zasady funkcjonowania, struktura, organy główne i pomocnicze, system Narodów Zjednoczonych*, [w:] *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i perspektywy*, red. J. Symonides, Warszawa 2006, s. 21

²² Ibidem.

²³ Szerzej na temat zasad systemu z Bretton Woods: M. Jurek, *Międzynarodowy system walutowy i systemy kursowe w warunkach integracji finansowej*, Poznań 2011, s. 105 i n.

²⁴ J. Głuchowski, *Międzynarodowe stosunki finansowe*, Warszawa 1997, s. 10.

²⁵ A. Budnikowski, *Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze*, Warszawa 2006, s. 366.

Dextera White'a *Fundusz Stabilizacyjny Stanów Zjednoczonych*²⁶ oraz wybitnego brytyjskiego ekonomisty Johna Maynarda Keynes'a *Propozycje utworzenia Międzynarodowej Unii Clearingowej*²⁷. Projekty dotyczyły również ustanowienia międzynarodowych instytucji finansowych²⁸. Plany obydwu autorów dążyły do zapewnienia, iż nie nastąpi powrót przedwojennego wzorca destrukcyjnych ekonomicznych praktyk. Obie strony podzielały wspólne polityczne idee pokoju i stabilizacji. Podczas gdy celem White'a było ustanowienie międzynarodowej instytucji finansowej, której działanie byłoby oparte na zapewnieniu stabilności kursów walut, propozycje Keynesa były dużo bardziej ambitne i innowacyjne, a jego podstawowe założenia obejmowały ramy globalnego zarządzania²⁹. Toczono dyskusje, które odnosiły się do obydwu planów.

Obejmując zagadnienia idei inicjatorów zmian na arenie międzynarodowej należy stwierdzić, iż opierały się one raczej na kontrastach niż wspólnych założeniach. White identyfikował deficyt bilansu płatniczego ograniczony do państwa dłużnika, podczas gdy Keynes uważał, iż taka nierównowaga makroekonomiczna, z jej potencjalnym niekorzystnym wpływem na politykę gospodarczą, byłaby problematyczna zarówno dla państw posiadających nadwyżki, jak i deficyt. Keynes i White określili bardzo różny definicyjny zakres w pojmowaniu powiązań dłużników i wierzycieli w stosunkach państw w międzynarodowej polityce gospodarczej³⁰.

²⁶ *Proposition en vue de la création d'une union internationale de clearing (Plan Keynes)*, Traduction du Livre Blanc Cmd. 6437, présenté par le Chancelier de l'Echiquier au Parlement en avril 1943, FMI Département Monétaire et Économique H.S.87 (Traduction), [w:] *Międzynarodowe organizacje finansowe*, E. Chrabonszczewska, Warszawa 2005, s. 51.

²⁷ Szerzej na temat planu Keynes'a zaprezentowanego na Konferencji w Bretton Woods (1944 r.). Por. G. Dostaler, *Keynes et Bretton Woods*, 1994, http://www.google.pl/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBcQFjAA&url=http%3A%2F%2Fclassiques.uqac.ca%2Fcontemporains%2Fdostaler_gilles%2FKeynes_et_Bretton_Woods%2FKeynes_et_Bretton_Woods.doc&rct=j&q=%E2%80%9C%20Keynes%20et%20Bretton%20Woods%20%E2%80%9D&ei=HbfGTaT4PI2WOuSJ1e0B&usg=AFQjCNH8LSB51GoiHKCPq3bRPt7arjg&sig2=rVtWbjj0yjozkjcSsT7IPA&cad=rja [01.09.2015].

²⁸ M. Paszyński, *Wybrane problemy współczesnych międzynarodowych stosunków gospodarczych*, Warszawa 2001, s. 35.

²⁹ M. Pilkington, *Transnational corporations in a global monetary theory of production: a world- system perspective*, "Journal of world- system research", s. 249, <http://jwsr.ucr.edu/archive/vol16/Pilkington-vol16n2.pdf> [07.05.2011].

³⁰ Ibidem.

Opierając się w przeważającej mierze na pomysłach White'a, podczas obrad Konferencji utworzono ostatecznie dwie międzynarodowe instytucje³¹: Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (ang. *International Bank for Reconstruction and Development*- IBRD, MBOR), zwany „Bankiem Światowym”³² oraz Międzynarodowy Fundusz Walutowy (ang. *International Monetary Fund*, IMF, MFW). Podstawowym założeniem Banku stało się finansowanie i wsparcie w odbudowie powojennej Europy, a celem Funduszu- dążenie do zastąpienia funkcjonującego systemu waluty złotej.

Koncepcja Keynesa była oryginalna i niekonwencjonalna, mimo to została uznana jako nierealna do wprowadzenia w życie i ostatecznie odrzucona³³. Jednakże warto wspomnieć o rozwiązaniach proponowanych przez tego wybitnego ekonomistę, gdyż w późniejszym okresie stały się one podwaliną nowego ładu w gospodarce światowej, między innymi wprowadzono je do Umowy o utworzeniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego³⁴. Pomysły Keynesa także w dobie współczesnej globalizacji wydają się być interesujące i warte uwagi³⁵.

W celu opracowania dokumentu konstytuującego państwa członkowskie Banku zorganizowały kolejną konferencję w 1945 r.³⁶, podczas której przyjęto liczne uzgodnienia dotyczące projektu statutu Banku. Uczestnicy obradowali w sesjach

³¹ S. Naruszewicz, K. Czerewacz, *Międzynarodowe instytucje finansowe wobec wyzwań współczesności*, Białystok 2003, s. 47.

³² Terminu „Bank Światowy” (ang. “*World Bank*”) po raz pierwszy użyto na określenie Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (ang. *The International Bank for Reconstruction and Development*- MBOR) w raporcie Konferencji z Bretton Woods, opublikowanym w “*The Economist*” 22 czerwca 1944 r. Sformułowanie pojawiło się także na spotkaniu Zarządu (ang. *Boards of Governors*) Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Międzynarodowego Funduszu Walutowego (ang. *International Monetary Fund*- IMF), które miało miejsce w Savannah, Stanie Georgia, w marcu 1946 r. pod oficjalną nazwą „*World Found and Bank Inaugural Meeting*”. Następstwem spotkania było pojawienie się nazwy “*World Bank*” w kilku dziennikach, m.in. “*The Washington Post*”. Pojęcie, które na początku było przydomkiem, stało się od 1975 r. oficjalnym skrótem na określenie Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Rozwoju (ang. *International Development Association*- IDA). Powszechnie terminu „Bank Światowy” (“*World Bank*”) używa się na określenie jedynie Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, zwanego dalej w pracy: Bank, MBOR. Szerzej: *International Bank for Reconstruction and Development, A Guide to the World Bank*, Washington D.C. 2003, s. 11.

³³ E. Chrabonszczewska, op.cit., s. 50.

³⁴ Oświadczenie Rządowe z dnia 20 października z 1988 r. w sprawie wejścia w życie dokumentu “Postanowienia umowy o Międzynarodowej Korporacji Finansowej”, sporządzonego w Waszyngtonie dnia 20 lipca 1956 r., Dz. U. 1988, nr 37, poz. 290 ze zm.

³⁵ Szerzej: J.M. Keynes, *Collected Writings of John Maynard Keynes*, London 1980, s. 189, [w:] *Transnational corporations in a global monetary theory of production: a world- system perspective*, M. Pilkington, “*Journal of world- system research*”, <http://jwsr.ucr.edu/archive/vol16/Pilkington-vol16n2.pdf>. 249 [07.05.2011].

³⁶ Szerzej: *History of The United Nations Charter*, <http://www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/index.html> [07.02.2016].

plenarnych, komitetach i komisjach. Uchwalenie dokumentu było poprzedzone wielostronnymi konsultacjami, szczegółową analizą propozycji zgłoszonych do statutu. Wskazano także najistotniejsze kwestie, jakie powinny być wzięte pod uwagę. Osiągnięte porozumienia dotyczyły celów i funkcji organizacji, członkostwa, organów, zasad współpracy ekonomiczno- społecznej.

Tabela 1. Państwa biorące udział w Konferencji Bretton Woods w 1944 r. oraz wartość subskrybowanych akcji

L.p.	Państwo członkowskie	Wartość subskrybowanych akcji [mln dolarów amerykańskich]
1.	USA	3175
2.	Wielka Brytania	1300
3.	ZSRR (z Białorusią i Ukrainą)	1200
4.	Chiny	600
5.	Francja	450
6.	Indie	400
7.	Kanada	325
8.	Holandia	275
9.	Belgia	225
10.	Australia	200
11.	Czechosłowacja	125
12.	Polska	125
13.	Brazylia	105
14.	Republika Południowej Afryki	100
15.	Meksyk	65
16.	Norwegia	50
17.	Nowa Zelandia	50
18.	Egipt	40
19.	Jugosławia	40
20.	Chile	35
21.	Kolumbia	35
22.	Kuba	35
23.	Iran	24
24.	Peru	17,5
25.	Filipiny	15

26.	Urugwaj	10,5
27.	Wenezuela	10,5
28.	Luksemburg	10
29.	Boliwia	7
30.	Irak	6
31.	Ekwador	3,2
32.	Etiopia	3
33.	Dominikana	2
34.	Gwatemala	2
35.	Haiti	2
36.	Kostaryka	2
37.	Honduras	1
38.	Dania	1
39.	Islandia	1
40.	Salwador	1
41.	Nikaragua	0,8
42.	Paragwaj	0,8
43.	Liberia	0,5
44.	Panama	0,2

Źródło: E. J. Osmańczyk, *Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ*, Warszawa 1974, s. 74.

Z czterdziestu czterech państw biorących udział w Konferencji trzydzieści dwa stanowiły państwa europejskie i latynoamerykańskie. Wszystkie z nich brały udział w negocjowaniu porozumienia powołującego do życia Bank, choć tylko dwadzieścia osiem państw założycielskich ratyfikowało umowę³⁷. Jednym z takich państw był Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich. Podpisał Akt Końcowy i aktywnie uczestniczył w całej Konferencji, ale nie ratyfikował porozumienia ani nie wpłacił określonej wartości subskrybowanych akcji, którą należało uiścić w terminie 60 dni od momentu podjęcia działalności operacyjnej przez Bank- 30 czerwca 1946 r. Jeśliby ZSRR dołączył do grona państw członkowskich i dopełnił zobowiązań umownych byłby trzecim, po USA i Wielkiej Brytanii, współudziałowcem³⁸. Posiadałby znaczną liczbę

³⁷ K. Kołodziejczyk, *Współpraca Polski z międzynarodowymi organizacjami finansowymi i handlowymi*, [w:] *Polska w organizacjach międzynarodowych*, red. S. Parzymies, I. Popiuk-Rysińska, Warszawa 2002, s. 143.

³⁸ K. Burak, *Współpraca Polski z Bankiem Światowym*, Wydział Studiów Budżetowych, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, maj 2005, nr 1136, s. 3.

głosów i wraz z innymi państwami socjalistycznymi wniósłby istotny wkład w decyzje podejmowane na forum Banku.

Umowa o utworzeniu Międzynarodowego Banku Odbudowy i rozwoju weszła w życie 27 grudnia 1945 r., po jej ratyfikacji przez 28 państw, posiadających ponad 65% wkładów kapitału zakładowego³⁹. Bank swoją działalność formalnie rozpoczął 25 czerwca 1946 r.⁴⁰. Dotychczas trzykrotnie wprowadzono poprawki do Statutu: 17 grudnia 1965 r., 16 lutego 1989 r. oraz 27 czerwca 2012 r..

Działania podjęte w 1944 r. stały się częścią obszerniejszego programu, którego celem stało się utrzymanie trwałego pokoju po drugiej wojnie światowej. Pomysłodawcy byli przekonani, że „jeśli świat powojenny nie będzie oparty na zdrowych ekonomicznych zasadach, to polityczna „budowa” przyszłego pokoju może nie dać spodziewanych rezultatów”. Już wtedy zauważono znaczny wpływ procesów ekonomicznych na stosunki międzynarodowe celem zagwarantowania światu poprawnych stosunków gospodarczych i społecznych⁴¹.

1.2 Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju w klasyfikacji organizacji międzynarodowych

Współcześnie działa bardzo dużo organizacji międzynarodowych o różnym charakterze. Istotą staje się ich pogrupowanie przez dokonanie wśród nich podziału przy uwzględnieniu różnych kryteriów. W literaturze z zakresu prawa międzynarodowego publicznego znajduje się od kilku do kilkunastu systematykacji, przy czym warto zauważyć, że są one płynne⁴². Typologia organizacji międzynarodowych ma na celu sklasyfikowanie ich według określonych kryteriów i cech charakterystycznych. Złożoność podmiotów we współczesnym świecie utrudnia niejednokrotnie przypisanie do określonej kategorii, gdyż organizacje międzynarodowe posiadają cechy wykraczające

³⁹ Umowa o utworzeniu Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego, zawarta w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r., Dz. U. 1948, nr 40, poz. 292 ze zm. (dalej: Statut MBOR) (ang. *IBRD Articles of Agreement, The World Bank, Washington 1989*).

⁴⁰ Zob. S. Naruszewicz, K. Czerewacz, op. cit., s. 47.

⁴¹ J. Głuchowski, *Międzynarodowe stosunki finansowe*, Warszawa 1997, s. 10- 11.

⁴² E. Cała- Wacinkiewicz, R. Podgórska, D. Wacinkiewicz (red.), *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, Warszawa 2011, s. 52; W. Góralczyk, S. Sawicki, *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa 2015, s. 134 i n.; J. Barcik, T. Srogosz, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2014, s. 164 .

poza jedno kryterium. Istotę funkcjonowania organizacji międzynarodowych stanowi zespół indywidualnych cech, określanych mianem kryterium klasyfikacji⁴³.

Za kryterium prawne podziału organizacji międzynarodowych przyjmuje się charakter podmiotów (członków) tworzących daną organizację. Wyróżnia się międzynarodowe organizacje międzypaństwowe⁴⁴ (ang. *Public International Organizations*), które występują wspólnie z międzynarodowymi organizacjami pozapaństwowymi⁴⁵ (ang. *International Non-Governmental Organizations*, INGO)⁴⁶. Bank zaliczany jest do międzynarodowych organizacji międzypaństwowych⁴⁷:

- a) posiada trwały charakter, co odróżnia go od konferencji międzynarodowych;
- b) mają co najmniej trzy podmioty- państwa lub organizacje międzynarodowe⁴⁸, które są reprezentowane lub delegowane przez przedstawicieli rządu;
- c) są powoływane na podstawie wielostronnych umów prawa międzynarodowego lub uchwał organizacji międzynarodowych, występujących najczęściej w formie statutu (podstawa prawna funkcjonowania organizacji);
- d) stałe organy wyposażone są w kompetencje określone w statucie;
- e) sesje oraz funkcjonowanie władz zarządzających i sekretariatu zapewniają regularne obrady;
- f) realizują wspólne cele.

⁴³ M. Proczek, *Międzypaństwowe organizacje międzynarodowe. Finansowanie działalności- przykład ONZ i MFW*, Warszawa 2013, s. 57.

⁴⁴ W literaturze przedmiotu na określenie międzynarodowej organizacji międzypaństwowej używa się także terminów: „organizacja międzyrządowa”, „organizacja rządowa”, „organizacja publiczna”. Nazewnictwo może budzić pewne wątpliwości, gdyż pierwotnie członkostwo w organizacji było domeną wyłącznie państw. Sama reprezentacja przypisywana była egzekutywie. Zmiany nastąpiły na przestrzeni ostatnich lat kiedy to synonimem państwa, jako członka organizacji, nie można określić już tylko rządu (np. w Konstytucji Międzynarodowej Organizacji Pracy (ang. *International Labour Organization*, ILO)). Wyróżnia się członków- państwa, którzy reprezentowani są przez organy: delegatów rządu, reprezentantów przedsiębiorców oraz przedstawicieli pracowników (art. 1.2 oraz 3.1). Za: J. Menkes, A. Wasilewski, *Organizacje międzynarodowe. Prawo instytucjonalne*, Warszawa 2006, s. 64.

⁴⁵ B. Kuźniak, M. Marcinko wskazują na bardziej skomplikowany podział uzupełniając powyższą klasyfikację o międzynarodowe organizacje mieszane charakteryzujące się różnorodnym składem członkowskim organizacji. Skupiają one osoby fizyczne i/lub osoby prawne i/lub związki tych osób oraz państwa i ich organy, [w:] B. Kuźniak, M. Marcinko, op.cit., s. 4. Natomiast J. Menkes i A. Wasilewski twierdzą, że członkostwo innych organizacji międzynarodowych w międzynarodowych organizacjach międzypaństwowych nie warunkuje zmiany charakteru klasyfikacji. Autorzy nie wyróżniają tego typu organizacji mieszanych, [w:] J. Menkes, A. Wasilewski, op.cit., s. 64.

⁴⁶ M. Proczek, *Międzypaństwowe organizacje międzynarodowe*, op. cit., s. 57; E. Latoszek, M. Proczek, *Organizacje międzynarodowe we współczesnym świecie*, Warszawa 2006, s. 36-37.

⁴⁷ B. Kuźniak, M. Marcinko, op. cit., s. 4.

⁴⁸ Na przykład członkiem Światowej Organizacji Handlu (ang. *World Trade Organization*, WTO) jest Unia Europejska (ang. *European Union*, EU).

Stosując kryterium zakresu podmiotowego, wyróżnia się organizacje powszechne (globalne) oraz organizacje partykularne. Organizacje powszechne zmierzają do objęcia zasięgiem członkowskim wszystkie państwa na świecie. Organizacje partykularne (grupowe, o zasięgu terytorialnym) to organizacje międzykontynentalne (światowe) lub regionalne, do których przynależność uzależniona jest położeniem geograficznym (na przykład: europejskie, afrykańskie, azjatyckie) oraz spełnieniem określonych warunków na przykład: ekonomicznych czy ustrojowych⁴⁹. Definicja międzynarodowej organizacji powszechnej znajduje się w art. 1 Konwencji wiedeńskiej *o reprezentacji państw w ich stosunkach z organizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym* z 14.03.1975 r. Mianem międzynarodowej organizacji o charakterze uniwersalnym określa się Organizację Narodów Zjednoczonych i jej wyspecjalizowane agencje, Międzynarodową Agencję Energii Atomowej oraz każdą podobną organizację, której członkostwo i zakres odpowiedzialności występuje w skali światowej⁵⁰.

Do międzynarodowych organizacji powszechnych zalicza się Organizację Narodów Zjednoczonych⁵¹ wraz z jej organizacjami wyspecjalizowanymi⁵². Bank stanowi przykład organizacji międzynarodowej o charakterze uniwersalnym, w artykule 2 § 1(b) wskazuje na chęć objęcia swym członkostwem pozostałe państwa na świecie. Bank w ramach swojej działalności oraz wydawanych aktów prawnych stwarza warunki do współpracy z państwami niebędącymi członkami organizacji.

Istotnym kryterium podziału międzynarodowych organizacji międzypaństwowych jest zakres przedmiotowy działalności organizacji. Przy jego zastosowaniu wyróżnia się: organizacje ogólne (uniwersalne) i organizacje wyspecjalizowane (funkcjonalne).

⁴⁹ Na przykład członkostwo w Radzie Europy uzależnione jest od posiadania statusu europejskiego państwa demokratycznego legitymizującego się określonym poziomem przestrzegania praw człowieka, [w:] E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórska, D. Wacinkiewicz (red.), *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, Warszawa 2011, s. 53.

⁵⁰ Tłumaczenie własne. Część 1, Art. 1 Konwencji wiedeńskiej o reprezentacji państw w ich stosunkach z organizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym z 14.03.1975 r. Por. P. Łaski, I. Gawłowicz, E. Cała, *Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego publicznego*, Szczecin 2001, s. 335- 364.

⁵¹ Por. W. Góralczyk, S. Sawicki, *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa 2015, s. 285 i n.; J. Barcik, T. Srogosz, op. cit., s. 448. R. Bierzanek, J. Symonides, op. cit., s. 302.

⁵² Status organizacji wyspecjalizowanych ONZ przyznawany jest organizacjom międzypaństwowym, które „z mocy swych statutów posiadają rozległe kompetencje międzynarodowe w dziedzinach: gospodarczej, społecznej, kulturalnej, wychowawczej, zdrowia i pokrewnych. Organizacje te są powiązane z ONZ na podstawie umów zawartych z nimi przez Radę Gospodarczą i Społeczną. Rada ta koordynuje działalność organizacji wyspecjalizowanych, ale formalnie brak podporządkowania tych organizacji ONZ”. Art. 62-63 Karty Narodów Zjednoczonych.

Organizacje o kompetencjach ogólnych posiadają bardzo liczne kompetencje i obejmują swym oddziaływaniem całokształt stosunków pomiędzy członkami organizacji międzynarodowych. Zakres obszaru funkcjonowania jest ściśle określony w zależności od dziedziny, która jest przedmiotem działalności organizacji. Organizacje wyspecjalizowane posiadają domeny specjalne związane z poszczególnymi dziedzinami stosunków międzynarodowych⁵³.

Klasycznym przykładem organizacji ogólnej jest ONZ, natomiast do grupy organizacji funkcjonalnych zalicza się wszystkie organizacje wyspecjalizowane ONZ (ang. *UN Specialized Agencies*)⁵⁴, które na mocy swoich statutów posiadają kompetencje międzynarodowe w zakresie gospodarczym, społecznym, kulturalnym, wychowawczym, zdrowia, finansowym oraz innych dziedzinach pokrewnych⁵⁵. Do organizacji wyspecjalizowanych należą: Międzynarodowa Organizacja Morska (ang. *International Maritime Organization*, IMO), Międzynarodowa Organizacja Pracy (ang. *International Labour Organization*, ILO); Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Rolnictwa (ang. *International Fund for Agricultural Development*, IFAD); Międzynarodowy Fundusz Walutowy (ang. *International Monetary Fund*, IMF); Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny (ang. *International Telecommunication Union*, ITU); Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ang. *International Civil Aviation Organization*, ICAO); Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (ang. *Food and Agriculture Organization of United Nations*, FAO); Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury (ang. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, UNESCO); Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Rozwoju Przemysłowego (ang. *United Nations Industrial Development Organization*, UNIDO); Związek Pocztowy (ang. *Universal Postal Union*, UPU); Światowa Organizacja Meteorologiczna (ang. *World Meteorological Organization*, WMO); Światowa Organizacja Własności Intelektualnej

⁵³ W. J. Feld, R. S. Jordan, L. Hurwitz, *International Organizations: a Comparative Approach*, New York 1983, [w:] M. Proczek, op.cit, s. 11-12. .

⁵⁴ Organizacje wyspecjalizowane ONZ posiadają status autonomicznych organizacji międzynarodowych, stanowiąc odrębne podmioty prawa międzynarodowego publicznego. Każda z organizacji posiada swoich członków, samodzielne organy czy budżet. Art. 63 Karty Narodów Zjednoczonych wskazuje podstawę prawną współpracy: „Rada Gospodarcza i Społeczna może zawierać z [tymi] organizacjami porozumienia określające warunki, na jakich odnośna organizacja ma być związana z Organizacją Narodów Zjednoczonych. Takie porozumienia podlegają zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne”.

⁵⁵ Art. 57 Karty Narodów Zjednoczonych wskazuje „odpowiedzialność międzynarodową w dziedzinie gospodarczej, społecznej, kulturalnej, oświatowej, zdrowotnej i pokrewnych”.

(ang. *World Intellectual Property Organization*, WIPO); Światowa Organizacja Turystyki (ang. *United Nations World Tourism Organization*, UNWTO); Światowa Organizacja Zdrowia (ang. *World Health Organization*, WHO); instytucje Grupy Banku Światowego (ang. *World Bank Group*, WBG): Agencja Wielostronnych Gwarancji Inwestycji, Międzynarodowa Korporacja Finansowa, Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych, Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju, Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju⁵⁶.

Dokonując analizy klasyfikacji organizacji międzypaństwowych, należy rozpatrzyć kryterium podziału stanowiące o stopniu władzy nad członkami w organizacji. Pozwala podzielić je na: organizacje klasyczne (tradycyjne) oraz ponadnarodowe. Pierwsze z nich nie posiadają kompetencji i władzy do podejmowania decyzji obowiązujących bezpośrednio na terytorium państw członkowskich. W wydawanych aktach prawnych wskazują one jedynie wytyczne oraz zalecenia, stanowiąc jednocześnie forum wymiany poglądów i wypracowania wspólnego stanowiska (państwa muszą samodzielnie transformować je do wewnętrznego porządku prawnego). Z kolei zaś organizacje ponadnarodowe posiadają kompetencje suwerennie przekazane przez państwa członkowskie. Organizacjom rekomenduje się określone dziedziny lub zakres spraw, w których uchwalone przepisy prawa bezpośrednio obowiązują na terytorium państwa członkowskiego (wiążą organy administracji publicznej, osoby fizyczne i prawne oraz nie istnieje potrzeba wydawania odpowiednich aktów prawnych w celu ich implementacji)⁵⁷.

Bank należy do grupy organizacji klasycznych. Problematiczne kwestie są wypracowywane przez znalezienie odpowiednich metod, technik i środków, zalecając stosowne rozwiązania, jednakże to państwa członkowskie samodzielnie decydują i postępują zgodnie z wypracowanym i przekazanym przez organy Banku stanowiskiem⁵⁸.

Używając kryterium celów i skutków działania organizacji międzynarodowej dzieli się je na: koordynacyjne (operatywna współpraca państw członkowskich w ramach

⁵⁶ Szerzej: Cz. Mojsiewicz, *Leksykon współczesnych międzynarodowych stosunków politycznych*, Wrocław 2007, s. 283- 284; K. Kocot, *Organizacje międzynarodowe. Systematyczny zarys zagadnień prawa międzynarodowego*, Wrocław 1971.

⁵⁷ Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 25.

⁵⁸ W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 319-321.

przedmiotowego zakresu działalności, stanowiące przeważającą większość wśród organizacji międzynarodowych) i integracyjne (prowadzące do przemian strukturalnych w systemie prawnym i gospodarczym państw członkowskich, w dłuższym okresie czasu formują wspólną przestrzeń prawną i ekonomiczną wyodrębniając się jako nowy podmiot na arenie międzynarodowej)⁵⁹.

Bank nie prowadzi w swej działalności do przemian strukturalnych państw członkowskich, lecz pomaga rozwiązywać problemy w ramach posiadanych kompetencji i określonych celów, stąd też wypełnia kryteria organizacji koordynacyjnej.

W literaturze przedmiotu występuje bardzo szeroka dywersyfikacja typów organizacji międzynarodowych. Problematyka ta jednakże nie jest szerzej poruszana w niniejszej pracy. Współczesne organizacje międzynarodowe są zatem bardzo zróżnicowane, a wielość kryteriów klasyfikacji pozwala na wyodrębnianie także podgrup czy nowych rodzajów systematyki.

1.3 Cele i funkcje Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

Jedną z przesłanek powołania do życia międzypaństwowej organizacji międzynarodowej jest określenie celu jaki będzie spełniała na arenie międzynarodowej⁶⁰. Prowadząc działalność na podstawie mandatu przekazanego przez państwa członkowskie, organy międzypaństwowej organizacji międzynarodowej podejmują działania związane z funkcjonowaniem organizacji. Pod pojęciem celów i zadań organizacji międzynarodowych międzypaństwowych przyjmuje się: „zamierzenia, jakie winna organizacja osiągnąć; skutki jakie jej działalność powinna wywołać; do czego organizacja winna zmierzać”⁶¹.

Cele Banku, na przestrzeni ostatnich kilku dekad, ulegały zmianom wpływając na zakres jego działalności, dostosowując się do stawianych oczekiwań i sytuacji gospodarczej na świecie. W pierwszych latach funkcjonowania celem Banku była pomoc państwom po zakończeniu drugiej wojny światowej. Priorytetem stała się odbudowa dróg, połączeń komunikacyjnych, systemów energetycznych oraz elektrowni, szkół,

⁵⁹ Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 26.

⁶⁰ J. Białocerkiewicz, op.cit., s. 344.

⁶¹ Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 56.

czy systemów irygacyjnych i innych podstawowych elementów funkcjonowania gospodarek zniszczonych lub zdeorganizowanych wojną państw Europy. Wspomożenie państw Europy Zachodniej zostało sformułowane w formie Planu Marshalla. Wsparcie rozwijających się państw Azji, Ameryki Łacińskiej i Afryki zostało określone jako kolejny kierunek prac Banku. Początkowe działania Banku pomogły w rekonstrukcji powojennej Europy. Przykładem jest pierwsza pożyczka w wysokości 250 milionów dolarów amerykańskich (ang. *United States dollar*, międzynarodowy skrót używany na potrzeby pracy–USD) wykorzystana we Francji w 1947 r. na jej odbudowę. Z jednej strony Europa „dochodziła do siebie” po negatywnych zjawiskach wojny, ale jednocześnie w tym samym czasie pojawiały się klęski żywiołowe, konflikty będące następstwem przywracania gospodarek do prawidłowego stanu, które stały się etapami przejściowymi dla państw rozwijających się⁶². W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku na arenie międzynarodowej pojawiło się wiele zmian spowodowanych sytuacją na świecie. Tereny byłych kolonii objęte były nędzą i ubóstwem, w związku z upadkiem Związku Radzieckiego powstały nowe państwa, na świecie trwały równoległe zmiany polityczne i gospodarcze (nie tylko w Europie)⁶³.

Priorytetowym celem Banku stało się zatem promowanie długofalowego wzrostu gospodarczego i ograniczenie ubóstwa w państwach rozwijających się. Natomiast intencją udzielania kredytów przez wiele dziesięcioleci była realizacja projektów infrastrukturalnych oraz inwestycji przyczyniających się do rozwoju podstaw życia społeczno- gospodarczego. Lata dziewięćdziesiąte przyniosły zmiany, zwracając uwagę na projekty podnoszące standard życia jako efekt dynamizacji rozwoju społecznego. Inwestycje te nie miały wyłącznie charakteru ekonomicznego (dostarczając pomoc doraźną realizowaną przez budowę dróg, elektrowni, szkół, czy systemów irygacyjnych). Ich domeną był przede wszystkim wymiar społeczny (obejmując pomoc merytoryczną i doradztwo fachowe oraz organizowanie szkoleń rolniczych w celu poprawy sprawności działania dotychczas stosowanych upraw, szkolenia nauczycieli, programy żywienia poprzez likwidowanie niedożywienia wśród obywateli oraz poprawę sytuacji kobiet i dzieci w państwach Trzeciego Świata)⁶⁴.

⁶² S. Naruszewicz, K. Czerewacz, *Międzynarodowe instytucje finansowe...*, op.cit., s. 47.

⁶³ M. Gębska, *Bank Światowy działalność pożyczkowa*, Warszawa 2010, s. 19.

⁶⁴ T. Łoś- Nowak (red.), *Organizacje w stosunkach międzynarodowych. Istota, mechanizmy działania, zasięg*, Wrocław 2009, s. 109-110.

Współcześnie Bank charakteryzuje się odmiennymi zakresami działalności w stosunku do zadań, które były realizowane w Europie po drugiej wojnie światowej. Z upływem czasu, nabieraniem doświadczeń i zmianami na rynku światowym, szczegółowe priorytety ulegały zmianom, dostosowując się do wymagań areny międzynarodowej. Zgodnie ze Statutem Banku podstawowe cele pozostały jednak takie same.

Podstawowym celem Banku jest wspieranie rozwoju gospodarczego i walki z ubóstwem. Najbardziej znanym i rozpoznawalnym hasłem na świecie jest motto Banku: „Naszym marzeniem jest świat wolny od ubóstwa. Jeśli postąpimy teraz z realizmem i przezornością, jeśli pokażemy odwagę, jeśli pomyślimy globalnie i odpowiednio ulokujemy nasze zasoby, możemy dać naszym dzieciom spokojniejszy i sprawiedliwszy świat. Jedyny, gdzie cierpienie zostaje zmniejszone. Gdzie wszystkie dzieci będą miały świadomość nadziei. To nie jest tylko marzenie. To jest nasza odpowiedzialność”⁶⁵. Priorytety Banku skierowane są na zwalczanie z „pasją i profesjonalizmem ubóstwa, aż do uzyskania trwałych wyników, aby pomóc ludziom pomagać sobie samym i ich otoczeniu poprzez dostarczanie środków zaradczych, dzieląc się wiedzą i pobudzając współpracę w publicznych i prywatnych sektorach”⁶⁶.

Główne cele Banku zostały zawarte w artykule 1 Statutu, gdzie główny nacisk kładziony jest na kilka zasadniczych kwestii⁶⁷:

- a) pomoc w odbudowie i rozwoju gospodarczym terytoriów państw członkowskich na rzecz dalszego rozwoju przez ułatwienie dokonywania kapitałowych inwestycji zagranicznych, przez udzielenie gwarancji lub uczestniczenie w pożyczkach lub innych inwestycjach dokonywanych przez kapitał prywatny; popieranie długofalowego rozwoju wymiany międzynarodowej i utrzymywanie równowagi bilansów płatniczych przez popieranie inwestycji zagranicznych, których celem jest rozwój sił wytwórczych w państwach gospodarczo mniej rozwiniętych; udzielenie i zagwarantowanie pożyczek międzynarodowych;

⁶⁵ Sformułowanie zostało wypowiedziane dn. 15 lipca 1997 r. przez ówczesnego Prezesa Banku- Jamesa Wolfensohna, [w:] World Bank, *World Bank Group Historical Chronology*, Washington D.C. 2008, s. 260. <http://worldbank.org> [01.09.2015].

⁶⁶ S. Naruszewicz, K. Czerewacz, *Międzynarodowe instytucje finansowe wobec wyzwań współczesności*, Białystok 2004, s. 49.

⁶⁷ Artykuł 1 Statutu MBOR. Por. także J. Głuchowski, op.cit., s. 28- 29; M. Wróblewski, *MFW i Bank wobec kryzysów walutowych*, Toruń 2009, s. 333-334.

- b) popieranie prywatnych inwestycji zagranicznych za pomocą gwarancji albo udziałów w pożyczkach i innych lokatach, dokonywanych przez prywatnych inwestorów; a jeśli nie dysponuje się kapitałem prywatnym na odpowiednich warunkach, Bank ma prawo uzupełniać prywatne środki na inwestycje poprzez dofinansowanie przedsięwzięcia na dogodnych warunkach z własnego kapitału i zgromadzonych funduszy oraz z innych środków własnych;
- c) popieranie dążeń do długofalowego, zrównoważonego wzrostu międzynarodowej wymiany handlowej i do utrzymywania równowagi bilansów płatniczych przez zachęcanie do inwestycji zagranicznych, mających na celu rozwijanie zasobów produkcyjnych państw członkowskich oraz powodujące wzrost stopy życiowej i poprawę warunków pracy w tych państwach;
- d) udzielanie pożyczek lub przyznawanie gwarancji w stosunku do pożyczek międzynarodowych z innych źródeł na finansowanie najbardziej pożytecznych i pilnych inwestycji, bez względu na ich rozmiar, traktowane były w pierwszej kolejności;
- e) przeprowadzenie operacji finansowych z uwzględnieniem wpływu inwestycji zagranicznych w taki sposób, aby w państwach otrzymujących pożyczki zostały uwzględnione konsekwencje ekonomiczne, w pierwszych latach powojennych, aby pomóc w doprowadzeniu do sprawnego przejścia od stanu wojny do pokojowej gospodarki.

Celami Banku są ponadto⁶⁸:

- a) udzielanie państwom rozwijającym się pomocy w zakresie przebudowy ich gospodarek i rozwoju gospodarczego poprzez tworzenie kapitału rzeczowego bezpośrednio w drodze udzielania długoterminowych pożyczek lub pośrednio poprzez udzielenie gwarancji na pożyczki;
- b) przeprowadzenie operacji finansowych w taki sposób, aby w państwach otrzymujących pożyczki zostały uwzględnione konsekwencje ekonomiczne inwestycji zagranicznych;

⁶⁸ Zob. m.in. J. Głuchowski, *Międzynarodowe stosunki finansowe...*, op.cit., s. 29; K. Zabielski, *Finanse międzynarodowe*, Warszawa 2005, s. 329-330; T. Łoś-Nowak (red.), *Organizacje w stosunkach międzynarodowych. Istota, mechanizmy działania, zasięg*, Wrocław 2004, s. 110.

- c) rozwój przedsiębiorstw lokalnych przez dostarczenie im zagranicznych źródeł finansowania;
- d) inwestowanie w zasoby ludzkie, głównie poprzez zaspokajanie podstawowych potrzeb związanych ze służbą zdrowia i edukacją;
- e) pomoc i odbudowie i rozwoju- ułatwienie inwestycji i pobudzenie rozwoju państw słabo rozwiniętych, zwłaszcza wychodzących z konfliktów zbrojnych, zniszczonych przez konflikty zbrojne międzynarodowe lub wewnętrznie przez katastrofy naturalne;
- f) kreowanie korzystnego klimatu inwestycyjnego i rozwoju społecznego poprzez rozwój infrastruktury, tworzenie sprzyjającego inwestycjom otoczenia makroekonomicznego, wspieranie społeczeństwa obywatelskiego, redukcję nierówności.

Wypełnienie pierwotnej misji Banku wpłynęło na reorientację strategicznych priorytetów, pomimo, iż część wciąż jest realizowana. Aktualnie do priorytetowych działań Banku należy⁶⁹:

- a) skoncentrowanie się na ogólnym wsparciu zrównoważonego rozwoju gospodarczego;
- b) implementacja przemian strukturalnych;
- c) rozbudowa szeroko rozumianej infrastruktury;
- d) działania antykorupcyjne;
- e) budowa społeczeństwa obywatelskiego;
- f) popieranie rozwoju sektora prywatnego w państwach rozwijających się;
- g) likwidacja ubóstwa w Afryce;
- h) rozwój zasobów ludzkich (poprzez finansowanie szkolnictwa, ochrony zdrowia, projektów poprawiających sytuację kobiet w państwach rozwijających się itp.);
- i) ochrona środowiska.

Bank wyznaczył dwa ambitne cele, które powinny zostać osiągnięte przed 2030 r. Pierwszy z nich zakłada zmniejszenie skrajnego ubóstwa poprzez zmniejszenie odsetka osób żyjących za mniej niż 1,90 USD dziennie, obniżając wskaźnik do poziomu

⁶⁹ World Bank, *The World Bank Group Goals. End extreme poverty and promote shared prosperity*, Washington D.C. 2013, s. 6- 34.

nie przekraczającego 3%. Drugi cel koncentruje się na aktywnym promowaniu wspólnego dobrobytu i większej równości w państwach rozwijających się⁷⁰.

Wszystkie powyższe cele miały przede wszystkim stworzyć warunki dla rządów oraz obywateli do budowania stabilnych politycznie państw. Długotrwały rozwój powinien sprzyjać niezależnemu i swobodnemu wzrostowi gospodarczemu. Uzyskana przez ludność wiedza oferowała możliwości i pozwalała na wykorzystanie lokalnego środowiska przez nawiązywanie kontaktów w sektorach prywatnym i państwowym, aby móc skutecznie walczyć z biedą. Bank deklarował zarządzanie w sposób gospodarny, działania innowacyjne, orientacje do klienta, partnerstwo w działaniu, odpowiedzialność za efekty pracy, spójność finansową projektów⁷¹.

W latach dziewięćdziesiątych pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych zorganizowano szereg konferencji dotyczących różnorodnych aspektów rozwoju społecznego i gospodarczego. Spotkania poświęcone były dostępowi do edukacji (Jomtien, 1990 r.), dzieciom (Nowy Jork, 1990 r.), środowisku naturalnemu i rozwojowi (Rio de Janeiro, 1992 r.), prawom człowieka (Wiedeń, 1993 r.), ludności i rozwojowi (Kair, 1994 r.), rozwojowi społecznemu (Kopenhaga, 1995 r.), kobietom (Pekin, 1995 r.), siedzibom ludzkim (Stambuł, 1996 r.), żywności (Rzym, 1996 r.)⁷². Efekty tych licznych spotkań stały się przedmiotem prac Komitetu Pomocy Rozwojowej- Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. *Organization for Economic Co-operation and Development*, OECD), opracowującego główne kierunki w zakresie rozwoju międzynarodowego (ang. *Development Assistance Committee*, DAC). Jest to główny organ współpracy i koordynacji działań najważniejszych światowych donatorów pomocy rozwojowej. *Development Assistance Committee* sformułowało i zdefiniowało cele oraz ujęło je w sposób ilościowy, aby zapewnić mierzalność postępów w ich osiągnięciu. W maju 1996 r., podczas zorganizowanego spotkania urzędników wysokiego szczebla, światowe cele przyjęto pod nazwą Międzynarodowe Cele Rozwoju (ang. *International Development Goals- IDGs*) w dokumencie- ang. *Shaping the twenty-first century: the role of development cooperation*. Dwa lata później Zgromadzenie Ogólne Narodów

⁷⁰ <http://www.worldbank.org/en/about/what-we-do> [01.05.2016].

⁷¹ World Bank, *A case for Aid. Building a Consensus for Development Assistance*, Washington D.C. 2002; P. Collier, D. Dollar, *Globalization, Growth and Poverty: Building an Inclusive World Economy*, Washington D.C. 2001; <http://worldbank.org> [01.09.2015].

⁷² <http://www2.mz.gov.pl/wwwmz/slajd?mr=m0481&ms=48&ml=pl&mi=988&mx=0&mt=&my=988&ma=032050> [01.09.2015].

Zjednoczonych zdecydowało się zwołać Szczyt Milenijny Narodów Zjednoczonych (ang. *Millennium Summit of the United Nations*) jako integralną część Milenijnego 55. Zgromadzenia Narodów Zjednoczonych zaplanowanego na 2000 r. w Nowym Jorku. Podczas szczytu, który toczył się w dniach 6–8 października 2000 r., odbyło się największe w historii spotkanie światowych przywódców, gdzie przyjęto Milenijną Deklarację Narodów Zjednoczonych, nazwaną po uszczegółowieniu Milenijnymi Celami Rozwoju (ang. *Millennium Development Goals- MDGs*)⁷³. Efekt prac u progu nowego tysiąclecia sprecyzowano w Deklaracji Milenijnej ONZ⁷⁴.

Następstwem Milenijnego Szczytu było wydanie dokumentu w 2001 r. zatytułowanego *Mapa Drogowa Realizacji Deklaracji Milenijnej ONZ* (ang. *Road map towards the implementation of the United Nations Millennium Declaration*), w którym zawarto szczegółowy opis Milenijnych Celów Rozwoju⁷⁵. Przedstawiono także ramy czasowe i ilościowe celów odnoszących się do zlikwidowania skrajnego ubóstwa przejawiającego się w: niskich dochodach, głodzie, chorobach, braku odpowiedniego schronienia i wykluczenia społecznego, a także promowanie równości płci, edukacji i równowagi ekologicznej. Stanowiąc równocześnie podstawowe prawa każdego człowieka na tej planecie⁷⁶. W dokumencie zawarto listę ośmiu Milenijnych Celów Rozwoju (ang. *Goals*), rozpisanych na bardziej szczegółowe- osiemnaście zadań (ang. *Targets*), jak również czterdzieści osiem wskaźników technicznych, które służą monitorowaniu postępu na drodze do ich realizacji. Pierwsze siedem celów jest mierzalnych i związanych z tematami takimi jak: redukcja ubóstwa, dostęp do edukacji, promowanie równości płci, ochrona zdrowia oraz środowiska naturalnego. Ósmy Cel Milenijny to zadanie dla rozwiniętej „Północy” polegające na zbudowaniu globalnego partnerstwa na rzecz rozwoju, by razem z Globalnym „Południem” dążyć m.in.

⁷³<http://www2.mz.gov.pl/wwwmz/slajd?mr=m0481&ms=48&ml=pl&mi=988&mx=0&mt=&my=988&ma=032050> [01.09.2015].

⁷⁴ W 1998 r. na Szczycie Milenijnym ONZ, OECD, MFW i Banku zidentyfikowano sześć społecznych celów oraz 16 uzupełniających wskaźników będących częścią nowej międzynarodowej strategii rozwoju. Cele wyznaczono i ostatecznie zaakceptowano w 2000 r. przez rządy państw członkowskich na specjalnym Szczycie ONZ.

⁷⁵<http://www2.mz.gov.pl/wwwmz/slajd?mr=m0481&ms=48&ml=pl&mi=988&mx=0&mt=&my=988&ma=032050> [01.09.2015].

⁷⁶<http://knowledge.network.alumni.msu.edu/msu-latin-american-caribbean-studies/unmillenniumdevelopmentgoalseradicateextremepovertyandhunger.html> [01.09.2015].

do stosowania zasad sprawiedliwego handlu, umorzenia długów oraz zintensyfikowania współpracy międzynarodowej⁷⁷.

Bank przygotowuje szereg statystyk zarówno samodzielnie, jak i z innymi podmiotami, służących do monitorowania trendów w analizowanych państwach w ramach MDG. Samodzielnie opracowuje oraz dokonuje pomiarów celu pierwszego- zlikwidowania skrajnego ubóstwa i głodu, zadanie (1A)- zmniejszenie o połowę, między 1990 a 2015 rokiem, odsetka osób, których dochód wynosi mniej niż jednego dolara dziennie (USD), następujących wskaźników (1.1, 1.2, 1.3): odsetek osób żyjących za mniej niż jednego dolara dziennie (USD) (ang. *Purchasing Power Parity*- PPP) wskaźnik ubóstwa oraz udział najbiedniejszego kwintyla w krajowym zużyciu⁷⁸. Wspólnie przygotowywane są statystyki z Międzynarodową Agencją Energetyczną (ang. *International Energy Agency*- IEA) realizując cel siódmy MDG- zapewnienie stanu równowagi ekologicznej środowiska, zadanie (7A)- włączenie do polityki i programów działania każdego państwa zasad zrównoważonego rozwoju oraz zahamowanie utraty zasobów środowiska naturalnego, poprzez wskaźnik (7.3)- zużycie substancji niszczących międzynarodową warstwę ozonową (kg ekwiwalentu ropy naftowej) na jednego dolara (USD) Produktu Krajowego Brutto- PKB (PPP). Dane Banku opracowywane we współpracy z Konferencją Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (ang. *United Nations Conference on Trade and Development*, UNCTAD) oraz Światową Organizacją Handlu (ang. *Światowa Organizacja Handlu*, WTO) dotyczą wcielania w życie celu ósmego- rozwijania i wzmocnienia światowego partnerstwa w sprawach rozwoju poprzez zadanie (8B) polegające na uwzględnieniu szczególnych potrzeb państw najmniej rozwiniętych, a zwłaszcza umożliwienie tym państwom dokonywania eksportu bez ceł i kontyngentów, rozszerzeniu programu redukcji zadłużenia najbardziej zadłużonych biednych państw oraz umorzeniu długów zaciągniętych w ramach pomocy bilateralnej, hojniejszej rządowej pomocy rozwojowej dla państw zaangażowanych w ograniczanie ubóstwa. Powyższe zadania realizowane są poprzez wskaźniki (8.6, 8.7): udziału importu z państw całkowicie rozwiniętych (pod względem wartości i z wyłączeniem broni), z państw rozwijających się i najmniej rozwiniętych państw, który jest zwolniony

⁷⁷<http://www2.mz.gov.pl/wwwmz/slajd?mr=m0481&ms=48&ml=pl&mi=988&mx=0&mt=&my=988&ma=032050> [01.09.2015].

⁷⁸ <http://www.unmillenniumproject.org/goals/gti.htm> [01.03.2016].

z należności celnych, jak również średnich taryf nakładanych przez państwa rozwinięte na produkty rolne i tekstylia oraz odzież z państw rozwijających się. Natomiast kooperacja BŚ z MFW to także spełnianie przesłanek celu ósmego, zadanie (8B): uwzględnienie potrzeb szczególnych państw najmniej rozwiniętych, a zwłaszcza: umożliwienie tym państwom dokonywania eksportu bez ceł i kontyngentów, rozszerzenie programu redukcji zadłużenia najbardziej zadłużonych biednych państw (ang. *Heavily Indebted Poor Countries*, HIPC) oraz umorzenie długów zaciągniętych w ramach pomocy bilateralnej, hojniejsza rządowa pomoc rozwojowa dla państw zaangażowanych w ograniczanie ubóstwa, w tym wskaźniki (8.10, 8.11, 8.12): całkowita liczba państw, które osiągnęły swoje punkty decyzyjne ubogich państw o wysokim zadłużeniu (ang. *Heavily Indebted Poor Countries*- HIPC) i liczba tych, które osiągnęły swoje punkty zakończenia (skumulowane) HIPC; redukcja zadłużenia w ramach inicjatyw HIPC i inicjatywa na rzecz wielostronnego umarzania zadłużenia (ang. *Multilateral Debt Relief Initiative*- MDRI); obsługa długu jako procent eksportu towarów i usług.

Bank - jako jedna z wiodących agend ONZ - podjął się realizacji powyższych celów⁷⁹. Stały się one priorytetem jego działalności, precyzując kierunki działań finansowych, udzielając wsparcia problemom społecznym oraz długofalowego zrównoważonego rozwoju w ramach organizacji. Bank pomaga osiągnąć Milenijne Cele Rozwoju monitorując ich realizację w państwach, którym przyznaje pomoc w ramach realizacji tzw. strategii globalnej, uzupełniając ją o własne cele i priorytety. Rada Administracyjna Banku w 1997 r., zatwierdziła uzupełnienie zestawu celów formułując je w dokumencie- ang. *The Strategic Compact*. Dotyczą one zwiększania efektywności pożyczek i pozostałych usług świadczonych przez Bank, precyzyjniejszej realizacji oczekiwań klientów, zwiększenia oferowanych usług, ograniczenia kosztów administracyjnych, wzrostu decentralizacji działalności, przywrócenia profesjonalnego wykonywania ekspertyz, przekazania globalnej wiedzy dotyczącej rozwoju wraz z państwami członkowskimi⁸⁰. Wykorzystując swoje zasoby: finansowe, techniczne, *know how* Bank pomaga państwom członkowskim w dążeniach do stabilnego i zrównoważonego rozwoju. Zasoby własne angażuje tylko w ten rodzaj inwestycji, który nie pozwala na uzyskanie prywatnego kapitału, np. ze względu na długi cykl

⁷⁹ Zob. R. Bierzanek, J. Symonides, op.cit., s. 302. W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 290.

⁸⁰ E. Chrabonszczewska, *Międzynarodowe organizacje finansowe...*, op.cit., s. 103.

inwestycyjny, czy niską rentowność. Za szczególnie istotne sektory inwestycyjne uznaje się: rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, oświatę, energię i górnictwo, finanse, zdrowie i inne usługi społeczne, przemysł i handel, informację i komunikację, administrację publiczną, transport, łączność, gospodarkę wodną i ochronę przeciwpowodziową. Przyczyniają się one do rozwoju gospodarczego stwarzając korzystny klimat do napływu kapitału prywatnego⁸¹. Osiągnięcie powyższych celów nie tylko poprawi jakość życia miliardów ludzi, ale także może zapobiec konfliktom zbrojnym, które są podsycane przez ubóstwo, głód i walki o rzadkie zasoby. Bank musi być zatem znakomitym profesjonalistą, który jest gotowy stawić czoła wielkim wyzwaniom zrównoważonego rozwoju.

Cele organizacji międzynarodowych dość ściśle powiązane są z ich funkcjami. W doktrynie wskazuje się, że pełnione funkcje to „proces, a więc sposoby, metody i formy realizacji przez organizację celów i zadań”⁸². Funkcje organizacji międzynarodowych oznaczają „proces osiągnięcia celów i zadań, uznanych za ważne i wymagające skoordynowanych działań, co przejawia się w zdolności wpływania na zachowania państw oraz rodzaju intensywności oddziaływania na państwa i aktorów niepaństwowych. Ten atrybut typowej organizacji międzynarodowej jest następstwem jakości procesu decyzyjnego, a w szczególności czynników formalnych, materialnych i administracyjno-operacyjnych”⁸³.

Organizacje międzynarodowe pełnią niezwykle ważną rolę we współczesnym świecie. W nawiązaniu do działalności organizacji w doktrynie występuje szereg różnorodnych funkcji ze względu na złożoność prawną i polityczną międzypaństwowych organizacji międzynarodowych⁸⁴.

Najczęściej w polskim piśmiennictwie występuje odwołanie się do klasyfikacji funkcji przez W. Morawieckiego. Stwierdza, że funkcje organizacji międzynarodowej pozwalają zrozumieć prawdziwą rolę organizacji, bowiem jest to „działanie organizacji zmierzające do realizacji jej zadań”. Analiza rzeczywistych funkcji organizacji międzynarodowej ujawnia różnicę w stosunku do modelu nakreślonego w jej akcie

⁸¹ J. Głuchowski, op.cit., s. 29; Annual Report 2012, <http://worldbank.org> [01.09.2015].

⁸² Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 67.

⁸³ W. Morawiecki, *Funkcje organizacji międzynarodowych*, Warszawa 1971, s. 102.

⁸⁴ Por. A. Łazowski, A. Zawadzka- Łojek, op.cit., s. 177; J. Barcik, T. Srogosz, op.cit., s. 165. R. Bierzanek, J. Symonides, op. cit., s. 299.

prawnym- na przykład statucie. Badanie funkcji powinno koncentrować się nie tyle na sprawach, które stanowią przedmiot działalności organów organizacji międzynarodowej, ile na sposobach i środkach realizacji zadań. Centralnym zagadnieniem tego obszaru tematycznego jest określenie siły oddziaływania decyzji organizacji na postępowanie członków, to jest zdolności kształtowania przez nią swojego środowiska. W świetle klasyfikacji występują trzy kategorie funkcji: regulacyjne, kontrolne i operacyjne⁸⁵.

Odmienne podział proponowany jest przez J. Menkes i A. Wasilkowski. Międzypaństwowe organizacje międzynarodowe obejmują funkcje: programujące, normatywne, integrujące, operacyjne, kontrolne i organizacyjne⁸⁶.

Bank pełni następujące funkcje⁸⁷:

- a) regulacyjną, ustanawiającą normy i wzorce działania państwom członkowskim;
- b) stabilizacyjną, stanowiąc źródło norm i regulacji prawnych obowiązujących jej członków;
- c) kredytową, polegającą na oferowaniu państwom członkowskim środków niezbędnych na finansowanie, w pierwszej kolejności, odbudowy a następnie rozwoju gospodarczego (dostarcza on środki w postaci pożyczek zwykłych lub preferencyjnych);
- d) koordynacyjną, powiązaną z harmonizacją pomocy kredytowej, pochodzącą z różnych źródeł lokalnych, z samego Banku i innych organizacji międzynarodowych (np. Międzynarodowego Funduszu Walutowego);
- e) kontrolną, dokonując sprawdzania czy państwa członkowskie realizują zapisy podpisanej umowy kredytowej, w której zobowiązują się do zachowania w określony sposób;
- f) kreacyjną, oddziałując na kierunki i charakter cyrkulacji kapitału prywatnego;
- g) mediacyjną, związaną z udzielaniem pomocy w rozwiązywaniu sporów między inwestorami a państwami członkowskimi;

⁸⁵ W. Morawiecki, *Międzynarodowe organizacje gospodarcze. System organizacji międzynarodowej*, t. 1, Warszawa 1987, s. 7-8.

⁸⁶ J. Menkes, A. Wasilkowski, op.cit., s. 161 i n.

⁸⁷ Por. E. Chrabonszczewska, *Międzynarodowe organizacje finansowe*, Warszawa 1991, s. 15; A. Kosztowiak, *Międzynarodowe i regionalne instytucje finansowe [w:] Finanse i rozliczenia międzynarodowe*, A. Kosztowiak, P. Misztal, I. Pszczółka, A. Szelałowska, Warszawa 2009, s. 203; J. Głuchowski, op. cit., s. 28- 29; E. Łaźniewska, P. Deszczyński (red.), *Kompendium wiedzy o organizacjach międzynarodowych*, Warszawa 2011, s. 232; W. Pomykało (red.), *Encyklopedia biznesu*, Warszawa 1995, s. 523; E. Latoszek, M. Proczek, op. cit., s. 222; <http://worldbank.org> [01.09.2015].

- h) pośredniczącą, stanowiąc bufor pomiędzy podmiotami oferującymi kapitał a państwami członkowskimi korzystającymi z tych pożyczek;
- i) gwarancyjną, zachęcając do międzynarodowych inwestycji oraz zapewniając najlepsze możliwe efekty gospodarcze przyczyniając się do zrównoważonego i bezkonfliktowego wzrostu gospodarczego poprzez minimalizowanie ryzyka politycznego (np. wyłączenia);
- j) operacyjną przez świadczenie określonych usług opartych na zasobach finansowych, rzeczowych i ludzkich;
- k) doradczą, udzielania pomocy technicznej, analitycznej i konsultacyjnej przez ekspertów Banku (np. wsparcia informacyjnego w postaci udostępniania baz danych i publikacji raportów specjalistycznych);
- l) integracyjną, przez sukcesywne limitowanie władzy monetarnej i samodzielności finansowej państw członkowskich na rzecz organów ponadnarodowych (tożsame wykorzystanie norm w organizacjach międzynarodowych prowadzi do integracji gospodarki i finansów państw członkowskich, choćby organizacja nie miała na celu integracji).

Podstawową funkcją Banku jest przede wszystkim rozwijanie współpracy pomiędzy państwami członkowskimi w dziedzinach, będących przedmiotem działalności organizacji. W kontekście powyższych funkcji istotne są także cele realizowane przez Bank. Ustanawiając normy prawne czy polityczne wpływa na kształtowanie postępowania innych uczestników stosunków międzynarodowych, przede wszystkim są to państwa członkowskie, jednakże jak pokazuje praktyka, Bank stanowi także wzorzec innym organizacjom międzynarodowym. Przez swoje działania prowadzi do rozwoju prawa i porządku międzynarodowego. Wykonuje umowy międzynarodowe, kreuje akty prawotwórcze i współtworzy normy umowne prawa międzynarodowego jako strona umów. W ramach realizacji celów statutowych spełnia funkcje: kredytową i koordynacyjną, stanowiąc źródło finansowania szeregu projektów i działań mających na celu szeroko rozumianą redukcję ubóstwa na świecie. Pełniąc funkcje kontrolne dokonuje ustalania stanu faktycznego, aby następnie skonfrontować go z treścią obowiązujących norm czy umów. Promując i umożliwiając współpracę w różnych zakresach zainteresowanym stronom, Bank staje się inicjatorem cyrkulacji kapitału prywatnego, ale również kreuje ramy działalności inwestycyjnej w skali światowej. Jest aktywnym

mediatorem i pośrednikiem pomiędzy państwami członkowskimi, korzystającymi z wsparcia finansowego Banku, a inwestorami- pomiotami oferującymi kapitał. Decyzje podejmowane są w imieniu całej organizacji, przez właściwe organy, dążąc do zapewnienia zrównoważonego wzrostu gospodarczego państw członkowskich, mając na celu zagwarantowanie najefektywniejszych działań gospodarczych poprzez minimalizację ryzyka politycznego. Funkcja operacyjna polega na bezpośrednim świadczeniu usług związanych z realizacją celów statutowych na podstawie własnych decyzji z pomocą posiadanych zasobów. Bank stanowi także forum doradcze udzielając wsparcia technicznego, analitycznego czy konsultacyjnego wszystkim zainteresowanym podmiotom. W odniesieniu do sfery międzynarodowej pełni funkcję integracyjną wobec państw członkowskich.

Starając się w pełni zrealizować swoje cele i funkcje Bank dąży do sytuacji, w której stałby się organizacją zdolną do pozyskiwania, intensyfikowania i edukowania oraz zaangażowania personelu. Pracownicy powinni nabywać umiejętności, które pomagają im w samodoskonaleniu i uczeniu się. Problemy państw- klientów stają się zasadniczą kwestią działalności Banku. Do podstawowych zasad zaliczana jest także praca zespołowa, odpowiedzialność za właściwe wyniki, efektywność kosztowa, inspiracja i innowacja. Bank akcentuje wartości, które ceni szczególnie, a jest to przede wszystkim: osobista uczciwość, integralność i zaangażowanie, wspólna praca w zespole, respektowanie odmienności, zachęcanie do podejmowania ryzyka i odpowiedzialności oraz - tak istotne dla każdego człowieka - czerpanie radości z pracy i rodziny⁸⁸.

1.4 Członkostwo w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju

1.4.1 Rodzaje członkostwa, warunki i procedura przyjęcia, prawa i obowiązki członków

Istotnym zagadnieniem funkcjonowania organizacji międzynarodowych jest sam fakt ich powstania. Rządy podczas powoływania do życia organizacji wskazują zakres i kierunek działania. W odniesieniu do sfery międzynarodowej są to działania porządkująco- regulujące stosunki między państwami. Wielostronna grupa celowa zrzesza państwa zmierzające do realizacji postawionych przed sobą

⁸⁸ S. Naruszewicz, K. Czerewacz, op.cit.,s. 49.

zadań w sposób zorganizowany, ale i dążąc do właściwego zinstytucjonalizowania podmiotu⁸⁹.

W teorii organizacji międzynarodowych bierze się pod uwagę moment członkostwa dzieląc członków organizacji międzynarodowych na: pierwotnych i wtórnych⁹⁰. Członkostwo pierwotne „posiadają państwa założycielskie organizacji międzynarodowej, a więc te które brały udział w konferencji założycielskiej, a następnie podpisały, ratyfikowały (zaaprobowały) umowę założycielską i złożyły depozytariuszowi organizacji odpowiednie dokumenty w tej kwestii”⁹¹. Nabycie członkostwa pierwotnego jest także konsekwencją sukcesji organizacji⁹². Natomiast członkami wtórnymi są „państwa, które przystąpiły do organizacji już po jej utworzeniu”⁹³.

Ze względu na zakres kompetencji wyróżnia się członków: zwyczajnych - o pełnym członkostwie (posiadających standardowy zbiór praw i obowiązków członkowskich) i uprzywilejowanych- niepełnych (o ograniczonym zestawie obowiązków lub rozbudowanym zestawie praw np. Dyrektorzy w Radzie Administracyjnej Banku)⁹⁴. W pierwszym wypadku z formalnego punktu widzenia członek korzysta z pełni uprawnień i podlega całości obowiązków. Ze względu na różnorodne ograniczenia dla podmiotów, które nie mogą lub nie spełniają stawianych im wymogów akcesyjnych stosuje się różnorodne formy członkostwa niepełnego na przykład członkostwo stowarzyszone czy afiliowane⁹⁵. Członkostwo stowarzyszone stanowi metodę włączenia do działalności organizacji podmiotów innych niż suwerenne państwa lub w sytuacji, gdy państwo jest zainteresowane działalnością organizacji a nie spełnienia wymagań zawartych w statucie, aby pozostać pełnym członkiem, może wnioskować o tę formę członkostwa. Przyznaje ona pełnię praw z wyjątkiem uczestnictwa w procesie podejmowania decyzji oraz biernego prawa wyborczego. Natomiast członkostwo afiliowane jest w istocie stadium pośrednim między członkostwem a statusem obserwatora. Ponadto

⁸⁹ Por. M. Lachs, *Rzecz o nauce prawa międzynarodowego*, Wrocław 1986.

⁹⁰ Por. Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 89

⁹¹ Ibidem, s. 89.

⁹² J. Menkes, A. Wasilkowski, op.cit., s. 96.

⁹³ Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 89.

⁹⁴ M. Proczek, op.cit., s. 87.

⁹⁵ A. Łazowski, A. Zawidzka- Łojek, op.cit., s. 181.

należy wyróżnić status obserwatora w organizacjach międzynarodowych międzypaństwowych, umożliwiając biernie uczestnictwo w obradach⁹⁶.

Praktyka i analiza statutów organizacji międzynarodowych pokazuje, iż na ogół nie występują różnice pomiędzy statusem prawnym członków pierwotnych i pozostałych członków. Rozbieżności mogą mieć jedynie charakter historyczno - prestiżowy. Podejrzewa się, iż odgrywający tu rolę czynnik emocjonalny w obrocie międzynarodowym wpłynął na rezygnację z tej klasyfikacji rodzajów członków w organizacjach systemu ONZ⁹⁷. Występują sytuacje, kiedy z różnych powodów, najczęściej politycznych, państwa nie uczestniczą w konferencji założycielskiej lub uczestniczą, a następnie wycofują się z członkostwa w organizacji. Należy nadmienić, iż wskazany wyjątek dotyczy Polski, która uczestniczyła w konferencji założycielskiej w Bretton Woods. Następnie z przyczyn politycznych wystąpiła z organizacji, 14 czerwca 1950 r., by powtórnie do niej przystąpić 27 czerwca 1986 r. nabywając członkostwo Banku⁹⁸.

W Banku rodzaj członkostwa określony jest w art. 2 §1 (a) Statutu MBOR wyróżniając członków założycieli, państwa, które przystąpiły do organizacji przed 31 grudnia 1945 r.- członkowie pierwotni. Inne państwa mogą przystąpić do organizacji w terminach i na warunkach określonych przez Bank (członkostwo wtórne)⁹⁹. Podmioty odpowiedzialne za organizację konferencji założycielskiej zobowiązują się do zaproszenia państw- potencjalnych członków nowo powstającej organizacji. Państwa te - określane jako członkowie założyciele przyszłej organizacji - decydują o treści statutu oraz kierunku rozwoju organizacji międzynarodowej. Państwa mogą być- tak jak to jest w przypadku Banku - wymienione w Statucie (Załącznik do Statutu MBOR, Program 1A- ang. *Schedule 1, Schedule A*). Wykaz państw- członków założycieli Banku oraz wartość subskrybowanych akcji przedstawiono w Tabeli 1 na str. 16.

⁹⁶ W. Czaplinski, A. Wyrozumska, op.cit, s. 358.

⁹⁷ J. Menkes, A. Wasilkowski, op.cit., s. 97-98; W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 287; R. Bierzanek, J. Symonides, op.cit., s. 305.

⁹⁸ Polska stała się 150. członkiem Banku, z udziałem w kapitale zakładowym w wysokości 1,3 mld USD. Współpraca z Bankiem odbywa się poprzez osobę Prezesa Narodowego Banku Polskiego. Należy nadmienić, iż kredyty Banku stanowią dla Polski niezwykle ważne źródło zewnętrznego finansowania wielu projektów inwestycyjnych z zakresu transportu, energetyki, rolnictwa i innych dziedzin gospodarki. Za: K. Zabielski, op.cit. s, 333-335.

⁹⁹ Art. 2 §1 (b) Statutu MBOR.

Kolejnym etapem jest podpisanie umowy założycielskiej oraz jej ratyfikowanie (w formie akceptacji lub zaaprobowania). Następnie umowa zostaje złożona depozytariuszowi dokumentów ratyfikacyjnych albo akceptacyjnych. Członkostwo wtórne nabywa się poprzez akt wstąpienia do funkcjonującej już organizacji na zasadach ustalonych w jej umowie założycielskiej. Kilka procent organizacji międzynarodowych zawiera w swej umowie założycielskiej warunki, jakim winny odpowiadać państwa, aby mogły zostać przyjęte do organizacji w poczet członków wtórnych. Wszystkie lub wybrane kategorie państw (sprecyzowane szczegółowo w umowie założycielskiej) mogą samodzielnie decydować (podjąć inicjatywę), ale także efektywnie spowodować, iż staną się członkami organizacji, bez wymogu uzyskiwania w tym celu specjalnej zgody (aprobaty). Procedura przyłączenia jest zazwyczaj skomplikowana, szczegółowo reguluje ją sama umowa założycielska organizacji międzynarodowej. Członkostwo nabywa się z chwilą zaakceptowania- ratyfikacji umowy założycielskiej i przedłożenia wymaganych dokumentów. Organ administracyjny organizacji międzynarodowej, odpowiedzialny jest za przesłanie depozytariuszowi tychże dokumentów. W innych przypadkach wnioskodawca składa dokumenty wprost depozytariuszowi. Możliwa jest także sytuacja kiedy państwo nabywa członkostwo z chwilą przystąpienia do umowy w innej formie¹⁰⁰. W Banku z inicjatywą o przystąpienie na prawach członka występuje samo zainteresowane państwo.

Uzyskanie członkostwa w organizacji uzależnione jest od dwóch zasadniczych norm¹⁰¹:

- a) statutowych norm nabycia członkostwa (podstawa materialno- prawna oraz procedura przyjęcia oraz odrzucenia aplikacji państwa kandydującego);
- b) praktyki przyjmowania lub wstąpienia w poczet członków organizacji międzynarodowej.

Procedura uzyskania członkostwa w organach wyspecjalizowanych ONZ¹⁰² (w tym w Banku) polega na złożeniu pisemnej aplikacji, adresowanej do organów

¹⁰⁰ Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 90- 91.

¹⁰¹ J. Menkes, A. Wasilkowski, op.cit., s. 97.

¹⁰² United Nations, *Rules of Procedure for The General Assembly*, New York 2008, Sekcja XIV Reguła 134, s. 37. Por. United Nations, *Provisional Rules of Procedure for The General Assembly*, New York

wykonawczych organizacji, z prośbą o przyjęcie. Wniosek należy skierować do odpowiedniego kierownika organu administracyjnego. Pismo powinno zawierać: prośbę o przyjęcie do organizacji, sformułowanie o uznawaniu i podzieleniu celów organizacji przez kandydujące państwo oraz aprobatę do wykonywania zadań i zobowiązań organizacji zawartych w umowie założycielskiej. Organ kompetentny do podjęcia decyzji w sprawie przyjęcia państwa do organizacji włącza do swojego dziennego porządku sesji oryginał w formie załącznika (w organizacjach wyspecjalizowanych ONZ jest to zawsze organ naczelny). Organ naczelny rozważa, czy wnioskodawca jest państwem miłującym pokój i czy jest w stanie i chce wykonywać zobowiązania zawarte w Karcie ONZ¹⁰³, następnie podejmuje decyzję większością dwóch trzecich głosów członków obecnych i głosujących¹⁰⁴. Organ kompetentny do podjęcia decyzji, w sprawie przyjęcia państwa do organizacji, włącza do swojego dziennego porządku sesji oryginał w formie załącznika (w organizacjach wyspecjalizowanych ONZ jest to zawsze organ naczelny) a następnie powiadamia państwo wnioskodawcę o podjętej decyzji. Jeśli wniosek zostanie zaakceptowany, członkostwo staje się skuteczne z dniem, w którym organ podjął decyzję w sprawie wniosku¹⁰⁵. Przedmiotem umowy pomiędzy wszystkimi członkami organizacji a państwem kandydującym stają się warunki przyjęcia danego państwa, a także zmiany, jakie wywołują one w samej umowie założycielskiej. Przepisy prawa wewnętrznego zawarte w konstytucji regulują proces ratyfikacji umowy. Członkostwo nabywa się w ramach czasowych ustalonych w powyższej umowie, jednakże warunkiem jest jej wejście w życie do tego czasu¹⁰⁶.

Z chwilą przystąpienia do Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, prawa i obowiązki państw członkowskich, posiadających status członka założyciela, jak i pozostałych, nie różnią się od siebie. Procedura przyjęcia do Banku obejmuje w pierwszej kolejności zgłoszenie przez państwo kandydujące wniosku

1947, Sekcja XVII Reguły 113- 116, s. 20. Por. H. Okularczyk, *Członkostwo organizacji wyspecjalizowanych ONZ*, Warszawa 1970.

¹⁰³ Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych, Dz.U. 1947 nr 23 poz. 90 .

¹⁰⁴ *Rules of Procedure for The General Assembly*, Sekcja XIV Reguła 136, s. 37 .

¹⁰⁵ *Rules of Procedure for The General Assembly*, Sekcja XIV Reguła 138, s. 37 .

¹⁰⁶ Por. Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 93.

o członkostwo¹⁰⁷. Podczas tego etapu negocjacji podlegają warunki członkostwa, w tym udział w kapitale zakładowym. Rekomendacji wnioskodawcy udziela Rada Dyrektorów Wykonawczych, przedstawiając ją Radzie Gubernatorów. Gdy wniosek z zaleceniami zostanie przedłożony Radzie Gubernatorów, Dyrektorzy Wykonawczy odbywają konsultacje z państwem ubiegającym się o dopuszczenie do członkostwa. Następnie Dyrektorzy przedkładają Radzie Gubernatorów liczbę akcji do subskrypcji i inne warunki członkostwa, jakie w opinii Dyrektorów Wykonawczych zaleca i określa Rada Gubernatorów¹⁰⁸. Kolejnym etapem jest podpisanie umowy oraz ratyfikowanie statutu przez kandydata. Decyzja w sprawie podpisania umowy podejmowana jest przez organ Banku- Radę Gubernatorów, która po przegłosowaniu (zwykłą większością głosów wszystkich głosów w Radzie) zobowiązuje państwo członkowskie do uiszczenia udziału członkowskiego.

Warunkiem uzyskania członkostwa jest wpłata kwoty udziałowej oraz wypełnienie innych postanowień statutowych. Subskrypcja każdego członka jest podzielona na dwie części. Nowi członkowie zobligowani są do wpłaty jedynie 10 % swojego udziału w kapitale zakładowym (pierwotnie- 20 %) ¹⁰⁹, pozostałe 90 % (pierwotnie- 80 %) stanowi tzw. Fundusz Gwarancyjny, wpłacany za żądanie¹¹⁰. Bank zażąda wpłacenia pozostałych płatności subskrybowanego kapitału tylko w razie potrzeby pokrycia zobowiązań Banku zaciągniętych w myśl udzielania lub uczestniczenia w bezpośrednich pożyczkach z funduszy uzyskanych na rynku państwa członkowskiego albo w innej pożyczce udzielonej przez Bank, a także przez gwarantowanie w całości lub części pożyczek udzielonych w zwykłej procedurze przez prywatne instytucje inwestycyjne¹¹¹. Udział w kapitale zakładowym decyduje o ilości posiadanych głosów, jaką dysponuje dane państwo.

Warunkiem *sine qua non* do uzyskania członkostwa w Banku, zgodnie z artykułem 2 § 2 (a,b) Statutu MBOR jest przynależność do Międzynarodowego

¹⁰⁷ Rezolucja Nr. 60-2 przyjęta 08.11.1960 r. ze zmianami w latach: 06.06.1970 r., 28.08.1973 r., 26.03.1981 r., 30.06.1992 r. uchwalona jako „Regulamin posiedzeń Dyrektorów Wykonawczych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju” (ang. *Rules of Procedure for Meetings of the Executive Directors of the International Bank for Reconstruction and Development*), dalej: Rezolucja Nr. 60-2. Zob. także: M. Gębska, *Bank Światowy działalność pożyczkowa*, Warszawa 2010, s. 18; T. Łoś- Nowak (red.), *Organizacja w stosunkach międzynarodowych. Istota, mechanizmy działania, zasięg*, Wrocław 2009, s. 113.

¹⁰⁸ Rezolucja Nr. 60-2 §19.

¹⁰⁹ Art. 2 §5 (1) Statutu MBOR.

¹¹⁰ Art. 2 §5 (2) Statut MBOR; Por. E. Łąźniewska, P. Deszczyński op.cit., s. 236.

¹¹¹ Art. 4 §1 (a) (II) i (III) Statutu MBOR.

Funduszu Walutowego (MFW). Założenie to wynika z przyjętych idei ustalonych podczas Konferencji w Bretton Woods, zgodnie z którymi od rozpoczęcia działalności Bank i Międzynarodowy Fundusz Walutowy miały być ze sobą ściśle powiązane¹¹². Państwo ubiegające się o członkostwo w Funduszu jest zobowiązane do dostarczania danych makroekonomicznych na temat własnej gospodarki, które są porównywane z danymi z innych państw członkowskich. Ilość głosów przypisana jest jako odpowiednik subskrypcji państwa¹¹³, decydując o jego sile głosów w Funduszu¹¹⁴.

Tabela 2. Liczba państw członkowskich Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w wybranych latach

Rok	Liczba państw członkowskich
1945	28
1946	38
1962	81
1965	102
1975	125
1985	149
1991	154
1992	170
1995	178
2002	184
2006	185
2016	189

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: D. A. Phillips, *Reforming the World Bank. Twenty Years of Trial- and Error*, New York 2009, s. 16 oraz <http://www.worldbank.org/en/about/leadership/members> [01.03.2016].

¹¹² H. White (współautor organizacji międzynarodowych z Bretton Woods) w swoim zamyśle dążył do sytuacji, kiedy członkostwo w MFW (posiadanie nie tylko praw ale i obowiązków) byłoby dodatkową motywacją przy przystępowaniu do Banku (wiązały się z tą czynnością w zasadzie same prawa). Por. E. Łąźniewska, P. Deszczyński (red.), *Kompendium wiedzy o organizacjach międzynarodowych*, Warszawa 2011, s. 236.

¹¹³ Subskrypcja państwa oznacza wkład do kapitału zakładowego. Wielkość wkładu przekłada się na większą ilość głosów- siłę decyzyjną.

¹¹⁴ Art. 2 § 1 (a) Statutu MBOR.

Obecnie członkami Banku są prawie wszystkie państwa na świecie 189 państw (w tym Polska)¹¹⁵, a członkostwo określane jest mianem globalnego. Liczba państw członkowskich w Banku cyklicznie rosła od 28 państw w 1945 r. Przez kolejne dwadzieścia lat ilość członków zwiększyła się o rekordową liczbę 74 państw. Od 1950 r. do końca lat sześćdziesiątych w wyniku konfliktu politycznego pomiędzy Zachodem a państwami ZSRR i innymi będącymi w strefie jego wpływów nastąpiły przypadki wystąpienia z organizacji (1950 r. Polska, 1954 r. Czechosłowacja, 1964 r. Kuba). W latach siedemdziesiątych na skutek pewnych zmian w polityce Banku niektóre państwa socjalistyczne zainteresowały się członkostwem w tej organizacji. W 1972 r. przystąpiła Rumunia, 1982 r. Węgry, 1983 r. Chińska Republika Ludowa po usunięciu z reprezentacji władz Tajwanu, a w 1986 r. przyjęta została też Polska. W latach 1965-1985 kolejni członkowie wcieleni zostali w poczet członków ustanawiając poziom członkostwa na poziomie czterdzieści siedem państw. Na początku lat dziewięćdziesiątych liczba członków wynosiła średnio 160 państw. W 1991 i 1992 r. piętnaście republik byłego Związku Radzieckiego zgłosiło indywidualne wnioski o członkostwo. Pomiędzy 1985 r. a 2005 liczba członków zwiększyła się o kolejne 36, by w 2016 r. Bank liczył 189 państw członkowskich. Tendencja wzrostowa występowała przez cały okres funkcjonowania Banku, a w historii zanotowano sporadyczne wystąpienia państw ze struktur organizacji. Obecnie pięć państw członkowskich ONZ nie jest członkami Banku są to: Andora, Kuba, Liechtenstein, Monako i Korea Północna. Tajwan jest największą gospodarką spoza Banku. Dwa państwa obserwatorzy w ONZ, Watykan i Palestyna, nie są również członkami Banku. Ostatnim państwem, które przystąpiło do Banku było Nauru (12 kwietnia 2016 r.).

Bank dokonuje podziału państw członkowskich według kryterium geograficznego i dochodowego. Pod względem dochodów członkowie pogrupowani są jako¹¹⁶:

- a) państwa o niskim dochodzie (Produkt Narodowy Brutto na jednego mieszkańca- PNB per capita), liczone metodą Atlas, poniżej 995 USD);
- b) państwa o niższym- średnim dochodzie (PNB per capita od 996 do 3945 USD);

¹¹⁵ Zob. Oświadczenie Rządowe z dnia 15 grudnia 1947 r. w sprawie ratyfikacji przez Polskę Umowy o Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego, podpisanej w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r., Dz. U. 1948, nr 40, poz. 293 ze zm.; M. Greta, T. Kostrzewska- Zielińska, A. Pomykalski, *Międzynarodowe Stosunki Ekonomiczne. Ponadnarodowe podmioty w gospodarce światowej*, Łódź 2002, s. 172.

¹¹⁶ M. Greta, T. Kostrzewska- Zielińska, A. Pomykalski, op. cit., s. 236.

- c) państwa o wyższym średnim dochodzie (PNB per capita od 3946 do 12195 USD);
- d) państwa o wysokim dochodzie (PNB per capita od 12196 USD i powyżej).

Ze względu na specyficzne potrzeby koordynowanych inicjatyw Banku państwa można także podzielić na¹¹⁷:

- a) najbiedniejsze i najbardziej zadłużone państwa członkowskie (ang. *Heavily Indebted Poor Countries*);
- b) najbiedniejsze państwa o szczególnie słabej infrastrukturze instytucjonalnej i otoczeniu politycznym (ang. *Low Income Countries Under Stress*);
- c) państwa mające największe zaległości w kwestii zapewnienia powszechnego szkolnictwa na podstawowym poziomie (ang. *Fast Track Countries*);
- d) państwa o średnim dochodzie, wyróżniające się innymi potrzebami i wyzwaniem niż państwa najbiedniejsze (ang. *Middle Income Countries*);
- e) małe państwa posiadające mniej niż 1,5 mln mieszkańców (ang. *Small Countries*).

Członkowie mają w organizacji międzynarodowej międzypaństwowej prawo do¹¹⁸:

- a) czerpania korzyści z członkostwa w organizacji - prawo do bycia beneficjentem wszystkich form statutowej działalności organizacji (usług i świadczeń);
- b) realizowania wszystkich statutowych i zwyczajowych praw członkowskich (ogólną zasadą jest jednakowe traktowanie wszystkich członków organizacji, jedynie statut może wprowadzać odstępstwa od tej zasady);
- c) udziału w procesie podejmowania decyzji, m.in. poprzez prawo do przemawiania i swobody wypowiedzi, zgłaszania projektów aktów prawnych organizacji czy głosowania;
- d) wybierania i bycia wybieranym do organów organizacji;
- e) uczestnictwie w pracach wszystkich organów plenarnych organizacji;
- f) otrzymywania dokumentów, statystyk oraz innych publikacji wydawanych i przygotowywanych przez organizację, w których zawarte są informacje dotyczące działalności oraz inne dane i informacje opracowywane przez organy;
- g) udziału w wybieraniu i prawie desygnowania, pochodzących z wyborów, funkcjonariuszy międzynarodowych, powoływaniu funkcjonariuszy

¹¹⁷ Ibidem, s. 236.

¹¹⁸ J. Menkes, A. Wasilkowski, op.cit., s. 96-97; Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 93.

nominowanych przez pozostałych członków organizacji, wnioskowaniu (w ramach wewnątrzorganizacyjnych procedur prawnych) kandydatów na funkcjonariuszy organizacji pochodzących z nominacji szefa administracji.

Do obowiązków wynikających z członkostwa organizacji należą¹¹⁹:

- a) wykonywanie zobowiązań wynikających z umowy założycielskiej;
- b) postępowanie zgodnie z zasadami zawartymi w statucie;
- c) wspieranie i działalność na rzecz realizacji celów i funkcji organizacji;
- d) pokrywanie odpowiedniej części kosztów działalności organizacji, m.in. poprzez uiszczanie składek członkowskich;
- e) wykonywanie innych zobowiązań, które wynikają ze specyfiki działania organizacji;
- f) udzielanie informacji potrzebnych do realizacji celów i zadań;
- g) solidarność- zaniechanie działań sprzecznych z interesami organizacji lub takich, które mogłyby obniżyć jej efektywność.

Zarówno prawa, jak i obowiązki członków mogą się istotnie różnić w ramach członkostwa danej organizacji. Członkowie mogą przyjmować także dodatkowe zobowiązania, które nie muszą dotyczyć innych państw.

1.4.2 Ustanie członkostwa

Ustanie członkostwa w między państwowej organizacji międzynarodowej może nastąpić z powodu¹²⁰:

- a) wystąpienia z organizacji;
- b) pozbawienia praw członkowskich przez właściwy organ;
- c) rozwiązania organizacji;
- d) ustania podmiotowości prawnomiędzynarodowej państwa członkowskiego.

Prawo do wystąpienia z organizacji może być wyraźnie zapisane w statucie. Przewiduje je większość umów organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ oraz organizacji regionalnych (np. art. 1 ust. 3 oraz art. 26 ust. 2 Paktu Ligi Narodów; art. 26 Statutu MFW; art. 2 ust. 6 Statutu Organizacji Narodów Zjednoczonych

¹¹⁹ Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 93- 94.

¹²⁰ W. Czapliński, A. Wyrozumska, op.cit., s. 359.

ds. Oświaty, Kultury i Nauki; art. 17 Statutu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju; art. 7 Statutu Rady Europy czy art. 32 Karty Organizacji Państw Amerykańskich, art. 1 ust. 5 Statutu Międzynarodowej Organizacji Pracy). Każda z międzynarodowych organizacji międzypaństwowych określa szczegółowe przepisy dotyczące wystąpienia państwa członkowskiego, w tym konsekwencje prawne, zobowiązania finansowe czy zachowanie określonego terminu wypowiedzenia umowy. Co do zasady wystąpienie z organizacji rodzi konsekwencje w postaci wygaśnięcia wszystkich praw i obowiązków związanych z działalnością w danej organizacji. Klauzulę pozbawienia praw członkowskich przewidują wspólnie m.in. art. 6 Statutu Rady Europy czy art. 18 ust. 2 Statutu Ligi Państw Arabskich¹²¹.

Bank w artykule 6 Statutu MBOR wprowadza klauzule: wystąpienia z organizacji oraz pozbawienia praw członkowskich. Prawo do wystąpienia z organizacji¹²² posiada każdy z członków. W każdym czasie na własne żądanie państwo może wystąpić z Banku, zawiadamiając o tym fakcie pisemnie w jego siedzibie. Nie istnieje formalny wymóg uzasadnienia swojej decyzji. Wystąpienie staje się skuteczne od dnia otrzymania takiego zawiadomienia przez właściwe organy. Dodatkowym wymogiem jest uiszczenie wszystkich zaległości finansowych. Zobowiązania ciężące na państwie występującym z organizacji obowiązują tak długo, póki nie zostaną spłacone¹²³.

Przypadki wystąpienia z Banku odnotowano w 1950 r. kiedy Polska opuściła organizację, w 1954 r. Czechosłowacja, a 1964 r. Kuba. Państwa były członkami założycielami, jednakże pomiędzy 1950 rokiem do końca lat 60-tych z powodu kierunku politycznych działań podejmowanych przez Bank państwa socjalistyczne uważały za niekorzystne członkostwo w MBOR. ZSRR nie przystąpił w ogóle do organizacji. Polska powiadomiła Bank o wystąpieniu notami z 13 marca 1950 r. Wystąpienie umotywowane było uniemożliwieniem uzyskania jakichkolwiek pożyczek wynikających z działań zimnowojennej dyskryminacji stosowanej przez Stany Zjednoczone Ameryki.

Ustanie przynależności do Międzynarodowego Funduszu Walutowego powoduje, po upływie trzech miesięcy, automatycznie ustanie członkostwa w Banku. Rada Gubernatorów może utrzymać państwo w prawach członka, mimo utraty członkostwa

¹²¹ Szerzej: W. Czaplinski, A. Wyrozumska, op.cit., s. 360- 361.

¹²² Artykuł 6 § 1 Statutu MBOR.

¹²³ E. Latoszek, M. Proczek, op.cit., s. 223- 224.

w MFW, jeśli wyrażą na to zgodę Gubernatorzy w głosowaniu większością trzech czwartych ogólnej ilości głosów przysługujących wszystkim uprawnionym do głosowania¹²⁴.

Przykładem innych środków kontroli i przymusu w stosunku do państw członkowskich jest zawieszenie państwa w prawach członkowskich lub zawieszenie operacyjne¹²⁵. Procedurę stosuje się w przypadku niewypełnienia przez nie zobowiązań wobec Banku. Umowa założycielska Banku przewiduje możliwość zawieszenia państw członkowskich niewykonujących swoich obowiązków bądź naruszających ciążące na nich zobowiązania. Art. 6 § 2 Statutu Banku wskazuje, że jeżeli członek nie wypełnia któregokolwiek ze swoich zobowiązań wobec Banku, Bank może zawiesić jego członkostwo w drodze decyzji większości Gubernatorów, głosowania zwykłą większością dysponującą większością wszystkich głosów w Radzie. Członek tak zawieszony automatycznie przestaje być członkiem po upływie roku od daty jego zawieszenia¹²⁶, chyba że decyzja zostanie podjęta przez większość Gubernatorów przywracając państwu prawa członkowskie. W okresie zawieszenia członek nie jest uprawniony do wykonywania jakichkolwiek praw wynikających ze Statutu Banku, z wyjątkiem prawa do wystąpienia z organizacji, w dalszym ciągu podlegając wszystkim zobowiązaniom.

Procedura zawieszenia w prawach członka w Banku obejmuje rozpatrzenie sprawy przez Dyrektorów Wykonawczych, którzy powiadamiają państwo o skardze przeciwko niemu. W rozsądnym terminie umożliwiają państwu prawo do wypowiedzenia się w toczącym się postępowaniu w dwóch formach: ustnie i na piśmie. Dyrektorzy Wykonawczy przekazują zalecenia Radzie Gubernatorów, które uznają za stosowne. Członek przeciwko któremu toczy się procedura zawieszenia zostaje poinformowany o zastosowanych wobec niego wytycznych i dacie, w której sprawa zostanie rozpatrzona przez Radę Gubernatorów. Państwo może przedstawić swoje stanowisko Radzie Gubernatorów ustnie i na piśmie w ściśle określonym terminie, jednakże może odstąpić od tego wymogu¹²⁷.

¹²⁴ Artykuł 6 § 3 Statutu MBOR.

¹²⁵ W. Czaplinski, A. Wyrozumska, op.cit., s. 361.

¹²⁶ Na podstawie powyższej procedury została wykluczona Czechosłowacja, która była członkiem pierwotnym MBOR.

¹²⁷ Rezolucja 60-2 § 20.

Zawieszenie w prawach członka może nastąpić także w wyniku łamania innych postanowień Statutu¹²⁸. Zawieszenie może dotyczyć prawa do głosowania, prawa do korzystania z usług i innych świadczeń organizacji, w tym pozostałych zasobów finansowych (np. MFW), zawieszenie z korzystania z usług i świadczeń organizacji, w tym głównie pomocy technicznej, kredytów i pożyczek. Zawieszenie wszystkich praw członkowskich¹²⁹ przewidziane jest w Statucie MBOR¹³⁰.

Rozrachunek z rządami, które przestają być członkami Banku odbywa się na zasadach określonych w Statucie. Pomimo utraty członkostwa, rząd państwa nadal ponosi odpowiedzialność za bezpośrednie zobowiązania i ewentualne obowiązki wobec Banku, aż do momentu gdy jakkolwiek część pożyczek lub gwarancji udzielonych przed jego wstąpieniem pozostanie spłacona. Państwo przestaje jednak ponosić odpowiedzialność za pożyczki i gwarancje udzielone przez Bank w terminie późniejszym oraz nie uczestniczy w dochodach i wydatkach Banku¹³¹. Wypłata za udziały odkupione przez Bank podlega czterem warunkom.

Po pierwsze, kwoty należne rządowi za jego udziały będą zatrzymane, do momentu kiedy rząd, jego bank centralny lub którykolwiek z jego organów pozostaje dłużnikiem Banku z tytułu pożyczki lub gwarancji a kwoty te mogą być użyte według uznania Banku na pokrycie zobowiązań z chwilą ich płatności. Żadna kwota nie może być zatrzymana na rachunek zobowiązań rządu wynikających z subskrypcji udziałów w myśl subskrypcji z art. 2 § 5 (II) Statutu MBOR- Funduszu Gwarancyjnego. Kwota należna członkowi za jego udziały nie może być wypłacona przed upływem sześciu miesięcy od dnia, w którym rząd przestał być członkiem¹³². Wypłaty nie mogą być dokonywane od czasu do czasu do wysokości, kwota należna jako cena odkupu przekracza łączne zobowiązania z tytułu pożyczek i gwarancji¹³³. Wypłaty dokonywane będą w walucie państwa przestającego być członkiem lub według wyboru Banku

¹²⁸ Szczególne lub systematyczne łamanie postanowień Statutu czyli limitowanie zakresu przedmiotowego działań, za które członek może zostać zawieszony w prawach korzystania do zasobów finansowych organizacji.

¹²⁹ Zawieszenie wszystkich praw członkowskich, oznacza „pozbawienie członka prawa brania udziału w głosowaniu, korzystania ze świadczeń i usług organizacji, przemawiania na forum jej organów, a nawet brania udziału w posiedzeniach”[w:] Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 95.

¹³⁰ Artykuł 6 § 2 Statutu MBOR.

¹³¹ Artykuł 6 § 4 (a, b) Statutu MBOR.

¹³² Artykuł 6 § 4 (c) (I) Statutu MBOR.

¹³³ Artykuł 6 § 4 (c) (II) Statutu MBOR.

w złocie¹³⁴. Wymogi poniesionych przez Bank strat z powodu gwarancji, uczestniczenia w pożyczkach lub niespłacenia pożyczek w dacie, w której rząd przestał być członkiem. Jeśli straty przekraczają wysokość rezerwy, rząd zobligowany jest zwrócić kwotę, o którą cena odkupu jego udziałów zostałaby zredukowana. Ponadto rząd odpowiada za każde żądanie za niewypłaconą subskrypcję do wysokości, do której byłby on zobowiązany, gdyby uszczerbek kapitału i wezwanie do zapłaty ze strony Banku nastąpiły w chwili ustalenia ceny odkupu udziałów tego członka¹³⁵.

Drugim rodzajem pozbawienia praw członkowskich przez właściwy organ w Banku jest tzw. zawieszenie operacyjne¹³⁶. Rada Dyrektorów Wykonawczych przewiduje w razie konieczności czasowe zawieszenie operacji dotyczących nowych pożyczek i gwarancji aż do rozważenia sprawy i powzięcia decyzji przez Radę. Dyrektorzy mogą na stałe zawiesić swe operacje dotyczące nowych pożyczek i gwarancji uchwałą większości Dyrektorów, dysponujących większością ogólnej ilości głosów przysługujących wszystkim członkom. Po takim zawieszeniu operacji w Banku powinno przerwać się wszystkie czynności, zw. z zawieszonym państwem, z wyjątkiem operacji mających na celu należytą realizację, zabezpieczenie i zachowanie jego aktywów, jak też regulowanie jego zobowiązań¹³⁷.

Zobowiązania wszystkich członków z tytułu niezażądanej części subskrypcji na kapitał zakładowy Banku i z tytułu deprecjacji ich własnych walut pozostają w mocy, dopóki nie będą uregulowane zobowiązania wierzycieli łącznie z wszystkimi innymi zobowiązaniami¹³⁸. Wszyscy wierzyciele, posiadający bezpośrednie roszczenia, będą zaspokojeni z aktywów Banku, a następnie z wpłat dokonanych do Banku wskutek wezwania do pokrycia niewpłaconej subskrypcji. Przed dokonaniem jakichkolwiek wpłat wierzycielom, posiadającym bezpośrednie roszczenia, Rada Dyrektorów Wykonawczych zastosuje wszelkie niezbędne ich zdaniem środki dla zabezpieczenia proporcjonalnego podziału pomiędzy wierzycieli występujących z roszczeniami pośrednimi a wierzycieli posiadających roszczenia bezpośrednie¹³⁹. Podział na poczet subskrypcji na kapitał zakładowy nie będzie dokonywany pomiędzy członków dopóki wszystkie zobowiązania

¹³⁴ Artykuł 6 § 4 (c) (III) Statutu MBOR.

¹³⁵ Artykuł 6 § 4 (c) (IV) Statutu MBOR.

¹³⁶ Artykuł 6 § 5 (a) Statutu MBOR.

¹³⁷ Artykuł 6 § 5 (b) Statutu MBOR.

¹³⁸ Artykuł 6 § 5 (c) Statutu MBOR.

¹³⁹ Artykuł 6 § 5 (d) Statutu MBOR.

wobec wierzycieli nie będą uregulowane i zabezpieczone, a większość Dyrektorów rozporządzających większością ogólnej ilości głosów przysługujących wszystkim członkom nie poweźmie uchwały o dokonaniu podziału¹⁴⁰. Po powzięciu uchwały o dokonaniu podziału, Dyrektorzy większością dwóch trzecich głosów mogą uchwalić stopniowy podział aktywów pomiędzy członków Banku aż do zupełnego podziału wszystkich aktywów. Podział ten będzie uzależniony od uprzedniego załatwienia wszystkich niezaspokojonych roszczeń Banku wobec każdego członka¹⁴¹. Zanim nastąpi podział aktywów, Dyrektorzy ustalą proporcjonalny udział każdego członka, odpowiadający stosunkowi posiadanych przezeń udziałów do ogólnej sumy niespłaconych udziałów Banku¹⁴².

Opierając się o artykuł 6 § 5 (h) Statutu MBOR Dyrektorzy ocenią aktywa podlegające podziałowi w dacie podziału i przeprowadzą podział obejmujący cztery etapy. Na początku każdemu członkowi zostanie wypłacona w jego własnych zobowiązaniach lub w zobowiązaniach jego urzędowych organów lub jednostek prawnych na jego terytoriach - o ile zobowiązania takie nadają się do podziału - równowartość jego stosunkowego udziału w ogólnej kwocie, która ma być rozdzielona. Po dokonaniu wypłaty, kolejnym krokiem, jest wypłata należnej członkowi pozostałość w jego własnej walucie do wysokości stanowiącej równowartość tej pozostałości. Jeśli pozostają jeszcze zobowiązania, pomimo dokonania dwóch poprzednich wypłat, reszta będzie wypłacona w złocie albo w walucie zaakceptowanej przez członka do wysokości kwoty równej co do wartości tej pozostałości. Wszystkie pozostałe aktywa rozdzielone zostaną *pro rata* między członków. Każdy członek, otrzymujący ww. aktywa korzysta z tych samych praw do tych aktywów, z jakich korzystał Bank przed ich podziałem¹⁴³.

W historii Międzynarodowego Funduszu Walutowego tylko kilka razy¹⁴⁴ Rada Gubernatorów zawiesiła państwo w prawach członkowskich. Na podstawie Rezolucji nr 8-9 z dnia 28 września 1954 r., ustalono, że z dniem 31 grudnia 1954 r., Czechosłowacja zostanie pozbawiona praw członkowskich z powodu uporczywej odmowy dostarczenia informacji dotyczących jej dochodu narodowego i bilansu płatniczego. Ponadto

¹⁴⁰ Artykuł 6 § 5 (e) Statutu MBOR.

¹⁴¹ Artykuł 6 § 5 (f) Statutu MBOR.

¹⁴² Artykuł 6 § 5 (g) Statutu MBOR.

¹⁴³ Artykuł 6 § 5 (h) Statutu MBOR.

¹⁴⁴ Zawieszenie w prawach członkowskich nastąpiło również w 2003 r. wobec Zimbabwe.

Czechosłowacji nie udało się dokonać niezbędnych płatności subskrypcji kapitału w Banku. Wniosek o odroczenie płatności złożony przez przedstawicieli rządu Czechosłowacji został odrzucony, a we wrześniu 1953 r., Rada Gubernatorów Banku podjęła głosowanie o zawieszeniu jej w prawach członka z 31 grudnia 1953 r. W 1953 r. Bank, na podstawie procedury art. 6 § 2 Statutu MBOR wskazał, że członek nie wypełnił zobowiązań wobec Banku w postaci niedostarczenia informacji ekonomicznych oraz naruszenia innych ciężących na nim obowiązków. Czechosłowacja nie wykonała decyzji Rady, w konsekwencji w dniu 31 grudnia 1954 r., automatycznie przestała być członkiem Banku. Zgodnie z artykułem art. 6 § 2 (f) Statutu MBOR Gubernatorzy zastosowali rodzaj sankcji wykorzystywanej wobec państwa członkowskiego nie stosującego się do wyznaczonych mu zaleceń. W MBOR w pierwszej kolejności nakładana jest sankcja zawieszenia w prawach członka, a jeśli nie zostanie on przywrócony przez Radę w ciągu roku, wówczas automatycznie przestaje być członkiem organizacji. Warto zauważyć, że nawet jeśli Bank przywróciłby zawieszona członkostwo Czechosłowacji i tak wygasłoby ono 31 marca 1955 r., ponieważ wypowiedziano zostało przez MFW (tj. poprzez odstąpienie od umowy dobrowolne lub obowiązkowe) powodując automatyczną utratę członkostwa w Banku, chyba że Rada Gubernatorów Banku większością trzy- czwarte głosów postanowi inaczej¹⁴⁵.

Ustanie członkostwa w organizacji międzynarodowej może nastąpić także z powodu ustania podmiotowości prawnomiędzynarodowej państwa członkowskiego. Zmiany terytorialne państw¹⁴⁶ wynikają z zagadnienia sukcesji. Sukcesja państw¹⁴⁷ „to pojęcie używane w prawie międzynarodowym dla określenia aktu dokonania zmian w sferze terytorium państwa lub skutków prawnych tych zmian”¹⁴⁸. Przedmiot sukcesji odnosi się do ciągłości umów. Pojęcie wiąże się w prawie międzynarodowym z innymi zagadnieniami takimi jak ciągłość i identyczność państw, które warunkują sukcesję. Prawo międzynarodowe stanowi o tożsamości nowego państwa z jego poprzednikiem

¹⁴⁵K. D. Magliveras, *Exclusion from Participation in International Organizations: The Law and behind Member States Expulsion and Suspension of Membership*, The Hague 1999, s. 183.

¹⁴⁶Zob. J. Nowakowska- Małusecka, *Międzynarodowe terytoria*, [w:] *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzeńska, D. Wacinkiewicz, Warszawa 2011, s. 311- 325.

¹⁴⁷ Powszechnie akceptowana definicja sukcesji w prawie międzynarodowym nie została do tej pory wypracowana. W. Czapliński, *Zmiany terytorialne w Europie Środkowej i Wschodniej i ich skutki międzynarodowo prawne (1990-1992)*, Warszawa 1998, s. 13.

¹⁴⁸ J. Sozański, *Prawo traktatów: zarys współczesny*, Warszawa- Poznań 2009, s. 200.

w ujęciu strukturalnym, ustrojowym i sferze podmiotowości¹⁴⁹. Ciągłość oznacza istnienie państwa aż do momentu jego upadku¹⁵⁰.

Komisja Prawa Międzynarodowego (ang. *International Law Commission*) w swoim komentarzu do artykułu 4 Konwencji Wiedeńskiej o sukcesji państw w odniesieniu do traktatów z 23 sierpnia 1978 r. wskazuje na brak sukcesji członkostwa w przypadkach „gdzie członkostwo w organizacji jest istotnym elementem w funkcjonowaniu traktatu”¹⁵¹. Zatem jeśli zakres przedmiotowy traktatu ustanawiającego organizację należy do uprawnień organizacji międzynarodowych to kwestie sukcesji także¹⁵².

W doktrynie prawa międzynarodowego nie wypracowano dotąd jednolitej koncepcji przeniesienia praw i obowiązków międzynarodowych z poprzednika na sukcesora. Sformułowane w toku historycznym dwa poglądy opierają się na założeniu, że suwerenność na danym terytorium jest przekazywana (utożsamiane jest z pojęciem kontynuacji), w tym prawa i obowiązki przechodzą automatycznie na sukcesora lub według drugiego stanowiska, suwerenność poprzednika wygasa. Tym samym przyjmuje się, że suwerenność sukcesora wywodzi się z jego własnej podmiotowości międzynarodowej. Teoria wyłącza element ciągłości¹⁵³.

Kryterium funkcjonalne związane jest z ustanowionymi w akcie założycielskim funkcjami i celami, jakie ma pełnić organizacja na arenie międzynarodowej. Oprócz wyżej wymienionych kryteriów formalnych i materialnych, funkcje i cele przypisane do organizacji przez jej akt założycielski mogą być traktowane jako kryterium w celu ustalenia, czy organizacje międzynarodowe są „otwarte” czy „zamknięte” w odniesieniu do sukcesji członkostwa. Na przykład, w niektórych traktatach, takich jak konwencje w dziedzinie ochrony własności intelektualnej organizacje zostały powołane do realizacji podstawowego celu zarządzania pracą techniczną lub nadzoru nad jej przestrzeganiem. Natomiast w dokumentach założycielskich większości organizacji międzynarodowych, w tym Karcie Narodów Zjednoczonych i aktach założycielskich większości organizacji

¹⁴⁹ L. Antonowicz, *Państwa i terytoria. Studium prawnomiędzynarodowe*, Warszawa 1988; J. Tyranowski, *Integralność terytorialna, nienaruszalność granic i samostanowienie w prawie międzynarodowym*, Warszawa-Poznań 1990.

¹⁵⁰ Por. W. Czapliński, A. Wyrozumska, op. cit., s. 279 i n.

¹⁵¹ Także Konwencja Wiedeńska o sukcesji państw w odniesieniu do mienia państwowego, archiwów i długów państwowych z 7 kwietnia 1978 r.

¹⁵² K. G. Bühler, op.cit., s. 295 i n.

¹⁵³ W. Czapliński, op.cit., s. 15.

wyspecjalizowanych w systemie ONZ główny nacisk kładziony jest na promowanie współpracy i koordynacji politycznej wśród członków. Zatem dokonując analizy organizacji międzynarodowych według kryterium funkcjonalnego podziału organizacji międzynarodowych dokonuje się pomiędzy „techniczne” a „polityczne” organizacje. W wyniku realizacji różnych funkcji i celów organizacji międzynarodowych należących do kategorii organizacji technicznych wśród członków występują relacje określane mianem wspólnoty członków, podczas gdy w przypadku organizacji politycznych dominuje większa zależność wśród państw członkowskich. Członkostwo nie jest prawem osobistym, a istotnym elementem funkcjonowania danego aktu założycielskiego. W efekcie organizacje polityczne ze względu na dużą skalę zależności pomiędzy członkami wydają się być bardziej „zamknięte” na kwestię sukcesji członkostwa¹⁵⁴.

Praktyka organizacji międzynarodowych ukazuje w jakim stopniu powyższe kryteria wpływają na przypadki sukcesji członkostwa. W zależności od tego, czy nabycie członkostwa polega na jednostronnej lub dwustronnej czynności prawnej to w dużej mierze ma odzwierciedlenie w praktyce. Wymóg formalny dwustronnego procesu przyjmowania nowych członków został generalnie uznany za bezwzględną przeszkodę sukcesji członkostwa, niezależnie od wszelkich innych kryteriów, takich jak zakres przedmiotowy aktu założycielskiego i charakteru technicznego czy politycznego danej organizacji. Wyjątki od tej reguły można znaleźć w ramach niektórych międzynarodowych organizacji finansowych (np. MBOR, IFC i IDA, MFW), które, pomimo ich dwustronnych klauzul członkostwa dokonały zmian swoich praktyk udzielając pozwolenia na sukcesję członkostwa w przypadkach podziału byłego państwa członkowskiego.

Praktyka międzynarodowych organizacji w odniesieniu do kwestii sukcesji członkostwa stanowi przedmiot szczególnego zainteresowania naukowego¹⁵⁵. Podobne

¹⁵⁴ K. G. Bühler, op.cit., s. 295 i n.

¹⁵⁵ Szerzej: A. Myers, R. Patrick, *Succession between International Organizations*, London/New York 1993; P. Dumberry, *State Succession to International Responsibility*, Leiden 2007; Y. Ronen, *Transition from Illegal Regimes under International Law*, Cambridge 2011; M. Martini, M. Damm, *Succession of States in the EU*, „Ancilla Iuris” 2014, no 159; R. Collins, N. D. White, *International Organizations and the Idea of Autonomy: Institutional Independence in the International Legal Order*, Routledge 2011.

stanowisko w zakresie sukcesji członkostwa w Banku reprezentuje Organizacja Narodów Zjednoczonych i większość innych wyspecjalizowanych agencji¹⁵⁶.

W latach 1950-1992 w Banku i Funduszu występowały przypadki, w których ustanowienie sukcesji członkostwa wynikało z indywidualnych merytorycznych decyzji będących wynikiem negocjacji. Cel i przedmiot rozmów ustalony był stosownie do materialnego kryterium sukcesji członkostwa w organizacji. W odniesieniu do sukcesji członkostwa jest zatem istotne, czy uprawnienia organów Banku i Funduszu znajdują się w przedmiotowym akcie założycielskim, czy w międzynarodowym prawie traktatów?

Następstwo członkostwa i przeniesienie praw na nowe państwo zostało kategorycznie wykluczone, gdyż zgodnie ze Statutem MFW przedmiotem formalnej umowy dotyczącej członkostwa jest dwustronny i indywidualny proces przyjęcia państwa w poczet członków, wymagający zatwierdzenia przez Radę Gubernatorów. W dniu 23 października 1974 r. MFW wydało opinię prawną w kwestii sukcesji członkostwa. *„Nie istnieje wyraźny przepis w artykułach Umowy dla określenia kwestii związanych z sukcesją jako taką. Przepisy, takie jak artykuł II i artykuł XII paragraf 2 (b), które mają wpływ na pytania, które mogą być traktowane jako odnoszące się do doktryny sukcesji. Efektem tych przepisów jest jednak to, aby potwierdzić, że Statut zezwala na sukcesję w tym sensie, że członkostwo lub wszelkie prawa i obowiązki, które tworzą członkostwo, mogą przejść z mocy prawa z międzynarodowego podmiotu do nowego podmiotu międzynarodowego. Zgodnie z postanowieniami, nowy podmiot musi ubiegać się o członkostwo. Zdarzały się sytuacje odmiennie, w których Fundusz ustalił, że istniejący podmiot, który jest członkiem Funduszu pomimo terytorialnych lub konstytucyjnych zmian posiada członkostwo Funduszu. Sytuacja może budzić wątpliwość, czy „ciągłość” można podporządkować pod zakres sukcesji [...]”¹⁵⁷.*

W przeszłości Banku i Funduszu, a także większości innych międzynarodowych organizacji finansowych, ściśle przestrzegany jest tradycyjny aksjomat braku sukcesji członkostwa. Kwestia nabycia członkostwa w przypadkach sukcesji jest regulowana przez indywidualne akty prawne organizacji międzynarodowej. Organizacje

¹⁵⁶ Por. praktykę: FAO, IAEA, ICAO, IFAD, ILO, IMO, ITU, UNESCO, UPU, WHO, WMO oraz Rada Europy.

¹⁵⁷ K. G. Bühler, *State Succession and Membership in International Organizations: Legal Theories versus Political Pragmatism*, Hague 2001, s. 292 i n.

międzynarodowe dokonują swobodnego wyboru pomiędzy opcją sukcesji członkostwa lub jej braku¹⁵⁸.

Organy organizacji stosują formalne, materialne i funkcjonalne kryteria przy dokonywaniu sukcesji członkostwa. Kryterium formalne opiera się na zawarciu klauzuli członkostwa w akcie założycielskim. Przepisy regulujące kwestie sukcesji członkostwa w międzynarodowych organizacjach, oprócz ustalonej praktyki, głównie składają się z pisemnych i szczegółowych przepisów w aktach wewnętrznych organizacji międzynarodowej. Klasyfikacja przepisów prawnych w aktach organizacji międzynarodowych regulująca nabycie członkostwa pozwala na nabycie członkostwa za pomocą: formalnego procesu powołania nowego członka; zwykłą jednostronną czynność prawną lub na podstawie wyraźnego przepisu w akcie założycielskim.

Procedura sukcesji członkostwa w Banku związana jest z działaniami jakie podejmuje w danej kwestii Fundusz. Bank jest pod wieloma względami kontrolowany przez działania Funduszu w rozwiązywaniu kwestii członkostwa, w tym sukcesji członkostwa i następcy lub następców państwa (państw). Statut MFW zapewnia, że członkostwo jest otwarte dla innych państw w terminach i zgodnie z warunkami, które określone zostaną przez Radę Gubernatorów¹⁵⁹. Jednym z warunków jest zdolność danego państwa oraz jego gotowość do wypełnienia zobowiązań wynikających z artykułów Statutu MFW. Nie sformułowano natomiast przepisów szczegółowych określających sposób, w jaki Fundusz i Bank będą dokonywały decyzji w sprawie członkostwa w przypadkach sukcesji państw. W takich przypadkach Bank i Fundusz muszą zdecydować, czy przystąpienie przez następcę prawnego byłego członka musi być uzyskane w drodze dopuszczenia do opisanej w Statucie Banku i Statucie Funduszu procedury dla nowych członków. Druga forma stanowi kontynuowanie ciągłości członkostwa i odbywa się bez konieczności wszczęcia procedury powołania nowego członka. Oba rozwiązania nie zostały wyraźnie sformułowane w artykułach Statutu obu organizacji międzynarodowych a wynikają z ich praktyki. Decyzja w zakresie podjęcia

¹⁵⁸ W literaturze dokonuje się podziału organizacji międzynarodowych odnośnie kryterium sukcesji członkostwa na organizacje: otwarte i zamknięte. Organizacje międzynarodowe w akcie założycielskim zawierają klauzulę dotyczącą możliwości sukcesji członkostwa (kryterium formalne). Niektóre organizacje jak na przykład Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (ang. *World Intellectual Property Organization*, WIPO) zezwala na sukcesję członkostwa, podczas gdy ONZ i jej wyspecjalizowane agencje nie. Szerzej: K. G. Bühler, op.cit., s. 292 i n.

¹⁵⁹ Statut MFW § 2 ust. 2.

odpowiedniej procedury sukcesji dokonywana jest przez Radę Dyrektorów Wykonawczych Banku i Funduszu na podstawie oceny okoliczności towarzyszących powstaniu nowego państwa (państw). Fundusz i Bank dokonuje analizy sytuacji międzynarodowej biorąc pod uwagę postawę społeczności światowej wobec państwa (państw), którego dotyczy sukcesja. Podmiot może zostać zakwalifikowany jako kontynuujący byt państwa członkowskiego, które nie musi przystępować do procedury ubiegania się o członkostwo w Funduszu lub Banku. W kolejności w przypadku sukcesji następuje: oderwanie części terytorium danego państwa; rozszerzenie tego terytorium przez przystąpienie innego podmiotu; połączenie dwóch lub więcej wcześniej istniejących państw członkowskich; pojawienie się nowego państwa utworzonego przez odłączenie się lub uzyskanie niepodległości od istniejącego członka lub połączenie się z pewną liczbą następców prawnych państwa wynikające z całkowitego podziału państwa poprzednika prawnego.

Bank w celu ustalenia sukcesji państw, posiada również własny autorytet w zakresie oceny działań podejmowanych przez następcę (następców) państw nowo ubiegających się o członkostwo odnosząc się do wyraźnych postanowień artykułów Statutu MBOR lub kontynuacji umowy istniejącego członkostwa. Decyzja Banku w tym zakresie zostaje podjęta przez Radę Dyrektorów i zależy także od okoliczności każdej sprawy. Bank może przyjąć tylko jako członka państwo posiadające już status członka Funduszu¹⁶⁰. Zatem Bank nie jest w stanie przyjąć odmiennego poglądu od Funduszu w odniesieniu do statusu państwa (państw) nowo powstających.

Bank w kwestii sukcesji państw dokonywał różnych decyzji w zależności od okoliczności każdego przypadku. Podczas gdy, jako międzynarodowa organizacja finansowa, ochrona interesów finansowych Banku jest ważnym elementem w podejmowaniu decyzji, jego postawa była w dużej mierze zależna od stanowiska zajętego przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Zgodnie z postanowieniami Statutu MFW, członkostwo w Funduszu jest warunkiem członkostwa w Banku¹⁶¹ (choć w praktyce nowe wnioski o członkostwo często są przetwarzane równocześnie). Ponadto wypowiedzenie członkostwa w Funduszu automatycznie stanowi wypowiedzenie

¹⁶⁰ Członkostwo państwa w Funduszu jest obligatoryjnym warunkiem nadania miana członka w Banku od momentu powstania obu organizacji (1944 r.).

¹⁶¹ Art. 2 §2 (a,b) Statutu MBOR.

członkostwa w Banku po trzech miesiącach, chyba najwyższy organ Banku (jej Rada Gubernatorów) postanowi inaczej, decyzje podejmując większością kwalifikowaną¹⁶².

Definicja sukcesji członkostwa państw zakłada istnienie państwa (lub państw), które mogą być uznane za następcę uprzednio istniejącego państwa w całości lub części. Wcześniej istniejące państwo może kontynuować byt lub możliwe jest wygaśnięcie praw i obowiązków podmiotu. W pierwszym przypadku, kwestie sukcesji, jeśli będzie mieć miejsce, ma odniesienie do nowego państwa (państw), zwłaszcza jeśli wcześniej istniejące państwo kwestionuje swoją odpowiedzialność za wszystkie zobowiązania przed pojawieniem się nowego państwa (państw). W przypadku wygaśnięcia, państwo może, poprzez przystąpienie, zjednoczyć się z wcześniej istniejącym państwem. Może ono również ustanowić nowe państwo razem z inną częścią rozwiązanego państwa. Innym rozwiązaniem jest podział na dwa lub więcej nowych państw, które powstają w wyniku rozpadu dawnego państwa. W dwóch ostatnich przypadkach, wątpliwości wynikają z faktu, czy pojawiające się państwo- następcą prawny (państwa) powinien być traktowany jako nowy członek w Banku, czy należy powrócić do oddzielnego etapu członkostwa, jeśli taki etap istniał zanim doszło do rozwiązania państwa, czy też należy podjąć decyzję dotyczącą kontynuowania wcześniejszego członkostwa w stanie po podziale, ale w postaci następcy (sukcesora) państwa, które musi przestrzegać nowych procedur członkostwa¹⁶³.

Do tej pory Bank i Fundusz podjęły procedurę członkostwa sukcesji w kilku przypadkach. Indie zostały podzielone w sierpniu 1947 r. na dwa niezależne dominia- Indie i Pakistan. Przychylając się do stanowiska przyjętego w ONZ, członkostwo Indii w Funduszu i Banku nie zostało zmienione. Pakistan aplikował ponownie i został przyjęty jako nowy członek na podstawie decyzji odpowiednich Rad Gubernatorów w Banku i Funduszu w 1950 r.¹⁶⁴

Egipt, pierwotny członek Banku i Funduszu oraz Syria, członek Banku i Funduszu od 1947 r. połączyły się w jednolite państwo pod nazwą Zjednoczona Republika Arabska (ZRA) w 1958 r. Członkostwo ZRA w Banku i Funduszu zostało kontynuowane bez stosowania nowych procedur przyjęcia. W 1961 r., Syria ogłosiła

¹⁶² Art. 6 §3 Statutu MBOR.

¹⁶³ I. Shihata, *Matters of State Succession in the World Bank's Practice*, [w:] *Succession of States*, M. Mrak, Hague 1999, s. 78.

¹⁶⁴ *Ibidem*, s. 80.

separację od ZRA. Bank, podobnie jak Fundusz, zajął stanowisko, że tożsamość Syrii została zachowana podczas całego procesu połączenia z Egiptem i ZRA nie kwestionowała ponownego pojawienia Syrii jako odrębnego państwa. Stąd Rada Gubernatorów nie podejmowała decyzji o ponownym przyjęciu Syrii. Syria potwierdziła swoją odrębność oraz wyraziła akceptację zobowiązań prawnych z Bankiem i Funduszem oraz wszystkich innych wynikających z jej pierwotnego członkostwa. Dyrektorzy Wykonawczy Banku zgodzili się w listopadzie 1961 r. na zastąpienie oddzielnego członkostwa dla ZRA (składając się wyłącznie z Egiptu, powracając do swojej pierwotnej nazwy w 1971 r.) oraz Syryjskiej Republiki Arabskiej.

W 1963 r., Singapur przestał być kolonią Korony Brytyjskiej i przyłączył się do Federacji Malezji, będąc członkiem Banku i Funduszu od 1958 r. Organy Banku i Funduszu ograniczyły się jedynie do przedstawienia oficjalnej informacji o rozszerzeniu terytorium Malezji. W 1965 r. Singapur dokonał czynności oddzielenia się od Federacji Malezyjskiej i stał się członkiem Banku i Funduszu w 1966 r. w ramach procedury dopuszczenia do członkostwa.

Po wojnie domowej 1971 r. w Pakistanie- Pakistan Wschodni stał się niezależnym państwem Bangladeszu. Utrata Wschodniego Pakistanu nie miała wpływu na członkostwo Pakistanu w obu organizacjach. Bangladesz zgłosił chęć przystąpienia do Banku i Funduszu stając się na mocy decyzji Rad Gubernatorów członkiem w 1972 r.

W 1990 r. Jemeńska Republika Arabska¹⁶⁵ oraz Ludowo- Demokratyczna Republika¹⁶⁶ Jemenu utworzyły nowy podmiot prawa międzynarodowego, w ramach procedury sukcesji państw, Republikę Jemenu. W następstwie organy Banku i Funduszu nie sformułowały swojego stanowiska by przyznać status nowego członka temu państwu.

Niemiecka Republika Demokratyczna (nie będąc członkiem Banku) dokonała zmiany podmiotu sprawującego władzę zwierzchnią, w 1990 r., przekazując dotychczasowe prawa i obowiązki państwu- sukcesorowi: Republice Federalnej Niemiec¹⁶⁷ Bank i Fundusz zwrócił uwagę na fakt, że dwa państwa niemieckie dokonały

¹⁶⁵ Państwo członkowskie Banku i Funduszu od 1970 r.

¹⁶⁶ Państwo członkowskie Banku i Funduszu od 1969 r.

¹⁶⁷ Państwo członkowskie Banku i Funduszu od 1952 r.

sukcesji tworząc jedno suwerenne państwo, które będzie działać w obu organizacjach pod nazwą „Niemcy”, bez żadnych dalszych działań prawnych ze strony organizacji¹⁶⁸.

W przypadku sukcesji w ramach rozpadu Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii (SFRJ), jego dwie składowe republiki (Słowenia i Chorwacja) odłączyły się w 1991 r., pozostawiając podmiot składający się z czterech republik (Bośni i Hercegowiny, Macedonii, Serbii i Czarnogóry). Po ogłoszeniu niepodległości Bośni i Hercegowiny oraz Macedonii pozostałe dwie republiki, Serbii i Czarnogóry, przemianowano na federację- Republikę Federalnej Jugosławii¹⁶⁹. W zaistniałej skomplikowanej sytuacji prawno- politycznej organy Banku i Funduszu rozważały kilka możliwości rozwiązań prawnych dla państw sukcesorów:

- a) dopuszczenie do członkostwa wymagającego decyzji Rady Gubernatorów oraz zobowiązując do rozliczenia się z następcą państwa przed przyjęciem do organizacji;
- b) zachowując ciągłość członkostwa dla wszystkich byłych republik jugosłowiańskich na podstawie automatycznej i jednoczesnej sukcesji członkostwa dla wszystkich państw sukcesorów z określoną alokacją praw i obowiązków (pełna sukcesja);
- c) zachowując ciągłość członkostwa w postaci częściowej sukcesji poszczególnych państw sukcesorów po dokonaniu uzgodnień w zakresie alokacji aktywów i zobowiązań;
- d) warunkową ciągłość członkostwa w postaci sukcesji uprawniającej następcę państwa do członkostwa pod warunkiem spełnienia określonych warunków sukcesji uchwalonych przez Radę Dyrektorów Funduszu.

Rada Dyrektorów Funduszu w grudniu 1992 r. dokonała oceny sytuacji prawnej, że Socjalistyczna Federacyjna Republika Jugosławii przestaje funkcjonować na arenie międzynarodowej. Formalna sukcesja członkostwa SFRJ w Funduszu została otwarta dla wszystkich jej następców prawnych. Od daty dokonania przez Fundusz ogłoszenia

¹⁶⁸ Zob. T. H. Cheng, *State Succession and Commercial Obligations*, New York 2006, s. 471; K.G. Buhler, *State Succession and Membership in International Organizations: Legal Theories versus Political Pragmatism*, Hague 2001, s. 136 i n.

¹⁶⁹ Szerzej: International Crisis Group, *State Succession To The Immovable Assets Of Former Yugoslavia*, Public International Law & Policy Group, ICG Bosnia Report no. 20, 20 February 1997.

rozwiązania SFRJ oraz bez konieczności przeprowadzania procedury przyjęcia nowych członków, jednakże po spełnieniu następujących warunków¹⁷⁰:

- a) zawiadomieniu Funduszu, że państwo zgadza się na przyznanie jej określonej wielkości udziałów oraz praw i obowiązków określonych przez Fundusz;
- b) zawiadomieniu Funduszu o wyrażeniu zgody przez państwo na wszystkie szczegółowe warunki członkostwa (określone przez Fundusz), w tym wykonania zobowiązań wynikających z postanowień Statutu MFW;
- c) dokonaniu analizy przez Radę Dyrektorów Funduszu w zakresie zdolności i możliwości państwa do wywiązania się z obowiązków wynikających z artykułów Statutu MFW;
- d) potwierdzeniu, że państwo nie ma żadnych zaległych zobowiązań finansowych na rzecz Funduszu¹⁷¹.

W następstwie sformułowania przez Fundusz stanowiska prawnego wobec państw Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii zakres uprawnień Banku umożliwił podjęcie decyzji w oparciu o następujące możliwości prawne:

- a) wydanie decyzji w sprawie nowego przyjęcia członków w oparciu o założenie o rozpadzie SFRJ, po osiągnięciu porozumienia z pięcioma państwami-sukcesorami odnośnie podziału między nimi indywidualnych akcji SFRJ w kapitale zakładowym Banku oraz podziału wśród nich wszystkich swoich praw i zobowiązań wobec Banku;
- b) rozpatrzenie przyjmowania poszczególnych państw sukcesorów w związku z wydaniem decyzji w sprawie przydziału nowej emisji akcji do każdego nowego członka w ramach nieprzydzielonych udziałów kapitału zakładowego Banku lub poza nowym pakietem akcji, który zostanie utworzony;
- c) umożliwienie kontynuacji członkostwa w każdym przypadku, od daty stwierdzenia przez Bank, że SFRJ przestała funkcjonować jako członek Banku, Bank może przybrać formę sukcesji wszystkich pięciu republik pod warunkiem, że każda obiektywnie spełnia wymogi członkostwa i zgadza się realokację wśród nich akcji SFRJ w kapitale Banku¹⁷².

¹⁷⁰ I. Shihata, *op.cit.*, s. 82-84.

¹⁷¹ Zob. E. Hasani, *The Evolution Of The Succession Process In Former Yugoslavia*, "Thomas Jefferson Law Review" 2006, vol. 29:111.

¹⁷² IBRD News Release No.93/S42.

Bank zdecydował się na ostateczne rozwiązanie prawne, które zostało przyjęte, z pewnymi wyjątkami, przez Fundusz. Bank ustalił, że SFRJ jako podmiot przestał być członkiem Banku i jego sukcesorzy prawni- państwa członkowskie (pięć republik) będą mogły w drodze sukcesji uzyskać członkostwo bez nowych procedur przyjmowania, jednakże po spełnieniu określonych wymogów, na które składały się:

- a) posiadanie statusu członka w Funduszu danej republiki;
- b) dokonanie formalnego zgłoszenia ze strony następcy republiki, który przyjął szczegółowe warunki sukcesji;
- c) akceptacji przez wszystkie były republiki przydziału akcji SFRJ w kapitale Banku i wypłaty w walucie lokalnej udziałów w kapitale Banku przydzielonego każdemu z państw (rozliczenie finansowe SFRJ w USD dokonano wcześniej);
- d) sformułowanie ostatecznej umowy w zakresie części długu Jugosławii wobec Banku, którą wcześniej zobowiązany był zaakceptować następca republiki;
- e) likwidację zaległości finansowych wobec Banku lub planu zaakceptowanego przez Bank na rzecz wyeliminowania równoważnych działań dotyczących długu wobec Banku¹⁷³.

W odróżnieniu od Funduszu, na podstawie powyższych rozwiązań Bank wśród sukcesorów państw (przy szczególnym uwzględnieniu Bośni i Hercegowiny) podejmował decyzję odnośnie alokacji praw i obowiązków wobec Banku. Ostatecznie Słowenia, Chorwacja, była Jugosłowiańska Republika Macedonii oraz Bośni i Hercegowiny uzyskały członkostwo w Banku. W następstwie powyższej decyzji, Chorwacja (15 stycznia 1993 r.), Słowenia (15 stycznia 1993 r.), była Jugosłowiańska Republika Macedonii (21 kwietnia 1993 r.), Bośnia i Hercegowina (20 grudnia 1995 r.) i Federalna Republika Jugosławii (20 grudnia 2000 r.) uzyskały członkostwo w Funduszu. Republika Federalna Jugosławii dokonała oficjalnej zmiany nazwy na Serbia i Czarnogóra. W czerwcu 2006 r., Serbia i Czarnogóra, dokonały formalnego podziału stając się Republiką Serbii i Republiką Czarnogóry¹⁷⁴.

¹⁷³ M. Mrak, *Apportionment and Succession of External Debts: The Case of the SFR Yugoslavia*, Research Report No. 259, Vienna Institute for International Economic Studies 1999, s. 5-20.

¹⁷⁴ C.F. Amerasinghe, *Principles of the Institutional Law of International Organizations*, Cambridge 2005, s. 113; IMF, *Czech Republic: 2001 Article IV Consultation-Staff Report*, IMF Country Report no. 01/110, 2001, s. 45.

W przypadku rozpadu Czechosłowacji w 1992 r., Fundusz zastosował model sukcesji warunkowej. Proponowane warunki członkostwa dotyczące sukcesji Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej, byłej Czechosłowacji, pozostały podobne jak te zastosowane wobec następców prawnych państw byłej Jugosławii, jednakże z dwoma wyjątkami. Inaczej niż w przypadku Jugosławii, Fundusz, w odniesieniu do Czechosłowacji, nie dokonał sukcesji uwarunkowanej wyraźnym sformułowaniem, że dany sukcesor- państwo wyraziło chęć oraz posiadało zdolność do wypełniania obowiązków wynikających z członkostwa. Uznał za nie kontrowersyjny charakter przedmiotowej sukcesji wskazując warunek, że sukcesja obu państw odbyć się powinna równocześnie. Republika Czeska i Republika Słowacka poinformowała Fundusz o akceptacji przedstawionych warunków, wywołując jednocześnie skutek prawny w postaci uzyskania członkostwa z pominięciem procedury przyjęcia jako nowych członków¹⁷⁵.

W Czechach i na Słowacji dokonano podziału akcji w kapitale zakładowym Banku oraz rozłożenia długu- dwóch pożyczek Czechosłowacji. Rada Dyrektorów Wykonawczych Banku 1 stycznia 1993 r. podjęła decyzję o akceptacji obu państw jako członków¹⁷⁶. Zarówno Czechy jak i Słowacja stały się sukcesorem członkostwa Czechosłowacji w Banku bez konieczności stosowania procedur przyjmowania nowych członków.

Szefowie rządów i państw postsowieckich w deklaracji z Ałma Aty z 21 grudnia 1991 r. wyrazili chęć członkostwa w strukturach Banku. Jednocześnie zobowiązały się wspierać wzajemne działania w ubieganiu się o status członka. W 1992 r. Federacja Rosyjska wraz z trzynastoma innymi byłymi republikami radzieckimi, stały się oficjalnymi członkami struktur Banku. Państwa posiadały podmiotowość międzynarodową i były członkami-założycielami Organizacji Narodów Zjednoczonych, a także członkami większości organizacji wyspecjalizowanych ONZ¹⁷⁷.

Rozpatrując kwestie alokacji aktywów wśród sukcesorów Banku należy zwrócić uwagę na indywidualną praktykę Banku, w tym ocenę statusu poszczególnych państw. Subskrybowany kapitał w postaci akcji Banku jest własnością państwa członkowskiego.

¹⁷⁵ T.H. Cheng, op. cit., s. 261.

¹⁷⁶ IBRD News Release 93/S37; Annual Report of the IBRD for 1992/93.

¹⁷⁷ E. J. Osmańczyk, *Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych*, Warszawa 1982, s. 64; W. Czapliński, op.cit., s. 184.

Alokacja tych aktywów jest w zasadzie połączona z kwestią członkostwa w organizacji. Na podstawie Statutu MBOR dopiero po uzyskaniu członkostwa w Banku państwa mogą subskrybować udziały w kapitale zakładowym. Jeśli przestają być członkiem, własność akcji powraca do Banku, który musi dokonać rozliczenia członka odchodzącego zgodnie z procedurami przewidzianymi w Statucie, w tym także dwustronną umową zawartą z państwem członkowskim¹⁷⁸.

Bank swoje działania opiera na kilku istotnych wymogach prawnych w odniesieniu do sukcesji. Państwo, które straciło część swojego terytorium w początkowym okresie przechowuje subskrybowane akcje. Natomiast państwo, do którego przydzielone jest dane terytorium zachowuje oryginalne akcje, tak aby łączna ilość akcji państw dokonujących procesu sukcesji, zgadzała się ze stanem pierwotnym sukcesorów. Jeśli jednak państwo sukcesor zostaje przyjęte jako nowy członek- przydziela się mu akcje bez subskrypcji, natomiast aktywa państwa rozwiązanego ulegają podziałowi między sukcesorów państwa wynikających z rozpadu wcześniej istniejącego członka. W przypadku sukcesji Pakistanu z Indiami- Singapur z Malezją, Pakistan i Bangladesz zachowały pierwotnie subskrybowane udziały w Banku. Wobec nowych państw dokonano subskrypcji wcześniej nieprzydzielonych akcji Banku oraz zastosowano regularną procedurę przyjęcia w poczet członków. Federacja Malezji, jako członek Banku, po połączeniu z Singapurem w 1963 r., znajdowała się w posiadaniu udziałów subskrybowanych przez nią akcji. Podobnie, gdy Republika Demokratyczna Niemiec, która nie była członkiem Banku przystąpiła do Republiki Federalnej Niemiec, członka od 1952 r., pozostawiono udziały w Banku wcześniej subskrybowane przez Republikę Federalną Niemiec. W żadnym z przypadków nie dostosowano udziałów danego państwa w kapitale Banku (lub kwot Funduszu) do nowego stanu prawnego. Natomiast w wyniku połączenia Egiptu i Syrii udział w kapitale Banku, po fuzji, składał się z połączonych udziałów subskrybowanych przez państwa dokonujące łączenia. Po oddzieleniu Syrii, każde z państw otrzymało taką samą ilość akcji początkowo subskrybowanych przez każde z nich. W przypadku rozwiązania Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii, akcje zostały przydzielone zgodnie z podpisaną umową między wszystkich następców prawnych państw i zostały dokonane na podstawie decyzji Funduszu. W przypadku Jugosławii, Bank, przed podjęciem decyzji w sprawie członkostwa, zaproponował, pięciu

¹⁷⁸ Zob. R. Silvestre J. Martha, *The Financial Obligation in International Law*, Oxford 2015, s. 559 i n.

następcom republiki by uzgodni podział udziałów uprzednio posiadanych przez SFRJ. Podział kwot w Funduszu określony był w indywidualnych decyzjach wobec każdego z państw. Za zgodą sukcesorów, akcje zostały przeliczone w następujący sposób: 16,39 % Słowenii, 28,49 % Chorwacji, 13,20 % Bośni i Hercegowinie, 5,40 % Macedonii i 36,52 % pozostałym. W przypadku Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej, użyto podziału kwot wcześniej subskrybowanych przez Czechosłowację na podstawie wskaźnika 2:1, który również został uzgodniony między państwami¹⁷⁹.

Praktyka pokazuje, że niezależnie od ograniczeń prawnych, nałożonych przez przepisy aktów założycielskich, ostateczna decyzja podejmowana jest przede wszystkim przy uwzględnieniu pragmatyzmu politycznego. Interes danego państwa w ocenie organów Banku wskazuje na dopuszczenie lub nie do członkostwa w organizacji. Zasady sukcesji państw, które są charakterystyczne dla Banku mogą mieć znaczenie dla przyszłych postaw innych międzynarodowych organizacji.

1.5 Struktura organizacyjna Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

Organizacje międzynarodowe międzypaństwowe prowadzą swoją aktywność za pomocą odpowiednich organów. Organy to „stałe, funkcjonalne formy działalności organizacji międzynarodowej, których pozycja oraz prawa i obowiązki określone są w statucie organizacji”¹⁸⁰. W polskiej literaturze najczęściej występującym podziałem, według W. Morawieckiego, są organy: międzyrządowe, międzyparlamentarne i administracyjne. Struktura wielu organizacji wykazuje cechy wspólne ze względu na występującą trójstopniowość władzy: organ typu zgromadzenie ogólne, organ typu rada oraz sekretariat¹⁸¹.

Organ międzyrządowy, składa się z przedstawicieli wysokiego szczebla państw członkowskich, inicjując kierunki do działania pozostałym organom (np. konferencja, zgromadzenie, spotkanie, rada), zbiera się okresowo na sesjach zwyczajnych lub doraźnie na sesjach nadzwyczajnych. Organ międzyparlamentarny stanowi pewne *novum* w praktyce organizacji międzynarodowych, gdyż składa się z przedstawicieli

¹⁷⁹ I. Shihata, op.cit., s. 85- 87.

¹⁸⁰ J. Białocerkiewicz, op.cit., s. 347.

¹⁸¹ W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 288.

społeczeństw państw członkowskich pochodzących z wyborów (np. Parlament Europejski w Unii Europejskiej, NATO, Rada Nordycka). Uprawnienia organu są ograniczone, polegają głównie na powiązaniu organizacji z ciałami przedstawicielskimi państw członkowskich. Do organów administracyjnych należy zaliczyć sekretariaty i biura stanowiące „zespół środków rzeczowych i ludzkich pomocnych organowi w spełnianiu swych funkcji”. Na czele sekretariatu stoi sekretarz generalny (np. w strukturach ONZ czy NATO) lub dyrektor generalny (np. w Międzynarodowej Organizacji Pracy)¹⁸².

Dokonując klasyfikacji organów w międzynarodowej organizacji międzypaństwowej według ich składu wyróżnia się organy złożone z państw oraz osób fizycznych. Pierwsze reprezentowane są przez swoich przedstawicieli na podstawie instrukcji i wytycznych otrzymywanych od przedstawicieli rządów, a wszelkie ich oświadczenia i działania przypisywane są samemu państwu. Taki charakter posiada większość organów organizacji międzypaństwowych (np. Rada Bezpieczeństwa ONZ). Dokonuje się wobec nich także podziału na: plenarne (wszyscy członkowie organizacji- np. Zgromadzenie Ogólne ONZ) oraz organy o ograniczonym składzie (w skład wchodzi tylko wybrani członkowie- Rada Bezpieczeństwa ONZ). Osoby fizyczne działają niejako w swoim imieniu (nie jako przedstawiciele państw członkowskich), a jeśli pracują na stanowisku funkcjonariusza międzynarodowego wymaga się od nich niezależności i profesjonalizmu w działaniu. Do organów zalicza się sekretariaty, organy sądowe i inne związane z rozstrzygnięciem sporów oraz wyspecjalizowane (np. Komisja Prawa Międzynarodowego ONZ)¹⁸³.

Wobec kategorii miejsca w strukturze organizacji międzynarodowych międzypaństwowych wyróżnia się organy: główne i pomocnicze. Organy główne działają na podstawie kompetencji przyznanych w statucie organizacji, natomiast organy pomocnicze mogą być powoływane także w razie zaistniałej w praktyce potrzeby. Z reguły obowiązki i zakres funkcjonowania organów pomocniczych nie może przekraczać praw przyznanych organom głównym. Inną kategorią jest okres na jaki są powoływane, mogą to być organy stałe oraz czasowe (*ad hoc*)¹⁸⁴.

¹⁸² J. Białocerkiewicz, op.cit., s. 348.

¹⁸³ W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 289.

¹⁸⁴ Ibidem, s. 289.

Ze względu na pełnioną funkcję Z. M. Klepacki wyróżnia organy: decydujące o najważniejszych sprawach- wykonawcze (zarządzające organizacją); administracyjne (np. sekretariaty); kontrolne; pokojowego załatwiania sporów oraz konsultacyjne i doradcze¹⁸⁵.

Przykładem organu międzyrządowego w Banku jest Rada Gubernatorów. Na czele organizacji stoi Prezes (odpowiednik Sekretarza Generalnego ONZ) wraz z podległym mu sekretariatem. W strukturach Banku nie występuje organ międzyparlamentarny. Organami składającymi się z państw są: Rada Gubernatorów oraz Rada Dyrektorów, natomiast personel Banku na czele z Prezesem stanowi przykład organów składających się z osób fizycznych. Organami głównymi są organy decyzyjne wymienione w statucie MBOR, pozostałe należy zaliczyć do grupy organów pomocniczych. W Banku wobec organów nie stosuje się kryterium powoływania czasowego.

Struktura organizacyjna Banku¹⁸⁶ opiera się na organach decyzyjnych, które wymienione są w Statucie MBOR obejmując¹⁸⁷: Radę Gubernatorów, Radę Dyrektorów Wykonawczych, Prezesa oraz inne urzędy i personel niezbędny do wykonywania zadań Banku¹⁸⁸. Kluczowa rola w realizacji zadań przypada jego głównym organom¹⁸⁹, których obowiązki i prawa zostały zapisane w Statucie (artykuł 5).

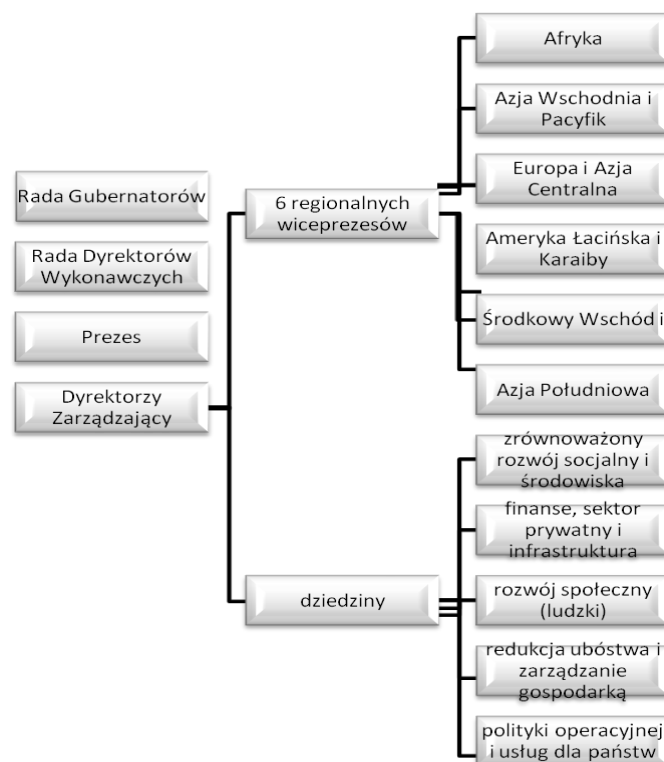
¹⁸⁵ Szerzej: Z.M. Klepacki, *Organy organizacji międzynarodowych. Studium porównawcze*, Warszawa 1973.

¹⁸⁶ Por. struktura organizacyjna ONZ: W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 291; R. Bierzanek, J. Symonides, op.cit., s. 307.

¹⁸⁷ Powołując się na treść Statutu MBOR- Umowy o utworzeniu Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego, Dz.U.1948, nr 40, poz.292 w języku polskim do władz Banku zalicza się: „Dyrektorów, Prezesa oraz innych urzędników i personel...”. We wszystkich oficjalnych wersjach językowych (angielskim, francuskim, hiszpańskim, rosyjskim, chińskim, japońskim, arabskim) definiuje się strukturę Banku opierając na wersji anglojęzycznej tj.: „*The Bank shall have a Board of Governors, Executive Directors, a President and such other officers and staff...*” (tłum. własne: „Bank powinien posiadać Radę Gubernatorów, Dyrektorów Wykonawczych, Prezesa oraz innych urzędników i personel...”). W niniejszej pracy została wykorzystana oryginalna wersja dokumentu w języku angielskim. W kolejnym paragrafie Umowy MBOR w języku polskim (artykuł 5 § 2 (a)) występuje sformułowanie: „*Naczelną władzą Banku jest Rada Zarządców...*” (ang. „*All the powers of the Bank shall be vested in the Board of Governors...*”). Wątpliwości budzi termin „Rada Zarządców” odnosząc się jednocześnie do wersji w języku angielskim (ang. „*The Board of Governors*”). Pojęcie „Rada Zarządców” nie występuje w polskiej literaturze naukowej, ani też w zagranicznej. Powyższy organ Banku w języku polskim występuje pod nazwą Rada Gubernatorów i takie też określenie będzie stosowane w niniejszej pracy.

¹⁸⁸ Artykuł 5 § 1 Statutu MBOR.

Wykres 1. Uproszczony schemat struktury Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju



Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.worldbank.org/en/about/unit> [01.05.2015].

Rada Gubernatorów (ang. *Board of Governors*) składa się Gubernatorów i ich zastępców wyznaczanych przez przedstawicieli państw, tak że każde państwo członkowskie reprezentowane jest przez jednego Gubernatora oraz jednego zastępcę. Zwykle funkcję tę pełni minister finansów, czasami minister spraw zagranicznych lub skarbu, prezes banku centralnego lub pracownik o podobnej randze¹⁹⁰. Państwo członkowskie mianuje kandydata na członka Rady Gubernatorów w taki sposób, jaki

¹⁸⁹ Niezależnie od wymienionych organów na strukturę organizacyjną Banku składają się organy pełniące funkcje doradcze i pomocnicze.

¹⁹⁰ Polska jest odmienna od innych państw w tym zakresie, gdyż zgodnie z Uchwałą Rady Ministrów Nr 88/86 z dnia 6 czerwca 1986 r. w sprawie przyjęcia członkostwa w Międzynarodowym Funduszu Walutowym i Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju- Prezes Narodowego Banku Polskiego jest upoważniony do podejmowania w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami wszelkich niezbędnych działań w celu wypełnienia zobowiązań rządu wynikających z członkostwa w MBOR, zaś NBP pełni funkcję Przedstawiciela Finansowego w tej organizacji. Tym samym Gubernatorem pozostaje Prezes NBP, a jego zastępcą- wiceminister finansów.

uzna za stosowny, może zależnie od swojego uznania odwołać i ponownie wyznaczyć kandydata do Rady Gubernatorów¹⁹¹.

Rada Gubernatorów zobowiązana jest do wyboru, na każdym dorocznym posiedzeniu, spośród swych członków, jednego Gubernatora, jako Przewodniczącego oraz co najmniej dwóch innych Gubernatorów do pełnienia funkcji Wiceprzewodniczących¹⁹². Sekretarz Banku pełni obowiązki także jako Sekretarz Rady Gubernatorów¹⁹³. Okres kadencji Rady Gubernatorów trwa pięć lat. Może również delegować swoje kompetencje do innych organów Banku z wyjątkiem obszarów kompetencyjnych wskazanych enumeratywnie w Statucie¹⁹⁴.

Rada Gubernatorów jest najwyższym organem władzy i posiada wszelkie uprawnienia do działania w imieniu. Rada Gubernatorów i Dyrektorzy Wykonawczy mogą w granicach swych uprawnień ustanawiać przepisy i regulaminy, niezbędne lub odpowiednie do prowadzenia spraw Banku¹⁹⁵. Rada ustala ogólną politykę Banku. Ma ona prawo podejmowania decyzji w sprawach najwyższej wagi, w szczególności¹⁹⁶:

- a) przyjmowania nowych członków oraz ustalania warunków ich członkostwa;
- b) podniesienia lub obniżenia kapitału zakładowego;
- c) zawieszenia w prawach członkowskich;
- d) rozstrzygania odwołań od wykładni Statutu wydanych przez Dyrektorów Wykonawczych;
- e) opracowywania formalnych ram współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi (innych niż nieformalne uzgodnienia o charakterze tymczasowym i administracyjnym);
- f) zawieszenia tymczasowych operacji Banku i podziału jego aktywów;
- g) podziału zysków netto (dochodów) z działalności operacyjnej;

a także¹⁹⁷:

- a) powiększenia wartości wkładów członkowskich (kapitału zakładowego);
- b) zatwierdzania poprawek co do treści Statutu;

¹⁹¹ Artykuł 5 § 2 (a) Statutu MBOR.

¹⁹² Artykuł 5 § 2 (a) Statutu MBOR, Rezolucja Nr 60-2 § 6 (a).

¹⁹³ Rezolucja Nr 60-2 § 7.

¹⁹⁴ Artykuł 5 § 2 (b) Statutu MBOR.

¹⁹⁵ Artykuł 5 § 2 (f) Statutu MBOR.

¹⁹⁶ Artykuł 5 § 2 (b) Statutu MBOR.

¹⁹⁷ <http://www.worldbank.org/en/about/leadership/governors> [01.09.2015].

- c) zwiększenia liczby wybieranych Dyrektorów Wykonawczych;
- d) zawieszenia na stałe działalności Banku.

Rada Gubernatorów nie pracuje w systemie ciągłym, zbiera się raz do roku¹⁹⁸ w siedzibie organizacji w Waszyngtonie¹⁹⁹ (raz na trzy lata sesje odbywają się w państwach członkowskich). Jej posiedzenia mogą odbywać się w miejscu i czasie, według ustaleń Rady Gubernatorów, pod warunkiem jednak, że Dyrektorzy Wykonawczy, z powodu szczególnych okoliczności, uznają to za konieczne, mogą zmienić datę i lokalizację spotkania²⁰⁰. Rada Gubernatorów ustala w formie regulaminu procedurę, na podstawie której Dyrektorzy mogą zwoływać w dowolnym momencie specjalne posiedzenia Banku, jak również ilekroć wnioski złoży pięciu członków Banku lub członków posiadających jedną czwartą ogólnej liczby głosów²⁰¹ (507524 głosów)²⁰². Za każdym razem, gdy zwołuje się nadzwyczajne posiedzenie Rady Gubernatorów, Przewodniczący informuje o tym fakcie wszystkich członków Banku wraz ze wskazaniem przyczyn powołania zebrania²⁰³. Korum wymagane dla ważności każdego posiedzenia Rady Gubernatorów stanowi większość Gubernatorów, reprezentujących nie mniej niż dwie trzecie ogólnej liczby głosów przysługujących wszystkim członkom (676699 głosów)²⁰⁴. Każde posiedzenie Rady Gubernatorów, na którym korum nie może zostać osiągnięte, może zostać odroczone, przy tym nie istnieje formalny wymóg informowania o odroczonym posiedzeniu²⁰⁵. Prezes jest odpowiedzialny za zawiadomienie o miejscu i czasie każdego posiedzenia Rady Gubernatorów, z wykorzystaniem szybkich środków komunikacji. Informacja zostaje wysłana nie później niż na 42 dni przed wyznaczonym terminem, poza sytuacją kiedy w nagłych przypadkach może zostać przesłana, z wykorzystaniem szybkich środków komunikacji, nie mniej niż na 10 dni przed wyznaczonym terminem spotkania²⁰⁶.

Program posiedzenia Rady Gubernatorów ramowo określany jest przez Dyrektorów Wykonawczych. Prezes przygotowuje porządek obrad każdego posiedzenia

¹⁹⁸ Artykuł 5 § 2 (c) Statutu MBOR.

¹⁹⁹ Rezolucja Nr 60-2 § 1 (a).

²⁰⁰ Rezolucja Nr 60-2 § 2 (a). Por. Artykuł 5 § 2 (c) Statutu MBOR.

²⁰¹ Rezolucja Nr 60-2 § 2 (b). Por. Artykuł 5 § 2 (c, e) Statutu MBOR.

²⁰² Stan na dzień: 01.03.2016 r.

²⁰³ Rezolucja Nr 60-2 § 2 (b).

²⁰⁴ Stan na dzień: 01.03.2016 r.

²⁰⁵ Rezolucja Nr 60-2 § 2 (c). Por. Artykuł 5 § 2 (d) Statutu MBOR.

²⁰⁶ Rezolucja Nr 60-2 § 3.

Rady Gubernatorów i jest odpowiedzialny za przekazanie go każdemu członkowi Banku z zawiadomieniem o dacie posiedzenia²⁰⁷. Nie później niż na siedem dni przed wyznaczonym terminem posiedzenia, Gubernator ma prawo zgłosić dodatkowe punkty porządku obrad każdego posiedzenia Rady Gubernatorów pod warunkiem, że skutecznie przekaże i powiadomi o tym Prezesa. W szczególnych okolicznościach Prezes, pod kierunkiem Dyrektorów Wykonawczych, w dowolnym momencie, może wnieść dodatkowe tematy do porządku obrad każdego posiedzenia Rady Gubernatorów. Prezes jest odpowiedzialny za jak najszybsze zawiadomienie pozostałych członków Banku o dodaniu jakiegokolwiek nowego tematu do porządku obrad każdego posiedzenia Rady Gubernatorów²⁰⁸. Rada Gubernatorów może w dowolnym czasie, podczas każdego z powieżeń dołączyć temat do porządku obrad, mimo że zawiadomienie nie zostało przekazane. Z wyjątkiem sytuacji wyraźnie wskazanych przez Radę Gubernatorów, Przewodniczący Rady Gubernatorów wspólnie z Prezesem posiada wszystkie uprawnienia dotyczące przeprowadzenia posiedzeń Rady Gubernatorów²⁰⁹.

Z wyjątkiem sytuacji wyraźnie przewidzianych w artykułach Statutu²¹⁰ lub o ile w poszczególnych przypadkach nie postanowiono inaczej²¹¹, wszystkie decyzje Rady Gubernatorów są podejmowane większością oddanych głosów (1015047 głosów)²¹². Na każdym spotkaniu Przewodniczący może ustalić program spotkania w miejsce formalnego głosowania, jednakże jest zobowiązany zarządzić formalne głosowanie na wniosek któregoś z Gubernatorów. Warunkiem jest dostarczenie pisemnej treści wniosku podlegającego formalnemu głosowaniu wszystkim członkom Banku²¹³. Z zasady Gubernator lub Zastępca głosuje osobiście²¹⁴, jedynie w wyjątkowych sytuacjach Rezolucja Nr 60-2 dopuszcza możliwość głosowania przez pełnomocnika,

²⁰⁷ Rezolucja Nr 60-2 § 5 (a).

²⁰⁸ Rezolucja Nr 60-2 § 5 (b).

²⁰⁹ Rezolucja Nr 60-2 § 5 (c).

²¹⁰ Na przykład: większość czterech piątych podczas procedury wyboru Dyrektorów Wykonawczych (art. 2 § 4 (b) (II) Statutu MBOR); obecność większości Dyrektorów reprezentujących nie mniej niż połowę ogólnej ilości głosów niezbędna do ważności powieżeń Dyrektorów Wykonawczych (art. § 4 (f) Statutu MBOR); większość trzech czwartych wymagana podczas ustalenia przynależności państwa członkowskiego do Międzynarodowego Funduszu Walutowego (art. 6 § 3 Statutu MBOR), większość dwóch trzecich głosów Dyrektorów Wykonawczych podczas zawieszania operacji i uregulowania zobowiązań Banku (art. 6 § 5 (f) Statutu MBOR).

²¹¹ Artykuł 4 § 3 (b) Statutu MBOR.

²¹² Stan na dzień: 01.03.2016 r.

²¹³ Rezolucja Nr 60-2 § 10.

²¹⁴ Artykuł 5 § 2 (a) Statutu MBOR.

którego powołuje państwo członkowskie jako tymczasowego zastępcę do głosowania za Gubernatora na dowolnym posiedzeniu Rady Gubernatorów²¹⁵. W przypadku, gdy w ocenie Dyrektorów Wykonawczych muszą zostać podjęte pilne decyzje przez Radę Gubernatorów, które nie powinny zostać odroczone do kolejnego regularnego posiedzenia Rady Gubernatorów i nie ma gwarancji zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia Rady Gubernatorów, Dyrektorzy Wykonawczy występują o głosowanie bez posiedzenia. Urzeczywistniając proponowane działanie organizowane jest głosowanie przy pomocy szybkich środków komunikacji, z którego następnie sporządza się protokół. Warunkiem uznania głosowania za ważne jest przekazanie odpowiedzi większości Gubernatorów dysponujących większością dwie trzecie ogólnej liczby głosów²¹⁶ (1353396 głosów)²¹⁷.

Rada Dyrektorów Wykonawczych (Rada Wykonawcza, Zarząd, ang. *Board of Executive Directors*) w Banku składa się z dwudziestu pięciu Dyrektorów Wykonawczych²¹⁸. W skład Rady Wykonawczej wchodzi sześciu Dyrektorów Mianowanych, którzy pochodzą z państw posiadających największą liczbę głosów oraz największe udziały kapitałowe²¹⁹, są to w kolejności: Stany Zjednoczone Ameryki, Japonia, Chińska Republika Ludowa, Niemcy, Francja oraz Wielka Brytania, rządy państw wybierają samodzielnie swoich przedstawicieli na stanowiska Dyrektorów Wykonawczych. Federacja Rosyjska i Arabia Saudyjska także posiadają uprawnienie do delegowania kandydata na Dyrektora. Pozostali Dyrektorzy wybierani są przez wszystkich członków- grupy państw, ponieważ pozostała liczba państw nie jest równa, państwa członkowskie podzielone zostały na 19 grup. W założeniu przynależność do danej grupy zależy od decyzji indywidualnej członka, jednakże wpływ na kreowanie grup

²¹⁵ Rezolucja Nr 60-2 § 11.

²¹⁶ Rezolucja Nr 60-2 § 12.

²¹⁷ Stan na dzień: 01.03.2016 r.

²¹⁸ W 1947 r. pierwsze Rady składały się z 12 Dyrektorów Wykonawczych, jak przewidziano w Artykule 5 § 4 (b) Statutu MBOR. Przed 1 listopada 1992 r., obradowało 22 Dyrektorów Wykonawczych, z których 17 było wybieranych. W 1992 r., nastąpił znaczący wzrost liczby członków Banku, tym samym, liczba wybieranych Dyrektorów Wykonawczych wzrosła do 20. Podniesienie całkowitej liczby Dyrektorów Wykonawczych do 24 spowodowane było pojawieniem się dwóch nowych stanowisk w Radzie, które przypadły w udziale Rosji oraz grupie państw skupiającej się wokół Szwajcarii. Z dniem 1 listopada 2010 r., liczba Dyrektorów Wykonawczych zwiększyła się o jeden, w sumie do 25.

²¹⁹ Artykuł 5 § 4 (b) Statutu MBOR mówi o pięciu Dyrektorach Mianowanych, jednakże na mocy kompetencji nadanych przez Radę Gubernatorów, Rada Dyrektorów Wykonawczych dokonała wykładni powyższego przepisu wskazując na jednakową liczbę akcji posiadanych przez Francję i Wielką Brytanię, tym samym liczba Dyrektorów Mianowanych powiększyła się o jedno stanowisko- do sześciu.

winien mieć także czynnik geograficzny, kwestie kulturowe czy polityczne. Każda grupa reprezentowana jest przez jednego Dyrektora Wykonawczego będącego przedstawicielem interesów całej grupy państw²²⁰. Rada Gubernatorów głosowaniem większością czterech piątych głosów w ogólnej liczbie głosów, może zwiększyć całkowitą liczbę Dyrektorów²²¹ (1624076 głosów)²²².

Dyrektorzy Wykonawczy są mianowani lub wybierani co dwa lata (najczęściej podczas corocznego Walnego Zebrania- ang. *Annual Meeting*)²²³. Zasady ordynacji wyborczej są regularnie zatwierdzane przed każdorazowymi wyborami większością głosów Gubernatorów²²⁴. Każdy z Dyrektorów wyznacza Zastępcę, który posiada pełnomocnictwo do działania w jego imieniu. Zastępcy mogą uczestniczyć w posiedzeniach wraz z Dyrektorami, nie posiadają natomiast prawa do głosowania²²⁵. Dyrektorzy Wykonawczy pracują w trybie ciągłym i odbywają posiedzenia tak często, jak wymaga tego interes Banku²²⁶. Rada Dyrektorów Wykonawczych rezyduje w siedzibie organizacji w Waszyngtonie i funkcjonuje w systemie stałych sesji²²⁷. Regularne spotkania odbywają się zazwyczaj raz lub dwa razy w tygodniu we wtorki i czwartki. Częstotliwość spotkań uzależniona jest od potrzeb, wymagań i intensywności prac Banku w danym czasie²²⁸. W przypadku gdy zarówno Dyrektor, jak i jego Zastępca nie mogą być obecni ze względu na stan zdrowia, obowiązki służbowe wykonywane poza główną siedzibą Banku lub ze względu na podobne przyczyny, Dyrektor Wykonawczy może wyznaczyć Tymczasowego Zastępcę do działania w jego imieniu²²⁹.

Do ważności posiedzeń Dyrektorów Wykonawczych wymagana jest obecność większości Dyrektorów reprezentujących nie mniej niż połowę ogólnej ilości głosów przysługujących wszystkim członkom²³⁰. Każdy Dyrektor Mianowany jest uprawniony

²²⁰ E. Latoszek, M. Proczek, op.cit., s. 225.

²²¹ Artykuł 5§ 4 (b) Statutu MBOR.

²²² Stan na dzień: 01.03.2016 r.

²²³ Artykuł 5§ 4 (b) Statutu MBOR.

²²⁴ Aktualnie obowiązująca ordynacja wyborcza: IBRD Rules of Procedure for Meetings of the Executive Directors, <http://documents.worldbank.org/curated/en/768301468338365087/pdf/933400BR0Box3800Procedure00PUBLIC0.pdf> [01.05.2016].

²²⁵ Artykuł 5§ 4 (c) Statutu MBOR.

²²⁶ Artykuł 5§ 4 (e) Statutu MBOR.

²²⁷ Artykuł 5 § 4 (e) Statutu MBOR.

²²⁸ Por. E. Latoszek, M. Proczek, *Organizacje międzynarodowe we współczesnym świecie*, Warszawa 2006, s. 224.

²²⁹ Rezolucja Nr 60-2 § 13 (d).

²³⁰ Artykuł 5§ 4 (f) Statutu MBOR.

do ilości głosów przypisanych w myśl art. 5 § 3 (a) Statutu MBOR „każdy członek ma dwieście pięćdziesiąt głosów plus głos dodatkowy za każdy swój udział w kapitale zakładowym”. Natomiast każdy Dyrektor z wyboru jest uprawniony do takiej ilości głosów, jaka przypisana mu była podczas wyborów. Wszystkie głosy, do których Dyrektor jest uprawniony, winny być oddane jako całość²³¹.

Dyrektor i jego Zastępcy mogą uczestniczyć we wszystkich posiedzeniach Rady Gubernatorów oraz ich spotkaniach, jednakże nie są uprawnieni do głosowania, chyba, że przekazane im zostało prawo do głosowania jako Gubernator lub Zastępca lub Tymczasowy Zastępca Gubernatora. Przewodniczący Rady Gubernatorów, w porozumieniu z Dyrektorami Wykonawczymi, może zapraszać obserwatorów do udziału w każdym posiedzeniu Rady Gubernatorów²³².

Dyrektorzy są odpowiedzialni za ogólne prowadzenie operacji Banku, wykonując wszelkie uprawnienia przekazane im przez Radę Gubernatorów²³³. Dyrektorzy Wykonawczy oprócz zajmowania się bieżącą działalnością Banku pełnią także funkcje wykonawcze- dokonując wyboru i zatwierdzenia Prezesa Banku, posiadając jednocześnie uprawnienia do usunięcia go z urzędu. Do ich zadań należy zaliczyć: sprawowanie nadzoru nad realizowanymi programami oraz operacjami przeprowadzanymi przez Bank, alokację zasobów finansowych i inwestowanie wolnych środków będących w posiadaniu Banku, zatwierdzanie projektów finansowych, dokonywanie przeglądu sytuacji gospodarczej państw członkowskich. Jak również decydowanie o przyznaniu dodatkowych funduszy oraz kontrolowanie procesu realizacji projektów. Interes Banku wymaga od Dyrektorów Wykonawczych rozważania i podejmowania decyzji o propozycjach przedstawionych przez Prezesa Banku w szczególności, gdy zagadnienia dotyczą tematów: pożyczek i gwarancji udzielanych przez Bank, kredytów i dotacji IDA, grantów inwestycyjnych IFC, gwarancji MIGA oraz zasad i strategicznych kwestii, które mają wpływ na ogólne działanie Grupy Banku Światowego.

Dyrektorzy Wykonawczy są ponadto odpowiedzialni za przedstawianie, na corocznej sesji, Radzie Gubernatorów wyników swojego audytu ze sprawozdań finansowych i kont bankowych, budżetu administracyjnego oraz rocznych sprawozdań

²³¹ Artykuł 5§ 4 (g) Statutu MBOR. Szerzej: Rozdział 1.6 Procedura głosowania w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju.

²³² Rezolucja Nr 60-2 § 4 (a-d).

²³³ Artykuł 5 § 4 (a) Statutu MBOR.

z działalności i polityki Banku, jak i innych spraw finansowych²³⁴. W kształtowaniu polityki Banku, Dyrektorzy Wykonawczy biorą pod uwagę zmieniające się perspektywy rozwoju państw członkowskich na temat roli Grupy Kapitałowej Banku oraz doświadczeń operacyjnych Banku²³⁵. Dyrektorzy Wykonawczy dokonują wyboru i zatwierdzenia audytora zewnętrznego, który zmienia się raz na pięć lat²³⁶. Dyrektorzy Wykonawczy mogą powołać komisje, które uznają za istotne. Członkostwo takich komisji nie musi być ograniczone członkostwem do Gubernatorów lub Dyrektorów i ich Zastępców²³⁷. Dyrektorzy Wykonawczy posiadają dualną odpowiedzialność- jako przedstawiciele państw członkowskich lub grupy państw, z których zostali wyznaczeni lub wybrani, a z drugiej strony- jako urzędnicy bankowi, którzy reprezentują interesy organizacji.

Dyrektorzy Wykonawczy Banku dysponują prerogatywą do interpretacji przepisów Statutu MBOR. Dyrektorzy Wykonawczy często korzystali z tej kompetencji w pierwszych latach funkcjonowania Banku. Od 1964 r., władze tylko dwa razy dokonały interpretacji Statutu. W październiku 1986 r. w odniesieniu do wyceny kapitału Banku oraz lipcu 2010 r. w celu umożliwienia Francji i Wielkiej Brytanii powoływania Dyrektorów Wykonawczych, gdy w wyniku wyrównania akcjonariatu, obaj członkowie posiadali równą liczbę akcji (oba państwa są od tej pory piątymi co do wielkości akcjonariuszami Banku)²³⁸.

Dyrektorzy Wykonawczy pełnią funkcje dopóki nie zostaną wybrani lub mianowani ich następcy. W przypadku, gdy Dyrektorzy Wykonawczy wybierani podczas regularnych wyborów kończą służbę (urząd wygasa) przed następnymi regularnymi wyborami, wcześniej niż na dziewięćdziesiąt dni przed upływem kadencji, Zarządcy którzy wybrali poprzedniego Dyrektora, dokonują elekcji Tymczasowego Następcy na pozostały czas kadencji²³⁹. Takie zastępcze wybory są przeprowadzane w drodze głosowania elektronicznego (poczta elektroniczna) lub podczas Walnego Zgromadzenia,

²³⁴ Rezolucja Nr 60-2 § 18.

²³⁵ <http://Worldbank.org> [01.03.2016].

²³⁶ <http://Worldbank.org> About Us. Boards of Executive Directors. Executive Directors <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/BODEXT/0,,contentMDK:22421219~pagePK:64020054~piPK:64020408~theSitePK:278036,00.html> [01.03.2016].

²³⁷ Artykuł 5 Statutu MBOR, Sekcja 4 (i).

²³⁸ <http://Worldbank.org> About Us. Boards of Executive Directors. Executive Directors <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/BODEXT/0,,contentMDK:22421219~pagePK:64020054~piPK:64020408~theSitePK:278036,00.html> [01.03.2016].

²³⁹ Artykuł 5§ 4 (d) Statutu MBOR.

które nie mieści się w zwykłym roku wyborczym²⁴⁰. Ważność wyborów wymaga większości oddanych głosów. Do czasu kiedy stanowisko nie zostanie obsadzone, Zastępca poprzedniego Dyrektora korzysta z pełni jego uprawnień z wyjątkiem prawa mianowania Zastępcy²⁴¹.

Prezes Banku stoi na czele wszystkich funkcjonariuszy i pracowników (ang. *President*)²⁴². Rada Dyrektorów Wykonawczych dokonuje wyboru Prezesa Banku, który nie może pełnić funkcji Dyrektora, Gubernatora ani Zastępcy żadnego z nich. Prezes pełni funkcję Przewodniczącego Rady Dyrektorów Wykonawczych, nie posiadając prawa do głosowania, wyjątkowo w sytuacji równego podziału głosów pomiędzy członkami ma głos rozstrzygający. Prezes posiada prawo udziału w posiedzeniach Rady Gubernatorów, także bez prawa głosowania²⁴³. Mianując urzędników i funkcjonariuszy Prezes, z zastrzeżeniem zapewnienia najwyższego poziomu sprawności i kompetencji technicznych, powinien zwrócić należytą uwagę na zapewnienie, podczas procesu rekrutacji personelu, uwzględnienia tak szerokiego obszaru geograficznego, jak to możliwe²⁴⁴. Prowadzi bieżące sprawy Banku według wytycznych Rady Dyrektorów. Podlega ogólnemu nadzorowi Dyrektorów. Do jego głównych obowiązków należy organizacja pracy Banku oraz zatrudnianie i zwalnianie personelu²⁴⁵. Rada Gubernatorów ustala wysokość wynagrodzenia i warunki zatrudnienia Prezesa Banku²⁴⁶.

Prezes i podlegający mu pracownicy podczas pełnienia swoich funkcji i wykonywaniu obowiązków podlegają tylko Bankowi z wyłączeniem innej władzy. Państwa członkowskie powinny szanować międzynarodowy charakter swoich obowiązków i powstrzymać się od wszelkich nacisków i prób wywierania wpływu na personel w związku z wykonywaniem obowiązków²⁴⁷. Prezes przestaje pełnić swoje obowiązki na podstawie decyzji Dyrektorów²⁴⁸.

²⁴⁰Por. <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/BODEXT/0,,contentMDK:20124813~pagePK:64020054~piPK:64020408~theSitePK:278036,00.html> [01.09.2015].

²⁴¹ Artykuł 5 § 4 (d) Statutu MBOR.

²⁴² Artykuł 5 § 5 (b) Statutu MBOR.

²⁴³ Artykuł 5 § 5 (a) Statutu MBOR.

²⁴⁴ Artykuł 5 § 5 (d) Statutu MBOR.

²⁴⁵ Artykuł 5 § 5 (b) Statutu MBOR.

²⁴⁶ Artykuł 5 § 2 (h) Statutu MBOR.

²⁴⁷ Artykuł 5 § 5 (c) Statutu MBOR.

²⁴⁸ Artykuł 5 § 5 (a) Statutu MBOR.

Między 1946 a 2016 rokiem dwanaście osób, pełniło urząd Prezesa. Zgodnie z długotrwałym zwyczajem nominacje na Prezesa Banku wysuwa Dyrektor Wykonawczy reprezentujący Stany Zjednoczone Ameryki. Pozostając największym udziałowcem w kapitale Banku Stany Zjednoczone Ameryki korzystają z prawa decydowania o wyborze kandydata na Prezesa Banku.

Tabela 3. Prezesi Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju i okresy ich kadencji w latach 1946- 2016

Lp	Okres kadencji	Imię i nazwisko Prezesa	Wykonywany zawód przed mianowaniem na stanowisko Prezesa Banku	Najważniejsze osiągnięcia
1	1946-1946	Eugene Meyer	wydawca gazety	-stworzył podwaliny dla trwałej polityki Banku;
2	1947-1949	John Jay McCloy	prawnik, zastępca sekretarza ds. wojny USA	-rozpoczął rzeczową działalność Banku oraz zmienił wizję (od odbudowy do rozwoju);
3	1949-1962	Eugene Robert Black	członek zarządu w „Chase Manhattan Bank” oraz Dyrektor Wykonawczy Banku	-zbudował solidne podstawy finansowe i wprowadził Bank w erę dyplomacji finansowej, Prezes Zarządu i Chief Executive Officer;
4	1963-1968	George David Woods	członek zarządu „First Boston Corporation”	- twórca odważnych wizji i wielu innowacji Banku;
5	1968-1981	Robert Strange McNamara	Sekretarz Obrony USA, dyrektor „Ford Motor Company”	-podjął wiele działań w kwestiach społecznych na świecie, uznawany za inicjatora rozwoju Banku;
6	1981-1986	Alden Winship Clausen	prawnik, członek zarządu „Bank of America”	-dążył do poprawy zarządzania finansowego Banku, zmagając się z początkiem recesji i długami z 1980 r.;
7	1986-1991	Barber Conable	Senator Stanu Nowy Jork i członek Kongresu USA	-zachęcał do „ekologizacji” Banku, skutecznie rozwinął program reform Banku;
8	1991-1995	Lewis Preston	członek zarządu „J.P. Morgan”	-wybitny bankier handlowy, stworzył wizję zorientowania na klienta, na cześć obchodów 50-lecia Banku;
9	1995-2005	James D. Wolfensohn	prawnik korporacyjny i bankier	- wdrożył reformy, które uczyniły Bank bardziej spójnym, odświeżył koncepcję ograniczania ubóstwa na świecie.
10	2005-2007	Paul Wolfowitz	bogaty dorobek zawodowy, w tym wiele stanowisk rządowych, na przykład ambasador USA w Indonezji, zastępca sekretarza obrony USA	-prowadząc globalne konsultacje stworzył kontrowersyjny system zarządzania Bankiem oraz strategię zwalczania korupcji, a także umieścił Afrykę w bankowym centrum strategii redukcji ubóstwa;

11	2007-2012	Robert Zoellick	członek zarządu „Goldman Sachs”, Zastępca Sekretarza Stanu USA ds. Handlu	-zmodernizował (poprzez tak zwane dobrze zarządzanie) i dokapitalizował Bank, zintensyfikował prace organizacji czyniąc ją bardziej odpowiedzialną, elastyczną, szybko reagującą, przejrzystą;
12	2012-...	Jim Yong Kim	lekarz i antropolog, Rektor Dartmouth College	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: D. Kapur, J. P. Lewis, R.Ch. Webb, *The World Bank: Its First Half Century*, Washington D.C. 1997; J. Kraske *Banker's with a Mission: The Presidents of the World Bank, 1946-91*, World Bank Publications, Nowy York 1996; <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-president> [01.04.2016].

Czas trwania kadencji Prezesów był różny (tabelka 3). Najkrócej swą funkcję sprawował Eugene Meyer, zaledwie sześć miesięcy (od czerwca do grudnia 1946 r.). Kadencje John'a Jay'a McCloy'a i Paul'a Wolfowitz'a trwały dwa lata. Najdłużej odbywali kadencję Prezesa: Eugene Robert Black- 14 lat, Robert Strange McNamara- trzynaście lat oraz James D. Wolfensohn- dziesięć lat. Pozostali pełnili swoje funkcje średnio pięć lat. Dr Jim Young Kim został dwunastym Prezesem Grupy Banku Światowego.

Wsparcia Prezesowi Banku w zakresie sprawozdawczości udzielają dwie jednostki: Niezależna Grupa Ewaluacyjna (ang. *Independent Evaluation Group*, IEG) oraz Panel Kontrolny (ang. *Inspection Panel*). Niezależna Grupa Ewaluacyjna dokonuje oceny działalności MBOR oraz IDA, pracy IFC w zakresie rozwoju sektora prywatnego, jak i projektów i usług gwarancyjnych MIGA. Dyrektor Generalny IEG składa raporty bezpośrednio Dyrektorom Zarządu Grupy Banku. Ewaluacja zapewnia obiektywną ocenę wyników pracy Grupy Banku oraz określa i rozpowszechnia wnioski płynące z doświadczenia prac organizacji. Panel Kontrolny jest niezależnym mechanizmem skarg na osoby, które są lub mogą być podejrzewane o negatywny wpływ na projekt finansowany ze środków Banku. Rada Dyrektorów Wykonawczych stworzyła Panel Inspekcyjny w celu zapewnienia dostępu do niezależnego organu, a także by umożliwić im wyrażenie swoich obaw czy umożliwić odwołanie się od wydanej decyzji w związku z realizowanym projektem. Panel jest bezstronnym organem rozpoznawczym, niezależnym od kierownictwa i pracowników Banku, podlegającym bezpośrednio Radzie Dyrektorów Wykonawczych. Działalność ma na celu promowanie odpowiedzialności w Banku, umożliwienie poszkodowanym większego udziału i swobody w zawieraniu

opinii w działaniach wspieranych przez Bank, a także umożliwienie wpływania na ich prawa i interesy, poprzez wspieranie zadośćuczynienia w uzasadnionych przypadkach²⁴⁹.

Pracę Prezesa Banku usprawniają jednostki organizacyjne- poszczególni Wiceprezesa (ang. *Vice Presidential Units*, VPUs) odpowiedzialni za sektory, regiony i ogólne zarządzanie Bankiem. Zastępcy odpowiedzialni są za ściśle określone dziedziny: pierwszy- zajmuje się bieżącymi sprawami, polityką i strategią Banku; drugi- pełni funkcję generalnego doradcy, natomiast trzeci- to dyrektor ekonomiczny²⁵⁰. Skupiają oni swoją działalność na konkretnym regionie lub sektorze poprzez walkę z ubóstwem i wspieranie rozwoju gospodarczego. Dodatkowo, Bank wprowadził system sieci, które zachęcają do współpracy i wymiany wiedzy w różnych regionach i sektorach²⁵¹.

Stosując zasadę przedstawicielstwa geograficznego Bank dzieli państwa rozwijające się na sześć regionów. Jednostka VPUs istnieje w pięciu dziedzinach wymiany wiedzy i kilku innych obszarach operacyjnych. Bank zachęca do współpracy, gdyż każdy region posiada indywidualną inicjatywę prowadzącą wspólne działania dla jednolitych celów- na przykład „Transport. Program dla Afryki”, „Forum Energetyki Alternatywnej w Azji”, „Zarządzanie na Bliskim Wschodzie i Afryce Północnej”, „Inicjatywa dorzecza Nilu” oraz „Integracja Europejska”²⁵². Szczególnie ważnym faktem jest bliskość sąsiedztwa geograficznego państw lub grupy państw, które posiadają podobne polityczno- społeczne problemy. Istotną rolę odgrywają w tym przypadku organizacje o charakterze regionalnym. Zobowiązane są one do normowania relacji między państwami danego regionu oraz rozwiązywania problemów o znaczeniu lokalnym, reprezentowania interesów danego regionu na arenie międzynarodowej²⁵³.

²⁴⁹[http://Worldbank.org About Us. Boards of Executive Directors. Executive Directors](http://Worldbank.org>AboutUs/BoardsofExecutiveDirectors/ExecutiveDirectors)
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTINSPECTIONPANEL/0,,menuPK:64129249~pagePK:64132081~piPK:64132052~theSitePK:380794,00.html> [01.09.2015].

²⁵⁰ E. Chrabonszewska, *Międzynarodowe...*, op.cit., s. 104.

²⁵¹ <http://www.worldbank.org/en/about/unit> [01.02.2016].

²⁵² *A Parliamentarian's Guide...*, op. cit., s. 24.

²⁵³ Z. Doliwa- Klepacki, op.cit., s. 21.

1.6 Procedura głosowania w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju

Procedura podejmowania decyzji przez międzynarodowe organizacje międzypaństwowe obejmuje parametry strukturalne procesu podejmowania decyzji, jak: procedura głosowania i znaczenie prawne decyzji. Proces podejmowania decyzji jest procesem politycznym, stanowiącym istotę działalności organizacji²⁵⁴. Istotnym elementem wskazanego obszaru tematycznego jest ujawnienie kluczowych elementów w mechanizmie podejmowania decyzji, a więc organu i fazy procesu, w których w rzeczywistości wypracowywana i faktycznie jest przesądzana ostateczna treść decyzji²⁵⁵. Znajomość tych punktów pozwala na skoncentrowanie wysiłków państw członkowskich w celu osiągnięcia pożądanego wpływu na rezultat procesu decyzyjnego²⁵⁶.

Procedury głosowania, a przede wszystkim wymogi dotyczące kworum czy wymaganej większości szczegółowo określone są w przepisach proceduralnych statutów organizacji²⁵⁷. Procedura powinna być ustalona w taki sposób aby zarówno zabezpieczała podstawowe interesy wszystkich członków, a także aby organizacja nie stała się forum działań wąskiej grupy państw przy tym zapewniając sprawność i efektywność działania organizacji²⁵⁸.

Występowanie w procedurze podejmowania decyzji w organizacji międzynarodowej międzypaństwowej zasada jednomyślności gwarantuje zabezpieczenie interesów wszystkich państw. Jednocześnie w organizacjach o charakterze powszechnym, przy dużej ilości członków uniemożliwiałyby efektywne podejmowanie uchwał stąd we współczesnych organizacjach międzynarodowych rozwinęły się różne procedury głosowania i mechanizmy podejmowania decyzji większością głosów²⁵⁹.

W organizacjach międzynarodowych, w systemie podejmowania decyzji według zasady większości głosów, wyróżnia się następujące rodzaje głosowania: zwykła

²⁵⁴ Por. R.W. Stone, *Controlling Institutions, International Organizations and the Global Economy*, Cambridge 2011, s. 31.

²⁵⁵ Por. W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 102-106; R. Bierzanek, J. Symonides, op.cit., s. 294- 295.

²⁵⁶ W. Morawiecki, op.cit., s. 7.

²⁵⁷ W. Czaplinski, A. Wyrozumska, op.cit, s. 365.

²⁵⁸ W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 290-291.

²⁵⁹ Ibidem, s. 290.

większość; bezwzględna większość oraz kwalifikowana większość²⁶⁰. Procedura zwykłej większości polega na podjęciu uchwały przez większość głosów obecnych i głosujących, w tym wstrzymujących się głosów nie bierze się pod uwagę. Bezwzględna i kwalifikowana większość- najczęściej większość 2/3 obecnych i głosujących. Stosowane są także inne większości, na przykład 9/15 w Radzie Bezpieczeństwa ONZ.

W głosowaniu większością występuje także zasada: jedno państwo- jeden głos. Opiera się ona na założeniu równości państw, gdzie wszystkie głosy liczą się jednakowo, bez względu na wielkość czy znaczenie gospodarcze państwa na świecie. Do negatywnych aspektów tego rodzaju głosowania należy zaliczyć podejmowanie decyzji przez mechaniczną większość głosów państw reprezentujących jedno ugrupowanie, zwłaszcza gdy decyzja zostaje podjęta wbrew woli państw członkowskich, które są w posiadaniu środków na realizację danego przedsięwzięcia. Z uwagi na powyższe w niektórych organizacjach części głosów państw członkowskich przydziela się szczególne znaczenie, np. w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, gdzie obowiązuje zasada jednomyślności z uwzględnieniem opinii pięciu mocarstw (żadna decyzja nie może zostać podjęta przy sprzeciwie jednego z nich)²⁶¹.

Inną formą przydzielania głosów, występującą w organizacjach międzynarodowych²⁶², jest mechanizm głosowania ważonego²⁶³. Poszczególne państwa posiadają różną siłę głosów, uzależnioną od swojego znaczenia w danej organizacji m.in. od potencjału gospodarczego lub wkładu finansowego wniesionego do kapitału zakładowego (np. Bank, MFW). System ten ma na celu uniknięcie sytuacji, w której decyzja zostałaby uchwalona pozostając jednocześnie w sprzeczności z interesami państw dysponującymi znacznymi środkami finansowymi czy odmiennymi rozstrzygnięciami merytorycznymi²⁶⁴.

Podjęcie decyzji w organach Banku (Radzie Gubernatorów i Radzie Dyrektorów Wykonawczych) wymaga zwykłej większości oddanych głosów, poza innymi wyraźnie przewidzianymi w Statucie MBOR wyjątkami²⁶⁵- większości dwóch trzecich głosów,

²⁶⁰ M. Proczek, op.cit., s. 92.

²⁶¹ W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 291.

²⁶² Szerzej: J. Kolasa, *Głosowanie w powszechnych organizacjach międzynarodowych. Wybrane zagadnienia prawne*, Wrocław 1973.

²⁶³ J. Kranz, *Głosowanie ważne w organizacjach międzynarodowych*, Wrocław 1982, s. 9 -14.

²⁶⁴ M. Proczek, op.cit., s. 92.

²⁶⁵ Artykuł 5 § 3 (b) Statutu MBOR.

trzech czwartych lub trzech piątych. W nieznaczej ilości przypadków, w sprawach najważniejszych, wymaga się większości czterech piątych (Por. tabela 4, 5).

Tabela 4. System podejmowania decyzji w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju

Rodzaj decyzji	Uprawniony organ Banku	Wymagana większość	Podstawa prawna
Ważność posiedzeń Rady Gubernatorów	Rada Gubernatorów	większość głosów oddanych w głosowaniu, które spełnia wymóg kworum (obecność większości Gubernatorów reprezentujących nie mniej niż dwie trzecie ogólnej ilości głosów)- 676699 głosów	artykuł 5 § 3 (b) Statutu MBOR
Podwyższenie kapitału akcyjnego; ustanie przynależności państwa członkowskiego do Międzynarodowego Funduszu Walutowego	Rada Gubernatorów	większość trzech czwartych ogólnej liczby głosów- 1522571 głosów	artykuł 2 § 2 (b); Artykuł 6 § 3 Statutu MBOR
Uchwalenie poprawek do Statutu	Rada Gubernatorów, państwa członkowskie	trzy piąte członków posiadające cztery piąte ogólnej liczby głosów- 974446 głosów	artykuł 8 Statutu MBOR
Procedura powołania nowych lub zwiększenia liczby Dyrektorów Wykonawczych	Rada Gubernatorów	większość cztery piąte ogólnej liczby głosów- 1624076 głosów	artykuł 5 § 2 (f) Statutu MBOR
Ważność posiedzeń Dyrektorów Wykonawczych	Rada Dyrektorów Wykonawczych	większość głosów oddanych w głosowaniu, które spełnia wymóg kworum (obecność większości Dyrektorów reprezentujących nie mniej niż połowę ogólnej ilości głosów)- 1015047 głosów	artykuł 5 § 4 (f) Statutu MBOR
Zawieszanie operacji i uregulowanie zobowiązań Banku	Rada Dyrektorów Wykonawczych	większość dwie trzecie ogólnej liczby głosów- 1353396 głosów	artykuł 6 § 5 (f) Statutu MBOR

Źródło: opracowanie własne. Stan na dzień: 01.03.2016 r.

Głosowanie w Radzie Gubernatorów może nastąpić albo przez organizację spotkania lub zdalnie (poprzez korzystanie z usług kurierskich, poczty elektronicznej,

faksu lub bezpiecznego systemu głosowania on-line²⁶⁶). Z wyjątkiem sytuacji wyraźnie przewidzianych w artykułach Statutu lub o ile w poszczególnych przypadkach nie postanowiono inaczej²⁶⁷, wszystkie decyzje Rady Gubernatorów są podejmowane większością oddanych głosów. Kworum wymagane dla ważności każdego posiedzenia Rady Gubernatorów stanowi większość Gubernatorów, reprezentujących nie mniej niż dwie trzecie ogólnej liczby głosów przysługujących wszystkim członkom²⁶⁸. Z zasady Gubernator lub Zastępca głosuje osobiście²⁶⁹, jedynie w wyjątkowych sytuacjach Rezolucja Nr 60-2 dopuszcza możliwość głosowania przez pełnomocnika, którego powołuje państwo członkowskie jako tymczasowego zastępcę do głosowania za Gubernatora na dowolnym posiedzeniu Rady Gubernatorów²⁷⁰.

Dyrektorzy Wykonawczy prowadząc bieżące prace w Banku oraz wykonując funkcje delegowane im przez Radę Gubernatorów podejmują decyzje zwykłą większością głosów²⁷¹. Kworum przedstawia większość Dyrektorów dysponujących co najmniej połową wszystkich głosów. Uchwała zapada po uzyskaniu 1015047 głosów.

Posiedzeniom Dyrektorów przewodniczy Prezes nie mający prawa głosu, jedynie w przypadku równego podziału głosów dysponuje głosem decydującym²⁷². Prezes posiada prawo udziału w posiedzeniach Rady Gubernatorów, także bez prawa głosowania²⁷³.

W strukturze Rady Gubernatorów Banku przyjęto system głosowania ważonego (ang. *weighted system of voting*). Ustalany jest on na podstawie wielkości wkładu do kapitału zakładowego, określanej jako subskrypcja. Generalna zasada stanowi, że im większy udział w kapitale zakładowym Banku, tym dane państwo posiada większą siłę

²⁶⁶ W przypadku, gdy w ocenie Dyrektorów Wykonawczych muszą zostać podjęte pilne decyzje przez Radę Gubernatorów, które nie powinny zostać odroczone do kolejnego regularnego posiedzenia Rady Gubernatorów i nie ma gwarancji zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia Rady Gubernatorów, Dyrektorzy Wykonawczy występują o głosowanie bez posiedzenia. Urzeczywistniając proponowane działanie organizowane jest głosowanie przy pomocy szybkich środków komunikacji, z którego następnie sporządza się protokół. Warunkiem uznania głosowania za ważne jest przekazanie odpowiedzi większości Gubernatorów dysponujących większością dwie trzecie ogólnej liczby głosów (Rezolucja Nr 60-2 § 12).

²⁶⁷ Artykuł 4 § 3 (b) Statutu MBOR.

²⁶⁸ Rezolucja Nr 60-2 § 2 (c), 3; Por. artykuł 5 § 2 (d) Statutu MBOR.

²⁶⁹ Artykuł 5 § 2 (a) Statutu MBOR.

²⁷⁰ Rezolucja Nr 60-2 § 11.

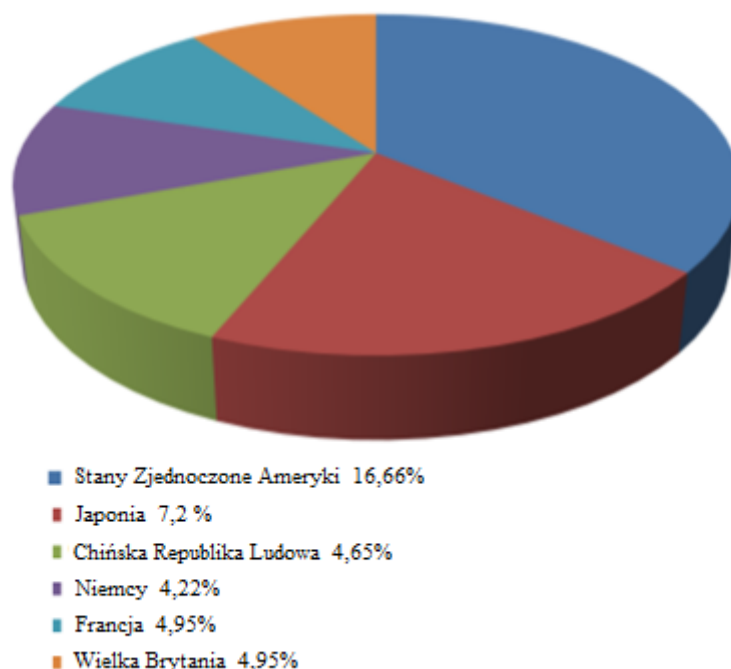
²⁷¹ Głosowanie podobnie jak w Radzie Gubernatorów może nastąpić albo przez organizację spotkania lub zdalnie.

²⁷² Artykuł 5 § 5 (a) Statutu MBOR.

²⁷³ Artykuł 5 § 5 (a) Statutu MBOR.

decyzyjną²⁷⁴. Każdy Dyrektor Mianowany jest uprawniony do ilości głosów przypisanych w myśl art. 5 § 3 (a) Statutu MBOR „każdy członek ma dwieście pięćdziesiąt głosów plus głos dodatkowy za każdy swój udział w kapitale zakładowym”. Natomiast każdy Dyrektor z wyborów jest uprawniony do takiej ilości głosów, jaka przypisana mu była podczas wyborów. Sześć najbardziej uprzemysłowionych państw zachodnich na koniec kwietnia 2016 r. posiadało nieco ponad 40 % wszystkich głosów (Por. wykres 2).

Wykres 2. Państwa o największym udziale głosów Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju [w %]



Źródło: opracowanie własne.

Obecnie do państw o największym procentowo udziale głosów zalicza się: Stany Zjednoczone Ameryki 16,66 % (384356 głosów), Japonia 7,2 % (166122 głosów), Chińska Republika Ludowa 4,65 % (107272 głosów), Niemcy 4,22 % (97252 głosów), Francja oraz Wielka Brytania po 3,95 % (po 91082 głosy). W zależności od wysokości udziałów państwa dysponują odpowiednią liczbą głosów. Procentowy rozkład głosów zbliżony jest do tego, który istnieje w MFW.

²⁷⁴ Artykuł 2 Statutu MBOR, Sekcja 3 (a, b).

Do ważności posiedzeń Dyrektorów Wykonawczych wymagana jest obecność większości Dyrektorów reprezentujących nie mniej niż połowę ogólnej ilości głosów przysługujących wszystkim członkom²⁷⁵. Dyrektor i jego Zastępcy mogą uczestniczyć we wszystkich posiedzeniach Rady Gubernatorów oraz ich spotkaniach, jednakże nie są uprawnieni do głosowania, chyba, że przekazane im zostało prawo do głosowania jako: Gubernator lub Zastępca lub Tymczasowy Zastępca Gubernatora.

1.7 System finansowy Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

Znaczący wpływ na działalność, możliwości czy sposób realizowania celów każdej organizacji międzynarodowej mają zasoby finansowe, którymi dany podmiot dysponuje. Finansowanie działań organizacji łączy się z pozyskiwaniem środków, zarządzaniem nimi oraz skutecznym ich wykorzystaniem zarówno w prowadzeniu czynności wewnątrz organizacji międzynarodowej, jak i realizując zewnętrzną aktywność. Finansowanie wiąże się zarówno ze stanem stosunków międzynarodowych, będąc uzależnionym od sytuacji gospodarczej i politycznej na świecie²⁷⁶.

Bank na forum międzynarodowym stanowi międzynarodową organizację finansową²⁷⁷. Został pomyślany jako instytucja koordynująca i kontrolująca działalność inwestycyjną w skali światowej²⁷⁸. Gwarantuje możliwie najlepsze efekty gospodarcze, przyczyniając się do zrównoważonego wzrostu wymiany handlowej państw członkowskich. Bank uznawany jest za niezwykle wiarygodną strukturę operującą na rynku finansowym, m.in. ze względu na konserwatywne zarządzanie finansami, stabilną strukturę kapitału, sprecyzowaną politykę pożyczkową (poprzez minimalizację ryzyka odmowy spłaty zaciągniętych kredytów)²⁷⁹. Udziałowcami Banku są suwerenne państwa, które dysponując znacznymi środkami finansowymi wspierają pośrednio inwestycje w państwach rozwijających się. Natomiast ich wkłady członkowskie są zabezpieczeniem działalności na rynkach finansowych pełniąc funkcję kapitału zakładowego²⁸⁰.

²⁷⁵ Artykuł 5§ 4 (f) Statutu MBOR.

²⁷⁶ M. Proczek, *Międzypaństwowe organizacje międzynarodowe. Finansowanie działalności- przykład ONZ i MFW*, Warszawa 2013, s. 95.

²⁷⁷ Celem działalności nie jest maksymalizacja zysków, co cechuje typowe organizacje finansowe.

²⁷⁸ Zob. I. Shihata, *The World Bank in a changing world: Selected Essays and Lectures*, Hague 1995, s. 62.

²⁷⁹ T. Łoś- Nowak (red.), op.cit., s. 110.

²⁸⁰ Ibidem, s. 110.

Bank funkcjonuje w formie spółki akcyjnej. Kapitał składa się z dwóch części: kapitału zakładowego (subskrypcje akcji państw członkowskich) oraz funduszy własnych (w tym zaciągniętych pożyczek). Kapitał zakładowy jest kapitałem udziałowym Banku²⁸¹. Udziały państw członkowskich składają się z dwóch części²⁸²:

- a) kapitału wpłaconego (ang. *amount paid in*), z czego 1% uiszcza się w złocie lub w USD, natomiast 9% w walucie narodowej²⁸³ (pierwotnie było to 20 %)²⁸⁴;
- b) funduszu gwarancyjnego (ang. *amount subject to call*), stanowiącego 90% kapitału (oryginalnie 80 %)²⁸⁵, stanowiącego zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu emitowanych obligacji i udzielanych gwarancji (dysponuje nim państwo członkowskie i jest wpłacany na żądanie Banku w przypadku pokrycia zobowiązań w walucie danego państwa)²⁸⁶.

Bank może także dokonywać podwyższenia kapitału zakładowego, większością trzech czwartych ogólnej liczby głosów, celem rozszerzenia działalności kredytowej²⁸⁷. Każdy członek Banku musi zapłacić za udziały w kapitale zakładowym Banku. Minimalna ilość udziałów na jaką zapisywali się członkowie założyciele określona została w Załączniku A do Statutu MBOR²⁸⁸. Podczas kolejnych lat Bank określał minimalną ilość udziałów, na jakie winni zapisać się pozostali członkowie. Bank ustala również zasady, na podstawie których państwa członkowskie mają możliwość zapisania się na dalsze udziały w kapitale zakładowym Banku ponad ich subskrypcję minimalną²⁸⁹. Natomiast w razie podwyższenia kapitału zakładowego Banku, każdy członek będzie miał możliwość zapisania się na warunkach ustalonych przez Bank na taką samą część nowej emisji udziałów, jaka odpowiada stosunkowi jego dotychczasowej subskrypcji do kapitału zakładowego Banku²⁹⁰.

²⁸¹ Artykuł 2 § 3 Statutu MBOR.

²⁸² K. Zabielski, *Finanse międzynarodowe*, Warszawa 1994, s. 330; E. Chrabonszewska, op. cit., s. 36.

²⁸³ Artykuł 2 § 7 Statutu MBOR.

²⁸⁴ Artykuł 2 § 5 (i) Statutu MBOR.

²⁸⁵ Artykuł 2 § 5 (ii) Statutu MBOR.

²⁸⁶ Artykuł 2 § 7 Statutu MBOR.

²⁸⁷ Artykuł 2 § 2 (b) Statutu MBOR.

²⁸⁸ Artykuł 2 § 3 (a) Statutu MBOR.

²⁸⁹ Artykuł 2 § 3 (b) Statutu MBOR.

²⁹⁰ Artykuł 2 § 3 (c) Statutu MBOR.

Odpowiedzialność państw członkowskich z tytułu udziałów jest ograniczona do niezapłaconej części ceny emisyjnej akcji²⁹¹. Celem utrzymania wartości danej waluty w portfelu Banku organy mogą dokonać modyfikacji poprzez proporcjonalną zmianę wartości parytetowej walut wszystkich jej członków w Międzynarodowym Funduszu Walutowym²⁹². Bank zabezpiecza się także poprzez ograniczenie zbywania akcji. Akcje nie mogą być zastawiane lub obciążane w jakikolwiek sposób oraz przenoszone tylko do Banku²⁹³.

Początkowy kapitał zakładowy, ustalony w lipcu 1944 r., opiewał na sumę 10 miliardów USD. W Statucie Banku określono podział kapitału zakładowego na udziały, z których zostało wydzielonych 100000 akcji w wysokości 100000 USD za każdą. Sposobność nabycia akcji jest możliwa jedynie dla państw członkowskich²⁹⁴. Kapitał zakładowy w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat zwiększył się kilkakrotnie, spowodował to przede wszystkim wzrost liczby członków organizacji, a także rozszerzenie działalności Banku. Kwoty udziałowe zostały podwyższone, tym samym ogólna liczba kapitału zakładowego wzrosła kilkakrotnie. W 1986 r. kapitał subskrybowany wynosił 77,5 mld USD, w roku 2005- 157,26 mld USD, natomiast obecnie całkowita wartość kapitału zakładowego opiewa na kwotę 210 315,1 mln USD. Spośród 188 państw w 2015 r. największy procentowy udział w kapitale zakładowym posiadały państwa przedstawione na wykresie nr 3.

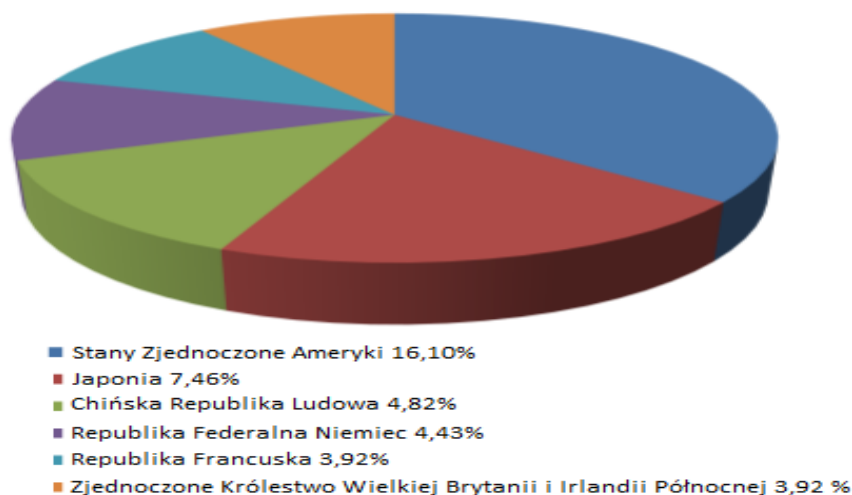
²⁹¹ Artykuł 2 § 6 Statutu MBOR.

²⁹² Artykuł 2 § 9 (c) Statutu MBOR.

²⁹³ Artykuł 2 § 10 Statutu MBOR.

²⁹⁴ Artykuł 2 § 2 (a) Statutu MBOR.

Wykres 3. Państwa o największym udziale w kapitale zakładowym Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju [w %]



Źródło: opracowanie własne, na podstawie <http://web.worldbank.org> [21.11.2015].

Pod koniec listopada 2015 r. całkowita wartość kapitału zakładowego Banku opiewała na kwotę 210315,1 milionów USD. Największym płatnikiem są Stany Zjednoczone Ameryki- 35784,8 mln USD (17,01 %), procentowo największe udziały posiadają kolejno: Japonia- 16544,4 mln USD (7,87 %), Chińska Republika Ludowa- 10659,4 mln USD (5,07 %), Niemcy- 9657,4 mln USD (4,59 %), Francja i Wielka Brytania- po 8659, 1 mln USD (po 4,12 %). W kapitale zakładowym znaczny udział posiadają również: Arabia Saudyjska- 6650,5 mln USD (3,16%), Indie- 6704,0 mln USD (3,19 %), Federacja Rosyjska- 6215,3 mln USD (2,96 %), Kanada- 5835,4 mln USD (2,77 %) oraz Włochy- 5422,7 mln USD (2,58 %).

Fundusze własne dzielą się na fundusze rezerwowe oraz skumulowany dochód netto. Bank nie wypłaca dywidend państwom członkowskim, chociaż jego kapitał ma charakter udziałowy. Bank oferuje na sprzedaż zasoby własne przez odstąpienie innym instytucjom kredytowym części zobowiązań państw członkowskich. Głównym źródłem zasobów funduszy własnych jest emisja obligacji krótko-, średnio- i długoterminowych²⁹⁵, oferowanych na najbardziej chłonnych rynkach kapitałowych. Są one oprocentowane, a termin ich umorzenia wynosi od 15 do 30 lat. Nabywcami akcji

²⁹⁵ Od 1983 r. zapoczątkowano emisję obligacji krótkoterminowych.

są głównie podmioty z sektora prywatnego, państwa takie jak: Stany Zjednoczone Ameryki, Kanada, Wielka Brytania, Niemcy, Japonia, Szwajcaria, Chińska Republika Ludowa, państwa arabskie. Obligacje są zabezpieczone funduszem gwarancyjnym, korzystają z przywilejów powodując, dobrą lokatę kapitału²⁹⁶. Fundusze własne pochodzą także z zaciągania pożyczek na międzynarodowych rynkach kapitałowych oraz poprzez sprzedaż obligacji w państwie, które zaciągnęło pożyczkę czy z dochodów uzyskanych z różnych operacji prowadzonych przez Bank.

W tabeli 5 został przedstawiony udział składników wchodzących w skład dochodów Banku w 2015 r., wyrażonych w udziale procentowym.

W swej działalności kredytowej Bank stosuje szereg kryteriów. Przede wszystkim rząd państwa zawsze musi pozostawać gwarantem spłaty zobowiązania finansowego, nawet w sytuacji, gdy o wsparcie stara się np. przedsiębiorstwo. Państwo członkowskie musi być zdolne do spłaty należności ale również dodatkowych opłat wynikających z realizowanego z Bankiem projektu. Zasadą jest, że Bank finansuje projekty, które w ocenie dają nadzieję na spłatę zaciągniętych zobowiązań i odsetek w uzgodnionym terminie, natomiast nie angażuje się w działania, z których mogą wynikać trudności płatnicze lub państwom które zalegają w spłacie innych zobowiązań. Bank dokonuje weryfikacji projektów i wspiera te, które w jego ocenie rzeczywiście są niezbędne do realizacji oraz pod warunkiem, iż wyczerpano wszystkie inne dostępne źródła finansowania. Finansowanie danego projektu inwestycyjnego nie może konkurować z już działającym w danym państwie mechanizmem finansowym. Środki w postaci pożyczek/kredytów udzielane są w formie linii kredytowej, a nie bezpośrednio przekazywanej gotówki. Pieniądze muszą być wykorzystane w sposób wskazany przez Bank, zgodnie z jego procedurami, wymagając popisanego kontraktu według ustanowionych przepisów²⁹⁷.

Kapitał Banku uzupełniany jest również poprzez: spłatę udzielonych pożyczek, nadwyżki, rezerwy oraz cesję wierzytelności, polegającą na odstąpieniu przez Bank niespłaconej wierzytelności innym instytucjom finansowym. Pozwala to Bankowi na uzyskanie zdolności do udzielania nowych pożyczek²⁹⁸. Środki na udzielanie pożyczek czerpane są przede wszystkim z emisji obligacji na rynki kapitałowe państw wysoko

²⁹⁶ E. Chrabonszewska, op.cit., s. 36.

²⁹⁷ E. Latoszek, M. Proczek., op. cit., s. 198; K. Zabielski, op.cit., s. 316; Art. 3 § 4 Statutu MBOR.

²⁹⁸ K. Zabielski, *Finanse międzynarodowe...*, op.cit., s. 331.

rozwiniętych, wpłat gotówkowych państw członkowskich oraz funduszy rezerwowych zgromadzonych podczas wszystkich lat funkcjonowania. Formy finansowania będące w zakresie działalności Banku przeznaczone są jedynie rządowi państw członkowskich lub podmiotom gospodarczym funkcjonującym w tych państwach. Z reguły Bank przeznacza środki na finansowanie konkretnych przedsięwzięć i projektów, ale także na przemiany strukturalne w gospodarkach państw rozwijających się²⁹⁹.

Tabela 5 Formy finansowania oferowane przez Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju

Forma finansowania	Wyjaśnienie
Elastyczne pożyczki MBOR	Pożyczkobiorcy korzystają z długich terminów zapadalności (długoterminowe, do 30 lat), opartych na korzystnych i przejrzystych stopach procentowych LIBOR wbudowanych w produkty zabezpieczające do zarządzania ryzykiem finansowym przez cały okres pożyczki. Posiadają możliwość dostosowania harmonogramu spłaty, w zależności od potrzeb projektu lub wymagań w zakresie zarządzania długiem.
Pożyczki w walutach lokalnych	Poprzez opcje wbudowane w pożyczki pożyczkobiorcy mają dostęp do lokalnej waluty w momencie wypłaty lub w dowolnym momencie w czasie trwania pożyczki w celu obniżenia przyszłych luk w zabezpieczeniach związanych z wahaniami kursów.
Finansowanie krajowe	Bank oferuje dwie opcje: finansowanie MBOR z suwerenną gwarancją na takich samych warunkach, jakie oferują rządy danego państwa lub finansowanie bez suwerennej gwarancji na warunkach rynkowych poprzez dołączenie do programu IFC „World Bank Sub National Finance program”.
Finansowanie warunkowe	Polega na elastyczności i szybkim sfinansowaniu potrzeb finansowych, w związku z nieoczekiwanym niedoborem zasobów, MBOR stosuje opcję odroczonej płatności poprzez zaangażowanie linii kredytowej z podobnymi cenami i tymi samymi wbudowanymi funkcjami zarządzania ryzykiem.

²⁹⁹ A. Kosztowiak, *Międzynarodowe ...*, op. cit., s. 204.

<p>Wycofywane produkty kredytowe MBOR</p>	<p>Bank oferuje obecnie tylko jedną pożyczkę- Elastyczną pożyczkę MBOR (ang. <i>MBOR Flexible Loan</i>, IFL) z wyborem dwóch rodzajów oprocentowania - stałym lub zmiennym. IFL jest konsolidacją dwóch dotychczas oferowanych produktów opartych o LIBOR: pożyczka o zmiennym oprocentowaniu (ang. <i>Variable Spread Loan</i>, VSL) i pożyczka o stałym oprocentowaniu (ang. <i>Fixed Spread Loan</i>, FSL). Portfolio MBOR zawierające inne produkty na bazie LIBOR zostało wycofane do nowych zobowiązań kredytowych.</p> <p>Kredyty oferowane przez MBOR w przeszłości były następujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> -pożyczka o stałym oprocentowaniu była dostępna dla wszystkich pożyczkobiorców MBOR od 1 września 1999 r., wycofana w lutym 2008 r.; -pożyczka o zmiennym oprocentowaniu, pierwotnie zwana: „o zmiennym oprocentowaniu”. Została wprowadzona w 1993 r., wycofana w lutym 2008 r., -pożyczka o stałym oprocentowaniu w pojedynczej walucie (ang. <i>Fixed-Rate Single Currency Loan</i>, FSCL): FSCL była dostępna dla wszystkich kredytobiorców MBOR, dla których zaproszenie do negocjacji zostało wydane po 11 maja 1995 r., a przed 1 grudnia 1999 r. FSCL została wycofana w 2001 r., -pożyczka o zmiennym kursie (ang. <i>Variable Lending Rate</i>, VLR): -pula pożyczek w różnych walutach (ang. <i>Currency Pool Loan-CPL</i>) była dostępna dla wszystkich kredytobiorców MBOR, dla których zaproszenie do negocjacji zostało wydane przed 1 marca 2001 r. CPL została wycofana w 2001 roku, -pula pożyczek w jednej walucie (ang. <i>Single Currency Pool Loan</i>, SCP): od 1 września 1996 r. do 1 czerwca 1998 roku, MBOR oferowała kredytobiorcom możliwość zmiany warunków istniejących umów pożyczek CPL aby mogły zmienić swoje zobowiązania względem wspólnej waluty.
---	--

Zródło: opracowanie własne na podstawie

<http://treasury.worldbank.org/bdm/htm/financing.html> [01.01.2016].

Bank mobilizuje także prywatne zasoby na potrzeby inwestycji publicznych. Udzielane przez Bank gwarancje mają na celu promowanie finansowania prywatnego w państwach członkowskich opartego na pokryciu ryzyka podmiotu z sektora

prywatnego, dzielonego pomiędzy prywatnego pożyczkobiorcę i Bank. Gwarancja Banku jest postrzegana przez inwestorów jako czynnik stabilizujący w transakcjach suwerennych rządów przez pokrycie niepowodzeń rządu lub rządów w specyficznych zobowiązaniach umownych w projekcie prywatnym lub publicznym. Gwarancje Banku pomogły przyciągnąć inwestycje bezpośrednie sektora prywatnego, w takich dziedzinach jak: energia, telekomunikacja transport, górnictwo, wydobywanie ropy, gazu czy wody. Zwiększenie udziału sektora prywatnego i partnerstwo publiczno-prywatne wspomogło rządy w dostępie do międzynarodowych rynków kapitałowych na bardziej korzystnych warunkach oraz pomagając im zdobyć doświadczenie w zakresie wiarygodnego prowadzenia polityki zagranicznej³⁰⁰.

Gwarancje Banku umożliwiają realizację projektów sektora publicznego w celu zmniejszenia ryzyka politycznego lub regulacyjnego, które mogą stanowić przeszkodę dla inwestycji prywatnych. Pokrycie niespłaconej obsługi długu państwa niezbędne do realizacji projektów sektora prywatnego, wynikają z nie wywiązania się rządu ze zobowiązań umownych. Działania Banku w zakresie udzielonego wsparcia określonej części pożyczki lub w formie obligacji, pozwalają projektom sektora publicznego, na uzyskanie dostępu do finansowania z przedłużonymi terminami spłaty i niższymi marżami³⁰¹. Produkty zabezpieczające Banku w autonomicznym zarządzaniu ryzykiem są dostępne, aby pomóc klientom zarządzać ryzykiem finansowym. Przy użyciu standardowych technik zarządzania ryzykiem, produkty te mogą przekształcić charakterystykę ryzyka zobowiązań kredytobiorcy Banku bez zmiany warunków wynegocjowanych w umowach kredytowych. Bank udziela także do prezentowanych narzędzi bezpłatnej pomocy doradczej i analitycznej.

Na dorocznym posiedzeniu, we wrześniu 2006 r., Bank- za namową rządów akcjonariuszy państw członkowskich- zobowiązał się do dalszej poprawy wskazanych usług w kolejnych latach. Bank, pierwotnie w 2002 r., rozpoczął program aktualizacji swoich usług dla państw o średnich dochodach poprzez poprawę produktów finansowych i zarządzanie ryzykiem, rozszerzenie świadczenia usług i ułatwienie klientom kooperacji z Bankiem. Ostatnie zobowiązanie do podjęcia dalszych kroków było potwierdzeniem

³⁰⁰ Por. A. Kosztowiak, op. cit. s. 205; http://treasury.worldbank.org/bdm/htm/credit_enhancement.html [01.09.2015].

³⁰¹ Ibidem.

przez Bank, że najistotniejszym problemem jest sprostanie coraz wyższym wymaganiom państw o średnich dochodach³⁰².

1.8 Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju a wybrane organizacje międzynarodowe

Kształtowanie relacji pomiędzy państwami prawa międzynarodowego a Bankiem współtworzy powiązania rozumiane jako stosunki międzynarodowe. Składające się na nie działania określają korelacje aktorów sceny międzynarodowej. Specyfika Banku umiejscawia go pośród innych powiązanych z nim organizacji międzynarodowych o zbliżonym zakresie działalności.

Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju rozpoczął działalność 25 czerwca 1946 r. i stał się pierwszą z instytucji Grupy Banku Światowego, posiadając zarazem najwięcej członków³⁰³, najszerszy zakres działań oraz największą liczbę personelu. Grupa Banku Światowego stanowi zespół organizacji międzynarodowych, których celem jest rozwój współpracy w dziedzinie międzynarodowych stosunków finansowych. Składają się na nią, oprócz Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju: Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (ang. *International Development Association*, IDA), Międzynarodowa Korporacja Finansowa (ang. *International Financial Corporation*, IFC), Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych (ang. *International Centre for Settlement of Investment Disputes*, ICSID), Agencja Wielostronnych Gwarancji Inwestycyjnych (ang. *Multilateral Investment Guarantee Agency*, MIGA). Każda z instytucji Grupy Banku Światowego działa zgodnie z procedurami ustanowionymi w formie umowy lub równoważnym dokumencie (np. statucie). Dokumenty te przedstawiają zarys ogólnych zasad zarządzania i działalności organizacji oraz warunki członkostwa. Statut Międzynarodowego Stowarzyszenia wszedł w życie w dniu 24 września 1960 r.³⁰⁴; Umowa Międzynarodowej

³⁰²web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTMBOR/0,,contentMDK:21116537~menuPK:3126992~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:3046012,00.html [01.01.2016].

³⁰³ W 2016 r. jest to 189 państw. Szerzej: Załącznik 1.

³⁰⁴Dalej: Statut IDA.

<https://www.worldbank.org/ida/articles-agreement/IDA-articles-of-agreement.pdf> [01.09.2015].

Korporacji Finansowej³⁰⁵ zaczęła obowiązywać w dniu 20 lipca 1956 r.; Konwencja Międzynarodowego Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych została ustanowiona w formie umowy wielostronnej w dniu 14 października 1966 r.³⁰⁶; Konwencję Agencji Wielostronnych Gwarancji Inwestycyjnych³⁰⁷ uchwalono w dniu 12 kwietnia 1988 r. Bank zajmuje w Grupie kluczową pozycję, a członkostwo w pozostałych organizacjach uwarunkowane jest przynależnością do MBOR.

Powiązanie instytucji Grupy Banku Światowego odnosi się do poszczególnych organów. Dyrektorzy Wykonawczy Banku³⁰⁸ sprawują z urzędu (*ex officio*) swoje funkcje jako Dyrektorzy IDA³⁰⁹ i członkowie Zarządu IFC³¹⁰. MIGA posiada osobny Zarząd, składający się z 26 członków. W praktyce, są to jednak te same osoby, które wybierane są do pracy w Radzie Dyrektorów Wykonawczych Banku i Zarządzie MIGA.

Indywidualny sposób dystrybucji głosów w Radzie Wykonawczej przedstawia się różnorodnie w zależności od instytucji Grupy Banku Światowego. W MBOR i IFC każdy członek otrzymuje ilość głosów składających się z udziałów w akcjach (jeden głos na każdą akcję kapitału akcyjnego posiadanych przez członka) oraz podstawowe głosy (obliczone tak, że suma wszystkich głosów podstawowych (ang. *basic votes*) jest równa 5,55 procent sumy głosów podstawowych i udziału we wszystkich głosach). Członek IDA posiada głosy, które przydzielone mu zostały w ramach uzupełnienia puli zgodnie z zasadami określonymi w każdej z przedmiotowych uchwał IDA. Głosy składają się z głosów subskrypcji (ang. *subscription votes*) i głosów członkowskich (ang. *membership votes*). W MIGA państwo członkowskie uzyskuje głosy składające się z udziałów (ang. *share votes*) jeden głos na każdą akcję w kapitale akcyjnym oraz równe głosy członków

³⁰⁵ Oświadczenie Rządowe z dnia 20 października z 1988 r. w sprawie wejścia w życie dokumentu "Postanowienia umowy o Międzynarodowej Korporacji Finansowej", sporządzonego w Waszyngtonie dnia 20 lipca 1956 r., Dz. U. 1988, nr 37, poz. 290 ze zm. Dalej: Statut IFC.

³⁰⁶ Polska nie jest państwem członkowskim ICSID. Dalej: Statut ICSID.

https://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/basicdoc/CRR_English-final.pdf [01.09.2015].

³⁰⁷ Konwencja o ustanowieniu Wielostronnej Agencji Gwarancji Inwestycyjnych, sporządzona w Seulu dnia 11 października 1985 r., Dz. U. 2003, nr 43, poz.372 ze zm.

³⁰⁸ W Statucie IFC oraz Konwencji MIGA desygnuje się Radę Dyrektorów (ang. *Boards of Directors*), odnosząc się w tej kwestii do członków Zarządu (ang. *Board Members*) w Grupie Banku Światowego zbiorczo określa się jako Dyrektorzy Wykonawczy (ang. *Executive Directors*).

³⁰⁹ Artykuł 6 Statutu IDA, Sekcja 4 (b).

³¹⁰ Artykuł 4 Statutu IFC, Sekcja 4 (b).

(ang. *parity votes*) obliczone tak, że ogólna liczba głosów z kategorii pierwszej i drugiej jest taka sama³¹¹.

Tabela 6 Podział głosów państw o największych udziałach w poszczególnych instytucjach Grupy Banku Światowego

Nazwa instytucji	MBOR		IFC		IDA		MIGA	
	Liczba głosów	% całości głosów	Liczba głosów	% całości głosów	Liczba głosów	% całości głosów	Liczba głosów	% całości głosów
Stany Zjednoczone Ameryki	358505	16,10	570199	20,99	2630631	10,38	32790	15,02
Japonia	166101	7,46	163354	6,01	2123311	8,37	9205	4,22
Chińska Republika Ludowa	107251	4,82	62576	2,3	532536	2,10	5756	2,64
Niemcy	97231	4,37	129728	4,77	1371924	5,41	9164	4,20
Francja	87248	3,92	121835	4,48	960694	3,79	8791	4,03
Wielka Brytania	87248	3,92	121835	4,48	151771	5,99	8791	4,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Grupy Banku Światowego. Stan na: 20.11.2015 r.

Występują spore różnice w alokacji liczby posiadanych głosów w poszczególnych instytucjach Grupy Banku Światowego. Na przykład, Stany Zjednoczone Ameryki w Banku i MIGA dysponują średnio liczbą głosów w granicach 15 %, natomiast w IDA 10,38%. Największą różnicę można odnotować w IFC, bo aż 21 % ogólnej liczby głosów. Japonia nie posiada tak znaczących rozbieżności, gdyż jest to ok. 8 % w Banku i IDA, IFC- 6% i 4,22 % w MIGA. Chińska Republika Ludowa rozporządza sporą ilością głosów w Banku (4,82 %), następnie po kolei MIGA- 2,64 %, IDA- 2,10% oraz IFC- 2,30%. Ilość głosów Niemiec waha się w granicach 4-5,4 %. Francji i Wielkiej Brytanii w MBOR (3,92 %), IFC (4,48 %) i MIGA (4,03 %) otrzymały

³¹¹<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/BODEXT/0,,contentMDK:21429866~menuPK:64020035~pagePK:64020054~piPK:64020408~theSitePK:278036,00.html> [01.09.2015].

taką samą ilość głosów. Odmiennosc występuje w strukturach IDA, gdzie Francja jest w posiadaniu 3,79 % głosów, a Wielka Brytania ok. 6 % czyniąc z niego trzeciego największego udziałowca tuż po Stanach Zjednoczonych i Japonii.

Bank współpracuje z Organizacją Narodów Zjednoczonych (ang. *United Nations*, UN) od momentu założenia obu organizacji (odpowiednio w 1944 i 1945 r.)³¹². Formalny związek między tymi dwoma podmiotami został określony w umowie z 1947 r.³¹³: „uznaje się Bank jako niezależną wyspecjalizowaną agencję ONZ, jak również członka i obserwatora wielu organów ONZ”³¹⁴. Bank opisuje związek między tymi dwoma organizacjami następująco: „koncentrujące się na obszarach gospodarczych i społecznych, będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (...)”³¹⁵. Obie organizacje mają także wspólną agendę. Ponadto, zarówno w skład Banku i ONZ wchodzi niemal te same państwa członkowskie³¹⁶. Podkreśla się także, że „ze względu na charakter jego [Banku] międzynarodowych zobowiązań i warunków artykułów umowy Bank jest, a jest to wymagane, aby funkcjonował jako niezależna organizacja międzynarodowa”³¹⁷. Z biegiem lat Bank współpracuje z Organizacją Narodów Zjednoczonych w prawie każdym regionie i dziedzinie, pogłębiając swoje zaangażowanie w przyjęciu Milenijnych Celów Rozwoju przez społeczność międzynarodową³¹⁸.

Związek ten w strategicznym porozumieniu poprzez biura Banku w Nowym Jorku i Genewie, w aktywny i perspektywiczny sposób, koordynuje stanowiska pracowników, w tym głównie menedżerów i pracowników zajmujących się

³¹² John Jay McCloy, drugi Prezes Banku w latach 1947- 49, był zdecydowanym zwolennikiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale nie chciał zrobić niczego, co zagrażałoby autonomii Banku. Po długich negocjacjach osiągnięto porozumienie, 15 listopada 1947 r., w którym McCloy oświadczył, że Bank jest wyspecjalizowaną agendą Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale będzie funkcjonować jako niezależna organizacja międzynarodowa. W Banku umowa ta została określona jako „*deklaracja niepodległości*” (ang. "*declaration of independence*"). Umowa napięła stosunki między ONZ i Bankiem, były one odległe, do czasu, gdy George Woods, w czasie swojej prezesury, w połowie 1960 r., wykazał bardziej konstruktywną postawę.

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTARCHIVES/0,,contentMDK:20504728~pagePK:36726~piPK:437378~theSitePK:29506,00.html> [01.09.2015].

³¹³ Rezolucja ONZ Nr 124(II) z 15 listopada 1947 r. (Podmioty związane umową: ONZ, WHO, Bank, MFW, Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny, Związek Pocztowy; Umowa dot. ustanowienia agencji wyspecjalizowanych ONZ).

³¹⁴ Art. 1 ust. 2 umowy A/349 z 2 września 1947 r. (Umowa podpisana pomiędzy ONZ, Bankiem m i MFW), <http://www.unsceb.org/content/ga-draft-agreements-a349-2-september-1947> [01.09.2015]; W. Góralczyk, S. Sawicki, op.cit., s. 301.

³¹⁵ Rezolucja ONZ Nr 92 (V) z 16 sierpnia 1947 r.

³¹⁶ <http://www.unelections.org/?q=node/72> [01.09.2015].

³¹⁷ Art. 1 ust. 2 Rezolucji ONZ Nr 92 (V) z 16 sierpnia 1947 r.

³¹⁸ <http://www.worldbank.org/en/about/partners#3> [01.09.2015].

sprawami ONZ³¹⁹. Biuro Banku w Nowym Jorku skupia działalność na trzech różnych poziomach³²⁰. Pierwszym z nich jest współpraca międzyrządowa. Kooperacja polega na interakcjach misji dyplomatycznych reprezentowanych przez przedstawicieli w Nowym Jorku oraz organach Zgromadzenia Ogólnego ONZ (ang. *UN General Assembly*), Rady Gospodarczej i Społecznej (ang. *Economic and Social Council*, ECOSOC) i Rady Bezpieczeństwa (ang. *Security Council*). Kolejnym stadium są organy międzyagencyjne, takie jak: Zarząd Dyrektorów Generalnych (ang. *Chief Executives Board*, CEB) na czele z Sekretarzem Generalnym (ang. *Secretary-General*) i Grupą Rozwoju ONZ (ang. *UN Development Group*, UNDG), w których Bank jest członkiem- obserwatorem. Trzeci etap reprezentuje Sekretarz Generalny ONZ, Sekretariat ONZ oraz różnorodne fundusze i programy ONZ, np. Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (ang. *UN Development Programme*, UNDP), Fundusz Ludnościowy ONZ (ang. *UN Population Fund*, UNFPA) oraz Fundusz ds. Dzieci ONZ (ang. *UN Children's Fund*, UNICEF). Ten konkretny dialog dyplomatyczny zapewnia i promuje wzmocnienie oraz rozwój współpracy w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tych kluczowych obszarach tematycznych: niestabilnych państw, zmiany klimatu i zagadnień związanych z rozwojem człowieka. Biuro w Nowym Jorku reprezentuje również Zarząd Banku w najważniejszych spotkaniach ONZ, kreując sojusze strategiczne, zapewniając jednocześnie wsparcie pracowników Banku, pomagając w interakcjach pomiędzy menedżerami bankowymi i urzędnikami wysokiego szczebla ONZ, a także ułatwiając udział ONZ w konferencjach, okrągłych stołach oraz spotkaniach na szczycie³²¹. W zamyśle jest zapewnienie pozycji Banku jako kluczowego zwolennika rozwoju w otoczeniu ONZ. Działalność Banku musi znajdować odzwierciedlenie w porządku obrad ONZ, a także by móc w pełni prawidłowo zrozumieć politykę i operacje ONZ, które w stosownych przypadkach powinny być włączone w prace w Banku na rzecz rozwoju³²².

³¹⁹Ibidem.

³²⁰Ibidem.

³²¹Ibidem.

³²²Ibidem.

Przyjęcie Milenijnych Celów Rozwoju w 2000 r. scaliło historycznie światowe partnerstwo³²³, skupiając się na osiągnięciu siedmiu skonkretyzowanych celów tak, aby zmniejszyć ubóstwo, głód, choroby i analfabetyzm. Ósmy cel, rozwój światowego partnerstwa na rzecz rozwoju do 2015 r. (ang. *Develop a Global Partnership for Development by 2015*), określa środki do osiągnięcia pozostałych siedmiu³²⁴.

Kolejnym istotnym podmiotem intensywnie współpracującym z Bankiem jest Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Powołanie w 1944 r. obu organizacji międzynarodowych zajmujących się sprawami gospodarczymi i finansowymi spowodowało ich ścisłą współzależność. Celem konferencji założycielskiej w Bretton Woods było stworzenie ram dla współpracy ekonomicznej i rozwoju, które mogłyby prowadzić do bardziej stabilnej i zamożnej gospodarki globalnej. Chociaż cel ten ma zasadnicze znaczenie dla obu organizacji, ich praca jest stale rozwijana w odpowiedzi na postęp gospodarczy i stojące przed nimi wyzwania³²⁵.

W instytucjonalnej architekturze świata szczególną pozycję zajmują obecnie zarówno Bank jak i Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Początkowo rola obu tych podmiotów ograniczała się do kreowania oraz utrzymywania porządku gospodarczego na świecie, szczególnie w latach gdy większość państw zniszczona była działaniami drugiej wojny światowej. Jednak z biegiem czasu, po spełnieniu podstawowych obowiązków,

³²³ Por. J. Menkes, *Nauka prawa międzynarodowego wobec wyzwań ery postwestfalskiej*, s. 176-197 [w:] *Nauka prawa międzynarodowego u progu XXI wieku. Materiały pokonferencyjne*, red. E. Dynia, Rzeszów 2003.

³²⁴ Do wybranych przykładów globalnych partnerstw, w których współuczestniczą Bank wraz z ONZ należy zaliczyć: „Program sterujący Onchocerkozą” (ang. „*Onchocerciasis Control Program*”), „Globalny Sojusz na rzecz Szczepionek i Szczepień” (ang. „*Global Alliance for Vaccines and Immunization*”), „Grupa Konsultacyjna ds. Międzynarodowych Badań Rolniczych” (ang. „*Consultative Group for International Agricultural Research*”), „Fundusz Węglowy” (ang. „*The Carbon Fund*”), „Fundusz Powierniczy” (ang. „*Global Environment Facility*”), „Fundusz Szczepień i Inicjatywa mająca na celu Powstrzymanie Malarii” (ang. „*Roll Back Malaria*”), „Grupa Konsultacyjna do Wspomagania Ubogich” (ang. „*Consultative Group to Assist the Poor*”), „Wspólny Program Narodów Zjednoczonych ds. HIV / AIDS” (ang. „*Joint United Nations Programme on HIV/AIDS*”), „Program Edukacja dla Wszystkich” (ang. „*Education for All*”), „Reforma Sektora Finansowego i Inicjatywa jego Wzmocnienia” (ang. „*Financial Sector Reform and Strengthening Initiative*”), „Program Infodev” (ang. „*Infodev*”), „Globalne Partnerstwo Wody” (ang. „*Global Water Partnership*”), „Fundusz Odbudowy Haiti” (ang. „*Haiti Reconstruction Fund*”), „Rozwój Globalnej Sieci Kształcenia” (ang. „*Global Development Learning Network*”), „Inicjatywa Odzyskiwania Mienia” (ang. „*Stolen Asset Recovery Initiative*”), „Harmonizacja Zdrowia w Afryce” (ang. „*Harmonization for Health in Africa*”), „Globalne Partnerstwo Pomocy” (ang. „*Global Partnership on Output-Based Aid*”), Program dot. „Wody i kwestii sanitarnych” (ang. „*Water and Sanitation Program*”).

³²⁵ *The IMF and the World Bank*, 2.04.2014, <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwb.htm> [01.09.2015].

stworzyły one system bodźców i impulsów wspierających działania wielu państw na całym świecie³²⁶.

Bank i Międzynarodowy Fundusz Walutowy w literaturze często określane są mianem „siostrzanych organizacji”, ze względu na podobieństwo struktur administracyjnych oraz umiejscowienie siedzib w Waszyngtonie. Cechą łączącą obie organizacje jest także współzależność w członkostwie. Warunkiem *sine qua non* do uzyskania członkostwa w Banku, zgodnie z artykułem 2 § 2 (a, b) Statutu MBOR jest przynależność do Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Założenie to wynika z przyjętych idei ustalonych podczas Konferencji w Bretton Woods, zgodnie z którymi od rozpoczęcia działalności Bank i Międzynarodowy Fundusz Walutowy miały być ze sobą ściśle powiązane³²⁷. Państwo ubiegające się o członkostwo w Funduszu jest zobowiązane do dostarczania danych makroekonomicznych na temat własnej gospodarki, które są porównywane z danymi z innych państw członkowskich. Ilość głosów przypisana jest jako odpowiednik subskrypcji państwa³²⁸, decydując o jego sile głosów w Funduszu³²⁹.

Do MFW może przystąpić każde państwo zdolne do respektowania statutu oraz spełnienia obowiązków z niego wynikających, w tym zobowiązujące się do współpracy z innymi państwami w zakresie rozwiązywania problemów międzynarodowej polityki monetarnej. Członkowie zobowiązani są do wymiany informacji na temat polityki finansowej, podatkowej, gospodarczej oraz wymiany handlowej, które posiadają międzynarodowe implikacje. Mają obowiązek kierowania się określonymi zasadami kursowymi- członkowie muszą powstrzymać się od ograniczania wymiany waluty krajowej na walutę zagraniczną. Zobowiązują się do prowadzenia polityki gospodarczej, która będzie zachęcać do zatrudnienia i handlu międzynarodowego z korzyścią dla całej światowej wspólnoty gospodarczej. Ponadto winni także informować MFW o zmianie zasad w polityce kursowej i makroekonomicznej państwa, a także uwzględniania

³²⁶ A. Wróblewski, *Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Bank Światowy wobec kryzysów walutowych*, Toruń 2009, s. 258.

³²⁷ H. White (współautor instytucji z Bretton Woods) w swoim zamyśle dążył aby członkostwo w MFW (posiadanie nie tylko praw ale i obowiązków) było dodatkową motywacją przy przystępowaniu do Banku (wiązały się w zasadzie same prawa). Por. E. Łaźniewska, P. Deszczyński (red.), *Kompendium wiedzy o organizacjach międzynarodowych*, Warszawa 2011, s. 236.

³²⁸ Subskrypcja państwa oznacza wkład do kapitału zakładowego. Wielkość wkładu przekłada się na większą ilość głosów- siłę decyzyjną.

³²⁹ Art. 2 § 1 (a) Statutu MBOR.

wskazówek Międzynarodowego Funduszu Walutowego w zakresie polityki ekonomicznej państwa³³⁰.

Państwa członkowskie w MFW zobowiązane są do przestrzegania czterech zasad: wyrażenia zgody na kodeks postępowania zawarty w Statucie MFW; płaćenia kwot subskrypcji; powstrzymania się od ograniczeń dotyczących wymiany walut obcych; dążenia do otwartości w polityce gospodarczej z innymi państwami³³¹.

Współpraca Banku wykracza poza ramy własnej organizacji. Dyrektorzy Wykonawczy są uprawnieni do zapraszania przedstawicieli Międzynarodowego Funduszu Walutowego, do udziału w posiedzeniach Rady Gubernatorów lub Dyrektorów Wykonawczych, ale bez prawa głosowania. Dyrektorzy Wykonawczy są uprawnieni do przyjęcia zaproszenia z Funduszu i wysłania przedstawiciela Banku do udziału w posiedzeniach Rady Gubernatorów i Rady Wykonawczej Funduszu³³². Dwa razy w roku (podczas sesji wiosennej i jesiennej) są organizowane wspólne obrady Rady Gubernatorów Banku i Międzynarodowego Funduszu Walutowego (formalna nazwa: Wspólny Ministerialny Komitet Rady Gubernatorów Banku i Międzynarodowego Funduszu Walutowego w sprawie Transferu Zasobów do Państw Rozwijających się (ang. *Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the World Bank and International Monetary Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries*)³³³. Debaty poświęcone są zagadnieniom rozwoju, polityki monetarnej i równowagi finansowej w państwach rozwijających się w ramach Komitetu Tymczasowego (ang. *Interim Committee*), utworzonego z Gubernatorów MFW oraz Komitetu Rozwoju (ang. *Development Committee*) złożonego z przedstawicieli Banku i MFW³³⁴.

³³⁰Por. T. Michałowski, *Międzynarodowy Fundusz Walutowy i propozycje reformy*, Gdańsk 2008; M. Tryniszewska, *Międzynarodowy Fundusz Walutowy i jego rola w rozwiązywaniu międzynarodowych kryzysów finansowych*, Warszawa 2005.
http://www.imf.org/external/np/exr/center/mm/eng/mm_bnfts.htm [16.12.2013].

³³¹ Ibidem.

³³² Rezolucja Nr 60-2 § 4 (a-d).

³³³ Podstawa prawna: Parallel Resolutions of the Board of the World Bank and the IMF, MBOR Governors Resolution 294, 02.10.1974; IMF Governors Resolution 29-9, 02.10.1974.

³³⁴ K. Brzozowska, *Bank - historia, stan obecny i perspektywy rozwoju. Część I*, „Bank i Kredyt”, lipiec 2001, s. 21

Zarówno MFW, jak i Bank są wyspecjalizowanymi agendami systemu Narodów Zjednoczonych³³⁵. Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Bank realizują wspólny cel – podnoszenie poziomu życia w poszczególnych państwach członkowskich. Ich podejścia są komplementarne, z czego MFW koncentruje się na zagadnieniach makroekonomicznych, Bank skupia się na długoterminowym rozwoju gospodarczym i redukcji ubóstwa³³⁶. Ścisła kooperacja polega w głównej mierze na wspomaganiu współpracy finansowej oraz rozszerzaniu handlu światowego³³⁷. Organem plenarnym zarówno Banku, jak i Funduszu jest Rada Gubernatorów, a organami wykonawczymi – Rady Dyrektorów, a w dodatku system głosowania oparty jest na wysokości wnoszonych składek przez poszczególne państwa członkowskie. Jest to cecha odróżniająca je od pozostałych agend wyspecjalizowanych ONZ³³⁸.

Fundusz oprócz ścisłej współpracy z Bankiem, współdziała także z regionalnymi bankami rozwoju, Światową Organizacją Handlu, pozostałymi agencjami wyspecjalizowanymi ONZ i innymi organizacjami międzynarodowymi, z *think tankami*, społeczeństwem obywatelskim i mediami. Podczas gdy wszystkie te podmioty są zaangażowane w globalne problemy gospodarcze, każdy ma swoje unikalne obszary odpowiedzialności i specjalizacji³³⁹.

Podczas gdy MFW koncentruje się głównie na zagadnieniach makroekonomicznych i finansowych, Bank działa głównie w ramach długoterminowego rozwoju i ograniczeniu ubóstwa. W szczególności zaś wykorzystuje takie narzędzia, jak: kredyty, finansowanie projektów infrastrukturalnych, reformy w poszczególnych sektorach gospodarki i szersze reformy strukturalne. Kredyty MFW pomagają państwom płacić za import, stabilizując ich waluty oraz przywracają warunki umożliwiające szybki wzrost gospodarczy³⁴⁰. Biorąc pod uwagę naciski Banku w sprawach walki z ubóstwem, MFW ściśle współpracuje z Bankiem w tym zakresie. Inne obszary kooperacji obejmują ocenę sektorów finansowych państw członkowskich, opracowanie standardów i kodeksów oraz poprawę jakości, dostępności i zakresu danych dotyczących zadłużenia

³³⁵<https://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwb.htm> [01.09.2015].

³³⁶*The IMF and the World Bank*, 2.04.2014, <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwb.htm> [01.09.2015].

³³⁷M.N. Shaw, *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 2006, s. 694.

³³⁸M.N. Shaw, op.cit., s. 694.

³³⁹<http://www.imf.org/external/about/collab.htm> [01.09.2015].

³⁴⁰*Ibidem*.

zagranicznego. Bank i MFW współdziała regularnie i na wielu poziomach, aby pomóc państwom członkowskim i wspólnie pracować nad kilkoma inicjatywami jednocześnie. W 1989 r., warunki ich współpracy zostały określone w umowie w celu zapewnienia skutecznej współpracy w zakresie wspólnej odpowiedzialności³⁴¹. Koordynacja na wysokim szczeblu odbywa się podczas dorocznych posiedzeń Rad Gubernatorów MFW i Banku. Prezesi konsultują i przedstawiają poglądy swoich państw na temat aktualnych problemów międzynarodowych, ekonomii i finansów. Gubernatorzy decydują, jak rozwiązać międzynarodowe problemy gospodarcze i finansowe oraz sformułować priorytety dla organizacji³⁴².

Obie organizacje spotykają także w ramach Komisji Rozwoju (ang. *The Development Committee, DC*), która została założona w 1974 r. i stanowi bezpośrednie forum współpracy Banku i MFW, ułatwiając międzyrządowe osiągnięcie konsensusu w kwestiach rozwoju, oficjalnie znany także jako Wspólny Komitet Ministerialny Izb Gubernatorów Banku i Funduszu ds. Przekazywania Rzeczywistych Zasobów do Państw Rozwijających się (ang. *Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries*)³⁴³. Zadaniem Komisji jest doradzanie Izbie Gubernatorów Banku i MFW na temat najważniejszych kwestii związanych z rozwojem oraz w sprawie niezbędnych środków finansowych potrzebnych do wspierania rozwoju gospodarczego w państwach rozwijających się. Przez lata Komisja zinterpretowała ten mandat do włączenia się w ogólnoświatowe problemy ochrony środowiska i handlu, oprócz tradycyjnych spraw rozwoju. Posiedzenia Komisji odbywają się dwa razy w roku: na wiosnę, równocześnie z Komitetem MFW, a jesienią przed posiedzeniem rocznym (ang. *Annual Meetings*) Banku i MFW. Kierowane są przez przewodniczącego wybranego spośród członków Komitetu i wspierane przez Sekretarza Wykonawczego wybieranego przez Komitet.

Konsultacje w zakresie zarządzania odbywają się podczas regularnych spotkań Dyrektora Zarządzającego MFW i Prezesa Banku. Uchwalane są wspólne deklaracje oraz konsultowane najważniejsze kwestie w zakresie działalności obu organizacji. Pracownicy MFW i Banku ściśle współpracują w kwestiach pomocy i polityki państw, które są istotne

³⁴¹*The IMF and the World Bank*, 2.04.2014, <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwb.htm> [01.09.2015].

³⁴²*Ibidem*.

³⁴³ <http://www.devcommittee.org> [01.09.2015].

dla obu podmiotów. Często prowadzą równoległe misje, a pracownicy uczestniczą w nich wzajemnie. Fundusz dokonuje ogólnej oceny sytuacji gospodarczej i polityki danego państwa stanowiąc wkład do oceny potencjalnych projektów rozwoju i reform Banku. Podobnie, doradztwo bankowe w reformach strukturalnych i sektorowych brane jest pod uwagę przez MFW w analizie doradztwa politycznego. Pracownicy obu organizacji współpracują również przy ustalaniu warunków zaangażowania w odpowiednich programów kredytowych. W 2007 r. zewnętrzny przegląd współpracy Banku i Funduszu doprowadził do wspólnego planu działania „*JMAP Collaboration*” w celu dalszego zwiększenia sposobów wspólnej pracy. Przegląd współpracy Fundusz- Bank podkreślił znaczenie wspólnych lokalnych konsultacji gospodarczych w prowadzonej kooperacji.

Bank i MFW współdziałają także w celu zmniejszenia obciążeń zewnętrznych najbardziej zadłużonych- biednych państw (ang. *Heavily Indebted Poor Countries Initiative*) i inicjatyw wielostronnego umarzania zadłużenia (ang. *Multilateral Debt Relief Initiative*, MDRI). Celem jest niesienie pomocy państwom o niskich dochodach w osiągnięciu ich celów rozwojowych, bez jednoczesnego tworzenia przyszłych problemów zadłużenia. Wspólnie przygotowują analizę stabilności długu państwa pod program redukcji zadłużenia (ang. *Debt Sustainability Framework*, DSF).

Od 2004 r. Fundusz i Bank współpracowały w sprawie monitorowania postępów w realizacji Milenijnych Celów Rozwoju sporządzanych w formie raportu (ang. *Global Monitoring Report*). Raport wskazuje, w jakim stopniu państwa rozwijające się oraz rozwinięte, jak również międzynarodowe organizacje finansowe, przyczyniają się do partnerstwa i strategii rozwoju w celu spełnienia MDG.

Bank jest instytucją znacznie większą, z personelem liczącym ponad 9000 osób³⁴⁴, podczas gdy Fundusz zatrudnia ok. 2400 osób³⁴⁵. Zarówno w Banku jak i Funduszu personel pochodzi z ponad 168 państw na świecie. Bank i jego afiliowane instytucje udzielają pożyczek na projekty i przekształcenia przeważnie w wysokości dwukrotnie więcej niż Fundusz.

Obie organizacje od początku swojego istnienia uzupełniały wzajemnie swoją działalność. W ciągu ostatnich 10- 15 lat podjęto wiele działań, szczególnie w sferze

³⁴⁴<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTSITETOOLS/0,,contentMDK:20147466~menuPK:344189~pagePK:98400~piPK:98424~theSitePK:95474,00.html> [01.09.2015].

³⁴⁵ <http://www.imf.org/recruitment> [01.09.2015].

kredytowej, pozwalając na podjęcie reform gospodarczych. Handel i inwestycje posiadają międzynarodowy charakter wykraczający poza granice jednego państwa, zwłaszcza w sytuacji gdy obce waluty służą finansowaniu importu czy eksportu³⁴⁶.

Należy zaznaczyć, iż mimo wielu podobieństw, Bank i Międzynarodowy Fundusz Walutowy one odrębnymi organizacjami, posiadającymi odmienne cele i odgrywającymi różne role w stosunkach międzynarodowych³⁴⁷. Powiązania pomiędzy Bankiem a Funduszem sprawiły, że już po zakończeniu konferencji ustanawiającej organizację, kiedy wielu jej uczestników stwierdziło też wiele nieprawidłowości. W procesie powoływania do życia organizacji wskazywano, że z powodu braku czasu przyjęto ich wadliwą strukturę organizacyjną, powielono zasadniczo tożsame postanowienia dotyczące zarządzania³⁴⁸, co z powodu odmiennej roli obu organizacji nie było korzystne³⁴⁹.

1.9 Wnioski

Bank według klasyfikacji organizacji międzynarodowych należy do międzynarodowych organizacji międzypaństwowych. Stanowi przykład organizacji powszechnej, zmierzając do objęcia swym członkostwem wszystkie państwa na świecie. W oparciu o kryterium przedmiotowe działalności jest organizacją wyspecjalizowaną. Natomiast według kryterium podziału opartego na stopniu władzy nad członkami w organizacji posiada cechy organizacji klasycznej (tradycyjnej). Bank nie prowadzi w swej działalności do przemian strukturalnych państw członkowskich, lecz pomaga rozwiązywać problemy w ramach posiadanych kompetencji i określonych celów, stąd też wypełnia kryteria organizacji koordynacyjnej.

Cele Banku, na przestrzeni ostatnich kilku dekad, ulegały zmianom wpływając na zakres jego działalności, dostosowując się do stawianych oczekiwań i sytuacji gospodarczej na świecie. Priorytetowym celem od momentu powstania Banku stało się

³⁴⁶E. Latoszek, M. Proczek, op.cit., s. 240- 241.

³⁴⁷Ibidem, s. 240.

³⁴⁸Statuty Banku i MFW przewidują równoległe i pod wieloma względami, praktycznie identyczną strukturę zarządzania. Przydział subskrypcji kapitału i liczba głosów w Banku oraz innych procedur zarządzania posiadają nieznaczne różnice od tych z MFW.

³⁴⁹P. Wołejko, *Reforma Banku Światowego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego z Azją w tle*, „Polityka Globalna”, 16.11.2009, <http://www.polska-azja.pl/2009/11/16/polityka-globalna-reforma-banku-swiatowego-i-miedzynarodowego-funduszu-walutowego-z-azja-w-tle/> [01.09.2015].

promowanie długofalowego wzrostu gospodarczego i ograniczenie ubóstwa w państwach rozwijających się. Współcześnie Bank charakteryzuje się odmiennymi zakresami działalności w stosunku do zadań, które realizowane były w Europie po drugiej wojnie światowej. Wraz z upływem czasu, nabieraniem doświadczeń i zmianami na rynku światowym, szczegółowe priorytety ulegały modyfikacjom, dostosowując się do wymagań areny międzynarodowej. Zgodnie ze Statutem podstawowe cele pozostały jednak takie same.

Zasadniczą funkcją Banku jest rozwijanie współpracy pomiędzy państwami członkowskimi w dziedzinach, będących przedmiotem działalności organizacji. W aktywności Banku dominują funkcje: regulacyjne, stabilizacyjne, kredytowe, koordynacyjne, kontrolne, kreacyjne, gwarancji, operacyjne, doradcze. Ponadto Bank realizuje funkcje: mediacyjne, pośrednictwa i integracyjne. Starając się w pełni zrealizować swoje cele i funkcje Bank dąży do spełnienia stawianych mu wymagań rozwojowych.

Obecnie członkami Banku są prawie wszystkie państwa na świecie, a członkostwo określane jest mianem globalnego. Istotnym zdaje się być fakt, iż dopiero pod koniec 1990 r., ze względu na odmienne poglądy państw komunistycznych, Bank osiągnął niemal uniwersalne członkostwo składając się z 189 państw. Ustanie członkostwa w Banku w jego ponad siedemdziesięcioletniej historii stanowiło incydentalne przypadki.

Założyciele Banku wierzyli w rezultaty współpracy, kreując organizację zarządzaną przez swoich akcjonariuszy- udziałowców Banku, którymi są suwerenne państwa. Państwa reprezentują różne formy rządów, znajdują się na różnym etapie rozwoju gospodarczego od najuboższych do najbogatszych. W Statucie MBOR ustanowiono strukturę organizacji. Ustrój władz Banku obejmuje: Radę Gubernatorów, Radę Dyrektorów Wykonawczych, Prezesa oraz inne urzędy i personel niezbędny do wykonywania zadań Banku.

Mechanizm głosowania w Banku stanowi zasadniczy proces podejmowania decyzji, zarówno poprzez wypełnianie zadań wewnętrznych jak i zewnętrznych. Proces ten jest na ogół skomplikowany oraz długotrwały, gdyż rozwiązaniem musi być znalezienie konkluzji odpowiadającej wszystkim zainteresowanym stronom. Organy Banku po konsultacji z rządami poszczególnych państw starają się stworzyć swoistą wypadkową stanowisk na podstawie zbieżnych interesów, jednocześnie spełniając

wymagania procedury głosowania. Podjęcie decyzji w organach Banku (Radzie Gubernatorów i Radzie Dyrektorów Wykonawczych) wymaga formy zwykłej większości oddanych głosów, poza innymi wyraźnie przewidzianymi w Statucie MBOR wyjątkami- większością dwóch trzecich głosów, trzech czwartych lub trzech piątych. W nieznacznej liczbie przypadków, w sprawach najważniejszych, wymaga się większości czterech piątych. Warto zwrócić uwagę, iż silne i rozwinięte gospodarczo oraz politycznie państwa mają możliwość narzucenia innym najkorzystniejszych dla siebie rozwiązań ze względu na obowiązujący w Banku system głosowania ważonego. Poszczególne państwa posiadają różną siłę głosów, uzależnioną od potencjału gospodarczego lub wkładu finansowego wniesionego do kapitału zakładowego.

Bank na forum międzynarodowym stanowi międzynarodową organizację finansową. Został pomyślany jako organizacja koordynująca i kontrolująca działalność inwestycyjną w skali światowej. Bank funkcjonuje w formie spółki akcyjnej.

Na społeczność międzynarodową składają się państwa i inne podmioty prawa międzynarodowego publicznego, w tym organizacje międzynarodowe. Podstawowa rola organizacji międzynarodowych polega na wywieraniu wpływu na własne środowisko: postępowanie członków, stan i rozwój spraw należących do ich kompetencji. Podczas swoich siedemdziesięciu dwóch lat funkcjonowania Bank uległ wielu zmianom organizacyjnym. Ze specjalistycznych instytucji finansowych sektora prywatnego- Międzynarodowej Korporacji Finansowej, Wielostronnej Agencji Gwarancji Inwestycyjnych- ubezpieczenia ryzyk politycznych oraz Międzynarodowej Agencji Rozwoju, która finansuje najbiedniejsze państwa oraz sądu polubownego (Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych)- Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju pozostaje w jego centrum. Bank stanowi filar założycielski, a jednocześnie wykorzystuje narzędzia, dzięki aktywom finansowym, skupiając się na globalnym rozwoju. Kooperacja z takimi organizacjami jak Organizacja Narodów Zjednoczonych czy Międzynarodowy Fundusz Walutowy ukazuje współtworzenie powiązań na najwyższych szczeblu decyzyjnym areny międzynarodowej oraz podkreśla znaczenie i rangę Banku.

Rozdział 2 Obszary reform instytucjonalnych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

2.1 Reorganizacja Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Próby reform instytucjonalnych w latach 1946- 2007

Pierwotnym zadaniem Banku było wspieranie ogólnego rozwoju gospodarczego świata, a przede wszystkim odbudowa zniszczonych wojną państw Europy³⁵⁰. Rola Banku opierała się na zapewnieniu gwarancji zainteresowanym państwom. Koncepcja ta została zweryfikowana na przestrzeni lat w toku działalności organizacji. Decyzje organów Banku w pierwszych latach działalności ograniczone były jedynie do zatwierdzania lub odrzucania ofert kredytowych skierowanych na rozwój dla zainteresowanych państw. Praktyka ukazała jednakże, iż realizowane projekty wymagały analizy uwarunkowań państw pod kątem ekonomicznym, społecznym i politycznym. Kryteria kredytowe Banku nie były na tyle duże by obejmować działania uzasadniające utworzenie oddziałów Banku w państwie- kredytobiorcy. Podział zadań został dokonany pomiędzy zatrudnionych pracowników, których kompetencje obejmowały dokonywanie rozliczenia kredytów w kilku państwach jednocześnie. W pierwszych latach funkcjonowania Banku nie dokonano ustaleń w zakresie tzw. „służby zagranicznej” ani też nie przekazywano kompetencji do biur regionalnych. Scentralizowanie instytucji wywarło wpływ na późniejsze działania organizacji. Kluczowi pracownicy Banku rozwijali się tylko w ramach pełnionych stanowisk, nie przekazując przy tym zdobytych doświadczeń pracownikom w terenie. W latach 50. na forum Banku pojawia się koncepcja zdecentralizowania organizacji, jednakże nie zostaje zrealizowana. Przygotowywanie raportów gospodarczych państw członkowskich, wgląd do projektów oraz ocena postępów ich realizacji, wciąż pozostają w kompetencji organów i pracowników z Waszyngtonu. Ustanowienie wielu misji z rezydentami na całym świecie stoi w sprzeczności z ówczesnymi poglądami władz Banku. Problem inicjują także pracownicy terenowi wskazując na brak możliwości rozwoju na szczeblu

³⁵⁰ Szerzej: J .J. Wajszczuk, *Międzynarodowe środowisko finansowe. Kierunki instytucjonalizacji*, Warszawa 2005, s. 112-113.

zawodowym, dążąc tym samym do rozszerzenia swoich kompetencji i podwyższenia poziomu decyzyjności wykonywanych zadań³⁵¹.

Bank rozwijając oferowane usługi kredytowe dokonał rozszerzenia kręgu uprawnionych podmiotów z uwzględnieniem instytucji prywatnych. Decyzja ta wymusiła niejako reorganizację procesów decyzyjnych w zakresie opracowywania wniosków projektowych. Wnioskodawcy wymagali szybkiej i sprawnej pomocy technicznej w przygotowywaniu wniosków. Zagadnienie to nie zostało jednak przewidziane w artykułach Statutu MBOR. W ramach Pierwszego Corocznego Raportu Banku wyrażono gotowość do dostarczenia pomocy technicznej w przygotowaniu wniosków kredytowych³⁵². W ramach Drugiego Corocznego Raportu³⁵³ podkreślono, iż Bank nie może jednak oferować pomocy technicznej świadczonej przez swoich pracowników na tak dużą skalę, ale może pomóc państwom członkowskim w wyborze i zatrudnieniu specjalistów. W 1947 r. w odpowiedzi na zapytanie Sekretarza Generalnego ONZ Bank poinformował, że nie otrzymał żadnych wniosków o pomoc techniczną, jednocześnie nie wykonując świadczenia porad i pomocy personelu na szeroką skalę. Oświadczenie wywołało niepokój na arenie międzynarodowej i zainicjowało przygotowania do kompleksowej przebudowy i rozwoju programu pomocowego rekomendowanych projektów dla państw członkowskich. W kolejnym Corocznym Sprawozdaniu z lat 1947-1948 zwrócono uwagę, że „pomyślny rozwój Banku zależy w większości przypadków od świadczenia technicznej pomocy z zagranicy oraz od dostępności kapitału zagranicznego. Bank ogłosił swoją gotowość do podjęcia szeroko zakrojonych badań warunków w państwach członkowskich słabiej rozwiniętych, a tym samym tworząc podwaliny dla utworzenia oddziałów ekspertów jako pomocy technicznej³⁵⁴.

Pierwsza reorganizacja Banku miała miejsce w 1952 r.³⁵⁵, uważana jest za istotną reformę struktury instytucjonalnej³⁵⁶. Główne zmiany organizacyjne związane były z przebudową zakresu kompetencji Departamentu Kredytowego oraz Departamentu Gospodarczego Banku. Przed rokiem 1952 członkowie personelu odpowiedzialni byli za

³⁵¹ E.S. Mason, R.S. Asher, *The World Bank since Bretton Woods*, Washington D.C. 1973, s. 73.

³⁵² IBRD, *First Annual Report by the Executive Directors*, 27.09.1946, s. 5.

³⁵³ IBRD, *Second Annual Report*, 1946- 1947, s. 14.

³⁵⁴ E.S. Mason, R.S. Asher, op. cit., s. 74.

³⁵⁵ World Bank Annual Report, *International Bank for Reconstruction and Development annual report 1951-1952*, Report Number 10914.

³⁵⁶ Za: E.S. Mason, R.S. Asher, op. cit., s. 74.

stosunki z państwami członkowskimi w zakresie udzielanego przez Bank wsparcia finansowego oraz pomocy technicznej w realizacji projektów będąc pracownikami Departamentu Kredytowego. Departament obejmował także ekonomistów specjalizujących się w wybranych rejonach świata. Ze względu na duży przepływ operacji finansowych państw rozwijających się i związane z nimi obciążenia techniczne, dokonano podziału Departamentu Kredytowego na specjalistyczne podjednostki funkcjonalne (energetyki, transportu, przemysłu, rolnictwa). Rozwiązanie nie przyniosło oczekiwanych rezultatów, gdyż proces zweryfikowania wniosku kredytowego wydłużał się znacznie ze względu na dokonywane indywidualne analizy poszczególnych jednostek. Bezpośrednim działaniem wpływającym na reorganizację Banku stało się powołanie Komisji pod przewodnictwem Williama Iliff'a, która miała za zadanie dokonać zmian instytucjonalnych w organizacji³⁵⁷. Efektem prac było wprowadzenie w 1952 r. jednostek terenowych Banku, natomiast pracownicy Departamentów: Kredytowego i Gospodarczego zostali podzieleni ze względu na zakres działania, na: Departamenty Regionalne³⁵⁸, Departament Operacji Technicznych (później- Departament Projektów) oraz personel. Funkcjonariusze oraz ekonomiści specjalizujący się w poszczególnych regionach lub państwach zostali przydzieleni do Departamentów Regionalnych. Inżynierowie, analitycy finansowi i ekonomiści, którzy byli dotychczas zaangażowani w ocenę projektów i nadzór nad nimi zostali przypisani do Departamentu Operacji Technicznych. Obawy względem reorganizacji, które mogłyby doprowadzić do różnych standardów gospodarczych stosowanych w różnych departamentach zostały wyeliminowane poprzez ustanowienie Komitetu (ang. *Staff Economic Committee*), któremu przewodniczył Dyrektor oraz poszczególni pracownicy innych Departamentów³⁵⁹.

Departament Operacji Technicznych, od 1952 r., kierowany przez Simona Aldewereld'a stworzył wyjątkowo kompetentny personel specjalistów projektowych

³⁵⁷ R.W. Olivier, *Transcript of oral history interview with Sir William Iliff*, California Institute of Technology, Pasadena 16.08.1961, World Bank Document No. 79047.

³⁵⁸ We wrześniu 1952 r. zostały utworzone oddziały operacyjne- Departamenty Regionalne (w Azji i Środkowym Wschodzie, Europie, Afryce, Australii i Azji). Miesiąc później w październiku następuje reorganizacja personelu w ramach oddziałów operacyjnych w Azji i Środkowym Wschodzie, Europie, Afryce, Australii i Azji oraz półkuli zachodniej. Za: M. Greta, T. Kostrzewa- Zielińska, A. Pomykański, *Międzynarodowe Stosunki Ekonomiczne. Ponadnarodowe podmioty w gospodarce światowej*, Łódź 2002, s. 185.

³⁵⁹ E.S. Mason, R.S. Asher, op. cit., s. 75-79.

Banku funkcjonujących w wielu dziedzinach³⁶⁰. Działalność Banku w tym zakresie wyróżniła go na tle innych organizacji międzynarodowych w ówczesnym czasie. Bank wzmocnił swoje zaangażowanie w cyklu realizacji projektów oraz znacząco poszerzył płaszczyznę dziedzin wsparcia kredytowego w państwach członkowskich. Nie udało się jednak uniknąć wad nowej struktury organizacyjnej. Wskazywano jednocześnie na: rozproszenie odpowiedzialności, długi proces decyzyjny, rywalizację poszczególnych Departamentów oraz zależność pomiędzy nimi. Zarzuty dotyczyły także nadmiernego zaangażowania w zakresie technicznym projektów (oraz ich finansowych wskaźników zwrotu), a niewystarczająco w kwestii aspektów społecznych i kulturowych dla wzrostu i rozwoju państw członkowskich.

Reorganizacja z 1952 r. okazała się skuteczną inicjatywą reform instytucjonalnych Banku. Niemniej jednak, skala i złożoność działalności Banku z uwagi na dalszy rozwój, ukazała skalę ograniczeń organizacyjnych. Struktura Banku wymagała kolejnych zmian w wielu ważnych aspektach. Wśród pożądanых reform Banku znajdowała się: modyfikacja procedur kontroli i równowagi decyzyjnej pomiędzy Departamentami, wzmocnienia i ujednoczenia procesów podejmowania decyzji na poziomie pracowników czy też zwiększenia reprezentacji państw mniej rozwiniętych.

Bank podejmując działania mające na celu promowanie rozwoju sektora prywatnego w różnorodnych decyzjach, na początku 1950 r., dokonał analizy możliwości bezpośredniego udzielania pożyczek prywatnym inwestorom bez wymogu otrzymania gwarancji ze strony ich rządu oraz zapewnienia równego udziału w kapitale przedsiębiorstw³⁶¹. Uznając swoje statutowe ograniczenia i racjonalne uzasadnienie, Bank zaproponował w zamian ustanowienie specjalnej agencji- instytucji, aby realizować powyższe cele oraz poczynił starania by ustanowić Międzynarodową Korporację Finansową. Działania od 1956 r. IFC upoważniają ją do finansowania inwestycji prywatnych (bez udzielania gwarancji ze strony rządu państwa członkowskiego). Prezes Banku, George Woods, rozpoczął w 1963 r. starania wysuwając propozycję poprawki do Statutu MBOR aby umożliwić przydzielenie pożyczek prywatnym przedsiębiorstwom nie

³⁶⁰ R.W. Olivier, *George Woods and the World Bank*, Colorado 1995, s. 173 i n; R.W. Olivier, *Summary of Oral History Transcript Aldewereld Simon Interview conducted*, California Institute of Technology, Pasadena 06.11.1985; World Bank Document no. 788880, v. 3.

³⁶¹ Zob. D. Kaptur, J. Lewis, R. Webb, *The World Bank. Its First Half Century. Volume 1. History*, Washington D.C. 2011, s. 939.

posiadających gwarancji rządowych. Propozycja ta nie została przyjęta ze względu na możliwy negatywny wpływ na IFC oraz zdolność kredytową Banku na rynkach międzynarodowych. Alternatywą dla poprawek Statutu Banku stały się działania upoważniające Bank do pożyczek dla IFC oraz dalsze wzmacnianie zdolności w finansowaniu sektora prywatnego³⁶². 17 grudnia 1965 r. został zmieniony art. 3 Statutu MBOR, obejmując pożyczki i gwarancje, w celu umożliwienia Bankowi „dokonywania, uczestnictwa lub udzielenia gwarancji pożyczek”³⁶³ dla Międzynarodowej Korporacji Finansowej do wysokości czterech razy nienaruszonego kapitału i nadwyżek³⁶⁴.

7 stycznia 1972 r. ogłoszono drugą reformę reorganizacją struktury instytucjonalnej Banku. Zmiany organizacyjne zostały wprowadzone w sierpniu 1972 r. ustanawiając jedną z największych inicjatyw przebudowy instytucjonalnej Banku³⁶⁵. Po ponad pół roku badań w zakresie zarządzania organy Banku zdecydowały o wprowadzeniu nowej struktury organizacyjnej. Reorganizacja zapoczątkowała przez Prezesa Banku Roberta McNamara była pierwszą próbą wprowadzenia pakietu reform w zakresie dostosowania struktury Banku do zmieniającego się otoczenia międzynarodowego. McNamara dążył do znacznego wzrostu oferowanych kredytów poprzez skoncentrowanie się na indywidualnych działaniach w państwach członkowskich. Efektem było powstanie w Banku pięciu biur regionalnych łączących w sobie siedem poprzednich oddziałów geograficznych i osiem oddziałów do spraw projektów. Każde z biur kierowane jest odtąd przez Wiceprezesa Banku. Współpraca jednostek organizacyjnych Banku wymagała szeregu kompromisów czy indywidualnego podejścia do sytuacji gospodarczej i warunków panujących w państwie członkowskim³⁶⁶.

Reorganizacja obowiązywała kolejnych piętnaście lat aż do roku 1986. Większość przekształceń funkcjonuje, aż do chwili obecnej, łącznie z tzw. „presją kredytową”. Prezesowi Banku R. McNamara udało się zreformowanie Banku, w ciągu dekady, w jedną z najważniejszych instytucji rozwoju jedynie poprzez zwiększenie zasięgu oraz

³⁶² I. Shihata, *The World Bank Legal Papers*, Hague 2000, s. 430; Zob. także IBRD, *Executive Summary of the Report of the Working Group of the Amendment of the IBRD Articles of Agreement*, 29.11.1991; IBRD, *Bank/IFC Financial Policy*, “Bank FPC” 15.06.1964, no. 64-6.

³⁶³ *IBRD Articles of Agreement* (as amended effective 17.12.1965), Washington D.C. 1965.

³⁶⁴ S. Tenney, A.C. Salde, *Dictionary of the World Bank*, Toronto 2013, s. 51.

³⁶⁵ World Bank, *Memoranda and Issuances Relating to the Reorganization of 1972*, November 1971 - August 1973, <http://www.worldbank.org/> [01.09.2015].

³⁶⁶ I. Sud, *Technical Focus or Country Focus?*, “World Bank Matters Alumni Essay Series”, March 2014, no. 3.

wielkości oferowanego zakresu usług kredytowych. Wielkość kredytów bankowych wzrosła z 1 miliarda USD w 1968 r. do 13 miliardów USD w 1982 r., kiedy odszedł na emeryturę. Wprowadzenie reform stało się kluczowym czynnikiem przyczyniającym się do przekształcenia Banku w sprawnie i efektywnie działającą międzynarodową organizację finansową.

1 czerwca 1986 r. stanowisko siódmego Prezesa Banku objął Barber Conable. Stanowił wyjątek w dotychczasowej praktyce Banku w zakresie zatrudniania ekspertów w dziedzinie rozwoju międzynarodowego. Z wykształcenia prawnik, z zawodu polityk i wojskowy zdobył cenną reputację jako uczciwy i rzetelny pracownik³⁶⁷. Jego głównym atutem okazała wiedza w kwestiach budżetowych, kiedy to pięciu głównych udziałowców Banku odmówiło zatwierdzenia budżetu jego poprzednika-A. W. Clausen'a. Krytyka państw członkowskich skoncentrowała się wówczas na zagadnieniach instytucjonalnych, w tym opinii o zbiurokratyzowanej organizacji międzynarodowej. Conable wykazał konieczność i pilność reform instytucjonalnych Banku, celem zmniejszenia kosztów i przywrócenia sprawności procedur podejmowania decyzji w Banku³⁶⁸. Jako najbardziej skuteczne rozwiązanie zaproponował kompleksową reorganizację Banku w ramach realizacji reform. W połowie 1986 r., Conable wynajął zewnętrzną firmę konsultingową do analizy bieżącej działalności Banku. Propozycje zmian instytucjonalnych Banku zostały zatwierdzone przez Radę Gubernatorów w maju 1987 r., a reorganizacja struktury Banku rozpoczęła się natychmiast.

Zmiany w organizacji Banku były drastyczne. Szybka i istotna zmiana spowodowała stres osobisty, napięcie organizacyjne i zwiększenie zakłóceń w procesie pracy urzędników Banku³⁶⁹. Czteryście stanowisk pracy zostało zlikwidowanych, cały personel Banku musiał ponownie ubiegać się o nowo utworzone stanowiska pracy. Pierwszy raz reorganizacja w Banku była krytykowana zarówno przed podmioty

³⁶⁷ World Bank, *Barber Conable .7th President of the World Bank Group, 1986 – 1991*, <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/barber-conable>, [01.09.2015].

³⁶⁸ Do pozostałych czynników wpływających na proces reform instytucjonalnych należy zaniepokojenie wzmocnieniem roli Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz dążenie do nadzorowania działań na świecie przez rząd USA.

³⁶⁹ Pracownicy Banku samodzielnie powołali komisję „*Staff Association Bank Reorganization task force*”, która miała za zadanie ochronę interesów pracowników a zarazem umożliwiać negocjowanie warunków pracy z inicjatywami reform wdrażanych przez Prezesa B. Conable. Szerzej: Ch. Redfern, *Reflections on the 1987 World Bank Reorganization*, 25.09.2014, s. 3- 4, http://siteresources.worldbank.org/1818SOCIETY/Resources/1818_reorg_Reflections_on_the_WorldBankreorganization_of_1986.pdf, [01.09.2015].

wewnętrzne jak i zewnętrzne. Nie tylko zakłócenia pracy Banku, ale i koszty z tym związane wpłynęły na długość wdrażania reform. Reorganizacja oficjalnie została zakończona w 1989 r. Conable tak ocenił skutki tego działania: „Proces był jednym z trudniejszych i bardziej bolesnych do tej pory. Chociaż znaczna część mediów i uwag opinii publicznej dotycząca reorganizacji była ujemna, nastąpiło również wyraźne wzmocnienie wizerunku Banku jako instytucji chętnej i zdolnej do konfrontacji w procesie poprawy i zmian, a przy tym instytucja stara się być fair oraz hojna dla tych najbardziej dotkniętych przez proces zmian.”³⁷⁰.

Efektom reformy było utworzenie stanowisk Wiceprezesów Banku: Operacji, Polityki, Planowania i Badań oraz Finansów i Administracji. W obrębie regionów zostają utworzone samodzielne dwadzieścia dwa departamenty krajowe łączące funkcje poprzednio pełnione w ramach Departamentów- Programów i Projektów. W istocie podziału powstała struktura na kolejnych obszarach geograficznych. Dyrektorzy Departamentów krajowych zostali wybrani spośród jednych z najbardziej doświadczonych menedżerów Banku otrzymując w ramach pełnionych kompetencji zakres decyzyjny obejmujący praktycznie pełnię operacji bankowych w swoich państwach. Dodatkowo zostaje utworzony centralny Departament ds. Środowiska³⁷¹.

Istotnym efektem reorganizacji z 1987 r. było podniesienie znaczenia poszczególnych państw w procesie decyzyjnym Banku. Natomiast krytycznym czynnikiem skutecznego wdrożenia zmian instytucjonalnych stały się stosunki między pracownikami jak i wobec samej organizacji. Personel Banku był i jest powszechnie uważany za jednej z głównych aktywów Banku. Reformy stworzyły poważną niestabilność kadrową pracowników, tym samym podważyły zaufanie wobec Banku na szczeblu międzynarodowy powodując niestabilność organizacji międzynarodowej. Tak krótki czas wdrażania reorganizacji wprowadził niepotrzebne zakłócenia operacji bankowych przez kolejne kilka lat. Uzasadnienie postępów instytucjonalnych Banku było usprawiedliwione podjętym wysiłkiem zmian struktury, które nie zostały wprowadzone w oparciu o dogłębną analizę możliwości Banku.

³⁷⁰ Ibidem, s. 2.

³⁷¹ Ibidem.

W ramach prowadzonych działań zaproponowano drugą poprawkę Statutu MBOR, która dotyczyła art. 8, który zawiera procedury zmian Statutu³⁷². Dokonano przesunięcia ogólnej liczby głosów wymaganej do zatwierdzenia poprawek z większości „4/5 ogólnej liczby głosów” do „85% ogólnej liczby głosów”³⁷³. Zwiększenie z 80 do 85% ilości wymaganej ilości głosów pozwoliło na zachowanie statusu weta-największego członka Banku- USA. Czynnikiem mającymi wpływ na wprowadzenie poprawki był fakt, że proporcjonalny udział głosów USA w ogólnej ilości głosów uległ zmniejszeniu, ze względu na przystąpienie do Banku nowych państw członkowskich, co było efektem nacisku ze strony USA na pozostałe państwa członkowskie i obniżenie ich wielkości składek. Zmiana Statutu MBOR w 1989 r. wpłynęła na strukturę kapitału i procedury głosowania w Banku zmieniając się na przestrzeni lat, z jednym elementem stałym- wzorem dominacji państw rozwiniętych, w szczególności USA. Państwa o wysokich dochodach, nie korzystające z pożyczek Banku, obecnie kontrolują znacznie ponad połowę głosów Banku³⁷⁴.

Proces wdrażania reform instytucjonalnych B. Conable’a kontynuował kolejny Prezes Banku- Lewis Thompson Preston koncentrując się na odnowieniu struktury organizacyjnej. Zainicjował on prace nad zmianami struktur Banku wynikającymi z problemów powstałych w efekcie reorganizacji z 1987 r. W latach 1991- 1993 powołano nowych Dyrektorów Zarządzających w gabinecie Prezesa, zwiększono liczbę Dyrektorów Wykonawczych w Radzie Dyrektorów z 22 do 24³⁷⁵ oraz powołano trzech nowych Wiceprezesów ds. Środowiska, Zasobów Ludzkich i Sektora Prywatnego. Ustanowiono nowy, uproszczony proces budżetowania. Powołano Komitet Innowacji mający na celu ulepszenie działalności Banku w zakresie zagadnień biznesowych. Lewis Preston dokonał także wzmocnienia instytucjonalnego systemu kadrowego Banku, ze względu na niesatysfakcjonujący poziom reorganizacji z 1987 r.³⁷⁶

³⁷² Zob. I.F. Shihata, *The World Bank In a Changing World; Selected Esseys and Lectures*, Washington D.C. 1995, s. 742.

³⁷³ *IBRD Articles of Agreement* (as amended effective 16.02.1989), Washington D.C. 1989.

³⁷⁴ Zob. D. Law, *Intergovernmental organizations and Security Sector Reform of the World Bank*, Zurich 2007; World Bank, *The WBG's Partnership with the Global Environment Facility*, Washington D.C. 2015; World Bank, *Results and Performance of the WBG*, Washington D.C. 2012; E.S. Mason, R.E. Asher, *The World Bank since Bretton Woods*, Washington D.C. 2010.

³⁷⁵ Dwa nowe stanowiska w Radzie Dyrektorów Wykonawczych zostały utworzone dla Arabii Saudyjskiej oraz konstytuandy pod przewodnictwem Szwajcarii.

³⁷⁶ World Bank, *Lewis Thompson Preston. 8th President of the World Bank Group, 1991 – 1995*, <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/lewis-thompson-preston> [01.09.2015].

Kolejnymi działaniami z zakresu reform instytucjonalnych był zakrojony program poprawy wewnętrznych technologii informacyjnych, stanowiąc odzwierciedlenie globalnych potrzeb komunikacji Banku. W 1993 r. została powołana Niezależna Komisja Inspekcyjna, która zajmuje się badaniem skarg w zakresie nieprawidłowych działań Banku co do jego własnej polityki i procedur w kontekście projektów, ocen i implementacji projektów rozwojowych. Przedstawiono postulat zwiększenia roli kobiet na stanowiskach kierowniczych w Grupie Banku Światowego³⁷⁷.

Pozytywnym aspektem działalności podczas kadencji Prezesa Prestona było zwiększenie obecności Banku w państwach członkowskich poprzez ustanowienie szeregu nowych oddziałów wraz z rezydentami. Dokonując wszystkich działań reformatorskich, Prezes Banku- Preston, w bezpośredni i pragmatyczny sposób dokonał reorganizacji, koncentrując się przy tym na bezpośrednich celach, a nie jak poprzednik, długoterminowych wizjach. Zasadniczym priorytetem było stworzenie bardziej elastycznej, wydajnej i lepiej dostosowanej do otoczenia międzynarodowej organizacji.

W kolejnych latach w Banku wdrożono szereg znaczących reform instytucjonalnych. Obejmując stanowisko Prezesa P. Wolfensohn, w 1994 r., podczas dorocznego spotkania Banku i Funduszu zewnątrzni obserwatorzy podsumowali dotychczasową pracę organizacji sloganem: „Pięćdziesiąt lat wystarczy” (ang. *“Fifty Years is Enough”*). Zakłócenia obrad przebiegały pod hasłem zniesienia organizacji. Powszechne niezadowolenie społeczeństw na całym świecie z dotychczasowej działalności Banku, a także wewnętrzna ocena jakości projektów bankowych³⁷⁸, dokonana przez starszego menedżera Banku Williego Wapenhans’a³⁷⁹, wykazała że

³⁷⁷ X. Yi- Chong, P. Weller, *Inside the World Bank: Exploding the Myth of the Monolithic Bank*, New York 2009, s. 58-61.

³⁷⁸ W lutym 1992 r., Prezes Banku Lewis Preston zamówił studium procesu zarządzania portfelem Banku oraz ocenę kredytów i pożyczek udzielanych przez Bank. Projekt kierowany przez Williego Wapenhans’a-Grupa „*Portfolio Management Task Force*” opracowała raport we wrześniu 1992 r. (powszechnie znany jako „*The Wapenhans Report*”, który jest jednym z najbardziej znanych w historii Banku). Stwierdzono, że Bank nie zwracał wystarczającej uwagi na realizację wymagań stawianych przez Banku oraz na nadzór nad kredytami i trwałym wpływem w rozwój. „*Wapenhans Raport*” został przedstawiony Radzie Dyrektorów Wykonawczych w listopadzie 1992 r.

³⁷⁹ The Wapenhans Report , *Effective Implementation: Key to Development Impact: Report of the World Bank's Portfolio Task Force*, “Working paper of The World Bank”, October 1992.

wyniki ponad jednej trzeciej projektów bankowych posiadają status „niezadowolających”³⁸⁰.

W ramach reformy Banku w 1997 r., wprowadzono system zarządzania w postaci macierzy³⁸¹. Pojęcie zarządzania macierzą zmierza do dostosowania organizacji do zmieniających się okoliczności i rozwiązywania problemów między podmiotami zewnętrznymi i ich roli w rozwoju. Reformy były motywowane głównie przez powszechne uznanie, że programy rozwoju Banku zostały nadmiernie napędzane przez kulturę kredytów z pominięciem potrzeb klienta i jakości wyników, które mają zasadnicze znaczenie dla skuteczności rozwoju. Poprzednia runda reform w 1987 r. umocniła pozycję państw członkowskich, ale jakość świadczonych przez Bank usług wzbudzała wiele wątpliwości.

Pod koniec 1997 r. wszedł w życie dokument „*Strategic Compact*”³⁸² stanowiący plan fundamentalnej reformy, która miała na celu zwiększenie efektywności Banku w osiągnięciu podstawowego celu- redukcji ubóstwa na świecie. Reforma Prezesa, Jim’a Wolfensohn’a zobowiązywała do transformacji i rewitalizacji Banku. Zasadniczym zadaniem Banku była zmiana w organizację, która będzie szybko reagowała na zmiany warunków gospodarki globalnej, zwiększy rolę na arenie międzynarodowej oraz będzie konkurencyjna wobec zmian technologicznych, które zrewolucjonizowały sposób podejmowania decyzji. Przekształcony Bank miał stać się mniej zbiurokratyzowany,

³⁸⁰ Reakcją na zaistniałą sytuację wewnętrzną Banku, jak i pogrążone w konfliktach państwa, było uruchomienie Programu Redukcji Zobowiązań Najbiedniejszych i Najbardziej Zadłużonych Państw Świata (ang. *Debt Initiative for Heavily Indebted Poor Countries*, HIPC). Inicjatywa stworzyła ramy dla wszystkich wierzycieli, w tym wielostronnych, celem zmniejszenia presji na wzrost gospodarczy i zmniejszenie ubóstwa narzuconego przez narastanie zadłużenia w tych państwach. Program HIPC został zaprojektowany jako, jeden z ważniejszych w historii organizacji międzynarodowych, element architektury rozwoju polityk, programów i rozwoju instytucjonalnego w celu wspierania zrównoważonego rozwoju i eliminacji ubóstwa. Szerzej: S. Bökkerink, T. van Hees, *Eurodad's Campaign on Multilateral Debt: The 1996 HIPC Debt Initiative and Beyond*, “Development in Practice”, August 1998, no. 3, vol. 8, s. 323-334; UNDP Policy Note, *The HIPC Initiative A Practice Note*, October 2003. <http://www.worldbank.org/en/topic/debt/brief/hipc> [01.04.2016].

³⁸¹ Zob. World Bank, *The Matrix System at Work. The Evaluation of the World's Bank Organizational Effectiveness*, Washington D.C. 2012; World Bank, Results and Performance of the World Bank Group 2012, Washington D.C. 2012; World Bank, Independence Evaluation Group World Bank, *The Matrix System at the World Bank. An IEG Evaluation*, 28.12.2010, http://ieg.worldbank.org/Data/reports/Approach_Paper_to_CODE_The_Matrix_System_at_the_World_Bank-Final.pdf [01.04.2016].

³⁸² World Bank, *Assessment of the Strategic Compact*, Washington D.C. 2001, <http://documents.worldbank.org/curated/en/225561468780000463/Assessment-of-the-Strategic-Compact> [01.04.2016].

zdolny do ciągłego reagowania na zmieniające się wymagania klienta i możliwości rozwoju w skali globalnej, bardziej efektywny i skuteczny w osiągnięciu założonych celów. Omawiana strategia zakładała cztery główne obszary reform: ponowne zasilenie bieżącej działalności; skoncentrowanie się na agendzie rozwoju obejmując większą uwagę zagadnienia: rozwoju, ochrony środowiska i instytucji (w tym wspieranie działań związanych z odbudową państw członkowskich); lepsze zapewnienie zarządzania wiedzą (zarówno pozyskiwanie informacji, jak i dzielenie się nimi) oraz „modernizacji” organizacji poprzez „przyspieszenie procesów zarządzania i decentralizacji funkcji i zadań Banku”³⁸³.

Rozwój organizacji następował także poprzez wdrożenie w sferę instytucjonalną kwestii „decentralizacji” organów. Założeniem było przeniesienie większej ilości członków personelu do pracy w państwach członkowskich. W porównaniu do 1997 r. liczba personelu międzynarodowego w biurach krajowych Banku wzrosła o 9% (276 osób), natomiast liczba lokalnych pracowników o 39% (1975 osób). Rozbudowano także zakres realizowanych funkcji w biurach krajowych w dziedzinach takich jak: nadzór nad projektami, zamówienia publiczne, zarządzanie finansami i wypłata środków. Za największy sukces uznaje się realne ulepszenie potencjału, partnerstwa i dialogu z danym państwem członkowskim³⁸⁴.

Dokonując oceny postępów strategii i działań Prezesa Banku J.D. Wolfensohn’a w latach 1995-2005 kluczowe założenia Banku zawarto w dokumencie „*Strategic Compact*”³⁸⁵. Prace Prezesa umożliwiły poprawienie dotychczasowej działalności Banku osiągając tym samym krótkoterminowe cele. Na forum Banku uznano, że organizacyjne i kulturowe reformy są trudniejsze i wolniejsze niż w praktyce zakładano, a wzrost wydajności był trudny do zrealizowania w tej materii. Bank dokonał większych postępów w tworzeniu architektury wspierającej zakres wiedzy i doświadczeń, niż w tworzeniu

³⁸³ Ibidem.

³⁸⁴ World Bank, *James David Wolfensohn. 9th President of the World Bank Group, 1995 – 2005*, <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/james-david-wolfensohn> [01.04.2016].

³⁸⁵ World Bank, *Assessment of the Strategic Compact*, Washington, D. C. 2001, <http://documents.worldbank.org/curated/en/225561468780000463/Assessment-of-the-Strategic-Compact> [01.04.2016].

rozwiązań w zakresie zarządzania, procedur czy procesów do jego realizacji. Zmiany instytucjonalne w Banku stały się w kolejnych latach przedmiotem debat i analiz³⁸⁶.

Paul D. Wolfowitz, dziesiąty Prezes Banku, sprawował swoją funkcję w od 1 czerwca 2005 r. do 30 czerwca 2007 r. W czasie jego kadencji nie przeprowadzono żadnych znaczących reform instytucjonalnych organizacji. Za priorytety działania przyjęto: szereg działań obejmujących wsparcie dla Afryki, wdrażanie i promowanie inicjatyw energetycznych oraz wzmocnienie polityki zarządzania i antykorupcyjnej w Banku. Krótki okres kadencji wynikał z nieprawidłowości i nadużyć przepisów prawa przez P. Wolfowitza³⁸⁷.

Do najważniejszych zasług w kadencji Roberta B. Zoellick'a (Prezesa Banku w latach 2007-2012) należy zaliczyć zainicjowanie największych w historii reform instytucjonalnych Banku, wdrożenie strategii antykorupcyjnych oraz zapewnienie większego dostępu społeczeństwa do informacji dotyczących Banku.

W lutym 2007 r. w ramach kadencji Paul'a Wolfowitza stworzony został niezależny zespół ekspertów zapewniający przegląd operacji Departamentu Instytucjonalnej Integralności (ang. *Department of Institutional Integrity*, INT). Efektem prac był raport, w którym zaleca się poważne wzmocnienie powiązań organizacyjnych w Banku oraz roli INT. Nowy Prezes R. Zoellick powołał Komisję (ang. *High Level Commission on the Modernization of World Bank Group Governance*), kierowaną przez, byłego prezydenta Meksyku, Ernesto Zedillo. Efektem prac Komisji było sformułowanie, w październiku 2009 r., zaleceń reform instytucjonalnych Banku poprzez: wzmocnienie siły głosów i uczestnictwa państw członkowskich; zrestrukturyzowanie organów Grupy Banku; zreformowanie procedury wyboru Prezesa Banku; wzmocnienia odpowiedzialności zarządzania oraz bazy zasobowej Grupy Banku Światowego. Zoellick rozpoczął reformę instytucjonalną Banku- trzecią znaczącą reorganizację Banku w jego historii, która trwa do chwili obecnej.

³⁸⁶ Ibidem.

³⁸⁷ Szerzej: World Bank, *Paul Dundes Wolfowitz*, <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/paul-dundes-wolfowitz> [01.04.2016].

2.2 Projekt pakietu reform instytucjonalnych w latach 2008-2016

2.2.1 Reforma akcjonariatu

Podczas Konferencji w Bretton Woods zostały ustalone zasady przyznawania udziałów i siły głosu. Opracowana w powojennej epoce struktura zarządzania jest kwestionowana w kontekście dostosowania do nowych międzynarodowych norm legitymizacji, przejrzystości czy odpowiedzialności.

W 2008 r. akcjonariusze Grupy Banku Światowego podjęli decyzję o przyjęciu wprowadzenia dwufazowego pakietu reform instytucjonalnych (ang. „*The Voice Reform*”). Reformy podzielone zostały na trzy filary: pierwszy- akcjonariat (ang. „*voice as shareholding*”); drugi- reagowanie w strukturze zarządzania organizacją (ang. „*voice as responsiveness*”) oraz trzeci- skuteczna reprezentacja w Radzie Dyrektorów Wykonawczych (ang. “*voice as effective representation at the Board*”)³⁸⁸.

Pierwsza faza procesu reform Banku została zakończona akceptacją Komisji Rozwoju i ostatecznie zatwierdzona w styczniu 2009 r. przez Radę Gubernatorów Banku. Podczas negocjacji wprowadzono trzy propozycje zwiększenia podstawowej liczby głosów jako udziału w ogólnej liczbie głosów: podwojenie podstawowych głosów (do 5,55%), potrojenie (8,1%), lub przywrócenie do pierwotnego poziomu 10,78%. Z trzech proponowanych opcji, w najszerszym zakresie uzgodnienia dotyczyły podwojenia głosów podstawowych. Efektem prac był wzrost wielkości udziałów państw rozwijających się w MBOR do poziomu 44,06%- zwiększenie o 1,46% poprzez podwojenie liczby głosów podstawowych³⁸⁹.

Główna korekta dotycząca liczby głosów dopasowanych do realiów gospodarki światowej została przesunięta do drugiej fazy. W ramach fazy drugiej, w 2010 r., dokonano zwiększenia siły głosów państw rozwijających się i przechodzących transformację (ang. *Developing and Transition Countries*, DTC) w Banku o 3,13 punktu procentowego, do 47,19%³⁹⁰. W obu fazach reform nastąpił wzrost do 4,59 punktu procentowego prowadząc do emisji dodatkowych akcji w selektywnym podwyższeniu

³⁸⁸ Development Committee (Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries), *Shareholding Review Report To Governors*, DC20 15-0007, 28.09.2015.

³⁸⁹World Bank Group Spring Meetings Update: Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC, 2010, s. 8.

³⁹⁰ Przy członkostwie Tuvalu i Sudanu Południowego, siła głosu DTC wzrosła do 47.24%.

kapitału (ang. *Selective Capital Increase*, SCI), który został całkowicie subskrybowany w Banku realizując założenia filaru pierwszego pakietu reform. Zmiany przepisów wpłynęły na wprowadzenie poprawki do Statutu MBOR, która miała miejsce 27 czerwca 2012 r. Efektem było zwiększenie liczby głosów podstawowych z korzyścią dla małych akcjonariuszy, a także dokonano wzmocnienia siły głosów państw rozwijających się i DTC do poziomu 47,19 % ogólnej liczby głosów³⁹¹.

Bank przyjął system głosowania ważonego, gdzie o sile głosów decyduje liczba posiadanych udziałów w kapitale zakładowym. Akcjonariat Banku, który określa liczbę głosów, występuje w dwóch formach: podstawowych głosów (bazowych) i liczby udziałów (akcji). Głosy podstawowe przydzielane są w równej wysokości dla wszystkich państw członkowskich, podczas gdy liczba udziałów winna odzwierciedlać wagę gospodarczą państw członkowskich w gospodarce światowej. Liczba głosów każdego państwa członkowskiego składa się z udziałów (jeden głos na każdą akcję kapitału akcyjnego Banku posiadaną przez członka) plus podstawowe głosy (obliczone tak, że suma wszystkich głosów podstawowych jest równa 5,55 % sumie podstawowych głosów i sumie akcji głosów wszystkich członków). Jednakowa liczba głosów podstawowych przyznawana jest bez względu na wielkość państwa.

Głosy podstawowe odgrywają ważną rolę w przypadku małych państw o słabo rozwiniętych gospodarkach, gdyż zwiększają relatywną siłę ich głosu. Od momentu powstania Banku liczba głosów przypadających na nowe państwo członkowskie wynosi 250 i nie uległa zmianie. Dokonano natomiast powiększenia kapitału zakładowego Banku wpływając tym samym na łączną wysokość udziałów. Następstwem tych procesów był spadek ilości głosów podstawowych w ogólnej liczbie udziałów Banku z 10,78% w 1944 r. do 5,55% w 2016 r., co z kolei spowodowało relatywny spadek udziałów szczególnie głosów państw nierozwiniętych gospodarczo.

Ralph C. Bryant uważa, iż jednym z najbardziej problematycznych wymiarów zarządzania w Banku ³⁹², jest ilość udziałów oraz liczba miejsc w Radzie Dyrektorów

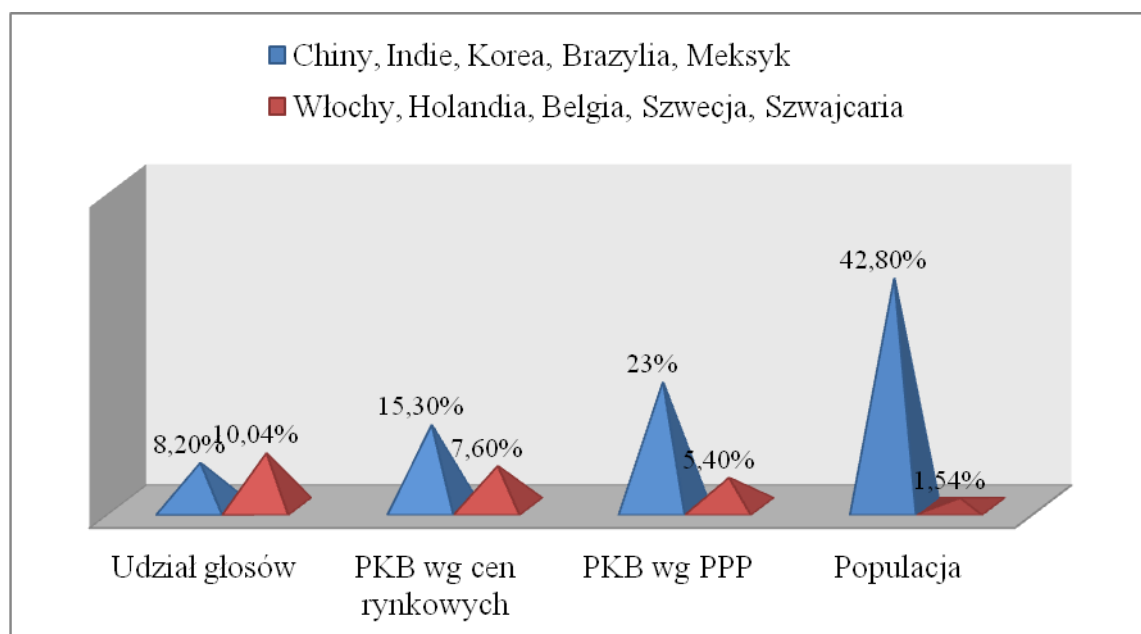
³⁹¹ *IBRD Articles of Agreement* (as amended effective 27.06.2012), Washington D.C. 2012.

³⁹² R.C. Bryant dokonuje analizy danych dotyczących Międzynarodowego Funduszu Walutowego, podkreślając fakt występujących podobieństw pomiędzy organizacjami, tj MFW i Banku. Uwzględniając powyższe oraz dokonując analizy treści artykułów Statutu MBOR i Umowy MFW autorka rozprawy dokonuje analizy danych w oparciu o metodologię badawczą R.C. Bryant'a w zakresie reform instytucjonalnych Banku.

Wykonawczych (filar pierwszy i trzeci pakietu reform), określając je jako „niezrównoważone” (ang. *unbalanced*)³⁹³.

Pozycja w gospodarce światowej porównywana jest do udziałów głosów sprzed pierwszego etapu reform Banku. W analizie wykorzystano pięć państw europejskich (Włochy, Belgia, Holandia, Szwecja, Szwajcaria) oraz pięć największych gospodarek wschodzących (Chińska Republika Ludowa, Indie, Korea Południowa, Brazylia, Meksyk)³⁹⁴. Wyniki ilustruje wykres 4.

Wykres 4. Stosunek wybranych państw według udziału głosów w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju oraz najważniejszych wskaźników wartości globalnych w 2008 r. [w %]



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MBOR i MFW.

Państwa europejskie przed pierwszym etapem reform dysponowały 10,04% udziałów, przy czym państwa wschodzące- 8,2%. Gospodarki wschodzące posiadają przewagę we wszystkich analizowanych zmiennych, tzn. udziale w globalnym PKB (15,3% v. 7,3%), PKB per capita (23% v. 5,4%) oraz czynnika populacja (42,8% v. 1,54

³⁹³R.C. Bryant, *Key Features for Governance Reform of the IMF*, Presentation at a seminar for the Executive Board of the International Monetary Fund, New York 2007, s. 2.

³⁹⁴Badania i obliczenia zostały opracowane przez autorkę rozprawy, tym samym mogą różnić się od oryginału. Do badań wykorzystano program „*World Economic Outlook Database*” (aktualizacja kwiecień 2014 r.).

%). Przed Bankiem pojawiło się więc zadanie odnośnie relatywnego uwzględnienia udziałów państw w najważniejszych wskaźnikach globalnych oraz niezbędna stała się analiza problemu nadreprezentacji niektórych państw.

Reguły stosowania metody głosów ważonych są problematyczne, ponieważ prowadzą do poważnego zachwiania równowagi demokratycznej. Dystrybucja liczby głosów jest znacząco stronicza wobec państw rozwijających się i biednych. Dominacja państw uprzemysłowionych krytykowana jest przez państwa rozwijające się, jak i inne wiodące organizacje, zwłaszcza poprzez nałożenie warunków na kredytobiorców wynikających z ekstremalnej neoliberalnej ekonomii tzw. „Konsensusu Waszyngtońskiego”³⁹⁵. Potrzeba reform instytucjonalnych międzynarodowych organizacji finansowych została przyjęta przez wszystkie państwa w ramach „Konsensusu z Monterrey”³⁹⁶ w 2002 r.³⁹⁷ i poddana ponownej obserwacji na spotkaniu w Doha w 2008 r. Zmiany przede wszystkim miały na celu nadanie większej siły głosu biednym państwom i wschodzącym gospodarkom³⁹⁸.

Przez kilka lat po „Konsensusie z Monterrey”, postęp w pracach na reformą systemu głosowania w organach Banku był skromny. Światowy kryzys gospodarczy unaoczniał jednak większości państw pilność reform organizacji z Bretton Woods, a stworzenie Forum Liderów G20³⁹⁹ dało kolejny impuls do procesu reform. Do 2007 r.

³⁹⁵ „Konsensus Waszyngtoński”- określenie stworzone w 1989 r. przez Johna Williamsona do opisanie zestawu dziesięciu polityk gospodarczych, które są uważane za standardowy pakiet reform promowany przez MFW i Bank, w tym: 1) dyscypliny fiskalnej; 2) skierowania środków publicznych na rzecz kluczowych sektorów wzrostu, takich jak: edukacja, ochrona zdrowia i infrastruktury; 3) reformy podatkowej; 4) rynku, na którym występują ustalone i umiarkowane stopy procentowe; 5) konkurencyjne kursy walut; 6) liberalizacji handlu; 7) liberalizacji napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych; 8) prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych; 9) deregulacji, z wyjątkiem instytucji niezbędnych dla bezpieczeństwa publicznego oraz 10) zabezpieczenia prawa własności.

³⁹⁶ „Konsensus z Monterrey”- proces reform systemu głosowania, został uchwalony na „Międzynarodowej Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie finansowania rozwoju”, która odbyła się w Monterrey (Meksyk) 22 marca 2002 r.

³⁹⁷I. Haque, R. Burdescu, *Monterrey Consensus on Financing for Development: Response Sought from International Economic Law*, Boston College International and Comparative Law Review, 2004, L. Rev. 219, vol. 27, <http://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol27/iss2/4> [01.09.2015], s. 281- 283.

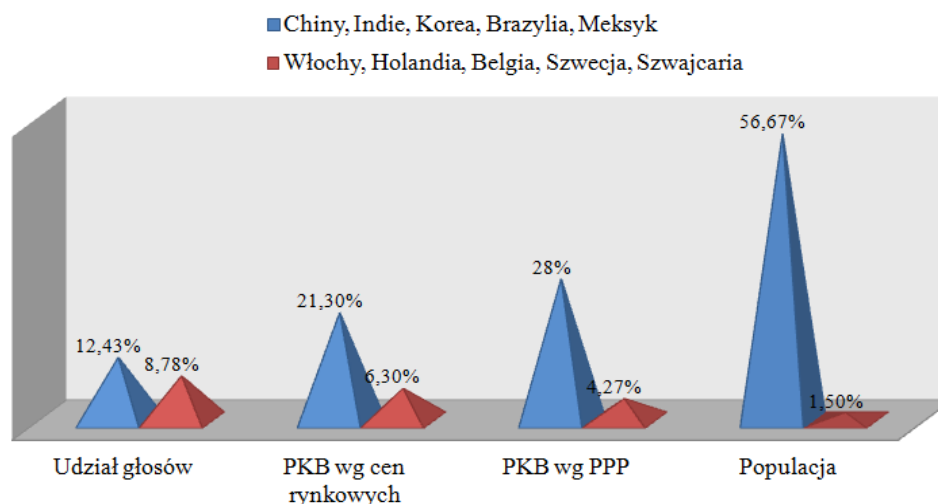
³⁹⁸ D. Leech, R. Leech, *A New Analysis of A Priori Voting Power in the IMF: Recent Quota Reforms Give Little Cause for Celebration*, „Warwick Economic Research Papers” 2012, no. 1001, , s. 1.

³⁹⁹ Grupa dwudziestu ministrów finansów i prezesów banków centralnych (znana również jako G20 i Grupa Dwudziestu) jest zespołem reprezentowanym przez dwadzieścia największych gospodarek na świecie (stanowiąc około 90 % produktu światowego brutto, 80 % światowego handlu oraz 2/3 ludności świata). Członkowie, m.in. dziesięć państw- Argentyna, Australia, Brazylia, Kanada, Chiny, Francja, Niemcy, Indie, Indonezja, Włochy, Japonia, Korea, Meksyk, Rosja, Arabia Saudyjska, RPA, Turcja, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, a także Unia Europejska. Hiszpania uczestniczy jako tzw. „stały gość”. Celem zapewnienia globalnego forum gospodarczego oraz grona instytucji współpracujących

kładzono znacznie większy nacisk na reformy dot. systemu głosowania i udziałów, w przeciwieństwie do wyrównania siły głosów. Pomimo, iż ten ostatni aspekt został uznany za „najprostszy” w cyklu reform, to i tak nie uzyskał wystarczającego poparcia wśród państw członkowskich, ze względu, na główny cel tj. „podwyższenie ogólnego udziału głosów państw DTC”⁴⁰⁰.

Przeгляд analizowanych wskaźników w okresie pięciu lat wskazuje na niewielkie postępy w liczbie posiadanych głosów państw członkowskich Banku. W 2008 r. gospodarki wschodzące dysponowały 8,2 %, w 2013 r. 12,43 %; państwa europejskie 2008 r. 10,04 %, 2013 r. 8,78 % (por. wykres 5).

Wykres 5. Stosunek wybranych państw według udziału głosów w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju oraz najważniejszych wskaźników wartości globalnych w 2013 r. [w %]



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku, MFW.

ze sobą, Dyrektor Zarządzający Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Prezes Banku, a także Przewodniczący Komitetów MFW i Banku także biorą udział w spotkaniach G-20. <http://www.imf.org> [01.09.2015].

⁴⁰⁰ Kategoria państw rozwijających się i przechodzących transformację- DTC, została stworzona przez MFW podczas przeglądu udziałów w 2008 r. Zawiera ona szereg państw, m.in. byłych „państw o wysokim dochodzie” w klasyfikacji Banku i „zaawansowanych gospodarek” w klasyfikacji MFW, takich jak Korea Południowa i Singapur. Z powodu tak rozbieżnej reklasyfikacji państw, drugi etap reform w Banku spotkał się z ogólnym przesunięciem „o co najmniej 3% z państw rozwiniętych do DTC”. W zakresie własnego systemu klasyfikacji Banku, tylko 2,43% głosów zostało przesunięte z państw o wysokim dochodzie (ang. *highincome*) do państw o niskich i średnich dochodach. Za: J. Vestergaard, *The World Bank and the emerging world order. Adjusting to multipolarity at the second decimal point*, Danish Institute For International Studies Report, Copenhagen 2011, s. 8.

Nie potwierdzono znacznej różnicy w porównaniu do rozwoju gospodarczego badanych państw w 2013 r. Po raz kolejny zidentyfikowano dużą dysproporcję pomiędzy pozycjami w gospodarce światowej. Wszystkie zmienne uległy powiększeniu, na przykład Produkt Krajowy Brutto według cen rynkowych osiągnął poziom 21,3 % w stosunku do państw europejskich 6,3 %. Państwa europejskie posiadały znacznie mniejszy od państw wschodzących udział w globalnym PKB, szczególnie PKB liczonego według parytetu siły nabywczej, odpowiednio 4,27 % wobec 28 %. Wystąpiły także bardzo duże rozbieżności, wskaźnika populacji (który wciąż nie ma odzwierciedlenia w formule przyznawania głosów)- udział populacji powyższych gospodarek wschodzących w całkowitej liczbie ludności świata wynosi 56,67 %, a w przypadku państw europejskich to zaledwie 1,5 %.

Dokonana analiza ukazuje rozróżnienie zmiennych, na te które mają wpływ na status państwa w gospodarce światowej⁴⁰¹ i te, które odnoszą się do udziałów i roli państw w Banku. Do pozostałych wskaźników, które byłyby relewantne w badaniu, należy zaliczyć: wielkość krajowej działalności finansowej jako udział w działalności finansowej świata oraz transgraniczna działalność finansowa (analogiczne do handlu transgranicznego). Jednakże pomiar wyżej wymienionych zmiennych jest trudny do opracowania ze względu na brak danych w tym zakresie.

Większość wielkości udziałów państw członkowskich Banku nie została znacząco zmieniona. Wyrównanie ilości głosów: tylko dwadzieścia dwa spośród 187 państw członkowskich (czyli zaledwie 11,8 %) odnotowało wzrost lub spadek liczby głosów o więcej niż 0,1 punktu procentowego. Państwa o niskich dochodach (ang. *low-income countries*- LIC) straciły część ilości głosów, które udało im się zdobyć w pierwszym etapie reform. Wzrost liczby głosów dla dużych państw uprzemysłowionych wynosił mniej niż 10% łącznej liczby głosów. Możliwość podjęcia dodatkowego wzrostu podstawowych głosów jako części pakietu reform fazy drugiej zostało przedstawione jesienią 2009 r., jednakże ostatecznie pomysł pakietu reform został odrzucony. Pomimo dwóch faz reform, zrealizowanych dopiero po prawie dekadzie intensywnych obrad, wciąż pozostaje nierównowaga siły głosów: liczba głosów w stosunku do PKB (udział liczby głosów do udziału w światowym PKB) waha się od

⁴⁰¹Ralph C. Bryant w swojej analizie MFW wskazuje jeszcze inne zmienne tj.: handel transgraniczny oraz rezerwy walutowe państw.

mniej niż 0,5 do prawie 4, dla niektórych państw 1% światowego PKB przekłada się na 4% ogólnej liczby głosów, podczas gdy dla innych państw daje to tylko pół procent ogólnej liczby głosów. Ta ośmiokrotna różnica PKB przekłada się na liczbę głosów i jest problematyczna w świetle powtarzających się nacisków wywieranych na Bank, w związku ze stanowiskiem, że udział „powinien odzwierciedlać w dużej mierze znaczenie gospodarcze państw członkowskich”⁴⁰².

Jednym z powodów destabilizacji reform jest wzrost presji konkurencyjnej państw członkowskich, która zagraża Bankowi i jego modelowi finansowania. Państwa rozwijające się powinny wykorzystać tę okazję do wypracowania struktury, która będzie im służyć, na wypadek gdyby państwa, które obecnie dominują w Banku nie będą chciały niczego zmienić, czego efektem może być zmiana kierunku działania państw rozwijających się, a tym samym także wycofanie się z działalności w Banku. Reforma jest niezbędna nie tylko dla państw rozwijających się, ale również ze względu na dalszą legitymizację i znaczenie Banku⁴⁰³.

W ramach przeglądu akcjonariatu w 2015 r., w Banku dokonano analizy średnio- i długoterminowych trendów w rozwoju światowego znaczenia gospodarczego. Szybki wzrost dochodów *per capita* w państwach rozwijających się oraz wzrost liczby ludności, począwszy od drugiej połowy XX wieku, radykalnie zmienił globalny krajobraz ekonomiczny. Między innymi czynniki te zdeterminowały rozwój gospodarki światowej: udział Dochodu Narodowego Brutto (DNB) wzrósł z około 14% na początku roku 1990 do prawie 32% w 2013 r. po kursach walutowych i osiągnął 58% w ujęciu PPP⁴⁰⁴. Szacuje się, że tendencje te będą kontynuowane⁴⁰⁵, a wzrost dotyczyć będzie państw rozwijających się pozostających powyżej poziomu państw o wysokim dochodzie - przynajmniej zagregowany i prawdopodobnie w przeliczeniu na mieszkańca. Prowadziłoby to do dalszego wzrostu udziału państw rozwijających się w gospodarce światowej - nawet jeśli w wolniejszym tempie niż zostało zaobserwowane podczas nadzwyczajnego okresu konwergencji gospodarczej w ostatnich dziesięcioleciach. Ulegający zmianom ranking największych gospodarek na świecie odnosi się w głównej

⁴⁰²J. Vestergaard, *The World Bank and the emerging world order. Adjusting to multipolarity at the second decimal point*, Danish Institute For International Studies Report, Copenhagen 2011, s. 8.

⁴⁰³<http://www.brettonwoodsproject.org/art-557597#intro> [01.09.2015].

⁴⁰⁴ Stosując analityczną klasyfikacji Banku o w państwach o niskich i średnich dochodach.

⁴⁰⁵ Prognozy Banku.

mierze do Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL), która awansowała na miejsce drugie (zarówno w PPP jak i według kursów walutowych). Na podstawie kursu walutowego, zakładając, że tempo wzrostu ChRL rośnie w przybliżeniu dwa razy szybciej niż w Stanach Zjednoczonych, wielkość jej gospodarki prawdopodobnie przewyższy USA w ciągu najbliższych 15 do 20 lat (w zależności od zmian kursów walut na rynku), pomimo niższego PKB *per capita* i problemów z wyzwaniem rozwojowym. W 2014 r., na podstawie kursu walutowego, cztery z dziesięciu największych gospodarek świata były członkami grupy DTC. Na podstawie kursu PPP, z czego połowa pierwszej dziesiątki były DTC.

Na forum Banku, w 2016 r., dokonano podsumowania zależności pomiędzy ilością udziałów a wagą ekonomiczną państw członkowskich, stosując różne proporcje udziału do PKB mierzonego według PPP i kursów walutowych. W literaturze istnieją różne poglądy na temat zalet wykorzystania PPP⁴⁰⁶, niektóre przyznają wyższy odsetek PPP w proporcji a inni mniejszy. Jedyny dotychczas stosowany w akcjonariacie wzór to 60/40 kursów rynkowych do PPP, uśrednione w ciągu 3 lat, użyte w 2010 r. i traktowane jako punkt wyjścia. Widoczny jest tylko nieznaczny postęp w kierunku równego podziału głosów w Banku a proces reform pozostaje jeszcze długotrwałym zjawiskiem. Pod względem grupy państw rozwiniętych, które w latach 2012- 2014 stanowiły 50,81% oraz państwa DTC- 49,19%. Jeśli zakładana w 2010 r. subskrypcja kapitału zostanie osiągnięta w państwach rozwiniętych osiągnie poziom 52,76 % i DTC- 47,24%. Na podstawie kapitału subskrybowanego, na dzień 16 lipca 2015 r., DTC siła głosu wynosi 45,06%. Zakończenie procesu subskrypcji MBOR jest istotnym czynnikiem zapewnienia sprawiedliwego udziału państw DTC według ustaleń z 2010 r. W ramach porównania poszczególnych wskaźników udziałów państw do ich znaczenia gospodarczego, przy proporcji udziałów obu kursów: PPP oraz walutowego, przykłady największych państw członkowskich Banku to: Chiny (33 % - procent wag gospodarczych), Indonezja (59 %), Indie (72 %), Brazylia (74 %), Stany Zjednoczone (83 %) i Australia (85 %).

Podział udziałów stanowi ważny aspekt dla legitymizacji organizacji. Przegląd znaczenia gospodarczego i akcjonariatu Banku w 2015 r. ukazał dysproporcje pomiędzy

⁴⁰⁶ Por. J. Vestergaard, R. H. Wade, *Out of the woods: Gridlock in the IMF, and the World Bank puts multilateralism at risk*, Danish Institute For International Studies Report, Copenhagen 2014, s. 20. Autorzy wskazują, że udziały państw w światowym PKB winny być obliczane jako średnia ważona PKB według kursów wymiany walut na rynku (50%) oraz parytetu siły nabywczej (50%).

państwami- niedoreprezentację lub nadreprezentację. Niektóre różnice są znaczące do tego stopnia, że stały się bodźcem do kontynuowania tendencji rozwojowych przez same państwa. W ramach prac nad reformą instytucjonalną oprócz PKB wymienia się także inne czynniki, w tym wkład do misji rozwoju i konieczność ochrony najmniejszych i biednych członków. Przebudowa akcjonariatu, w opinii Banku, powinna być oparta na dynamicznym wzorze z odpowiednimi zmiennymi i ich wagami, uzgodnionymi i opatrzonymi w wytyczne Rady Gubernatorów. Dodatkowy czynnik, który rozpatrywany jest w kontekście fazy reform z 2010 r. to selektywne podwyższenie kapitału. Istnieje szereg poglądów na temat najlepszego terminu następnego SCI i uaktualnienia udziałów. W 2017 r. na dorocznym posiedzeniu Banku rozważa się także wspólne: selektywne i ogólne podwyższenie kapitału (ang. *General Capital Increase*, GCI) jako swoisty kompromis równoważenia odmiennych stanowisk.

W celu utrzymania dynamiki pakietu reform, wprowadzono również okresowe przeglądy udziałów co 5 lat. Podczas przeglądu akcjonariatu w 2015 r., członkowie Banku zobowiązani byli ustanowić program prac i plan działania po to, aby możliwe stało się wypracowanie dynamicznej formuły, odzwierciedlającej zasady uzgodnione na posiedzeniu Komisji Rozwoju w Stambule, w październiku 2009 r., w szczególności „*zmierzając w kierunku równego podziału siły głosów*” oraz „*ochrony najmniejszych państw ubogich*”⁴⁰⁷. Zasady te uzyskały szerokie poparcie wśród akcjonariuszy, pomimo istniejących różnych interpretacji „równej siły głosów”, czy pierwszeństwo powinien posiadać rzetelny bilans gospodarczy państwa lub między grupami państw i odpowiedniej równowagi praw akcjonariuszy i obowiązków, włączając ciężar wkładu finansowego do Banku. Nie osiągnięto jednak porozumienia w tej kwestii. Zaktualizowany zestaw zasad w ramach przeglądu akcjonariatu opiera się na⁴⁰⁸:

- a) regularnych przeglądach kapitałowych, które odbywać się będą co 5 lat na podstawie uzgodnionych zasad i dynamicznej formuły;

⁴⁰⁷ Development Committee (Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries), Shareholding Review Report To Governors, DC2009-66, 05.10.2009.

⁴⁰⁸ Development Committee (Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries), Shareholding Review Report To Governors, DC20 15-0007, 28.09.2015.

- b) zasadzie dostosowania kursów udziałowych do osiągnięcia sprawiedliwej równowagi głosów. Oceny dokonuje się poprzez bilans siły głosów między grupami państw i / lub na podstawie reprezentacji poszczególnych państw;
- c) zasadzie globalnej spółdzielni, gdzie wszystkie głosy są ważne. Optymalnemu podejmowaniu decyzji na zasadzie konsensusu. Ponadto regule, że wszyscy członkowie posiadają ilość głosów podstawowych, chronionych w dokumentach założycielskich w odpowiednich podmiotach Grupy Banku Światowego;
- d) zasadzie, że najmniejsze biedne państwa członkowskie powinny być chronione przed zmniejszaniem ich siły głosów;
- e) standardzie, gdzie udział obliguje zarówno prawa, jak i obowiązki, a wszyscy akcjonariusze posiadają interes w długoterminowej stabilności finansowej Grupy Banku Światowego.

Pierwotnie akcjonariat Banku, oparto na udziałach kwotowych MFW, ale wyraźny dysonans powstał w 2010 r. Dywagacje wokół dynamicznej formuły rozwinęły się w ramach przeglądu akcjonariatu w 2015 r. Porozumienie opiera się na pewnych ogólnych cechach formuły, w tym pożądanym danych opartych przede wszystkim na wadze gospodarczej i misji rozwoju Grupy Banku Światowego, w tym PKB i środków składek IDA. Ze względu na różnice merytoryczne, niedoprecyzowanie definicji zmiennych i ich wag, formuła wymaga dalszych prac, gdyż istnieje zbyt wiele nieprecyzyjnych możliwości oceny dla każdej zmiennej, a osiągnięcie porozumienia będzie wymagało kompromisu i równowagi odmiennych interesów. Wagi dla przyszłej formuły powinny być rozpatrzone i zatwierdzone przez Radę, w formie ostatecznej decyzji do końca 2016 r. Na podstawie dotychczasowych prac, uchwalono następujące wytyczne dotyczące formuły⁴⁰⁹:

- a) formuła powinna odzwierciedlać i być zgodna z rolą i obowiązkami akcjonariuszy w BGŚ;
- b) formuła powinna być prosta i przejrzysta. Otrzymane wyniki, łatwo zrozumiałe i ogólnie akceptowalne przez wszystkich członków;

⁴⁰⁹ Development Committee, *Dynamic Formula Interim Progress Report To Governors*, DC2016-0003, 25.03.2016.

- c) formuła powinna być oparta na łatwo dostępnych, aktualnych i wysokiej jakości danych. Należy uchwycić ogólne trendy gospodarcze, unikając nadmiernej zmienności;
- d) opierać się przede wszystkim na wadze gospodarczej i misji rozwoju Grupy Banku Światowego, w tym PKB i środków ze składek IDA. Inne zmienne, które będą zgodne z tym kierunkiem mogą zostać wzięte pod uwagę;
- e) rewizja akcjonariatu będzie opierać swoją pracę na wyjściu formuły dającej jasne wytyczne dla korekt w akcjonariacie.

Bank, jeśli będzie prawidłowo zarządzany, może odgrywać kluczową rolę w zapobieganiu globalnym zagrożeniom i niosącego przez nie ryzyka. Nie istnieje jedno proste rozwiązanie prowadzące do osiągnięcia równego i sprawiedliwego podziału głosów w Banku. Błędym założeniem jest, że zyski z reformy siły głosu należą się jedynie wąskiej grupie państw rozwiniętych. Zwiększenie ilości głosów państw o niskich dochodach, istotne jest, w sytuacji gdy udział głosów podstawowych w ogólnej liczbie głosów zostanie zwiększony z obecnego 5,55% do co najmniej 10,78% (pierwotnego poziomu z 1944 r.). Centralną rolę winno odgrywać ograniczenie ryzyka i stworzenie modelu, który uwzględniałby potrzeby rozwojowe zdecydowanej większości państw znajdujących się poniżej granicy ubóstwa. Jak zatem sam Bank uzasadni zakres ilości głosów najbiedniejszych państw, który uznaje się za mniej postępowy niż było to ponad 70 lat temu? Niechlubną rzeczą jest, iż Bank przez dekady nie podjął znaczących działań, aby wykonać właściwe działania reform instytucjonalnych w tym zakresie. Kluczową decyzją może okazać się stałe korygowanie głosów podstawowych tak, aby nie spaść poniżej progu 10,78 % w przyszłości. Skierowanie prac Banku na odcinku wzajemnego powiązania wszystkich państw w procesie podejmowania decyzji są inicjatywą, która urzeczywistni globalną wizję Banku. Jednakże Bank nie wykonał dotychczas znaczących działań w kierunku przesunięcia ilości i siły głosów do państw rozwijających się, a w szczególności do dynamicznych gospodarek wschodzących.

2.2.2 System elastycznego zarządzania

Reformy instytucjonalne filaru drugiego- ang. “*responsiveness*” (w tłumaczeniu „elastyczność”), w ramach pierwszej fazy reform (2009 r.) obejmowały wprowadzenie zasady elastycznego zarządzania poprzez wzmocnienie skuteczności Rady Gubernatorów, pogłębienia zdolności reagowania w zakresie rozwoju poprzez częstsze dokonywanie prac i kontroli na zewnątrz organizacji, decentralizację pracowników Banku, zwiększenie dostępu do informacji o działalności Banku dla akcjonariuszy, a także ustanowienie merytorycznej i przejrzystej procedury wyboru Prezesa Banku.

Przebudowa Banku, w fazie drugiej reform, obejmowała kluczowe aspekty takie jak zwiększania różnorodności w zakresie zarządzania i personelu, przyspieszenia decentralizacji działalności Banku i zintensyfikowania działalności na terytorium państw członkowskich poprzez bezpośrednią pracę „w terenie”, jak również reformy wewnętrzne⁴¹⁰.

Kwestia elastycznego zarządzania oznacza, że zarządzanie i działalność Banku muszą być wystarczająco otwarte i dynamiczne, by można je było dostosować do zróżnicowanych i zmieniających się potrzeb, okoliczności i działalności względem państw członkowskich. Zdolność do wspomagania członków polega na świadczonych usługach technicznych, instytucjonalnych i gospodarczych w celu projektowania, wdrożenia i zarządzania dużymi, skomplikowanymi operacjami, często o społecznych, środowiskowych i kulturowych skutkach oraz konsekwencjach politycznych. Obejmując także finansowanie i wspieranie działań na mniejszą skalę, które w większym stopniu koncentrują się na bezpośrednim zaspokojeniu potrzeb biednych i innych zagrożonych grup społeczności międzynarodowej⁴¹¹.

Dwa następstwa wynikają z zasady elastycznego zarządzania. Pierwsze z nich określa, że organy Banku muszą posiadać odpowiedni personel i systemy zarządzania, które umożliwią skuteczny system reagowania na szeroki zakres potrzeb państw członkowskich. Pracownicy muszą posiadać kompetencje do analizy tła, zarówno

⁴¹⁰World Bank Group Spring Meetings Update, *Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010, www.un.org/esa/ffd/events/Finneran.pdf [01.09.2015], s. 9.

⁴¹¹ D. Bradlow, *The Reform of the Governance of the IFIs. A Critical Assessment*, [w:] *International Financial Institutions and Global Legal Governance*, H. Cisse, D. Bradlow, B. Kingsbury, “The World Bank Legal Review” 2012, no. 3, s. 65.

w społecznym jak i kulturalnym aspekcie, niezbędne do zrozumienia działalności państw członkowskich, w których działają oraz dysponować odpowiednim poziomem wiedzy technicznej i doświadczeniem zawodowym w celu spełnienia żądań członków. Ponadto powinny skutecznie wykorzystać mechanizmy sprzężenia zwrotnego, dzięki czemu Bank może dokonać analizy wszystkich skutków operacji w państwach- kredytobiorcach. Brak zdolności do uczenia się na podstawie dotychczasowej działalności, aby w pełni zrozumieć sukcesy i porażki wpływa na słabszą identyfikację problemów wynikających z działalności Banku, a także łagodzeniu wszelkich niezamierzonych i nieoczekiwanych negatywnych skutków tych operacji. Po drugie, ze względu na szeroki zakres i różnorodność wymagań, Bank nie może w pełni zaspokoić potrzeb państw członkowskich.

W związku z powyższym Bank potrzebuje mechanizmów koordynujących jego działalność i zapewnienie, że jest w stanie skutecznie sprostać wymaganiom swoich państw członkowskich. Zapewnienie, że międzynarodowe organizacje finansowe funkcjonują w sposób elastyczny i skuteczny, a nie nadmiernie w scentralizowany sposób opiera się na zasadzie pomocniczości⁴¹², która zakłada, że wszystkie decyzje powinny być podejmowane na najniższym poziomie w organizacji- systemie kompatybilnym ze skutecznym podejmowaniem decyzji. Zasada ta jest skomplikowana do wprowadzenia, ponieważ musi być zastosowana zarówno w standardowych warunkach pracy oraz w sytuacjach kryzysowych, które mogą wymagać, aby organ decyzyjny został przeniesiony na inny poziom w systemie lub organizacji⁴¹³.

Bank przeszedł szeroki program modernizacji w ciągu kilku ostatnich lat, których celem było uproszczenie procedur bez pogarszania jakości i poprawy jego skuteczności. W 2015 r. w ramach przeglądu akcjonariatu Banku podjęto kluczowe środki w celu zwiększenia efektywności reform od roku 2010. Obejmują one m.in. reformy w zakresie

⁴¹²Zasada pomocniczości jest zdefiniowana w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej opublikowanego w Dz. Urz. UE 2012 C 326. Ma ona na celu zapewnienie, że decyzje podejmowane są na jak najniższym poziomie decyzyjnym- najbliższej obywateli, dokonywane są stałe kontrole, działania na poziomie wspólnotowym jest uzasadnione w świetle możliwości prawnych dostępnych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym. W szczególności, jest to zasada, zgodnie z którą Unia Europejska nie podejmuje działań (z wyjątkiem obszarów, które należą do jej wyłącznej kompetencji), chyba że potencjalne działanie byłoby bardziej skuteczne niż działania podejmowane na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym. Zasada ta jest ściśle związana z zasadami proporcjonalności i konieczności, które wymagają, aby wszelkie działania Unii nie wykroczyły poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celów Traktatu. http://europa.eu/scadplus/glossary/subsidiarity_en.htm [01.05.2016].

⁴¹³D. Bradlow, op.cit., s. 65- 66.

ładu korporacyjnego w celu wzmocnienia wszystkich instytucji Grupy Banku Światowego i ich odpowiedzialności wobec akcjonariuszy oraz ważne inicjatywy w zakresie różnorodności i integracji wewnętrznej organizacji.

W pierwszej fazie reform w ramach poprawy zarządzania ryzykiem w strukturach Banku wskazano, jako priorytet, wzmocnienie skuteczności Rady Gubernatorów. W 2011 r. Rada uchwaliła w dokumencie “Strengthening Governance And Accountability: Shareholder Stewardship And Oversight”⁴¹⁴ ramy procedur (ang. „*Dual Performance Feedback process*”), których celem było ustanowienie konstruktywnego mechanizmu wymiany poglądów pomiędzy Radą Gubernatorów a Prezesem Banku w zakresie nadzoru, strategicznych kierunków działalności i zarządzania Grupą Banku Światowego, stanowiąc bezprecedensowy przypadek wśród innych organizacji rozwojowych. „*Dual Performance Feedback process*” (dawniej określany jako procedura „podwójnej oceny”, ang. „*dual evaluation*”) jest ważnym elementem reform wzmocnienia wewnętrznych struktur zarządzania i ram odpowiedzialności Banku. Stanowił on część programu zarządzania wewnętrznego od 2002 roku. Jako przyczynę zainicjowania prac w tym temacie wskazuje się opracowywanie ram tzw. „podwójnej wydajności i sprzężenia zwrotnego”, bowiem działalność Prezesa i Rady Gubernatorów była wielokrotnie powielana. Głównym celem jest wzmocnienie ładu korporacyjnego dzięki działaniom konstruktywnego mechanizmu, który prowadzi do dynamicznej poprawy w zarządzaniu i zwiększaniu skuteczności działalności Rady Gubernatorów i Prezesa, w szczególności w odniesieniu do nadzoru, strategicznych kierunków i zarządzania w Banku. Realizacja procedur ma pomóc w doprowadzeniu do poprawy wydajności, ma również na celu zachęcenie do bardziej efektywnej i sprawnej współpracy Rady Gubernatorów, Prezesa i struktur zarządzania Banku. Przezroczystość stanowi podstawę oceny wyników prac Rady i Prezesa opierając się na dyskusji na temat oczekiwań i rezultatów. Jako część procedury „*Dual Performance Feedback process*”, każdego roku, Rada Gubernatorów przeprowadza proces samooceny przez obiektywne podkreślenie obszarów o znaczeniu strategicznym lub ulepszenia działań, które mogą być wykorzystywane do prowadzenia przyszłych dyskusji na temat wzmocnienia skuteczności Rady Gubernatorów. Konstruktywne stosunki pomiędzy organami Banku odgrywają ważną rolę

⁴¹⁴ Development Committee, *Strengthening Governance And Accountability: Shareholder Stewardship And Oversight*, DC2011-0006, 4.04.2011.

w zapewnieniu skutecznego zarządzania instytucjonalnego. Rada Gubernatorów w dalszym ciągu dokonuje identyfikacji i wdrażania środków w celu poprawy własnej wydajności i skuteczności.

Jednym z przykładów efektywnego wdrożenia reform jest zaprojektowanie opracowania ang. *“The World Bank Group Corporate Scorecard”*⁴¹⁵. Dokument stanowi narzędzie strategicznego zaangażowania Rady Gubernatorów w ogólną wydajność organizacji. Ułatwia dialog pomiędzy Radą Gubernatorów a pozostałymi pracownikami Zarządu wpływając na postęp w zakresie wyników korporacyjnych oraz stanowiąc instrument oceny prac Banku. Opracowanie jest platformą wymiany informacji zwrotnych pomiędzy Prezesem Banku a Radą Gubernatorów na temat skuteczności struktur zarządzania organizacji stanowiąc o najwyższym poziomie ram monitorowania i wkładu do realizacji celów znajdujących u podstaw strategii raportowania Grupy Banku Światowego.

Realizując pakiet reform pierwszej fazy Bank dąży do pogłębienia zdolności zarządzania ryzykiem poprzez częstsze dokonywanie prac i kontroli na zewnątrz organizacji oraz decentralizację struktur Banku. Decentralizacja w Banku przesuwając świadczenie usług publicznych na regionalne- rządowe organy państw członkowskich. Zmiana podmiotu podejmującego decyzje, w ocenie Banku, przyczynić się ma do poprawy świadczenia usług i skuteczniejszego lokalnego zarządzania. Od 1990 r. Bank poświęcił większą część swojego finansowania celem wsparcia wysiłków decentralizacji jego państw klienckich. Sukcesem Banku jest wzmocnienie ram prawnych dla decentralizacji i stosunków międzyrządowych, poprawa jakości zarządzania finansami publicznymi na poziomie lokalnym oraz pomoc rządów państw członkowskich w ustanawianiu przejrzystych systemów transferu fiskalnego. Bank udziela pomocy w zwiększeniu przychodów źródłowych na poziomie lokalnym, udzielając wsparcia merytorycznego w zakresie zobowiązań na różnych szczeblach administracji oraz wzmocniając nadzór obywatelski.

Bank w ramach pakietu wdrażanych reform instytucjonalnych oferuje stale rosnącą gamę bezpłatnych, łatwo dostępnych narzędzi, badań i wiedzy w celu rozwiązania światowych wyzwań w zakresie rozwoju. Program *„Dostęp do polityki informacji”* (ang. *Access to Information Policy*), który wszedł w życie 1 lipca 2010 r.,

⁴¹⁵ Szerzej: <http://www.worldbank.org/en/about/results/corporatescorecard> [12.04.2016].

zatwierdzony został przez Radę Dyrektorów Wykonawczych w listopadzie 2009 r. (jako filar drugi pierwszej fazy reform), w znacznym stopniu rozszerzył możliwości m.in. Banku w kwestii dzielenia się jego globalną wiedzą wpływając na poprawę jakości swoich działań oraz dostarczając zainteresowanym podmiotom większą ilość informacji o realizowanych projektach i programach⁴¹⁶. Po raz pierwszy w historii udostępnienie tysięcy dokumentów pozwoliło publicznym podmiotom i zainteresowanym stronom na lepsze monitorowanie prac instytucji Grupy Banku Światowego. Program sprzyja zwiększonej przejrzystości działań oraz służy poprawie wyników w zakresie rozwoju, pozwalając na podawanie do publicznej wiadomości informacji, które dotyczą zarówno działań organów Banku, jak i samych projektów w fazie ich realizacji. Polityka zwiększenia przejrzystości i dostępu do informacji, stanowi swego rodzaju przełom w podejściu Banku do ochrony swoich zasobów wiedzy. Posunięcia te zostały uznane wśród społeczności międzynarodowej za podstawowe zmiany w podejściu, wyznaczające nowe standardy w zakresie działania organizacji międzynarodowych na świecie. W dużej mierze oparte są one na prawie do informacji przyjętym w Indiach i Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Jednocześnie z wdrażaniem szeregu reform w Grupie Banku Światowego, dąży się do zapewnienia swobodnego dostępu do zasobu danych poprzez inicjatywę „Open DATA”. Nowa polityka oraz bardziej otwarte, przejrzyste i odpowiedzialne działania sprawiają, że Bank staje się bardziej skutecznym partnerem dla państw rozwijających się, innych międzynarodowych agencji oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego. W ramach nowej polityki Grupy Banku Światowego, Bank przechodzi do nowatorskiego podejścia, które dokładnie określa, jakie informacje może ujawnić. Większa przejrzystość i odpowiedzialność umożliwia większą kontrolę przez wspieranych projektów, umożliwiając jednocześnie lepsze wyniki rozwoju. Ponadto, „Dostęp do polityki informacyjnej” będzie stanowił szersze forum udostępniania informacji dla ogółu społeczeństwa, dając możliwość lepszego wykorzystania toru działania środków publicznych⁴¹⁷.

⁴¹⁶*Toward Greater Transparency Through Access To Information. The World Bank's Disclosure Policy, Operations Policy and Country Services*, 16.10.2009, <http://siteresources.worldbank.org/INFODISCLOSURE/Resources/disclosureoct16.pdf> [01.09.2015].

⁴¹⁷ <http://datacatalog.worldbank.org/> [01.09.2015].

Bank dokonuje upublicznienia wszelkich danych będących w jego posiadaniu, które nie są zawarte na specjalnej liście wyjątków. Lista wyjątków zawiera następujące rodzaje informacji: dane osobowe; formy komunikacji biur Dyrektorów Wykonawczych; sprawozdania z obrad Komitetu ds. Etyki; informacji objętych klauzulą tajności pomiędzy prawnikiem a klientem; informacje, które mogłyby zagrażać zabezpieczeniom i bezpieczeństwu; informacje dostarczone przez państwa członkowskie lub osoby trzecie w zaufaniu; korporacyjne sprawy administracyjne; informacje finansowe oraz informacje ograniczone na podstawie odrębnych systemów informacyjnych i innych informacji śledczych⁴¹⁸.

Bank opublikował już ponad siedemnaście tysięcy dokumentów, pochodzących z jego archiwów, które są obecnie dostępne na jego stronie internetowej. Materiały te obejmują: dokumenty końcowe dotyczące stanu ekonomicznego i sektora pracy, sprawozdania sektorowe, raporty realizacji i zakończenia projektu, sprawozdania z oceny personelu, załączniki techniczne oraz strategie pomocy państwom sprzed dnia 1 lipca 2005 r., jak i sprawozdania i protokoły Prezesa Banku sprzed dnia 1 lipca 1990 r. Większość informacji Banku można uzyskać na stronie internetowej, a także w ponad 100 publicznych ośrodkach informacyjnych na całym świecie. Procedura otrzymania dokumentu w ramach nowego systemu, składa się z kilku kroków. Pierwszy to potwierdzenie przez Bank otrzymania wniosku w terminie pięciu dni roboczych. Kolejnym etapem jest sformułowanie kompleksowej odpowiedzi zainteresowanemu podmiotowi. Trzeci etap to rozpatrzenie wniosku w terminie do 20 dni roboczych, w zależności od złożoności zapytania. Czwarty to przekazanie dokumentu. Jednakże w sytuacji nie przyznania prawa dostępu nowa polityka dostępu do informacji wprowadza prawo do odwołania. Przysługuje ono w sytuacji gdy wnioskodawca uważa, że nieprawidłowo lub bezzasadnie odmawia mu się dostępu do informacji⁴¹⁹.

Zwiększenie przejrzystości i dostępu do informacji zostało ustalone w ramach konsensusu przez zewnętrzne i wewnętrzne konsultacje przeprowadzone w trzydziestu trzech państwach członkowskich Banku, odzwierciedlając tym samym poglądy państw członkowskich, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, środowisk akademickich,

⁴¹⁸ <http://www.worldbank.org/en/access-to-information/ai-exception> [01.02.2016].

⁴¹⁹ <http://datacatalog.worldbank.org/> [01.02.2016].

parlamentarzystów, mediów, podmiotów z sektora prywatnego, organizacji międzynarodowych, instytucji darczyńców i pracowników Banku⁴²⁰.

Pozytywnym krokiem w kontekście reform zmiany struktury zarządzania stanowią prace w zakresie udostępniania programów i protokołów posiedzeń organów Banku⁴²¹. Z jednej strony - są one bardzo pomocne, z drugiej zaś – niestety często zupełnie pozbawione szczegółów. Stenogramy z tych spotkań powinny być udostępniane w pełnej wersji, co przyczyniłoby się do zwiększenia poczucia odpowiedzialności wśród pracowników za powierzone im zadania. Pomimo szumnych działań polityki informacyjnej w Banku występuje jednak sporo wyjątków, a procedura uzyskania informacji trwa średnio trzydzieści dni. Bank przeprowadził pełny przegląd swojej polityki informacyjnej w 2007 r., niestety część prac zostało zawieszonych w kolejnych latach, szczególnie w okresie 2007- 2012.

W 2010 r. dokonano podsumowania realizacji reform w zakresie decentralizacji i prac na zewnątrz Banku. Ocena potwierdziła, że nie istnieje optymalne podejście, które może zostać uznane za najkorzystniejsze we wspieraniu decentralizacji, gdyż uwarunkowania w poszczególnych państwach członkowskich bywają bardzo różne. Rozwiązania muszą być dostosowane indywidualnie w odniesieniu do konkretnych państw i rozwijane przez zobowiązanie do reform na wszystkich szczeblach administracji, nawet w sytuacji gdy występuje wyraźna wola polityczna czy zdolność rządu. Postulat drugiej fazy reform dotyczący przyspieszenia prac w tym zakresie jest trudny ze względu na wielokierunkowość działań przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu skuteczności. Zagwarantowanie przekrojowego zrozumienia procesu decentralizacji pomoże zapewnić spójne i konsekwentne wsparcie Banku we wszystkich jednostkach administracyjnych państwa. Znaczenie ma także aktywne zaangażowanie rządu w tym obszarze wraz z potrzebą wzmocnienia zdolności decyzyjnych na poziomie lokalnym. Państwa powinny także pomóc w opracowywaniu ram prawnych opartych na wynikach, które przyczynią się do oceny skutków reform i dalszego poparcia dla decentralizacji.

⁴²⁰ Por. World Bank Policy on Access to Information. Progress report: November 2009 - September 2010; World Bank Policy on Access to Information. Progress report: January 2011 - March 2011; World Bank Policy on Access to Information. Progress report: October 2010 - December 2010.

⁴²¹ Zob. World Bank Policy on Access to Information Experience in the First 18 Months of Implementation.

Różnorodność i integracja są kluczowymi czynnikami zarządzania ryzykiem w strukturach Banku zgodnie z drugą fazą reform. W celu wzmocnienia odpowiedzialności prace w Banku są monitorowane, aktualizowane, a następnie publikowane raz na kwartał, wskazując na postęp związany z oceną wydajności Banku. Wdrażane są także ulepszone wskaźniki różnorodności, oparte na samoidentyfikacji pracowników ze względu na: narodowość, rasę i orientację seksualną/ tożsamość płciową, które pozwalają najtrafniejsze zdefiniowanie prawdziwej różnorodności pracowników i śledzenie wszelkich tendencji. Wykorzystanie zasobów Banku w postaci wielokulturowych pracowników odbywa się poprzez udzielanie wskazówek i mentoring, dążąc do wzmocnienia procesu integracji zróżnicowanego personelu.

W ciągu ostatnich pięciu lat Bank poczynił w tej kwestii dalsze postępy. Na poziomie wszystkich instytucji Grupy Banku Światowego, odsetek kobiet- menedżerów kadry kierowniczej wzrósł z 34% w 2011 r. do 36% w 2015 r. (celem jest osiągnięcie poziomu 50 %). Wskaźnik kobiet na stanowiskach technicznych (nie kierowniczych) wzrósł z 41% do 44%, w porównaniu do celu 50%. Postęp nastąpił także w sprawie wskaźników narodowościowych i rasowych, które wzrosły z 40% do 41% (cel 50%)⁴²².

Częścią wysiłków pakietu reform instytucjonalnych Banku fazy drugiej jest program ang. „*Nationalities of Focus*”, zgodnie z którym „rekrutują [pracowników] jako szeroką bazę geograficzną, jak to tylko możliwe”. Program został opracowany w celu rozwiązania problemów rozbieżnych interesów akcjonariuszy⁴²³. W roku 2015 Bank wprowadził cztery nowe, dobrowolne wskaźniki różnorodności personelu, aby móc zaktualizować ich profil w dziale Human Relations: obywatelstwo w chwili urodzenia; wielonarodowość; rasa / pochodzenie etniczne; orientacja seksualna / tożsamość płciowa. Informacje podane przez pracowników są całkowicie poufne i będą wykorzystywane wyłącznie w celu identyfikacji trendów zwiększania różnorodności w procesach zarządzania i personelu Banku⁴²⁴.

Proces reform instytucjonalnych w zakresie procedury wyboru Prezesa formalnie zostały sformułowane w ramach drugiego filaru pierwszej fazy reform. Prace nad

⁴²²Szerzej: *Country Manager Promote Diversity in the World Bank*, <http://siteresources.worldbank.org/HR/Resources/CountryManagerPromoteDiversity.pdf> [01.02.2016].
World Bank's Inequality in Focus, <http://www.worldbank.org/en/topic/isp/publication/inequality-in-focus> [01.02.2016].

⁴²³ Ibidem.

⁴²⁴ The Secretary, Human Resources Committee World Bank, Meeting, 1.06.2015, s. 1-3

procedurą wyboru Prezesa rozpoczęły się w lipcu 2000 r., kiedy Dyrektorzy Banku i Międzynarodowego Funduszu Walutowego ustanowili oddzielne grupy robocze w celu dokonania przeglądu procesu powoływania szefów odpowiednich organizacji, szczególnie formalnych procedur wyboru. Jako problem krytyczny podniesiono brak jasnej procedury w procesie selekcji. Dyrektorzy Wykonawczy obu organizacji międzynarodowych zgodzili się, że jednoczesna ocena procesu selekcji była konieczna, co spowodowało powstanie w każdej z nich grup roboczych, które podjęły się tego zadania⁴²⁵. Dyrektorzy Wykonawczy wskazują najważniejsze elementy raportów, opracowanych przez specjalne grupy, w kontekście kwalifikacji kandydatów, m.in. rozważenia wszelkich kwalifikacji (np. wykształcenia, doświadczenia, itd.) przed rozpoczęciem procesu wyszukiwania i selekcji. W celu udzielenia Dyrektorom pomocy w procesie wyboru kandydatów, podjęto decyzję o utworzeniu Grupy Doradczej (ang. *Advisory Group*, AG). Zakładała ona sporządzanie sprawnych harmonogramów kluczowych etapów w procesie wyszukiwania i procedur, które mają być używane w osiągnięciu porozumienia- takie jak nieformalne porozumienia lub formalne głosowanie. Dyrektorzy Wykonawczy decydują także o ostatecznej liście kandydatów i jej publicznym ujawnieniu.

Podczas wyborów Prezesa Banku, które odbyły się w 1995 r., ówczesny kandydat został wybrany także na drugą kadencję w 1999 r. Amerykański rząd powołał Komisję ds. wyszukiwania kandydata (przewodniczy jej Sekretarz Skarbu USA), która stosowała ustalone przez siebie kwalifikacje. Komisja (wspierana przez profesjonalnych konsultantów) badała i dokonywała recenzji wstępnej listy kandydatów. Zweryfikowane zostały rekomendacje z państw członkowskich, w tym również te pochodzące od kandydatów- obywateli państw, spoza USA. Finalnie Stany Zjednoczone Ameryki lekcewały dotychczas wszelkie próby otwarcia procesu w powoływaniu Prezesa.

Zreformowanie procedury selekcji powinno nastąpić w kierunku otwartości i przejrzystości. Merytoryczny konkurs jest warunkiem *sine qua non* dalszej selekcji kandydatów. Jako zasadniczy element określa się doświadczenie w zakresie rozwoju. Należy dokonywać wyboru pretendentów do stanowiska Prezesa na podstawie osiągnięć

⁴²⁵ *The Bank Working Group to Review the Process for Selection of the President & The Fund Working Group to Review the Process for Selection of the Managing Director*, Draft Joint Report, 2001. <http://www.imf.org/external/spring/2001/imfc/select.htm> [01.09.2015].

(kompetencji do pełnienia stanowiska), niezależnie od klucza narodowościowego. Natomiast wszyscy członkowie winni mieć możliwość zgłoszenia potencjalnych kandydatów. Dalsze procesy selekcji trzeba zawrzeć w przepisach prawnych Statutu MBOR.

Istnieją rzeczywiste obawy, że publiczny konkurs odbywający się w mediach może odstraszyć niektórych wykwalifikowanych kandydatów, którzy chcąc uniknąć zaangażowania w „wojnę” PR zrezygnują z kandydowania. Umieszczenie wyboru w rękach panelu ekspertów jest elementem upolitycznienia procesu, równocześnie rodzi obawę, iż może to zmniejszyć legitymację kandydata wybranego przez przedstawicieli państw. Wprowadzenie zasady głosowania tajnego z jednej strony umożliwiłoby co prawda efektywniejszy proces selekcji, z drugiej jednak - zaniepokojenie wywołuje fakt, iż państwa o niskim dochodzie zmuszane byłyby przez państwa uprzemysłowione do głosowania na wysuniętego przez nich kandydata. Jest to zdecydowanie sprzeczne z apelem Banku o postulat pierwszej fazy reform instytucjonalnych o większą przejrzystość i odpowiedzialność wyboru Prezesa Banku. Przewodnictwo w Banku powinno działać w globalnym interesie publicznym, a jego członkowie mają prawo do skutecznego zaangażowania się w wybór swojego Przewodniczącego⁴²⁶.

Grupa G20 2 kwietnia 2009 r. wydała oświadczenie („*London Summit – Leaders’ Statement*”) ⁴²⁷, zgodnie z którym kierownictwo międzynarodowych organizacji finansowych zostało wybrane w drodze otwartego i przejrzystego procesu opartego na zasługach kandydatów⁴²⁸. W 2010 r. Komisja Rozwoju (ang. *Development Committee, Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund*) potwierdziła swoje poparcie dla powyższego procesu⁴²⁹. W kwietniu 2011 r. Rada Dyrektorów Wykonawczych zatwierdziła „*otwartą i przejrzystą procedurę selekcji opartą na kryteriach merytorycznych*”, jako odpowiedź na komunikat Komisji, określając nową procedurę jako ważny element reform zarządzania i reagowania w systemie podejmowania decyzji. Komisja podkreśliła wcześniejsze zobowiązania G20 odnośnie

⁴²⁶<http://www.brettonwoodsproject.org/2007/10/art-557597/#intro> [01.09.2015].

⁴²⁷Wersja elektroniczna dokumentu: https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2009/pdf/g20_040209.pdf [01.09.2015].

⁴²⁸ Por. L. Menkhoff, R. Meyer, *Diskussionspapiere der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät, Leibniz Universität Hannover*, Discussion Paper 2010, no. 439.

⁴²⁹Development Committee, *World Bank Group Reform: An Update*, DC2010-0014, 30.09.2010, http://search.worldbank.org/devcomm?_foldid_exact=Documentation&os=30, [01.09.2015].

zapewnienia wyboru najlepszego kandydata, ze wsparciem szerszego członkostwa Banku⁴³⁰. Zrealizowanie tych założeń oznaczałoby niezwykle istotny przełom w dotychczasowej praktyce.

Jim Yong Kim jest dwunastym Prezesem w historii Banku. Urodził się w Korei Południowej, posiada ciekawą karierę akademicką, jako antropolog i lekarz, jest także współzałożycielem organizacji charytatywnej *Partners In Health*, został przewodniczącym Dartmouth College. To specjalista z zakresu polityki zdrowotnej z imponującymi osiągnięciami osobistymi, niestety nie posiada jednak żadnych doświadczeń w zakresie rozwoju gospodarczego czy dyplomacji finansowej, które są tak przydatne na zajmowanym stanowisku. Krótki trzyletni staż, w najbardziej zdecentralizowanej instytucji jaką jest *Ivy League University* nie podnosi niestety atrakcyjności jego życiorysu. Charyzma pana Kima i osobista historia były atrakcyjne dla organizacji charytatywnych na rzecz rozwoju i akcjonariuszy Banku.

Wśród obserwatorów instytucjonalnych wyborów w lipcu 2012 r. na stanowisko Prezesa Banku, pojawiło się wiele wątpliwości związanych z kandydatem J. Y. Kimem, który określany był mianem „*faktu dokonanego*”, „*ich człowieka*” czy „*ważkiej dźwigni Stanów*”. Pojawiły się także głosy, iż nastąpiły nowe i ważne zmiany w procesie selekcji, sygnalizujące przeobrażenia odnośnie tego, w jaki sposób przyszłe wybory zostaną przeprowadzone.

Poprzednicy obecnego Prezesa byli mężczyznami rasy białej, z wykształceniem w zakresie finansów lub politycznie połączonych siecią administracji USA⁴³¹. Wybory 2012 r. sygnalizowały wybór kandydata przez administrację Prezydenta USA Baracka Obamy jako odzwierciedlający szersze kryteria niż w poprzednich wyborach. J. Y. Kim jest bowiem globalnym specjalistą ds. zdrowia, o pochodzeniu koreańsko-amerykańskim.

Po raz pierwszy inne państwa członkowskie Banku przedstawiły nominowanych kandydatów: dr Ngozi Okonjo- Iweala, minister finansów Nigerii i była Dyrektor Zarządzająca Banku oraz Jose Antonio Ocampo, byłego Podsekretarza ds. Rozwoju

⁴³⁰Development Committee, *Strengthening Governance and Accountability: Shareholder Stewardship and Oversight*, DC2011-0006, http://search.worldbank.org/devcomm?_foldid_exact=Documentation&os=30 [01.09.2015].

⁴³¹Por. Tabela 4 Prezesi Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju i okresy ich kadencji w latach 1946- 2014, Rozdział 1.

ONZ, z bogatym życiorysem. Byli to kandydaci, którzy niewątpliwie posiadali dużo lepsze kwalifikacje zawodowe od pana Kima.

Dnia 15 lutego 2012 r. koalicja sześćdziesięciu międzynarodowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego przedstawiła trzy warunki, które miałyby zapewnić „*wybór najlepszego kandydata w drodze otwartego, opartego na zasługach, przejrzystego procesu oraz zapewnienia, aby państwa rozwijające się odgrywały kluczową rolę w procesie selekcji*”⁴³². Po pierwsze, kandydat musi uzyskać otwarte poparcie większości państw członkowskich Banku, w tym większości państw o niskich i średnich dochodach. Bank opiera swoją działalność na państwach rozwijających się, mając jednocześnie największy wpływ na państwach o niskich dochodach, zatem każdy kandydat musi być wspierany przez te państwa, w przeciwnym wypadku oceniany proces może cechować brak legitymacji. Tylko tak uzasadniona podwójna większość będzie postrzegana jako uzasadniony wybór. Ponadto, oprócz zachęcania państw rozwijających się do nominowania swoich kandydatów, najlepszym sposobem upewnienia się co do faktu, że państwa rozwijające się odgrywają kluczową rolę w całym procesie selekcji, jest zdobycie przez kandydata głosów państw członkowskich posiadających większość akcji z prawem głosu. Mechanizm ten nie wymaga żadnych formalnych zmian Statutu Banku i może zostać uzgodniony w drodze decyzji członków organizacji. Sugeruje się aby wykorzystać propozycje uzgodnione w tym zakresie z kwietnia 2011 r. Do efektów dokonania tych prac należą: samodzielne wyrażenie głosu przez państwa przy jednoczesnym pominięciu okręgów wyborczych oraz zadeklarowanie wsparcia publicznego. Wydawało się, że jest to również odpowiedni moment ku temu, aby Stany Zjednoczone Ameryki zadeklarowały, że nie będą już dążyć do monopolizacji pozycji Prezesa Banku. Po drugie, proces musi zostać w znaczący sposób wzmocniony poprzez upublicznienie procedury składania wniosków, a także otwarcie jej dla każdego. Organy Banku powinny zapewnić kandydatom wystarczającą ilość czasu po to, aby umożliwić im adekwatną merytorycznie dyskusję, m.in. poprzez prowadzenie publicznych wywiadów oraz otwarte procedury głosowania. Po trzecie, należy w sposób jasny i precyzyjny opisać stanowisko oraz wymagane kwalifikacje (w oparciu o krótką wersję przedstawioną w 2011 r.), a sami kandydaci powinni spełniać te wymogi. Z uwagi na fakt, że Bank

⁴³²Appointment of the World Bank president, *Open letter to all governors of the World Bank*, 15.02.2012, <http://old.brettonwoodsproject.org/art-568439> [01.09.2015].

proceedzi działalność przede wszystkim w celu likwidacji ubóstwa, pożądane jest, aby nowy Prezes posiadał niezbędną wiedzę i doświadczenie w przedmiocie rozwiązywania poszczególnych problemów związanych z tym zagadnieniem. Odpowiedni kandydat - według autorów listu - powinien być niezależny oraz zdolny do współpracy z różnymi zainteresowanymi stronami, w tym organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Ostateczne kryteria określone przez koalicję międzynarodowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego mogą stanowić szerokie pole do interpretacji, w zależności od punktu widzenia każdego z kandydatów. W szczególności zaś dwa pierwsze wyznaczniki pozwalają na dość dużą swobodę interpretacyjną.

Analiza procesu selekcji Prezesa Banku- J. Y. Kima, pozwala zauważyć, że nie spełniał on dwóch pierwszych kryteriów określonych przez koalicję. Po wyborach, pozostali kandydaci, zarówno Okonjo- Iweala - pierwsza kobieta, która przystąpiła do konkursu na to stanowisko - jak i Ocampo zasugerowali, że kryterium decydującym o wyborze była polityka wewnętrzna, a nie zasługi i kompetencje. Cały proces selekcji w 2012 r., dokonywany przed Zarządem Banku nie został upubliczniony. Strategia działania administracji Prezydenta USA Baracka Obamy - w celu zapewnienia wyboru „własnego” kandydata - polegała na prowadzeniu polityki elekcji z dala od społeczeństwa. Podczas kampanii Kim nie wygłaszał żadnych oświadczeń publicznych. Wątpliwości budził fakt, iż w czasie wyborów nie była znana wizja kandydata odnośnie organizacji oraz jej roli w celu promowania zrównoważonego rozwoju i redukcji ubóstwa w najbiedniejszych regionach świata. Pozostali kandydaci, Okonjo- Iweala i Ocampo, przyjęli inną strategię. Intensywnie uczestniczyli w otwartych forach obsługiwanych przez Centrum dla Globalnego Rozwoju (ang. *Center for Global Development*) z siedzibą w Waszyngtonie oraz odpowiadali na pytania dotyczące rozwoju międzynarodowego, jeszcze przed ostatecznym głosowaniem Rady Dyrektorów Wykonawczych. Okonjo- Iweala zasugerowała nawet telewizyjną debatę wszystkich trzech kandydatów.

W następstwie procesu wyboru Prezesa Banku, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju wybrał również nowego Prezesa. Owen Barder, starszy doradca w Centrum dla Globalnego Rozwoju, przeprowadził wywiady z kandydatami ubiegającymi się o przewodnictwo w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju. Jak

zauważył Barder, „proces wyboru jest o wiele trudniejszy dla akcjonariuszy, jeśli wszyscy kandydaci zostali poddani publicznej kontroli”⁴³³.

Utajniony proces wyboru Prezesa Banku stanowi również problem dla osób dokonujących wyboru- Gubernatorów. Rządy państw członkowskich Banku nie mają świadomości, jak rozłożą się wyniki głosowania. System nie jest jednak skuteczny, gdyż stanowi zbyt odległy wzorzec od występujących na całym świecie standardów w innych organizacjach międzynarodowych. Prace prowadzone przez Centrum dla Globalnego Rozwoju stanowią doskonałą inicjatywę ku temu, aby stać się substytutem otwartości procedury wyboru Prezesa dla szerszej - niż sama Rada Gubernatorów- publiczności. Pogląd o Banku o „monolitycznym imperium podejmowania kluczowych decyzji gospodarczych za zamkniętymi drzwiami” poparło miliony obserwatorów wyborów Prezesa Banku. W celu złagodzenia takiego obrazu, Bank aktywnie pracował w ciągu ostatnich kilku lat, aby otworzyć do publicznej wiadomości bazę swoich dokumentów i zbiorów danych oraz promować się jako bardziej przejrzysta organizacja⁴³⁴.

Dla porównania proces wyboru członków Gabinetu Stanów Zjednoczonych Ameryki (ang. *Cabinet of the United States*). Za każdym razem, gdy Prezydent USA nominuje osobę na stanowisko w Gabinetcie, kandydat staje przed Senatem Stanów Zjednoczonych Ameryki w celu potwierdzenia adekwatności kandydatury w stosunku do zajmowanego stanowiska. Proces ten jest otwarty dla każdego, kto chce w nim uczestniczyć i transmitowany na żywo. Wszelkie nominacje na stanowisko Prezesa Banku i Międzynarodowego Funduszu Walutowego mają ogromny wpływ na światową gospodarkę. Nominacje te powinny być też tak publicznie analizowane jak wybory Gabinetu⁴³⁵

Czy sam proces wyboru Prezesa ma odzwierciedlenie w działalności organizacji? Jim Yong Kim został wybrany na pięcioletni okres urzędowania. Od początku kadencji nowy Prezes Banku prowadzi ambitny program reform, ale czy może on przynieść rezultaty? Na podstawie przeprowadzonych wywiadów z około dwudziestoma obecnymi i byłymi pracownikami Banku, Robin Harding dokonuje podsumowania pierwszych

⁴³³ *Settling the dust on the World Bank Presidential selection... for now*, 22.06.2012, <http://www.aidinfo.org/settling-the-dust-on-the-world-bank-presidential-selection-for-now.html> [01.09.2015].

⁴³⁴ *Ibidem*; Szerzej: Rozdział 3.2. Pozostałe aspekty działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju.

⁴³⁵ *Ibidem*.

dwóch lat pracy Prezesa J.Y. Kima. Określa ten okres prac Banku jako „restrukturyzacyjne piekło”, m.in. ze względu na fakt, iż w jednym czasie Prezes zobowiązuje się do cięcia kosztów, pełnej analizy finansowej i przeglądu strukturalnego o wartości czterystu milionów dolarów⁴³⁶. Do nieskutecznych działań Prezesa zalicza się: podróżowanie prywatnym odrzutowcem- w organizacji poświęconej pomocy najbiedniejszym państwom na świecie; nieobecność na szczycie G20 w Sydney w 2014 r.- oceniona jako brak zaangażowania w sprawy międzynarodowe, czy też bardzo kosztowna zmiana systemu e-mail (program „Microsoft Outlook” na „Lotus Notes e-mail”), tuż po przybyciu Prezesa do Banku, w całej organizacji, tylko ze względu na przyzwyczajenia pana Kima. Zachowania Pana Kima przyniosły kosztowne efekty, zmuszając czterdziestu ośmiu menedżerów Banku do ponownego ubiegania się o stanowiska, w tym zwolnienia bez wyjaśnienia trzech najwyższych rangą. „Stało się to w sposób, który łamie wszelkie zasady zmian organizacyjnych, jakie znamy w XXI wieku”, powiedział Paul Cadario, były Dyrektor Banku. Co więcej, istnieją wątpliwości, czy zmiany wewnętrzne powinny być priorytetem dla działań Banku, który współcześnie coraz bardziej walczy o znaczenie na arenie międzynarodowej. Z jednej strony bowiem wciąż pozostaje filarem międzynarodowego systemu finansowego, z drugiej zaś - często znajduje się w konkurencji z państwami, które są właśnie jego największymi klientami.

Dokonując analizy działań Prezesa, podkreśla się wagę realizowanych reform. Uri Dadush, były urzędnik Banku, a obecnie pracownik organizacji *Carnegie Endowment for International Peace*, uważa, iż „jest to krok w dobrym kierunku, ale problem strategicznym Banku jest to jak [Prezes] zachowuje się wobec państw o średnich dochodach”. Stawką jest nie tylko sukces Prezydentury pana Kima, ale również wspólny wysiłek na świecie, aby pomóc państwom rozwijającym się. Jeśli znaczenie Banku zmniejsza się, alternatywą staje się przyszłość poszczególnych państw w walce o wpływy w ramach pomocy dwustronnej, w tym na potrzeby ubogich państw⁴³⁷.

Wątpliwości co do strategii pana Kima wyraża także urzędnik G20- z jednego z największych państw- klientów Banku. Uwagi dotyczą zarówno sposobu, jak i realizacji

⁴³⁶R. Harding, *World Bank: Man on a mission*, “Financial Times”, 4.04.2014 r. wersja elektroniczna: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/012f15d6-b8fa-11e3-98c5-00144feabdc0.html#axzz34tB4WvoI> [01.08.2014].

⁴³⁷U. Dadush, *Dr. Kim Comes to the World Bank*, 03.04.2012, <http://www.carnegieendowment.org/2012/04/03/dr.-kim-comes-to-world-bank>, [30.09.2014].

reform. „My nie prosiliśmy o te zmiany. Jesteśmy gotowi, aby dać im szansę, ale martwimy się o sposób, w jaki zostały przeprowadzone”, mówi. „Nikt nie chce powiedzieć cesarzowi, że nie ma ubrania”⁴³⁸.

Podczas reorganizacji, w październiku 2013 r., ogłoszony został przez Prezesa plan obniżenia kosztów o czterysta milionów USD w ciągu trzech lat, czyli osiem procent całości wydatków. Trzy miesiące później Bank ogłosił swoje pierwsze sto dwadzieścia pięć milionów USD cięć kosztów, dotyczących głównie ograniczenia w zakresie podróży, które są prawie równoznaczne z rewolucją. Pozostałe części reformy kosztów są nadal w toku. „Chciałbym, żebyśmy byli dużo większą organizacją. Myślę, że nie jest to nieuzasadnione, będziemy w 50, 60 lub 75 procent większą w ciągu najbliższych 10 lat.”, powiedział Kim. „Zamierzamy być szczuplejszym, ale większym Bankiem”⁴³⁹.

Jeśli okaże się to prawdą, dotychczasowe rozczarowanie reformami instytucjonalnymi pana Kima okaże się nieuzasadnione. Tylko odważne działania i podejmowanie trudnych decyzji pozwoli na odniesienie sukcesu i uzyskanie jeszcze lepszych wyników pracy Banku. Można uznać, iż obecnie MBOR ma uzasadnioną reputację znajdującego się w „*biurokratycznym konflikcie*”, a poziom niezadowolona personelu zbliża się do poziomu obserwowanego za rządów Prezesa Paula Wolfowitza, który podał się do dymisji po skandalu w czerwcu 2007 r. Znajduje to odzwierciedlenie w skargach pracowników, jednakże warto podkreślić, iż Jim Yong Kim stara się wdrożyć skuteczne reformy.

Poniższe propozycje odzwierciedlają wyłaniający się konsensus, jaki można osiągnąć realizując reformy procedury wyboru Prezesa Banku. *Bretton Woods Project* opracowała profesjonalne wytyczne dotyczące reform w zakresie wyboru Sekretarza Generalnego Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Przeprowadzone badania wskazują ważne warunki wynikające z procesu elekcji Przewodniczącego MFW⁴⁴⁰. Powyższe studium stanowiło podstawę do sporządzenia analizy badawczej, a zarazem rekomendacji procedury wyboru Prezesa Banku.

⁴³⁸ R. Harding, *World Bank: Man on a mission*, 07.04.2014, wersja elektroniczna: <http://www.ft.com> [30.09.2014]

⁴³⁹ Ibidem.

⁴⁴⁰ Bretton Woods Project, *Heading for the right choice? A professional approach to selecting the IMF boss*, 6.04.2011, s. 1-4, www.brettonwoodsproject.org/imfboss, [11.06.2012].

Kompetencje Prezesa Banku obejmują nadzór nad szefami największych potęg gospodarczych, który ma zapobiec globalnym lub regionalnym kryzysom ekonomicznym i przekonać do działania w interesie wszystkich, a nie ich wąsko zdefiniowanego własnego interesu. Dotychczasowe działania Banku wskazują na niepowodzenia w tym zakresie, szczególnie poprzez fakt, że stanowisko Prezesa zostało zbyt ściśle związane z mocarstwami zachodnimi. Podejmując działania mające zapobiec przyszłym kryzysom Prezes Banku winien skupić swoje działania na zarządzaniu międzynarodowym systemem finansowym- kluczowym elemencie prac grupy G20. Kandydat powinien być dobrze zorientowany w sprawach gospodarczych, w szczególności w państwach rozwijających się, choć niekoniecznie musi być ekonomistą, z pragmatycznym podejściem, nie przywiązany do konkretnej ideologii czy szkoły myślenia. W Banku może udać się połączenie tych ról, jeśli będzie ponosił publiczną odpowiedzialność, a także wykaże się przejrzystością w swoich działaniach.

Bank będzie musiał zgodzić się na bardziej szczegółowy opis stanowiska, wymagając sprecyzowania cech, kwalifikacji i doświadczeń, jakie powinien posiadać kandydat, aby móc ubiegać się o tą najwyższą funkcję w Banku. Spełniając jednocześnie następujące kryteria:

1. Doświadczenie na podobnym stanowisku w innej organizacji międzyrządowej. Prezes musi być w stanie prowadzić i zarządzać dużymi, złożonymi, instytucjami publicznymi, a przy tym jednocześnie kierować programem reform. Od dawna zbyt wiele reform organizacji pozostaje częściowo wdrożonych lub zlekceważonych. Doświadczenie w pracy z różnymi grupami interesariuszy, w tym społeczeństwem obywatelskim, wykazuje zależność z wysokimi standardami przejrzystości i odpowiedzialności.

2. Niepodległość i niezależność. Sprawdzona chęć do działania niezależnie od rządu państwa pochodzenia. Prezes musi być postrzegany jako całkowicie niezależny od jakiegokolwiek zainteresowania państwowym lub regionalnym interesem. Jest to szczególnie ważne, gdy państwo pochodzenia kandydata jest znaczącym członkiem Banku. W praktyce oznacza to zatem, iż byli lub obecni Gubernatorowie powinny być wykluczeni. Pożądane jest, aby kandydat posiadał umiejętność wstawienia się za mniejszymi, biedniejszymi oraz słabiej rozwiniętymi państwami członkowskimi - nie tylko dlatego, że stanowią one znaczny odsetek aktywnych kredytobiorców, ale także by bronić niezależność organizacji przed jej najsilniejszymi członkami.

3. Zrozumienie kluczowych kwestii poprzez wykazywanie nacisku na podstawowy cel Banku, mianowicie „pomoc państw członkowskim w odbudowie i rozwoju terytoriów na rzecz dalszego rozwoju państw rozwijających się, wzrost ich sił wytwórczych przez ułatwienie dokonywania kapitałowych inwestycji zagranicznych przez udzielenie gwarancji lub uczestniczenie w pożyczkach lub innych inwestycjach dokonywanych przez kapitał prywatny”. We współczesnym świecie oznacza to rygorystyczny nacisk na ubóstwo, poprzez spadek poziomu nierówności i bezrobocia, które mogą zagrozić stabilności. Tym samym kandydat powinien być dobrze zorientowany w szczególnych problemach państw o niskim i średnim dochodzie, a także posiadać rozeznanie co do tego, w jakich miejscach na świecie zostało większość pożyczek, a gdzie udzielono pomocy technicznej i doradztwa.

4. Charakter osobisty wyrażony w zobowiązaniu się do obrony uzgodnionych norm międzynarodowych, takich jak te określone w traktatach i konwencjach międzynarodowych, np. Konwencja ONZ „*Powszechna Deklaracja Praw Człowieka*”. Przykładem może być nieskazitelny charakter, zgodnie z najwyższymi standardami etycznymi, oczekiwanymi od sprawujących funkcje publiczne.

Drugi element to wymóg otwartej i merytorycznej procedury wyboru. Samo zobowiązanie do zapewnienia otwartej, sprawiedliwej, opartej na zasługach procedurze to prosta część reform. Standardy i normy są powszechnie stosowane na całym świecie, a ich zarys może zostać zaczerpnięty z innych organizacji międzynarodowych, a następnie przystosowany do przepisów powoływania Prezesa w Banku. Niechlubnym zaniechaniem ze strony zarówno Banku, jak i Międzynarodowego Funduszu Walutowego jest fakt, iż do tej pory obie organizacje nie były w stanie zorganizować otwartą i merytoryczną procedurę wyboru dla każdego członka kierownictwa. Otwarty proces jest konieczny w celu wzmocnienia zaufania publicznego. Jako niezbędne minimum systemu reform wyborów Prezesa Banku, powinny zostać podjęte następujące kroki:

- a) procedura, opis prac, harmonogram aplikacji- publicznie dostępne oraz otwarte dla każdej ubiegającej się o stanowisko jednostki;
- b) wakaty powinien być kompleksowo i obszernie promowany;
- c) wyszukiwanie kandydatów przez komisje lub inną pomoc w znalezieniu odpowiednich zawodowo aplikantów może pełnić funkcję pomocniczą w całym procesie, jednakże nie powinno zastępować procedury publicznej.

Trzecim niezbędnym warunkiem wyboru Prezesa Banku jest szeroko rozumiane zapewnienie legitymacji. Nawet najlepiej zaprojektowany proces wyboru nie może wyeliminować możliwości „targowania” się poza głównym forum negocjacji przez potężne rządy działające w wąsko lub błędnie zdefiniowanym interesie własnym. Określoną powyżej sytuację powinno zabezpieczyć wprowadzenie znacznie większej liczby kontroli publicznych. Ponadto, powyższe zalecenia powinny przyczynić się do zapewnienia sprawiedliwego procesu i uniknięcia niebezpieczeństwa, kiedy kilka największych państw stara się uzgodnić proces nominacji „za kulisami”.

Wybór przez tzw. „podwójną większość” państw i udziałów zapobiegałby tworzeniu się bloków państw czy sojuszy regionalnych. Reformy mają zapewnić kandydatowi, który zostanie wybrany, legitymację potrzebną do skutecznego i niezależnego działania. Wariacje na temat tego podejścia są już wykorzystywane w trzech wielostronnych bankach regionalnych: Międzyamerykańskim Banku Rozwoju (ang. *Inter-American Development Bank*), Afrykańskim Banku Rozwoju (ang. *African Development Bank*) i Azjatyckim Banku Rozwoju (ang. *Asian Development Bank*)⁴⁴¹.

Bank powinien podjąć działania, aby zapewnić możliwie najlepszy wybór kandydata, który byłby postrzegany przez forum międzynarodowe jako proces sprawiedliwy, przejrzysty i merytoryczny. Prezes potrzebuje wsparcia zarówno większości akcjonariuszy, jak i większości państw. W czasach globalnej niepewności gospodarczej, państwa członkowskie powinny wprowadzić do procedury wyboru Prezesa uzasadnione i skuteczne zasady, potrzebne do zapewnienia przyszłych decyzji o tym, kto kieruje jedną z najpotężniejszych organizacji na świecie.

⁴⁴¹Por. N. Birdsall, *Double Majorities at the World Bank and IMF—for Legitimacy and Effectiveness*, 19.03.2009, <http://www.cgdev.org/doc/Non-Commission/CGD-NC-Birdsall3-18.pdf>, [01.09.2015].

2.2.3 Problem skutecznej reprezentacji państw członkowskich w Radzie Dyrektorów Wykonawczych

Rada Dyrektorów Wykonawczych składa się obecnie z dwudziestu pięciu Dyrektorów. Grupę największych udziałowców tworzą: Stany Zjednoczone Ameryki, Japonia, Chiny, Niemcy, Francja i Wielka Brytania oraz przedstawiciele Rosji oraz Arabii Saudyjskiej. Uznają i decydują o przyznawaniu dotacji, inwestycji, gwarancji, rozpatrywaniu wniosków kredytowych, rozstrzygają ponadto w kwestiach strategicznych, politycznych i budżetowych, które prowadzą jako ogólną działalność Banku. Każdy Dyrektor spełnia podwójną funkcję jako urzędnik Banku i jako przedstawiciel państw członkowskich. Dyrektorzy wybierani tworzą grupy państw członkowskich określanej mianem tzw. konstytuans (ang. *constituency*). W tym charakterze Dyrektor Wykonawczy reprezentuje i broni interesów jego państw wyborczych w ich relacjach z Bankiem. Utrzymuje także bliskie relacje i prowadzi dialog ze swoimi przedstawicielami z konstytuansy (okręgu wyborczego). Praktyka jednak pokazuje, iż Dyrektorzy Wykonawczy podejmując decyzje nie mogą podzielić głosów w celu uwzględnienia różnic w poglądach pozostałych członków okręgów wyborczych. Oznacza to, że decyzje państw przewodniczących w konstytuansie, a zwłaszcza w tych połączonych w mieszane okręgi wyborcze, wpływają na wszystkich pozostałych członków.

Problem skutecznej reprezentacji państw członkowskich w Radzie Dyrektorów Wykonawczych zainicjowano w pierwszej fazie reform w 2008 r. jako trzeci filar. Ze względu na brak porozumienia w tej kwestii, realizację przesunięto do fazy drugiej na 2010 r. Wzrost wielkości udziałów państw rozwijających się w MBOR do poziomu 44,06% - wpłynął korzystnie na ilość głosów mniejszych państw oraz ustanowienie nowego miejsca w Radzie Dyrektorów Wykonawczych dla Afryki Subsaharyjskiej podczas wyborów zwyczajnych na dorocznym posiedzeniu w 2010 r. (liczbę miejsc powiększono ustanawiając dwudziestego piątego członka Rady Dyrektorów Banku)⁴⁴².

Na podstawie art. 5 Statutu MBOR grupa największych państw członkowskich mianuje na pojedyncze stanowisko Dyrektora Wykonawczego, który nie może tworzyć okręgów wyborczych z innymi członkami. Obecnie w Radzie Dyrektorów

⁴⁴²World Bank Group Spring Meetings Update, *Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010, s. 8.

Wykonawczych na dwadzieścia pięć miejsc, osiem to pojedyncze stanowiska, podczas gdy pozostałe należą do ugrupowań państw członkowskich⁴⁴³. Za zgodą członków okręgu – wyrażoną jednomyślnie - państwa mogą podjąć decyzję o przyłączeniu nowych uczestników- wyborców. Pozostałe stanowiska są wybierane. Wzrost liczby wybranych Dyrektorów Wykonawczych, od dziewiętnastu do dwudziestu, aby dodać urząd Dyrektora Afryce Subsaharyjskiej zostało zatwierdzone przez Radę Gubernatorów w styczniu 2009 r.

W wyniku drugiej fazy reform instytucjonalnych w 2010 r., Chiny stały się trzecim co do wielkości udziałowcem, natomiast Wielka Brytania i Francja wspólnie piątymi największymi akcjonariuszami. Dyrektorzy Wykonawczy zdecydowali się rozwiązać tę kwestię „wylącznie jako środek tymczasowy”, kiedy Francja i Wielka Brytania może mianują Dyrektora Wykonawczego, aż do pierwszych wyborów Rady Dyrektorów Wykonawczych po 2015 r.

Formacja konstytuancy podlega ograniczeniom w zakresie minimalnej i maksymalnej wartości procentowej głosów uprawnionych, które stanowią część przepisów wyborczych zatwierdzonych przez Gubernatorów. W 2014 r., limity zostały ustanowione na poziomie minimum 2% do maksymalnie 10% uprawnionych do głosowania. Pod warunkiem przestrzegania powyższych ograniczeń, państwa mają swobodę w zakresie tworzenia konstytuancy z innymi państwami członkowskimi. Okręgi wyborcze są zazwyczaj regulowane przez umowy wewnętrzne dobrowolnie zawierane przez członków. Umowy mogą określać porozumienie w sprawie obrotu dostępnymi stanowiskami Dyrektorów Wykonawczych. Zmiany w uzgodnionej rotacji Dyrektorów i ich Zastępców w szczególności mogą potencjalnie wpływać na skład Rady Wykonawczej. Na przykład, niedawno uzgodnione porozumienie *constituency* w okręgu kierowanym przez Belgię przewiduje obrót stanowiska Dyrektora Wykonawczego, który umożliwia udział państw zarówno rozwiniętych, jak i rozwijających się.

Bank rozpatruje rozwiązanie swobodnego przechodzenia Dyrektorów do wybranej konstytuancy w ramach MBOR, bez powoływanych Dyrektorów. Proces może otworzyć możliwości do tworzenia większej liczby grup wyborczych obejmujących wiele państw w celu stworzenia potencjału do dalszego obrotu stanowisk wśród Dyrektorów

⁴⁴³ Por. Załącznik 2 i Załącznik 3.

Wykonawczych. Działania wymagałyby jednak zmiany Artykułów Statutu MBOR. Inicjatywa w tym zakresie może być traktowana jako część następnego etapu skutecznego urealnienia reprezentacji państw członkowskich w Radzie Dyrektorów Wykonawczych⁴⁴⁴.

W ramach omawianego systemu reform kwestionowana jest także odpowiedzialność Dyrektorów wobec swoich konstytuant. Na przykład, w okręgu wyborczym Dyrektor Wykonawczy Zambii - reprezentując pojedyncze państwo - musi być odpowiedzialny wobec rządów i podmiotów reprezentujących dwadzieścia jeden pozostałych państw, co jest w zasadzie (jeśli nie praktycznie) niemożliwe. Ponadto, oprócz przeszkód strukturalnych, barierę stanowią także interakcje Dyrektora Wykonawczego z państwowymi i regionalnymi parlamentami w jego konstytuancie.

Dyrektorzy Wykonawczy dużych okręgów wyborczych muszą maksymalnie wykorzystać swój ograniczony czas kadencji, by móc skupić się na najpilniejszych projektach i programach w ich okręgu wyborczym, pozostawiając sobie tym samym niewiele czasu na szersze zaangażowanie interesariuszy polityką Banku czy globalną pomocą. Duże okręgi wyborcze z mieszaną grupą członków- państw rozwiniętych i rozwijających się - mogą również być przyczyną utrudniającej pracę. Dyrektorzy nie mają bowiem szans na poświęcenie należytej uwagi lub zaangażowanie się w problemy, które mogą być podnoszone przez słabszych i biedniejszych członków danego okręgu wyborczego. W celu lepszego dopasowania konstytuant należałoby, z jednoczesnym ograniczeniem wielkości okręgów, przejść do zharmonizowania podstawowych i zarazem wspólnych interesów państw w danej grupie, co mogłoby stanowić rozwiązanie korzystniejsze od dotychczasowego. W konsekwencji, okręgi wyborcze składałyby się co prawda z mniejszej ilości członków, ale za to lepiej dopasowanych, co z kolei wymagałoby przydziału dodatkowych zasobów Banku - w celu wspierania prawidłowego funkcjonowania reprezentowanych Dyrektorów Wykonawczych.

Ralpf C. Bryant uważa, że skład Rady Dyrektorów Wykonawczych nie odpowiada zmianom w globalnym układzie sił gospodarczych i politycznych (patrz wykres 1 i 2 oraz Załącznik 2). Porównanie udziałów głosów czterech grup państw członkowskich, którym przewodniczą gospodarki wschodzące (ang. *emerging markets*)- państwa

⁴⁴⁴ Szerzej: Development Committee, *Shareholding Review Report To Governors*, DC20 15-0007, 28.09.2015, s. 14,28.

o największym potencjale rozwoju, tzw. państwa grupy BRIC (Brazylia, Rosja, Indie i Chiny) w stosunku do państw: Stany Zjednoczone Ameryki, Japonia, Niemcy, Francja i Wielka Brytania. Państwa reprezentujące BRIC posiadają znacznie mniejszy udział (14,59 %) w stosunku do drugiej grupy państw (35,98 %).

Wśród państw członkowskich wciąż brakuje rozsądnego rozwiązania odnośnie reformy Rady Dyrektorów Wykonawczych. Jedną z najtrudniejszych przeszkód wydaje się być silne zintegrowanie grupy państw Unii Europejskiej (dalej: UE). Pojawiają się głosy odnośnie skonsolidowania państw i zmniejszenia wielkości Rady. UE mianowałaby jednego Dyrektora w swoim imieniu ze strefy euro, a drugiego dla państw spoza⁴⁴⁵. Konsolidacja przedstawicieli Unii budzi także wątpliwości ze względu na fakt roli poszczególnych państw w Europie, w tym innych organizacjach międzynarodowych⁴⁴⁶. Obecnie państwa europejskie dominują w Radzie Dyrektorów Wykonawczych. Występuje ośmiu Europejczyków (z Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Belgii, Holandii, Finlandii, Włoch i Szwajcarii) na dwudziestu pięciu członków Zarządu Banku, Bank pozostaje słabym odbiciem realiów dzisiejszego świata. Dodatkowo państwa europejskie obsadzają sześć stanowisk zastępcy Dyrektora Wykonawczego (w tym Polska, Rumunia, Portugalia, Hiszpania, Łotwa, Turcja). Standardowo podjęcie decyzji w Radzie wymaga konsensusu, a nie formalnego głosowania. Ocenia się, że UE oraz inne państwa europejskie posiadają nieproporcjonalny udział głosów. W skład konstytuant, którym przewodniczy przedstawiciel państwa UE, wchodzi także państwa spoza kontynentu europejskiego. Reformy zarządzania znacznie odbiegają od sytuacji, która jest konieczna i nieskutecznie zwalczają źródła spornych kwestii utrudniających działania organizacji. Chiny, będąc kluczowym graczem w dziedzinie rozwoju i drugą co do wielkości gospodarką na świecie, nadal stanowią mniej niż 5% ogólnej liczby głosów w Banku, podczas gdy Unia Europejska kontroluje około 37%, Stany Zjednoczone posiadają 16%. Dyrektor powinien reprezentować interesy własnej konstytuanty, czyli przede wszystkim członków. Jest to bardzo trudna kwestia i w wielu przypadkach nieosiągalna.

⁴⁴⁵Po raz pierwszy rozwiązanie zaproponował: E. M. Truman, *A Strategy for IMF Reform*, Institute for International Economics 2006; E. M. Truman, *Reforming the IMF for the 21st Century*. Institute for International Economics, Special Report, 2006, no. 19.

⁴⁴⁶Szerzej: K. E. Jørgensen, K. V. Laatikainen, *Routledge Handbook on the European Union and International Institutions: Performance, Policy, Power*, Routledge 2013.

Unia Europejska aktywnie wypracowuje wspólne koncepcje związane z obszarami działalności Banku, poprzez stworzenie platformy harmonizacji stanowisk państw UE w Banku. Komisarz ds. Gospodarczych i Walutowych Unii Europejskiej jest odpowiedzialny za koordynację współpracy z międzynarodowymi instytucjami finansowymi. Bierze on udział w charakterze obserwatora w Komisji Rozwoju Banku. Komisarz ds. Rozwoju i Pomocy Humanitarnej UE wspomaga także działania na linii UE- Bank. Komisja koordynuje stosunki z Bankiem m w celu zapewnienia spójnego podejścia do państw rozwijających się. Dokładnie śledzi dyskusje na temat wdrażania międzynarodowej strategii długu, w szczególności w świetle znacznego wkładu Unii Europejskiej do inicjatyw zobowiązań finansowych najbardziej zadłużonych państw ubogich. Inny wspólny priorytet stanowi współpraca odnośnie kwestii Afryki Subsaharyjskiej, ważne są także państwa w fazie transformacji Europy Środkowej i Wschodniej, a na domiar tego wciąż istotną rolę odgrywa region Morza Śródziemnego. Ponadto, wraz z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym i innymi międzynarodowymi organizacjami finansowymi, Bank uczestniczy w różnorodnych ustaleniach, współpracując z Komisją ds. Bałkanów Zachodnich i Wspólnotą Niepodległych Państw. Unia zapewnia duży wkład do Banku w wysokości prawie 0,5 mld euro rocznie⁴⁴⁷.

Problem reformy członków organizacji w strukturze zarządzania są nie mniej skomplikowane niż kwestie dotyczące systemu głosowania i ilości udziałów. Poprawione wzory konstytuanta są nawet bardziej umotywowane politycznie niż samo głosowanie. Tylko rzeczowa reforma instytucjonalna Banku jest w stanie sprostać stawianym wymogom rozwoju tej organizacji międzynarodowej. Stopniowe dokonywanie zmian oraz wdrażanie ich w kilku etapach - a nie gwałtowne i szybkie regulowanie ilości i rozmiarów okręgów wyborczych w Radzie Dyrektorów Wykonawczych - może zmienić ten ambitny plan w bardzo realny. Wynegocjowanie kompromisu wymaga bowiem, aby wszystkie państwa członkowskie wzniosły się ponad podziały polityczne i ustaliły grę na poziomie zerowej. Wyeksponowanie zbiorowego globalnego interesu dałoby szansę na realną zmianę struktur zarządzania w Banku. Dotychczasowe działania państw członkowskich pokazują jednakże, iż przedstawione rozwiązanie ma wymiar raczej czysto teoretyczny.

⁴⁴⁷http://ec.europa.eu/economy_finance/international/forums/world_bank/index_en.htm [01.09.2015].

Podniesienie argumentu, że podstawowe kwestie zrównoważonej gospodarki światowej są zdominowane przez interesy wąskiej grupy państw wydaje się bardzo aktualne w obliczu oceny sytuacji w Banku. Rządy posiadające większość decyzyjną w organach Banku podejmują rozstrzygnięcia będące niejednokrotnie odmienne z ogólnymi działaniami społeczności międzynarodowej, której potrzeby wynikają z podstawowej opieki ochrony zdrowia, edukacji i mieszkalnictwa. Rozbieżność interesów czy brak nadrzędnego konsensusu nie sprzyjają dokonaniu gruntownych reform instytucjonalnych Banku. Działań naprawczych nie można po prostu pozostawić niekontrolowanemu biegowi, instytucja musi poprzez program, który faktycznie wpłynie na sprawność działania dokonać solidnych zmian w strukturze zarządzania. Rada Gubernatorów Banku oraz państwa członkowskie muszą pracować razem aby stworzyć szybsze, bardziej elastyczne rozwiązania skutecznej reprezentacji państw członkowskich w Radzie Dyrektorów Wykonawczych.

2.3 Wnioski

Rola i znaczenie Banku zostały zweryfikowane na przestrzeni lat w toku działalności organizacji. W związku z intensywnym rozwojem otoczenia międzynarodowego organy Banku skutecznie dążyły do usprawnienia działalności swojej organizacji. Praktyka Banku ukazała, iż dokonywane działania wymagały szerokiej analizy otoczenia instytucjonalnego formułowanych decyzji. Wdrażane reformy instytucjonalne w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju wynikały przede wszystkim z koncepcji zmian organizacyjnych, którą realizowali poszczególni Prezesi Banku.

Pierwsza reorganizacja Banku z 1952 r., uważana jest za istotną reformę struktury instytucjonalnej. Główne zmiany organizacyjne związane były z przebudową zakresu kompetencji Departamentu Kredytowego oraz Departamentu Gospodarczego Banku. Wprowadzono jednostki terenowe, a w dalszych reformach dokonano podziału Departamentów ze względu na zakres działania, na: Departamenty Regionalne, Departament Operacji Technicznych (później- Departament Projektów) oraz personel. Ustanowiono także *Staff Economic Committee*, który czuwał nad ujednoczeniem

standardów gospodarczych stosowanych w różnych departamentach. Działalność Banku w tym zakresie wyróżniła go na tle innych organizacji międzynarodowych w ówczesnym czasie. Bank wzmocnił swoje zaangażowanie w cyklu realizacji projektów oraz znacząco poszerzył płaszczyznę dziedzin wsparcia kredytowego w państwach członkowskich. Kolejnymi priorytetami reform stały się: modyfikacja procedur kontroli i równowagi decyzyjnej pomiędzy departamentami, wzmocnienia i ujednoczenia procesów podejmowania decyzji na poziomie pracowników czy też zwiększenia reprezentacji państw mniej rozwiniętych.

W odpowiedzi na potrzeby rynku związane z finansowaniem inwestycji prywatnych przez Bank ustanowiono w 1956 r. Międzynarodową Korporację Finansową. 17 grudnia 1965 r. zmieniony został art. 3 Statutu MBOR, obejmując pożyczki i gwarancje, w celu umożliwienia Bankowi współpracy w zakresie działalności finansowej z nową organizacją.

7 stycznia 1972 r. ogłoszono drugą reformę reorganizacją struktury instytucjonalnej Banku. Zmiany organizacyjne zostały wprowadzone w sierpniu 1972 r. ustanawiając jedną z największych inicjatyw przebudowy instytucjonalnej Banku. Efektem prac Prezesa Banku Roberta McNamara było powstanie w Banku pięciu biur regionalnych łączących w sobie siedem poprzednich oddziałów geograficznych i osiem oddziałów do spraw projektów. Każde z biur kierowane od tej chwili jest przez Wiceprezesa Banku.

W 1986 r. kolejny Prezes Barber Conable wykazał pilność reform instytucjonalnych Banku, celem zmniejszenia kosztów i przywrócenia sprawności procedur podejmowania decyzji w Banku. Jako najbardziej skuteczne rozwiązanie zaproponował kompleksową reorganizację Banku w ramach realizacji reform. Efektem było utworzenie stanowisk Wiceprezesów Banku: Operacji, Polityki, Planowania i Badań oraz Finansów i Administracji. W obrębie regionów zostają utworzone samodzielne dwadzieścia dwa departamenty krajowe łączące funkcje poprzednio pełnione w ramach Departamentów- Programów i Projektów. Powstaje nowa struktura na rozszerzonych obszarach geograficznych. Dodatkowo zostaje utworzony centralny Departament ds. Środowiska. W ramach prowadzonych działań dokonano także zmiany Statutu MBOR, która dotyczyła art. 8 (procedury zmian Statutu). Dokonano przesunięcia ogólnej liczby głosów wymaganej do zatwierdzenia poprawek z większości „4/5 ogólnej liczny głosów”

do „85% ogólnej liczby głosów”. Zwiększenie wymaganej liczby głosów pozwoliło na zachowanie statusu weta- największego członka Banku- USA. Znaczącym czynnikiem, który doprowadził do wprowadzenia drugiej poprawki Statutu MBOR było zmniejszenie roli USA ze względu na proporcjonalny udział głosów w ogólnej ilości głosów w wyniku przystąpienia do Banku nowych państw członkowskich. Zmiana Statutu MBOR w 1989 r. wpłynęła na strukturę kapitału i procedury głosowania w Banku zmieniając się na przestrzeni lat, z jednym elementem stałym- wzorem dominacji państw rozwiniętych, w szczególności USA. Państwa o wysokich dochodach, nie korzystające z pożyczek Banku, obecnie kontrolują znacznie ponad połowę głosów Banku.

Proces wdrażania reform instytucjonalnych B. Conable'a kontynuował kolejny Prezes Banku- Lewis Thompson Preston koncentrując się na odnowieniu struktury organizacyjnej. Powołano nowych Dyrektorów Zarządzających w gabinecie Prezesa, zwiększono liczbę Dyrektorów Wykonawczych w Radzie Dyrektorów z 22 do 24 oraz powołano trzech nowych Wiceprezesów ds. Środowiska, Zasobów Ludzkich i Sektora Prywatnego. Ustanowiono nowy, uproszczony proces budżetowania. Utworzono Komitet Innowacji mający na celu ulepszenie działalności Banku w zakresie zagadnień biznesowych. Lewis Preston dokonał także wzmocnienia instytucjonalnego systemu kadrowego Banku. W 1993 r. ustanowiono Niezależną Komisję Inspekcyjną. Znaczącym efektem reform jest także zwiększenie obecności Banku w państwach członkowskich poprzez ustanowienie szeregu nowych oddziałów wraz z rezydentami.

W kolejnych latach w Banku wdrożono szereg znaczących reform instytucjonalnych. Prezes P. Wolfensohn wprowadził system zarządzania w postaci macierzy oraz pod jego kierunkiem opracowano dokument „*Strategic Compact*” stanowiący plan fundamentalnej reformy, która miała na celu zwiększenie efektywności Banku w osiągnięciu podstawowego celu- redukcji ubóstwa na świecie. Prace Prezesa umożliwiły poprawienie dotychczasowej działalności Banku osiągając tym samym krótkoterminowe cele. Natomiast do najważniejszych zasług w kadencji Roberta B. Zoellick'a (Prezesa Banku w latach 2007-2012) należy zaliczyć zainicjowanie największych w historii reform instytucjonalnych Banku, wdrożenie strategii antykorupcyjnych oraz zapewnienie większego dostępu społeczeństwa do informacji dotyczących Banku. Powołana *High Level Commission on the Modernization of World Bank Group Governance*, pod kierunkiem Ernesto Zedillo, w październiku 2009 r.,

opracowano zalecenia reform instytucjonalnych Banku w postaci: wzmocnienia siły głosów i uczestnictwa państw członkowskich; zrestrukturyzowania organów Grupy Banku Światowego; zreformowania procedury wyboru Prezesa Banku; wzmocnienia odpowiedzialności zarządzania oraz bazy zasobowej Grupy Banku Światowego. Zoellick rozpoczął reformę instytucjonalną Banku- trzecią znaczącą reorganizację Banku w jego historii, która trwa do chwili obecnej.

W 2008 r. wszedł w życie projekt o dwufazowego pakietu reform instytucjonalnych. Reforma podzielona została na trzy filary: pierwszy- głosy jako udziały (ang. „*voice as shareholding*”); drugi- głosy oceniane przez pryzmat poprawy zarządzania ryzykiem w systemie podejmowania decyzji (ang. „*voice as responsiveness*”) oraz trzeci- głosy jako skuteczna reprezentacja w Radzie Dyrektorów Wykonawczych (ang. “*voice as effective representation at the Board*”). W kolejnych latach dyskusje nad reformą ewoluowały w synchronizacji z innymi inicjatywami reform, które zostały powiązane razem w ogólny pakiet reform. W 2010 r. podczas wiosennego spotkania uzgodniono kierunek i program reform, w tym także wymaganą wysokość środków finansowych i kapitału. Dzięki tak znaczącym zmianom Bank podjął próbę stania się silniejszą finansowo, bardziej elastyczną, innowacyjną i odpowiedzialną organizacją na arenie międzynarodowej.

Faza pierwsza reform została zatwierdzona przez Radę Gubernatorów w 2009 r. doprowadziła do wzrostu ilości akcji państw rozwijających się w MBOR do 44,06% osiągnięte poprzez wzrost podstawowych głosów (filar pierwszy). Zobowiązano do wzmocnienia skuteczności Rady Gubernatorów, pogłębienia zdolności reagowania w zakresie rozwoju poprzez częstsze dokonywanie prac i kontroli na zewnątrz organizacji; decentralizację pracowników Banku; zwiększenie dostępu do informacji o działalności Banku dla akcjonariuszy, a także ustanowienie merytorycznego i przejrzystego procesu wyboru Prezesa Banku (filar drugi). W ramach tej fazy reform nie udało się osiągnąć porozumienia w zakresie utworzenia nowego stanowiska dla Afryki Subsaharyjskiej w Radzie Dyrektorów (filar trzeci).

Kolejne działania dotyczące reform instytucjonalnych Banku zostały przesunięte do drugiej fazy. W ramach fazy drugiej, w 2010 r., dokonano zwiększenia siły głosów państw rozwijających się i przechodzących transformację w Banku (filar pierwszy). Reformy instytucjonalne filaru drugiego dotyczyły zwiększania różnorodności w zakresie

zarządzania i personelu, przyspieszenia decentralizacji działalności i obecności w terenie, jak również reform wewnętrznych. Filar trzeci opierał się na zapisach umowy z fazy pierwszej reform- dokonania wyboru przedstawiciela Afryki Subsaharyjskiej w Radzie Dyrektorów Wykonawczych.

W pierwszej fazie nastąpił niewielki wzrost ilości podstawowych głosów dla wszystkich państw członkowskich, w celu zwiększenia głosów najbiedniejszych państw DTC. Główna korekta dotycząca liczby głosów dopasowanych do realiów gospodarki światowej została przesunięta do drugiej fazy. Faza druga reform instytucjonalnych zakończona została w kwietniu 2010 r. Ostatecznie, w trakcie negocjacji, zdecydowano się na najmniej progresywny wzorzec z rozważanych opcji. Podjęto decyzję, by użyć najmniej postępowego z zakresu wskaźników wagi gospodarczej w gospodarce światowej. Spowodowało to niewielkie przesunięcia liczby głosów z państw rozwiniętych do państw rozwijających się i przechodzących transformację. W MBOR, liczba głosów państw rozwijających się wzrosła o kolejne 3,13% do poziomu 47,19%. W obu fazach reform nastąpił wzrost do 4,59 punktu procentowego prowadząc do emisji dodatkowych akcji w selektywnym podwyższeniu kapitału, który został całkowicie subskrybowany w Banku.

Następstwem drugiej Fazy reform, w 2010 roku, było wyrażenie zgody przez Radę Gubernatorów na okresowe przeglądy akcjonariatu, w Banku, co pięć lat, począwszy od 2015 r. Działania miały być postrzegane jako sposób na utrzymanie legitymacji i dynamizmu oraz uwzględnienia globalnych zmian gospodarczych w MBOR.

Podczas przeglądu w 2015 r. dokonano ponadto analizy podziału udziałów i siły głosów; procesów subskrypcji kapitału oraz metodologii, która przyczyniła się w 2010 r. do selektywnego wzrostu kapitału w Banku. Zgodnie z wyznaczonym kierunkiem reform Rada Gubernatorów zweryfikowała ponownie zasady, na podstawie których dokonuje się przeglądu udziałów MBOR, w tym potrzebę „dynamicznej formuły” jako podstawy rewizji udziałów, jej cech charakterystycznych i głównych elementów formuły.

Bank w ramach realizowanego pakietu reform zwiększył swoją zdolność do elastycznego reagowania na zmiany w swoich państwach członkowskich poprzez zwiększenie siły głosu i reprezentowania państw członkowskich w zarządzaniu strukturami Banku. Udział w ogólnej liczbie głosów państw rozwijających się

i rynków wschodzących oraz nowym stanowisku dla Afryki Subsaharyjskiej w Radzie Dyrektorów, zwiększyło zdolność w procesie decyzyjnym przynajmniej niektórych z tych państw w procesie decyzyjnym. Teoretycznie zmiany te powinny skutkować lepszym dostosowaniem do potrzeb związanych z tymi państwami. Sytuacja ta może doprowadzić do większej elastyczności Banku oraz skuteczności przydziału obowiązków pomiędzy Bankiem a danym państwem lub regionem.

Jeden z głównych powodów krytyki reform systemu głosowania stanowi niewystarczające przesunięcie liczby głosów z państw rozwiniętych do państw rozwijających się i dalszy brak równowagi liczby głosów, które podważają zasadność działalności Banku. Istnieje zatem pilna potrzeba, aby proces reform wprowadzić na właściwe tory. Niestety, ewolucja procesu reform systemu głosowania skonfrontowała akcjonariuszy Banku z szeregiem poważnych trudności. Po pierwsze, nie ma porozumienia co do kwestii ogólnego celu procesu reform systemu głosowania, pomimo faktu, iż określonym celem jest parytet liczby głosów między państwami rozwiniętymi i rozwijającymi się. Istnieje szansa na pojawienie się postępu, w rzeczywistości jednak opinie wokół reform w tym zakresie, podważają proces poprzez przeklasyfikowanie wokół pojęcia „DTC”. Przyszłość reform musi zmierzyć się z podwójnym celem: udziałem w dostosowaniu liczby głosów do udziałów w światowym PKB oraz przywracaniem podstawowych głosów do pierwotnego poziomu 10%, co byłoby znacznie bardziej postępujące i obiecujące, gwarantując tym samym przyszłość legitymacji Banku. Po drugie, nie ma porozumienia w sprawie zasad, które należy stosować w kolejnych przeglądach akcjonariatu. Przeciwnie, kluczowym elementem kompromisu politycznego pakietu reform systemu głosowania w 2010 r. było to, że nie zostaną one wykorzystane jako precedens w przeglądzie akcjonariatu w 2015 r. Dodatkowo uutorowaniem drogi w kierunku istotnych reform instytucjonalnych, jest zmiana Statutu MBOR odnoszącego się do artykułów regulujących siłę głosów państw członkowskich. Bez tych reform Bank nie będzie w stanie regulować struktur zarządzania, tak aby przywrócić i utrzymać swoją legitymację oraz rentowność w najbliższych latach.

W ramach przyszłych przeglądów akcjonariatu w Banku powinno dokonać się maksymalnego uproszczenia udziałów ilości głosów. Ważne wydaje się być rozdzielenie ilości głosów między państwa członkowskie proporcjonalnie do ich udziału w światowym PKB. Udziały państw w światowym PKB winny być obliczane jako

średnia ważona PKB według kursów wymiany walut na rynku (50%) oraz parytetu siły nabywczej (50%). W sposób dorozumiany inne kryteria, właściwe dla danego państwa w udziałach MBOR, powinny zostać pominięte, w tym składki do IDA, której przebudowa w 2010 r. służyła głównie jako instrument służący dostosowaniu wielu państw w nadmiernej reprezentacji (w szczególności grupy małych państw europejskich i niektórych dużych DTC).

Zmiany w ramach systemu reform instytucjonalnych Banku, w obu fazach reform filaru drugiego, obejmowały kluczowe aspekty zarządzania takie jak: wzmocnienia skuteczności Rady Gubernatorów, zwiększania różnorodności w zakresie zarządzania i personelu, pogłębienia zdolności reagowania w zakresie działalności pracowników Banku; efektywne wdrażanie decentralizacji działalności Banku i zintensyfikowanie działalności na terytorium państw członkowskich poprzez bezpośrednią pracę „w terenie”, jak również reformy wewnętrzne oraz zwiększenie dostępu do informacji o działalności Banku dla akcjonariuszy. Bank przeszedł szeroki program modernizacji w ciągu kilku ostatnich lat, których celem było uproszczenie procedur bez pogarszania jakości i poprawy jego skuteczności. W 2015 r. w ramach przeglądu akcjonariatu Banku podjęto kluczowe środki w celu zwiększenia efektywności reform od roku 2010. Obejmują one m.in. reformy w zakresie ładu korporacyjnego w celu wzmocnienia wszystkich instytucji Grupy Banku Światowego i ich odpowiedzialności wobec akcjonariuszy oraz ważne inicjatywy w zakresie różnorodności i integracji wewnętrznej organizacji. Realizacja procedur ma pomóc w doprowadzeniu do poprawy wydajności, ma również na celu zachęcenie do bardziej efektywnej i sprawnej współpracy Rady Gubernatorów, Prezesa i struktur zarządzania Banku. Realizując pakiet reform Bank dąży do pogłębienia zdolności reagowania poprzez częstsze dokonywanie prac i kontroli na zewnątrz organizacji oraz decentralizację struktur Banku. W ramach pakietu wdrażanych reform instytucjonalnych oferuje stale rosnącą gamę bezpłatnych, łatwo dostępnych narzędzi, badań i wiedzy w celu rozwiązania światowych wyzwań w zakresie rozwoju. Każdy z powyższych czynników ma bezpośredni lub pośredni wpływ na zmiany w strukturze instytucjonalnej Banku, a razem wzięte dodają jej złożoności i trudności w jednoznacznej ocenie postępów prac Banku jako całości.

W wyborze Prezesa Banku mają znaczenie trzy niezwykle istotne aspekty. Po pierwsze, rządy państw członkowskich muszą wybrać odpowiednią osobę- kandydata.

Niezwykle ważne jest rozpoznanie trudnych wyzwań i różnych ról, które muszą zostać odegrane. Po drugie, proces selekcji powinien być postrzegany jako otwarty, uczciwy, przejrzysty i oparty o zasługi. Pojawia się wiele opinii i rozwiązań co tej kwestii reformy. Po trzecie, musi posiadać szeroką bazę poparcia na całym świecie, będąc jednocześnie niezależnym od każdej małej grupy potężnych państw.

Uczciwy proces oznaczałby zakończenie bieżącej i jawnej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową oraz zwalczanie wszelkich podstawowych dyskryminacji z uwagi na płeć lub inne czynniki. Skutkiem tego byłoby z kolei:

- a) zakończenie tzw. „dżentelmeńskiej umowy”, w której Prezesem Banku powinien być Amerykanin, a szefem MFW Europejczyk. To anachronizm, który przynosi złą sławę zarówno organizacjom, jak i samym kandydatom, stanowi pokusę nadużycia i niepożądanych wpływów z mianowania rządów państw członkowskich oraz znacznie ogranicza pole kandydatów;
- b) odstąpienie od zasady, według której kandydaci muszą być wspierani przez rząd ich państwa pochodzenia. Norma wprowadza niepotrzebne ograniczenie wnioskodawców, w sytuacji, gdzie dwóch wartościowych kandydatów mogłoby wywodzić się z tego samego państwa;
- c) podjęcie kroków w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji, na przykład, zapewnienie właściwego procesu oraz równych szans kandydatów, zachęcanie kobiet kandydatów do aplikowania czy kandydatów z mniejszych państw członkowskich i kandydatów z regionów, które wcześniej nie zdobyły stanowiska kierowniczego w Banku czy Funduszu.

Oczywistym jest, iż Prezes Banku powinien być wybrany za posiadane zasługi. Zaleca się następujące niezbędne kroki celem ulepszenia procesu wyboru:

- a) publiczny i dostępny wykaz wszystkich kandydatów, sporządzony przed ostatecznym wykazem kandydatów sformułowanych przez Zarząd Banku. Wnioski o zakwalifikowanych kandydatach powinny zostać podane do publicznej wiadomości, by być dostępnymi wystarczająco długi czas pod publiczną kontrolą, zanim zostaną podjęte ostateczne decyzje;
- b) jednym z istotniejszych elementów wyboru Prezesa powinien być tzw. proces wywiadów z przedstawicielami rządów akcjonariuszy. Wskazane dobre praktyki, na poziomie państwowym, wprowadzane są w celu wyboru najwyższych rangą

urzędników publicznych. Wszystkie wywiady powinny być publicznie transmitowane;

- c) powinna zostać zapewniona odpowiednia ilość czasu do wnoszenia zastrzeżeń oraz konsultacji rządów ze swoimi parlamentami w sprawie wyboru Prezesa Banku;
- d) ostateczna decyzja powinna być podjęta przez głosowanie, w którym rządy oświadczają otwarcie poparcie dla kandydata. Kandydat powinien wygrać zarówno większością głosów rządów państw członkowskich oraz większością udziałów państw członkowskich. Zapewni to w dużej mierze udział szerszego członkostwa, jak i najbardziej zaawansowanych gospodarczo państw. Pierwsza runda powinna wyłonić dwóch kandydatów z największą ilością głosów, a głosowanie powinno objąć dwie tury.

Kwestia odnosząca się do przedmiotu reform instytucjonalnych w zakresie sposobu wyboru Prezesa Banku, ma ogromne znaczenie, w szczególności dla legitymizacji organizacji. Proces elekcji kandydata, w konsekwencji wywiera potężny wpływ na tworzenie polityki gospodarczej, a tym samym - polityki wielu państw, zwłaszcza najuboższych. Skuteczne wdrożenie systemu reform w dużej mierze zależy od skuteczności Banku, usiłującego dostosować się do powstającego porządku światowego. Stanowi to niezwykle istotny czynnik, gdyż Prezes dzierży znaczącą pozycję zarówno w obrębie instytucji oraz za pomocą pozycji jako platforma, z której kształtuje się globalna polityka w najważniejszych kwestiach porządku międzynarodowego.

Za niewątpliwy sukces pakietu reform Banku jest dokonanie wyboru przedstawiciela Afryki Subsaharyjskiej, podczas wyborów zwyczajnych Dyrektorów Wykonawczych na dorocznym posiedzeniu w 2010 r.

Procedury zarządzania powinny być dostosowane do poszczególnych funkcji organizacji, sprzyjać stabilności organizacji oraz wzbudzać zaufanie w jej działalności. Reformy instytucjonalne Banku winny być na tyle elastyczne, by dostosować się do ważnej zmiany okoliczności. Natomiast zmiana regulacji prawnych, w tym Statutu MBOR ma znaczenie i powinna odbyć się w celu rozwiązania szeregu kwestii równolegle, m.in. systemu głosowania.

Rozdział 3 Wpływ reform na działalność Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

3.1 Aspekt finansowy i gospodarczy działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

3.1.1 Wzmocnienie zasobów finansowych

Działalność finansowa i gospodarcza stanowią jeden z podstawowych obszarów aktywności Banku. Środki finansowe realizowane w ramach działalności kredytowej, pochodzą z wpłat gotówkowych państw członkowskich oraz rezerw funduszy własnych zgromadzonych od początku okresu funkcjonowania Banku, a także z emisji obligacji.⁴⁴⁸ Działalność doradcza polega na udzielaniu profesjonalnej pomocy i wiedzy eksperckiej zainteresowanym państwom⁴⁴⁹. Bank ma na celu zmniejszenie ubóstwa w państwach o średnich dochodach oraz biedniejszych, posiadających zdolność kredytową poprzez promowanie zrównoważonego rozwoju. Bank oferuje: pożyczki, gwarancje, produkty zarządzania ryzykiem, (nie-kredytowe) usługi analityczne i doradcze. Do głównych gałęzi swojej działalności należą aktywności⁴⁵⁰:

- a) strategię oraz koordynacja świadczonych usług;
- b) usługi finansowe;
- c) usługi zw. z wiedzą (ocena poziomu ubóstwa, sporządzając opinie społeczne i strukturalne, opracowując opinie wydatków publicznych, przygotowując raporty sektorowe oraz memoranda dotyczące sytuacji gospodarczej państw, a także następuje szeroko rozumiana wymiana wiedzy).

Obecność Banku na rynku i silne strategie finansowe stanowią solidną podstawę oferowania klientom opcji finansowania na bardzo konkurencyjnych warunkach rynkowych⁴⁵¹. Funkcjonujący model kapitałowy Banku wspiera

⁴⁴⁸E. Cała- Wacinkiewicz, R. Podgórzńska, D. Wacinkiewicz (red.), *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, Warszawa 2011, s. 426.

⁴⁴⁹ Ibidem.

⁴⁵⁰web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTMBOR/0,,contentMDK:21116537~menuPK:3126992~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:3046012,00.html [01.09.2015].

⁴⁵¹ <http://treasury.worldbank.org/bdm/htm/financing.html> [01.09.2015].

państwa o średnim dochodzie poprzez pożyczki, gwarancje oraz pomoc doradczą, finansowaną poprzez emisję obligacji AAA na międzynarodowych rynkach kapitałowych⁴⁵². Bank we współpracy z IDA wspiera najbiedniejsze państwa na świecie poprzez udzielanie pożyczek na preferencyjnych warunkach, grantów i gwarancji, jest uzupełniany przez okresowe składki darczyńców, dochody netto Grupy Banku Światowego oraz spłatę pożyczek⁴⁵³.

Stworzony pakiet środków, który podkreśla wzajemną odpowiedzialność i podział interesów, obejmuje zwiększenie potencjału finansowego Banku. Został on zatwierdzony przez Komitet Rozwoju obejmując: ogólne podwyższenie kapitału; reformy terminów zapadalności kredytów; selektywne zwiększanie kapitału w ramach reformy udziałów lub uwalnianiu istniejącego kapitału w walucie krajowej państw członkowskich; kapitał wpłacony oraz kontynuowanie dyscypliny budżetowej. Pakiet obejmuje składki zarówno państw rozwijających się jak i rozwiniętych. Środki mogłyby wypełnić prognozowane uzupełnianie luki kapitałowej oraz umożliwić Bankowi powrót do poziomu sprzed kryzysu finansowego⁴⁵⁴.

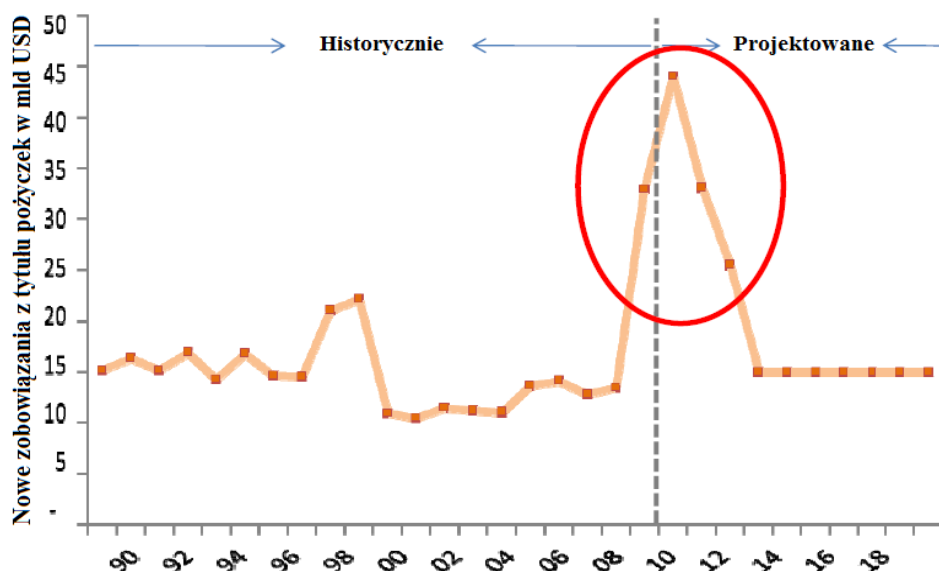
Zestawienie pożyczek udzielonych przez Bank w latach 1990-2018 przedstawiono na wykresie 6 wraz z prognozą na kolejne lata.

⁴⁵² Uzyskiwanie dostępu do elastycznych form finansowania zostało szerzej opisane w rozdziale 1.

⁴⁵³ World Bank Group Spring Meetings Update, *Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010, s. 13.

⁴⁵⁴ *Ibidem*, s. 16.

Wykres 6. Nowe zobowiązania finansowe Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju z tytułu pożyczek w latach 1990- 2018 (w mld USD)



Źródło: World Bank Group Spring Meetings Update, *Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010, s. 15.

Od lat 90-tych zobowiązania z tytułu pożyczek Banku wahały się na poziomie 15-20 mld USD. Wzrost przyniósł rok 1999 kiedy poziom uległ zwiększeniu do kwoty 25 mld USD. W roku 2000 następuje spadek o ponad połowę poziomu zobowiązań Banku w tym zakresie. Reforma instytucjonalna Banku wpłynęła na zaprojektowanie podwyższenia kwot finansowych ustanawiając poziom 45 mld USD w 2010 r. Warto zwrócić uwagę, iż rok 2014 i kolejnych latach służą wróceniu do poziomu pożyczek sprzed światowego kryzysu.

Ogólne podwyższenie kapitału (ang. *General Capital Increase, GCI*) pozwoli Bankowi na utrzymanie współpracy z IDA, których opiera się na działalności wspierania najbiedniejszych państw. GCI był efektem uzgodnień państw członkowskich Banku. Rezultatem negocjacji było porozumienie, które wymagało, że jeśli wzrost zasobów nie będzie potrzebny na realizację pożyczek Banku, to w przyszłości będą one przekierowywane poprzez roczny proces alokacji dochodu, na rzecz innych celów, zgodnie z decyzją akcjonariuszy (w tym z silnym wskazaniem transferów dla IDA)⁴⁵⁵. W przeciwieństwie do ogólnego podwyższenia

⁴⁵⁵ World Bank Group Spring Meetings Update, *Voice Reform and Capital Increase...*, op.cit., s. 17.

kapitału, które jest wykorzystywane w sytuacji, kiedy kapitał Banku zostanie uznany za niewystarczający, występuje selektywne podwyższenie kapitału. Pozwala ono na zwiększenie pakietów akcji niektórych państw niedostatecznie reprezentowanych.

Przebieg podwyższania kapitału zakładowego, zatwierdzony przez Komitet do spraw Rozwoju, podczas wdrażania pakietu reform w 2010 roku przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Proces podwyższania kapitału w ramach pakietu reform Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w 2010 r. [mld USD]

	Wpłacony kapitał (ang. <i>Paid-in</i>)	Kapitał na żądanie (ang. <i>Callable</i>)	Kapitał całkowity
Ogólne zwiększenie kapitału	3,5	54,9	58,4
Selektywne zwiększenie kapitału	1,6	26,2	27,8

Źródło: World Bank Group Spring Meetings Update, *Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010, s. 14.

Ogólne zwiększenie kapitału w ramach drugiego etapu reform instytucjonalnych wyniosło 58,4 mld USD, w tym 3,5 mld kapitału wpłaconego oraz 54,9 mld USD kapitału na żądanie. Kapitał *paid-in* wywołuje zagrożenie wzrostu zdolności Banku obciążonego ryzykiem wspierania dodatkowych środków z tytułu pożyczek. Zobowiązanie płatności kapitału na żądanie dotyczy posiadaczy obligacji, którzy nie wywiązują się ze zobowiązań. *Callable* wspiera zdolność kredytobiorców do podejmowania atrakcyjnych kosztów finansowania. W ramach selektywnego wzrostu kapitału MBOR w 2010 r. dokonano zwiększenia kapitału wpłaconego na poziomie 1,6 mld USD oraz 26,2 mld USD kapitału na żądanie, co daje w sumie kwotę 27,8 mld USD kapitału całkowitego⁴⁵⁶.

Pakiet reform ogólnego zwiększenia kapitału zakładowego w Banku stał się mocnym wotum zaufania dla akcjonariuszy Banku. Dostarczane środki (zobowiązania finansowe), w czasie kryzysu finansowego, od lipca 2008 r. osiągnęły rekordową kwotę stu pięciu miliardów USD. Przykładem

⁴⁵⁶ World Bank Group Spring Meetings Update, *Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010, s. 19 i n..

multilateralizmu i podziału obciążeń jest pakiet reform zawierający ponad połowę środków pochodzących z państw rozwijających się, w tym poprzez wzrost cen i pełne wykorzystanie inwestycji w akcje Banku. Dzięki temu ten dodatkowy kapitał może być wykorzystany do tworzenia miejsc pracy i ochrony najbardziej narażonych podmiotów poprzez inwestycje w infrastrukturę, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz sieci bezpieczeństwa. Pakiet reform zapewnia kontynuowanie przez Grupę Banku Światowego swojego statutowego mandatu-redukcji ubóstwa⁴⁵⁷.

Bank został zmodernizowany w ciągu kilku ostatnich lat, których celem było uproszczenie procedur przyznawania środków finansowych bez pogarszania jakości przy jednoczesnej poprawie jego skuteczności działania. W 2015 r. w ramach przeglądu akcjonariatu Banku podjęto kluczowe decyzje w celu zwiększenia efektywności reform od roku 2010, m.in. poprzez strategiczne i polityczne reformy, które wpływają na sposób współpracy z klientami. Strategia Banku oraz jego cele działalności zatwierdzone w 2013 r. podczas Wiosennych Spotkań wraz z reformami instytucjonalnymi z 2010 r., cyklicznie dążą do wzmocnienia zdolności reagowania na klientów. Skupiając się na celach dotyczących biedy i dobrobytu społeczeństw państw członkowskich wymaga się od Banku sprawowania większej selektywności w doborze jego zobowiązań. Programy krajowe stały się lepiej zorientowane na klienta. Tym samym zaangażowanie Banku powinno zmierzać w kierunku realizacji reform instytucjonalnych w kontekście działalności organizacji. Pogłębienie wpływu Banku w zakresie globalnych praktyk decyduje o postępie w kierunku wdrażania reform instytucjonalnych. Wykorzystując swoje mocne strony Bank jako organizacja globalna powinien wspierać swoich klientów dostarczając skutecznych rozwiązań na rzecz rozwoju globalnego⁴⁵⁸.

Nowy model zaangażowania państw, oparto o badania i analizy. Umożliwia on Bankowi pomoc klientom na poziomie krajowym. Działalność skupia się na najtrudniejszych wyzwaniach w realizacji celów Banku, w sposób zrównoważony,

⁴⁵⁷World Bank Group Spring Meetings Update, *Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010, s. 19.

⁴⁵⁸Szerzej: World Bank Annual Report 2015.

w kontekście priorytetów narodowych każdego państwa oraz koordynacji z innymi partnerami rozwojowymi (na poziomie państw). Dodatkowo, koncentrując się na dostarczaniu zintegrowanych rozwiązań dla podmiotów- klientów, którzy zwracają się do Banku o sfinansowanie pełnego zakresu inwestycji oraz o doradztwo i ekspertyzy. Przykładem efektywnej realizacji reform jest wdrożenie programu opartego na wynikach finansowych (ang. *Program-for-Results Financing*, PforR)⁴⁵⁹.

Państwa członkowskie Banku solidarnie zdecydowały o wdrożeniu systemu reform opartego o wyniki finansowe oraz wzmocnieniu instytucjonalnym organizacji. Ze względu na rosnące zapotrzebowanie realizacji programów Banku przy udziale beneficjentów- urzędników terytorialnych, parlamentarzystów, przedstawicieli społeczeństw obywatelskich oraz podmiotów sektora prywatnego, Bank opracował instrument finansowy PforR, który skupia się na wynikach i unikalnych cechach charakterystycznych dla poszczególnych instytucji oraz procesów danego państwa członkowskiego. Istotą jest także bezpośrednie wydatkowanie funduszy do osiągnięcia konkretnych wyników programu Banku. Głównym ulepszeniem dotychczasowej pracy Banku jest zaproponowanie nowego kryterium stosunku ceny do jakości w toku procesu decyzyjnego zamówień publicznych towarów lub usług podczas realizacji projektów, zwiększone wsparcie dla budowania zdolności kredytobiorcy, a także wzmocnienie instytucjonalne oraz zdolność do korzystania z alternatywnych rozwiązań w toku dokonywania zamówień. Wykorzystywane rozwiązania pomagają w zwiększeniu efektywności i wydajności działań państwa, prowadząc do osiągnięcia wymiernych i trwałych rezultatów *Program-for-Results Financing*. Program wsparcia kredytobiorców PforR jest również innowacyjny, ze względu na udzielanie aktywnego wsparcia dla planów i polityk rządów, stanowiąc dźwignię pomocy rozwojowej Banku. Działanie opiera się na pomaganiu podmiotom i dopasowywaniu celów do partnerów rozwojowych Banku poprzez wyniki, które

⁴⁵⁹ *Program-for-Results Financing* opiera się na czterech aktach prawnych: Interim Guidance Notes to Staff on PforR Assessments, wydany i obowiązujący od 18.06.2012 r.; Bank Policy. Program- for -Results Financing, wydany i obowiązujący od: 10.07.2015 r.; Bank Directive. Program- for -Results Financing, wydany i obowiązujący od: 10.07.2015 r.; Guidelines on Preventing and Combating Fraud and Corruption in Program-for-Results Financing, wydany: 1.02. 2012 r., obowiązujący od 10.07.2015 r..

mogą prowadzić do większej skuteczności przyznawanego wsparcia. PforR jest dostępny dla wszystkich państw członkowskich Banku stanowiąc część programu *Investment Project Financing* (IPF)⁴⁶⁰ oraz polityki finansowania rozwoju Banku. Wybór instrumentów IPF zależy od potrzeb klienta i wyzwań rozwoju stanowiących jeden z priorytetów działalności finansowej Banku. Wymiernym efektem reform instytucjonalnych w zakresie aspektów finansowych Banku jest stały wzrost wykorzystania programu PforR od momentu jego powstania w 2012 r. Według stanu na dzień 31 marca 2016 r., istnieje trzydzieści dziewięć zatwierdzonych operacji PforR o łącznej wartości 9,4 mld USD sfinansowanych przez Bank, w tym także udzielono wsparcia w wysokości 49,9 mld USD dla programów rządowych⁴⁶¹.

W 2015 r. Prezes Banku rozpoczął proces zwiększania bazy kapitałowej organizacji, uzasadniając swoją decyzję spowolnieniem gospodarczym na rynkach wschodzących oraz realizacją ambitnych celów rozwojowych ONZ. Powiększenie zasobów finansowych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju z poziomu bazy kapitałowej 253 mld USD spotkało się ze sprzeciwem niektórych z członków wskazujących na efektywniejsze ich wykorzystanie. Prezes Kim stoi na stanowisku, że Bank powinien podjąć działania wobec rosnącej konkurencji ze strony Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (ang. *Asian Infrastructure Investment Bank*, AIIB), któremu przewodniczy Chińska Republika Ludowa. Głównym celem MBOR staje się znalezienie sposobu na odgrywanie większej roli w finansowaniu programów rozwoju na świecie. Lou Jiwei, chiński minister finansów, pod koniec 2015 r., zaproponował podwojenie bazy kapitałowej Banku o 100 mld USD w celu zwiększenia nacisku na USA. Projekt reformy podwyższenia kapitału Banku posiada obecnie wsparcie zarówno ze strony administracji amerykańskiej, jak i chińskiej. Podczas wizyty w Waszyngtonie, we wrześniu 2015 r., chińskiego prezydenta Xi Jinpinga, oba państwa zobowiązały się do „dalszego wzmocnienia” Banku i oddziałów regionalnych, takich jak Afrykański Bank Rozwoju „poprzez zwiększenie ich zdolności finansowej”. Chińska Republika

⁴⁶⁰ Investment Project Financing. Project Preparation Guidance Note, wydany i obowiązujący od: 09.04.2013 r. Dokument stanowi wytyczne przeznaczone do użytku wewnętrznego przez pracowników Banku.

⁴⁶¹ Ibidem.

Ludowa zobowiązała się także „znacząco podwyższyć” swój wkład do Banku. Wątpliwości budzi fakt, iż druga faza pakietu reform instytucjonalnych z 2010 r. w zakresie systemu kwot powiązanych z MFW nie została przyjęta przez Kongres Stanów Zjednoczonych, a każda z proponowanych zmian bazy kapitałowej prawdopodobnie będzie odrzucana⁴⁶².

Dyskusja dotycząca wzmocnienia zasobów finansowych pojawiła się tuż przed przeglądem akcjonariatu Banku, natomiast ponowny przegląd datowany jest na 2017 r. i prawdopodobnie do tego czasu nie zostaną podjęte decyzje w tym zakresie. Zapewnienie zwiększenia siły głosów dla Chińskiej Republiki Ludowej i innych gospodarek wschodzących może znaleźć się wśród głównych priorytetów Banku. Prezes Banku stwierdził, że zwiększenie zasobów finansowych nastąpiło, także poprzez dokonaną reorganizację Banku, która przyniosła 400 mln USD redukcji kosztów. Obecnie przedmiotem obrad jest także większy dostęp do instrumentów finansowych Banku skierowanych do najuboższych państw świata. Prowadzona polityka opiera się na złagodzeniu zasad przyznawania wsparcia finansowego państwom członkowskim ze względu na wskaźnik zaciągniętych zobowiązań finansowych w Banku ze środków kapitału własnego, który uległ obniżeniu z 28,6 % w 2011 r. do 25,1 % w 2015 r.⁴⁶³.

Ostatnie głosowanie na forum Banku poświęcone podwyższeniu kapitału miało miejsce w 2011 r. W celu pokrycia akcji kredytowej do końca 2017 r. akcjonariusze powinni dążyć do zwiększenia kapitału subskrybowanego MBOR na poziomie 87 mld USD. Bogate państwa deklarują przekazanie dodatkowych środków finansowych w wysokości 26 mld USD do jednej z instytucji Grupy Banku- IDA. Według raportu Banku z 2014 r., MBOR i IDA, po zsumowaniu posiadały prawie 288 mld USD kredytów niespłaconych wobec instytucji Grupy Banku jako całości, w tym blisko 60 mld USD nowych zobowiązań za 2014 r.

Aspekt wzmocnienia zasobów finansowych Banku związany jest z selektywnym wzrostem kwot w MFW. Kwestia ta prawdopodobnie nie wpłynie na działalność Banku w zakresie selektywnego zwiększenia kapitału dla państw,

⁴⁶²Szerzej: D. Shawn, *World Bank head opens case over capital*, „Financial Times”, 04.10.2015, wersja elektroniczna: ft.com/global economy [01.05.2016].

⁴⁶³ Ibidem.

które są „niedoreprezentowane”. Grupa państw „niedoreprezentowanych” oznacza, państwo reprezentowane w Banku w stosunku do jego udziału kwotowego w Funduszu lub państwo reprezentowane w Banku w stosunku do jego udziału w globalnej gospodarce. Rozwiązania nie powinno stanowić zobowiązanie niedostatecznie reprezentowanych państw o średnim dochodzie poprzez selektywne podwyższenie kapitału państw ubogich. Efekt wzmocnienia zasobów finansowych w toku reform instytucjonalnych Banku, tak aby wszyscy członkowie zostali jednakowo potraktowani, jest trudny do osiągnięcia. Jako rozwiązanie można wskazać dwie drogi: pierwsza to utworzenie funduszu powierniczego, który stanowiłby zabezpieczenie zapłaty podwyżki kapitału lub druga poprzez ustalanie ceny przedmiotowych akcji przy nominalnej stawce (co zostało już wykonane wcześniej)⁴⁶⁴.

Pakiet reform w zakresie wzmocnienia zasobów finansowych Banku nie wymaga zmiany artykułów Statutu MBOR, ale obliguje pozostałe państwa członkowskie do rezygnacji z przysługującego im prawa pierwokupu powstającego w ten sposób kapitału zakładowego. Rodzą się zatem pytania i trudności natury politycznej w kontekście podejmowania decyzji odnośnie przydziału zwiększanych części zasobów finansowych Banku.

Tradycyjnymi instrumentami finansowymi Banku są nisko oprocentowane kredyty i dotacje. W celu wdrożenia pakietu reform, Bank musi rozszerzyć swój zakres działań finansowych oferowanych członkom. Działania te wymagają wyraźnego mandatu ze strony państw członkowskich, a także nowych instrumentów pomocy finansowej i technicznej, które będą nastawione na zapewnienie powszechnych dóbr publicznych, tak istotnych dla rozwoju międzynarodowego. Jednakże obecnie rdzeń filozofii Banku opiera się na pożyczkach wraz z odsetkami uzyskanych od państw o średnim dochodzie i ukierunkowaniu tych środków do najbiedniejszych państw. Aktualnie, ze względu na uwarunkowania swoich pożyczek, Bank traci konkurencyjność w obliczu mnogości międzynarodowych podmiotów, zarówno publicznych jak i prywatnych, których przedmiotem działalności są także zagadnienia globalnego rozwoju.

⁴⁶⁴ Ibidem.

3.1.2 Polityka wobec państw na różnym poziomie rozwoju gospodarczego

Różnice pomiędzy państwami na różnym poziomie rozwoju gospodarczego są rezultatem gospodarczych, politycznych i społecznych procesów. Nieduże zasoby, niedostępne rynki, niedostateczne możliwości pracy powodują pogorszenie stanu gospodarczego państw, w rezultacie wpływając na poziom ubóstwa społeczeństw. Stąd też promowanie przez Bank możliwości rozwoju poprzez stymulowanie wzrostu gospodarczego, tworzenie rynków pracy oraz wzmacnianie potencjału politycznego wpływa na strategię poprawy i rozwoju poszczególnych państw.

Na arenie międzynarodowej siła polityczna jest bardzo nierówna. Odzwierciedleniem podziałów na państwa rozwinięte i najmniej rozwinięte jest podział głosów w Banku. Kategoria siły gospodarczej przekłada się także na poziom korzyści z realizacji projektów. Najuboższa część społeczeństwa niejednokrotnie nie otrzymuje wymiernych zysków z inwestycji publicznych związanych z edukacją czy zdrowiem. Ponadto, w wielu państwach nisko rozwiniętych występuje wysoki współczynnik korupcji. Ubóstwo ludności wynika także z norm społecznych, wartości, tradycji i zwyczajów, które występują wewnątrz rodzin, społeczności lokalnej czy na poziomie krajowym prowadząc do poważnych zjawisk społecznych, takich jak wykluczenie kobiet, tworzenie zamkniętych grup etnicznych i rasowych, czy innych zjawisk wywołujących upośledzenia społeczne.

W zależności od poziomu rozwoju gospodarczego występuje różny stopień podatności na czynniki zewnętrzne- trudne do opanowania i przewidzenia wydarzenia takie jak: wojny, choroby, wstrząsy ekonomiczne występujące w gospodarkach, załamania rynków finansowych, klęski żywiołowe czy katastrofy naturalne. Zjawiska generują największe negatywne skutki ekonomiczne w najmniej rozwiniętych państwach ze względu na brak działań prewencyjnych i systemów ostrzegania, nieefektywnego systemu politycznego, zmniejszonej ilości działań i środków pomocowych, słabej infrastruktury. Wzmacniają i tak niekorzystną sytuację gospodarczą oraz obejmują negatywne oddziaływania

w zakresie dobrobytu. Ponadto wywołują niejednoznaczne i nieproporcjonalnie szkody.

Zapobieganie występowaniu powyższych problemów poprzez zmniejszenie ryzyka występowania takich wydarzeń jest kluczową kwestią w działalności Banku w zakresie redukcji ubóstwa na świecie. Celem zmniejszenia obaw państw rozwiniętych i DTC przed podejmowaniem ryzyka Bank ukazuje możliwe mechanizmy pomocowe indywidualnie dopasowane do potrzeb członków. Efektywność finansowa stanowi priorytet i ma w efekcie przyczynić się do skupienia uwagi organów władzy państwowej na ważnych kwestiach takich jak: zapewnienie wzrostu gospodarczego, eliminowanie ubóstwa czy dążenie do poziomu państw rozwiniętych m.in. w zakresie technologii. Zagadnienia sposobów redukcji panującego na świecie ubóstwa i związanych z nim problemów na poziomie krajowym i międzynarodowym we współczesnej gospodarce światowej stanowi priorytet obszaru działalności Banku. Można określić, że wszystkie działania Banku pośrednio lub bezpośrednio wiążą się z tą problematyką.

Jednym z efektów zmian w zakresie struktury instytucjonalnej Banku były występujące różnice poglądów pomiędzy organami a państwami członkowskimi. Obecnie Bank stał się bardziej wrażliwy na interesy poszczególnych państw członkowskich, z uwagi na fakt, że opiera on swoje decyzje na usługach finansowych świadczonych przez samych beneficjentów- członków organizacji. Jak wynika z doświadczeń wielu kryzysów finansowych międzynarodowe powiązania w zakresie zarządzania nie zawsze funkcjonowały efektywnie. W rzeczywistości, reformy wdrażane w Banku spowodowały, że rządy najbardziej rozwiniętych gospodarczo państw na świecie, tworzące tzw. globalną architekturę finansową, unaocznily jeszcze większą i pilniejszą potrzebę przeobrażenia instytucjonalnego Banku. Istotnym momentem w uruchomieniu systemu reform w Banku był 2008 r. Wybuch kryzysu finansowego ukazał znikomy poziom wdrożenia reform zarządzania. Organizacja podjęła znaczące wysiłki w celu wprowadzenia zmian w strukturze instytucjonalnej w tym poprawy zasad głosowania, procedur wyboru kadry kierowniczej oraz Dyrektorów. Reformy stały się komplementarne przy jednoczesnym wzmocnieniu roli innych współpracujących międzynarodowych organizacji finansowych, w szczególności

wraz z MFW. Bank założył także większą odpowiedzialność wobec swoich interesariuszy stając się bardziej przejrzystą i otwartą organizacją niż inne organizacje międzynarodowe⁴⁶⁵.

Jednym z filarów reform instytucjonalnych Banku jest zachowanie parytetu pomiędzy państwami rozwijającymi się i w okresie przejściowym- DTC a państwami rozwiniętymi. Kolejne z założeń stanowi wyrównanie liczby głosów z uwzględnieniem znaczenia gospodarczego członków oraz ochrona państw o niskim dochodzie, które są narażone na utratę udziałów.

W wyniku dwóch etapów reform w Banku wzrósł udział państw rozwijających się i w okresie przejściowym z 42,60 % do 47,19 % oraz nastąpiło zmniejszenie udziałów państw rozwiniętych (o wysokim dochodzie) z 57,40 % do 52,81 %. Zakładane reformy przyniosły zatem oczekiwany cel, Bank znajdował się bowiem blisko parytetu siły głosu (50%) między państwami rozwiniętymi i nierozwiniętymi. W rzeczywistości jednak zmiana ta była znacznie ograniczona, ponieważ kategoria DTC zawiera kilka państw o wysokich dochodach, które nie powinny znaleźć się w kategorii państw rozwijających się. W grupie państw o niskich i średnich dochodach udział głosów państw rozwijających się (przy precyzyjniejszej kategoryzacji państw) wzrósł z 34,67% do zaledwie 38,38%, podczas gdy państwa rozwinięte zachowały więcej niż 60%. W odniesieniu natomiast do celu, jaki stanowiło ujednoczenie siły głosów z uwzględnieniem znaczenia gospodarczego państw, finalnie zmiany były tak nieznaczne, że jeden ze zdenerwowanych obserwatorów negocjacji określił je jako „poszukiwanie kompromisu na trzecim miejscu po przecinku”. Efektem wskazanych działań jest stosunek udziału głosów do wkładu w światowym PKB, który w dalszym ciągu bardzo różni się pomiędzy poszczególnymi państwami, od 0,5 (Chińska Republika Ludowa) do 4 (Arabia Saudyjska). Pomimo często deklarowanej zasady, że siła głosów powinna „w dużym stopniu odzwierciedlać wagę gospodarczą” (tak, że stosunek każdego państwa powinien znajdować się dość blisko punktu 1). Spora liczba małych państw europejskich oraz kilka rozwiniętych z grupy DTC wciąż

⁴⁶⁵ D. Bradlow, *The Reform of the Governance of the IFIs. A Critical Assessment* [w:] *International Financial Institutions and Global Legal Governance*, H. Cisse, D. Bradlow, B. Kingsbury, Washington D. C. 2012, s. 40 i n.

posiada nieproporcjonalnie dużą liczbę głosów, podczas gdy niektóre z dynamicznie rozwijających się gospodarek rynkowych, w tym Chińska Republika Ludowa, wciąż są niedostatecznie reprezentowane. Różnica PKB w stosunku do poziomu ilości głosów osiem razy przekłada się na osłabienie legitymizacji rządów państw członkowskich Banku⁴⁶⁶.

Warto nadmienić, iż kilka państw członkowskich charakteryzuje się znaczną nadreprezentacją w Banku, są to przede wszystkim: Arabia Saudyjska, Wenezuela, Francja, Rosja oraz w mniejszym stopniu: Wielka Brytania, Szwajcaria, Argentyna, Holandia, Kanada i Kuwejt. Do państw znacząco niedoreprezentowanych należą natomiast: Japonia, Hiszpania, Korea Południowa, Irlandia, Meksyk, Luksemburg oraz Turcja⁴⁶⁷. Zgodnie ze Statutem MBOR, nie ma jednak możliwości pozbawienia ich części udziałów bez ich zgody. Zatem realizowany dwufazowy pakiet reform powinien zakładać stosunkowe obniżenie udziału w kapitale zakładowym

Pomimo wielokrotnych zapewnień Banku, państwa o niskich dochodach, jako grupa (w odróżnieniu od państw o średnim dochodzie) nie zyskały prawy siły głosów. Odzwierciedla to wzór marginalizacji interesów państw o niskich dochodach w reformie Banku. Kulminacją tego trendu była decyzja wprowadzenia tylko bardzo niewielkiego wzrostu podstawowych głosów (głosów przyznanych w równym stopniu wszystkim państwom), pozostawiając część podstawowych głosów w ogólnej liczbie głosów (około połowy poziomu ustalonego w 1944 r.).

Reformy instytucjonalne Banku nie wykazują także postępów w osiągnięciu porozumienia w sprawie kryteriów realokacji głosów w przyszłości (z wyjątkiem umowy, która zapewnia, że weryfikacje akcjonariatu mają być przeprowadzane co pięć lat). Nie jest jasne, czy następny przegląd akcjonariatu będzie „głosowaniem parytetu siły” między państwami rozwiniętymi jako grupa i DTC jako grupa oraz czy i jak wkład finansowy danego państwa do IDA powinien zostać ujęty w jego udziale głosów w MBOR.

Wątpliwość budzi także fakt, iż akcje uprawniające do głosowania ogłoszone w reformie w 2010 r. są „prawami” do subskrypcji a nie

⁴⁶⁶ Szerzej: R. H. Wade, J. Vestergaard, op.cit., s. 2-3.

⁴⁶⁷ Zob. Załącznik 2 i 3.

zobowiązaniami. Rząd nie może jednak skorzystać z prawa do ich objęcia, w szczególności dlatego, że akcje powinny być dopasowane do wielkości kapitału. Rzeczywisty rozkład głosów nie wpłynął na rządy państw posiadających znaczącą siłę decyzyjną, o ile występują ich uprawnienia do subskrypcji. Większość państw o niskich dochodach wciąż nie podpisało pełnych uprawnień, inne nie podpisały wzrostu akcji dla wszystkich członków, tym samym więc nie straciły udziałów w głosowaniu.

Co więcej, wiele państw o wysokich dochodach wybrało odwrócenie obietnicy „dobrowolnej wyrozumiałości” z 2010 r. (przez którą rozumie się nie objęcie ich pełnym prawem, pozostawiając więcej głosów dla innych państw członkowskich)⁴⁶⁸. Subskrypcja na akcje nieprzydzielone dla Japonii, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji i Kanady, po 2010 r. spowodowała zwiększenie udziałów w ogólnej liczbie głosów o 4,1 punktów procentowych. Wszystkie te państwa znalazły się wśród głównych przegranych reformy głosów. Japonia, Niemcy i Kanada mają większą siłę głosu niż przed reformami, a strata Wielkiej Brytanii i Francji jest zredukowana prawie do zera⁴⁶⁹.

Bezpośrednim efektem reform jest sytuacja, gdzie zaledwie kilka lat po zakończeniu wynegocjowanych reform akcjonariatu, skromnie wzrosła siła głosów osiągnięta w państwach rozwijających się. Państwa o wysokim dochodzie mają obecnie 64,87% głosów, w porównaniu z 65,33% przed pierwszym etapem reform uzgodnionych w 2008 r. Państwa o niskich dochodach posiadają obecnie 3,31% głosów, w porównaniu do 3,45% w 2008 r., a państwa o średnich dochodach mają obecnie 31,81%, w porównaniu do 31,22% w roku 2008. Łączne przesunięcie głosów z państw o wysokich dochodach do państw o niskich i średnich dochodach⁴⁷⁰ nie wynosi już 3,71 punktów procentowych, ale 0,46 punkty procentowe. Zakłada się, że więcej państw o niskich dochodach może zwiększyć swoje uprawnienia (jeśli ich rządy zgodzą się na zapłacić większą ilość środków finansowych), tym samym nie doświadczą więc one utraty udziałów z prawem

⁴⁶⁸ Zob. Bretton Woods Project, *World Bank governance reforms benefit rich countries*, 26.06.2013, <http://www.brettonwoodsproject.org/2013/06/art-572716/> [01.04.2016].

⁴⁶⁹ Szerzej: R. H. Wade, J. Vestergaard, *The Future Of The World Bank: Why More "Voice Reform" Is Needed*, 23.09.2012, Conference on future of World Bank and MFW, Williams College, s. 4.

⁴⁷⁰ Po 2010 r. wzrost głosów dla następujących państw wynosi: Japonia (2,32%), Niemcy (0,58%), Kanada (0,51%), Wielka Brytania (0,35%), Francja (0,35%).

głosu. Nie ma jednakże powodów do przypuszczeń, że bogate państwa, które wycofały się w ramach tzw. „dobrowolnej wyrozumiałości”, nagle znów staną się otwarte na przekazanie części należnych im głosów⁴⁷¹.

Reformy podjęte w 2010 r. nie ustaliły formuły lub precedensu, na podstawie których przegląd akcjonariatu, w 2015 r. mógł zostać podjęty. W rzeczywistości, możliwość korzystania z ram kontyngentu od 2010 do 2015 r. w ramach przeglądu akcjonariatu został wyraźnie wykluczony. Podejście stosowane do przebudowy akcjonariatu w 2010 r. i jego elementy stanowiły podstawę ówczesnego selektywnego podwyższenia kapitału. Do momentu przeglądu akcjonariatu w 2015 r., zobowiązano do korekty planu pracy i planu działania. Celem wypracowania takiego odniesienia było wykreowanie dynamicznego wzorca odzwierciedlającego zasady słusznego podziału i ochrony prawa głosu z najmniejszych państw ubogich.

Sytuacja ta odzwierciedla stan, kiedy to wiele państw członkowskich było głęboko niezadowolonych z ram kontyngentu z 2010 r. Decyzja, aby nie używać go do kolejnych przeglądów akcjonariatu była niezbędnym warunkiem przekonania państw do podpisania reformy z 2010 r. Pomimo faktu, że państwa członkowskie zgodziły się na opracowanie „przejrzystego, dynamicznego i opartego na zasadach wzoru”, to nadal dla potrzeb przeglądu akcjonariatu z 2015 r. nie należy lekceważyć trudności w tym zakresie. Państwa członkowskie nie wypracowały wspólnego stanowiska w zakresie ogólnych celów przyszłych reform. Wiele państw DTC upatruje realnego parytetu siły głosu (50% dla DTC, 50% dla państw rozwiniętych) jako cel ogólny. Państwa najbardziej rozwinięte biorą pod uwagę parytet anachroniczny, ponieważ niektóre państwa w ramach bloku DTC przejdą do grupy państw rozwiniętych, pozostawiając zmniejszone grono DTC⁴⁷².

Brak porozumienia zostało w 2010 r. odzwierciedlone w komunikacie Wiosennych Spotkań Banku, powodując uniknięcie słowa „parytet” ze względu na silny opór ze strony państw rozwiniętych. W zamian komunikat stwierdza, że „przyszłe recenzje kapitałowe Banku będą miały na celu zamknięcie luki

⁴⁷¹J. Vestergaard, R. H. Wade, *Out of the woods: Gridlock in the MFW, and the World Bank puts multilateralism at risk*, Danish Institute For International Studies Report, Copenhagen 2014, s. 6.

⁴⁷²R. H. Wade, J. Vestergaard, op.cit., s. 5.

w kierunku sprawiedliwego podziału pozostałej siły głosów”⁴⁷³. Wprowadzenie realnego parytetu siły głosu (50 : 50) może odzyskać płacące składki państwa-klientów, które zawierają bazę zasobów samowystarczalnych, zapewniając Bankowi jego globalny zasięg, pozwolą nadal odgrywać istotną rolę w pobudzaniu wzrostu gospodarczego i zmniejszeniu ubóstwa w państwach rozwijających się.

W ciągu ostatnich dwudziestu lat, Bank dokonał znaczących wysiłków, aby stać się bardziej odpowiedzialną organizacją międzynarodową, w skali globalnej, wobec państw członkowskich bez względu na poziom rozwoju gospodarczego. W 1993 r., w ramach prowadzonych reform instytucjonalnych, MBOR utworzył Panel Kontrolny (ang. *Inspection Panel*), pierwszy tego typu mechanizm w organizacji międzynarodowej na świecie⁴⁷⁴. Panel upoważnia każdy podmiot niepaństwowy, który został poszkodowany przez działalność Banku w zakresie jego zasad i procedur, do wniesienia skargi. Jednostka jest bezstronnym organem rozpoznawczym, niezależnym od kierownictwa i pracowników Banku, podlegającym bezpośrednio Radzie Dyrektorów Wykonawczych. Organ dokonuje analizy zaistniałego sporu wszczynając śledztwo na wniosek poszkodowanego podmiotu. Kolejnym etapem procedury wyjaśnienia sporu jest przesłanie opinii prawnej do Rady Dyrektorów Wykonawczych Banku. Rada w uzasadnionych przypadkach podejmuje odpowiednie działania prawne i naprawcze.

Utworzenie Panelu ma na celu promowanie odpowiedzialności Banku wobec państw członkowskich, zapewnienie poszkodowanym podmiotom większego udziału i swobody w wyrażaniu opinii nt. działalności Banku, a także umożliwienie zewnętrznym podmiotom bezpośredniego zaangażowania w proces kontroli organów Banku. MBOR udziela wsparcia finansowego w postaci

⁴⁷³ Niezgoda na ogólne opracowywanie reformy głosów, wyrażona została poprzez wnioski akcjonariuszy, którzy wyobrazili sobie nadchodzącą zmianę w 2010 r. jako krok w kierunku ostatecznego celu parytetu (stosunku 50:50 głosów). Pozostali akcjonariusze w wyniku stosowania uzgodnionych kryteriów i „sprawiedliwej” siły głosu, którą można zmierzyć w inny sposób, np. wagą gospodarczą, równością państw i wielkością populacji.

⁴⁷⁴ Szerzej: D. D. Bradlow, *A test case for the World Bank*, “American University Journal of International Law and Policy” 1996, no. 2, vol. 11, s. 247- 294; D. D. Bradlow, *International Organizations and Private Complainants: The Case of the World Bank Inspection Panel*, “Virginia Journal of International Law” 1994, vol. 34, s. 553 i n.; D. D. Bradlow, S. Schlemmer- Schulte, *The World Bank’s New Inspection Panel: A Constructive Step in the Transformation of the International Legal Order*, “Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht” 1994, vol. 54, s. 392 i n.

zadośćuczynienia w uzasadnionych przypadkach. *Inspection Panel* jest istotnym przełomem instytucjonalnej kontroli w zakresie prawa międzynarodowego. Wielu międzynarodowym organizacjom udało się stworzyć podobne mechanizmy⁴⁷⁵. Działania Banku stały się zatem pierwowzorem dla innych organizacji międzynarodowych⁴⁷⁶, stanowiąc precedens w zakresie reform instytucjonalnych⁴⁷⁷.

Ostateczne dokonywane kompleksowej przebudowy struktur będzie uznane za pionierskie zwycięstwo w historii Banku. Biorąc pod uwagę, że wszystkie sto osiemdziesiąt dziewięć państw członkowskich posiada prawo weta w stosunku do wszelkich porozumień, nie ulega wątpliwości, że finalna reforma akcjonariatu stanowić będzie niezwykle osiągnięcie dyplomatyczne. Pojawiają się znaczne różnice w ocenie wyników dotychczasowych reform. Niektórzy obserwatorzy postrzegają Bank jako „kompletnego zmieniaacza warunków gry”, uważając że większość stron pozostaje sfrustrowana konsekwencjami reform⁴⁷⁸. Sam proces negocjacji i wypracowania kompromisu, w którym wszystkie strony zostały zmuszone do rezygnacji z ich własnego interesu na rzecz wąskiej i znaczącej grupy państw, jest oceniany negatywnie. Problem dotyczy przede wszystkim „pokrzywdzonych” państw biednych i rozwijających się *versus* potęgi gospodarcze, które od początku powstania Banku posiadają większość głosów i udziałów, dominując w systemie głosowania. Nie da się bowiem zaprzeczyć wzajemnym, globalnym powiązaniom i istniejącej współzależności. Istotą jest stworzenie

⁴⁷⁵ Por. przegląd różnych niezależnych mechanizmów: R. E. Bissell, S. Nanwani, *Multilateral Development Bank Accountability Mechanisms: Developments and Challenges*, “Manchester Journal of International Economic Law” 2009, no. 6; D. Bradlow, *Private Complaints and International Organizations: A Comparative Study of the Independent Inspection Mechanisms in International Financial Institutions*, “Georgetown Journal of International Law” 2005, no. 36.

⁴⁷⁶ Wśród międzynarodowych organizacji finansowych, jedynie MFW nie utworzył podobnego mechanizmu.

⁴⁷⁷ Szerzej: <http://Worldbank.org> About Us. Boards of Executive Directors. Executive Directors <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTINSPECTIONPANEL/0,,menuPK:64129249~pagePK:64132081~piPK:64132052~theSitePK:380794,00.html> [01.09.2015].

⁴⁷⁸ Szczególnie według danych grup „*One World Trust*” oraz „*Bretton Woods Project*”. Organizacje są najbardziej aktywnymi podmiotami prowadzącymi badania nad systemem reform m.in. w Banku.

One World Trust- jest niezależną organizacją charytatywną, która prowadzi badania, opracowuje rekomendacje i zrzesza zwolenników reform, polityki i procesów podejmowania decyzji w zarządzaniu globalnym. Dąży do większej odpowiedzialności wobec osób pracujących w organizacjach międzynarodowych, aby zapewnić wzmocnione i stosowane jednakowo prawo międzynarodowe.

Bretton Woods Project- organizacja pozarządowa z siedzibą w Wielkiej Brytanii, która kwestionuje działalność Banku i MFW, promując alternatywne podejścia. Pełni rolę informatora, nadzorca, *NetWorkera* i adwokata. Flagowymi publikacjami jest kwartalnik „*Bretton Woods Observer*” oraz „*Bretton Woods Biuletyn*”.

większej ilości nowych oraz funkcjonalnych systemów i struktur ponadnarodowych, w organach Banku, opartych na korzyściach dla całego systemu, a nie wąskim interesie indywidualnym, jak to się działo do tej pory. Pogorszenie się i nierozwiązywanie problemów instytucjonalnych Banku zaczyna działać w ujemnym kierunku, szczególnie wykorzystywane jest przez przywódców państw rozwiniętych, których wyłącznym celem jest powiększenie własnego dziedzictwa na globalnej platformie. Priorytetem MBOR, na obecnym etapie rozwoju, powinno stać się sformułowanie przejrzystych i rzeczowych ram prawnych na temat opracowywanych reform instytucjonalnych. Wnioski mogłyby stać się pozytywną motywacją do zjednoczenia państw, dając finalnie nieskończenie większy potencjał w porównaniu do wąskich, subiektywnych i samodzielnych działań, które czynione są obecnie.

3.2 Pozostałe aspekty działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

3.2.1 Doświadczenia Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w realizacji strategii rozwoju kraju na przykładzie Polski

Istnieją dziesiątki tysięcy projektów rozwojowych finansowanych przez darczyńców na całym świecie, z których każdy podlega niezliczonym wytycznym i procedurom, mających na celu ochronę projektów oraz zapewnienie, że pomoc ta trafia do potrzebujących osób. Praktyka wskazuje, że w państwach rozwijających się można dokonać poprawy działalności i szybko umocnić współpracę w sytuacji, gdy darczyńcy dokonują lepszej koordynacji i harmonizują procedury. Bank, starając się sprostać stojącym przed nim wyzwaniom, kooperuje z innymi podmiotami. Organizacje międzynarodowe i darczyńcy, społeczeństwa obywatelskie, stowarzyszenia zawodowe oraz akademickie współpracują w celu poprawy koordynacji polityk i praktyk poprzez udzielanie pomocy na poziomie regionalnym i globalnym⁴⁷⁹.

⁴⁷⁹ <http://www.worldbank.org/en/about/partners#1> [01.09.2015].

Bank realizuje swoją działalność poprzez⁴⁸⁰:

- a) bezpośrednio opłacanie projektów inwestycyjnych w ramach państw członkowskich;
- b) współfinansowanie w zaciąganiu pożyczek i finansowanie, z różnych źródeł, w ramach potrzeb kredytowych państw członkowskich;
- c) udzielanie gwarancji dla inwestycji i środków finansowych produktów bankowych zaciąganych w innych bankach;
- d) uruchamianie emisji obligacji i sprzedaż udziałów;
- e) ochronę przez ubezpieczanie planowanych inwestycji przed ryzykiem niehandlowym;
- f) zabezpieczenie dokonywanych transakcji finansowych przed ryzykiem ekonomicznym; dostarczenie pomocy o charakterze technicznym, doradczym, organizacyjnym i szkoleniowym;
- g) harmonizowanie pomocy płynącej z innych źródeł.

Jednakże priorytetem są przede wszystkim przedsięwzięcia, których wykonanie mogą wesprzeć prywatni inwestorzy.

Realizacja strategii z uwzględnieniem powyższych mechanizmów i narzędzi działania Banku wiąże się z szeregiem zmian w strukturze gospodarek międzynarodowych. W celu uzyskania jak największych korzyści, uczestniczące państwa powinny obrać najważniejsze kierunki polityki oraz otworzyć swoje gospodarki na stojące przed nimi wyzwania międzynarodowe. Państwa muszą wspierać swój rozwój ekonomiczny poprzez tworzenie związków politycznych i gospodarczych sprzyjających współpracy z organizacjami międzynarodowymi. Członkostwo w Banku zapewnia wiele możliwości rozwojowych dzięki wielodyscyplinarnemu programowi pomocy państwom.

Polska rozwijała się szybko w ciągu ostatnich dwudziestu pięciu lat. Produkt Krajowy Brutto (PKB) podwoił się swoją wartość. PKB na mieszkańca (według parytetu siły nabywczej, PPP) przesunął się z 32% do ponad 60% (poziom średniej dla UE). W ciągu ostatnich kilku lat, Polska stała się najszybciej rozwijającą się gospodarką w Unii Europejskiej, stając się państwem zdecentralizowanym, posiadającym solidne instytucje przy zróżnicowanym poziomie gospodarki

⁴⁸⁰Por. K. Brzozowska, op. cit., s. 22; T. Łoś-Nowak, op.cit., s. 120.

i głębokiego zintegrowana w ramach UE. W roku 2009, było to jedyne państwo UE, które uniknęło recesji. Aktualnie Polska jest ósmą co do wielkości gospodarką w Unii Europejskiej pod względem realnego PKB z prężnym sektorem prywatnym, stanowiąc międzynarodową konkurencję wśród przedsiębiorstw zorientowanych na eksport, jak również posiadając dobrze wykształconą i wykwalifikowaną siłę roboczą⁴⁸¹. Polska stanowi przykład efektywnej współpracy Banku z państwem członkowskim, ukazując zależność pomiędzy rozwojem krajowych systemów prawnych i gospodarczych a wsparciem oferowanym przez Bank.

Od ponad ćwierć wieku Polska korzysta z pomocy finansowej, technicznej i doradczej Banku. Pierwsze kontakty sięgają konferencji założycielskiej w Bretton Woods w 1944 r. 26 marca 1946 r. Polska stała się członkiem Banku i MFW o udziale równym 125 mln USD i 1,52 % ogółu głosów. Jednakże z przyczyn politycznych, należąc do państw strefy wpływów ZSRR, wystąpiła na własne żądanie 14 marca 1950 r. W wyniku zmian politycznych w 1956 r. podjęto starania o ponowne przyjęcie w poczet członków Banku, jednakże rozmowy nie osiągnęły zadowalających rezultatów ze względu na wyraźny sprzeciw Stanów Zjednoczonych. 10 listopada 1981 r. złożony został ponownie wniosek o przystąpienie do Banku. Po rozmowach z przedstawicielami Klubu Paryskiego, MFW i Banku zakończono negocjacje i powrót Polski do Banku nastąpił 12 czerwca 1986 r. Polska stała się sto pięćdziesiątym członkiem Banku. Jej udział w kapitale zakładowym wynosił 1,3 mld USD (wpłacono 5 mln SDR i równowartość 46 mln SDR w PLN⁴⁸²).

Od 1989 r. rozpoczyna się intensywny okres akcji pożyczkowej Banku. Bank prowadzi działalność w różnych formach. Poza udzielaniem kredytów, wsparcie polega na kooperacji jego personelu z przedstawicielami polskich instytucji rządowych, w zakresie tworzenia polityki gospodarczej i społecznej oraz programów przez niego finansowanych. Ponadto MBOR udziela pomocy technicznej i finansowej wobec wsparcia z innych źródeł. Pracownicy Banku zbierają informacje stanowiące podstawę raportów, określając zakres finansowania

⁴⁸¹ Dane Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju z dn. 01.05.2016 r.

⁴⁸² Szerzej: E. Ambukita, K. Munyama, *Międzynarodowe instytucje finansowe w Polsce w okresie transformacji*, Poznań 2002, s. 40.

projektów inwestycyjnych oraz opracowując dokumentację niezbędną do uruchomienia pomocy finansowej. Istotnym elementem pracy Banku w Polsce są opracowania analityczne bazujące na doświadczeniach i danych porównawczych, zbieranych na całym świecie. Obejmują one tematy takie, jak: polityka makroekonomiczna (wydatki publiczne, poziom cen, podatki, inwestycje); system bankowy, w tym jego reformy i modernizacje; infrastruktura; wydajność w przemyśle i rolnictwie; system socjalny i korupcja⁴⁸³. Pożyczki Banku przybierają następujące formy⁴⁸⁴:

- a) pożyczki dostosowawcze (szybko uruchamiane środki pomocy programowej, służące zmniejszeniu kosztów dostosowawczych wobec budżetu i bilansu płatniczego);
- b) pożyczki na inwestycje celowe;
- c) linie kredytowe, które obsługiwane są przez polskie banki, celem finansowania realizacji projektów rozwojowych przez prywatne podmioty.

Od 1990 r. do końca 1997 r. przyznano Polsce ponad 4180 mln USD (Tabela 8). Bank stał się największym wierzycielem Polski, a Polska największym beneficjentem Banku w Europie Środkowo- Wschodniej.

Tabela 8 Środki otrzymane z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz liczba realizowanych projektów w Polsce w latach 1990-2004 [mln USD]

Lata	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Środki przyznane	781	1440	390	900	146	215	181,5	67	522	327	160,7	154,54	100	-	326
Liczba realizowanych projektów	5	7	3	3	1	2	2	1	3	3	3	3	1	-	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.worldbank.org/projects/Poland> [01.05.2016].

Najwyższy popyt na pożyczki Banku odnotowuje się w latach dziewięćdziesiątych, który stopniowo ulegał zmniejszeniu. Początkową współpracę Polski i Banku można podzielić na trzy okresy. Różnice podziału wynikają z rozmiarów działalności pożyczkowej Banku oraz priorytetowych obszarów

⁴⁸³ E. Latoszek, *Bank Światowy jako instytucja globalna o charakterze finansowym*, [w:] *Organizacje Międzynarodowe. Założenia, cele, działalność*, E. Latoszek, M. Proczek, Warszawa 2001, s. 214-216.

⁴⁸⁴ *Ibidem*, s. 215.

współpracy. Pierwszy z nich datuje się na okres od 1990 r. do 1993 r. określa się w literaturze mianem „gorączki kredytowej”. Zaangażowano wówczas bardzo poważne środki w wielu sektorach gospodarki, które stanowiły najwyższą wartość w historii współpracy Banku i Polski, zarówno pod względem liczby realizowanych projektów (18) oraz otrzymanego wsparcia (3511 mln USD). W okresie, przypadającym na lata 1994- 1997 sytuacja gospodarcza Polski uległa znaczącej poprawie, obniżając zainteresowanie kredytami Banku (6 projektów na kwotę 609, 5 mln USD). Z biegiem lat Polsce udało się przyciągnąć coraz więcej prywatnego kapitału oraz uzyskać wsparcie z UE i EBI. Stabilizacja ekonomiczna Polski przyczyniła się do poniesienia zaufania rynków finansowych co z kolei otworzyło drogę do alternatywnych źródeł finansowania. W wyniku podsumowania pierwszych projektów okazało się, że część z nich nie przyniosła spodziewanych rezultatów, bądź realizacja ich była problematyczna. Do końca 1997 r. działania, zasilane ze środków Banku, związane były z transformacją gospodarczą Polski. Wsparcie Banku przyczyniło się do uzyskania stabilności makroekonomicznej oraz wzmocnieniu zdolności kredytowej i rozwoju sektora prywatnego. Współpraca w omawianym okresie dotyczyła także takich dziedzin, jak: reformy sektora energetycznego, poprawy systemu zabezpieczeń socjalnych, inwestycji w infrastrukturę oraz ochrony środowiska naturalnego⁴⁸⁵. Etap, 1998- 2004, opiera się na realizacji piętnastu projektów, na kwotę 1590, 24 mln USD. Faza współpracy z Bankiem rozpoczęta w 1998 r. w dużej mierze ukierunkowana była na wsparcie wysiłków Polski na rzecz integracji z Unią Europejską. 1 maja 2004 r. zakończono proces rozszerzenia o nowe państwa członkowskie, w tym Polskę. Rozpoczął się proces dostosowań polskiej gospodarki do wymogów wynikających z członkostwa w UE, który wymagał znacznego wysiłku reformatorskiego. Polska mogła, w tym zakresie liczyć na pomoc ze strony Banku, który uwzględnił problematykę integracji w programie wsparcia. Władze Banku nie były jednak zainteresowane dalszym pozostaniem w roli głównego kredytodawcy Polski dążąc do uniknięcia niepotrzebnego dublowania działań, w sektorach aktywności innych organizacji.

⁴⁸⁵ Szerzej: K. Burak, *Współpraca Polski z Bankiem Światowym*, Wydział Studiów Budżetowych, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, maj 2005, nr 1136, s. 16 i n.

W kolejnych latach Bank będzie udzielał Polsce pomocy w „uzdrawianiu” finansów publicznych, w tym utrzymaniu trwałości reform sektora socjalnego, przede wszystkim systemu emerytalno- rentowego oraz szkolnictwa, głównie podstawowego (tabela 9 i wykres 7).

Tabela 9 Środki otrzymane z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz liczba realizowanych projektów w Polsce w latach 2005-2016 [mln USD]

Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Środki przyznane	230,5	269	184	-	2550,24	1331,3	1114,5	991,4	1307,8	-	965,8	1504,04
Liczba realizowanych projektów	2	2	1	-	2	1	1	1	1	-	1	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.worldbank.org/projects/Poland> [01.05.2016].

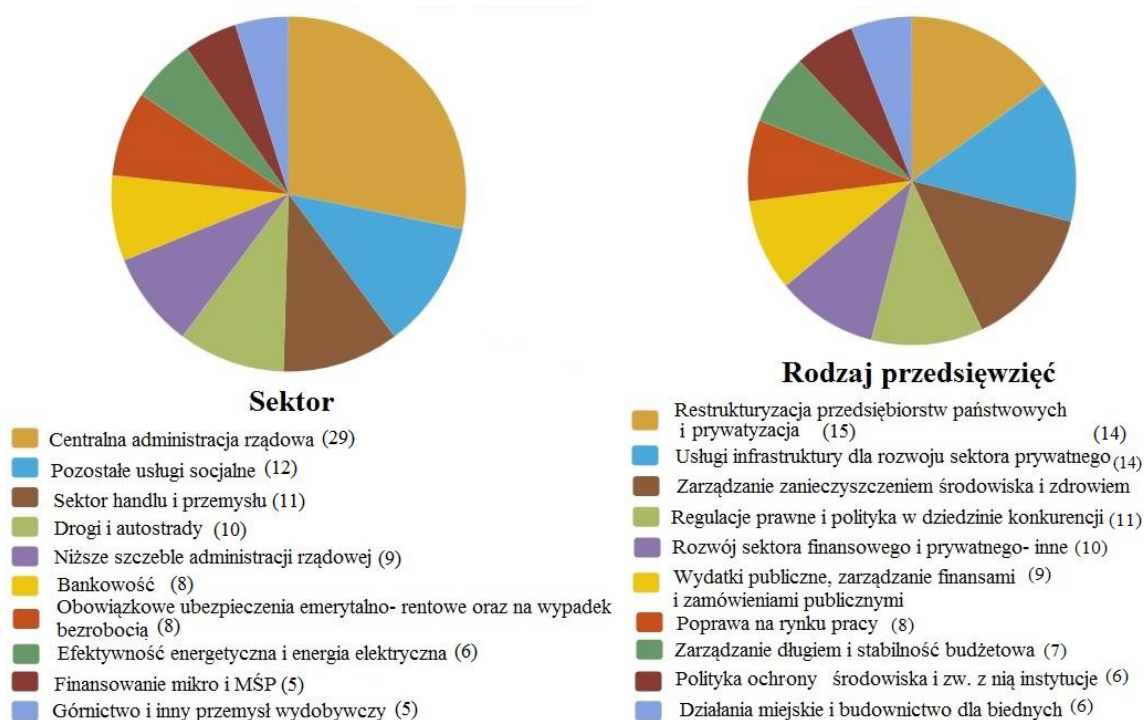
Zmniejszenie środków finansowych do Polski z Banku miało miejsce w latach 2005- 2008. Realizowano zaledwie pięć projektów opiewających na kwotę 683,5 mln USD. W 2009 r. rozpoczęto realizację programu dotyczącego zarządzania finansami publicznymi, zatrudnienia oraz rozwoju sektora prywatnego (kwota zobowiązania to 1250 mln USD). Działalność polskiego rządu w roku 2010 opierała się na programie zatrudnienia, przedsiębiorczości i inwestowaniu w kapitał ludzki (1300,24 mln USD) oraz zaciągnięciu kredytu rozwojowego (1331,3 mln USD). Kolejne zobowiązania polegały na zaciągnięciu kredytu dotyczących efektywności energetycznej z 2011 r. (1114,5 mln USD) oraz pozostałych kredytów rozwojowych (w sumie- 3265 mln USD). Aktualnie aktywne są trzy projekty opiewające na kwotę 1688,04 mln USD⁴⁸⁶. Bank świadczył istotne usługi analityczne i doradcze oraz zapewnił znaczne środki finansowe w całkowitej kwocie 7,1 mld USD na projekty w obszarach takich, jak: zdrowie środowiskowe, transport i infrastruktura, restrukturyzacja przedsiębiorstw państwowych

⁴⁸⁶ Szerzej:

http://www.worldbank.org/projects/search?lang=en&searchTerm=&tab=map&countryshortname_exact=Poland [01.05.2016].

i prywatyzacja, sprawność energetyczna i łagodzenie zmian klimatycznych (por. wykres 7).

Wykres 7. Sektory oraz rodzaje przedsięwzięć projektów realizowanych we wsparciu i przy udziale środków Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w Polsce w latach 1990- 2016 [%]



Źródło: <http://www.worldbank.org/projects/Poland> [01.05.2016].

W ramach oferowanego wsparcia Bank zrealizował dotychczas pięćdziesiąt projektów. Środki skierowane były do priorytetowych sektorów gospodarki polskiej. Kluczowe obszary polityki zidentyfikowane w ramach sektorów obejmują reformę administracji rządowej; usług socjalnych; sektora handlu i przemysłu; bankowości, a także poprawę efektywności energetycznej i energii elektrycznej; polepszenie jakości i zwiększenie ilości dróg i autostrad. Programy dotyczą także niższych szczebli administracji rządowej; obowiązkowych ubezpieczeń emerytalno- rentowych oraz na wypadek bezrobocia; zdrowia; mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz górnictwa i innego przemysłu wydobywczego. Pomoc Banku obejmuje kluczowe dla rozwoju Polski obszary, ponieważ utrzymanie stabilności gospodarczej jest warunkiem koniecznym skutecznego rozwoju państwa. Przyznane

wsparcie stanowią przede wszystkim inwestycje w rozwój sektora prywatnego. Środki z pożyczek przeznacza się na restrukturyzację i prywatyzację. Kredyty inwestycyjne ponadto obejmują: zarządzanie zanieczyszczeniem środowiska i zdrowiem; regulacje i politykę konkurencji; rozwój sektora finansowego i prywatnego; poprawę na rynkach pracy; zarządzanie długiem i stabilność budżetową; politykę ochrony środowiska i instytucji oraz usługi miejskie i mieszkań dla ubogich. W ramach realizacji powyższych projektów Bank zobowiązał Polskę do programów przekształceń ustroju politycznego i gospodarczego. Nieustanne reformy strukturalne, polityki rządu i otoczenia prawnego były wymogiem koniecznym skutecznej realizacji umów pożyczkowych. W ciągu ostatniej dekady Polska poczyniła w tym aspekcie znaczące postępy.

Rada Dyrektorów Grupy Banku Światowego w uchwalonej Strategii Partnerstwa dla Kraju (ang. *Country Partnership Strategy*) dotyczącej Polski na lata 2014-2017 opracowała czteroletni „biznes plan” wyznaczający ramy współpracy pomiędzy polskim rządem a Grupą Banku Światowego. Zgodnie z założeniami Bank zaangażuje się w działania na rzecz rozwoju wspólnego dobrobytu oraz wspierania trwałego wzrostu dochodów czterdziestu procent ludności o najniższych dochodach. Działania te będą uwzględniać m.in.: poprawę konkurencyjności (otoczenie biznesu, wspieranie innowacji, finansów publicznych); aspekty sprawiedliwości i integracji społecznej (rynek pracy, zmniejszania różnic regionalnych, ochronę zdrowia i problem starzenia się społeczeństwa), a także tematykę zrównoważonej gospodarki zasobami (polityka klimatyczna, ochrona przeciwpowodziowa, zasobooszczędna infrastruktura)⁴⁸⁷. Opracowanie Strategii wymagało analogicznych prac z uwzględnieniem priorytetów polskiego rządu, ale także zgodności z unijnym programem inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu w perspektywie roku 2020. Zgodnie z założeniami Strategii świadczona pomoc powinna przyjąć formę usług analitycznych i doradczych oraz kontynuowania wsparcia finansowego. Łączna planowana kwota środków pożyczkowych wynosi 3,2 mld USD. Elastyczność wsparcia finansowego ma polegać na możliwości

⁴⁸⁷ *Country Assistance Strategy Document, Poland - Country partnership strategy (CPS) for the period FY14-17*, 15.07.2013, No 77628, <http://documents.worldbank.org> [01.05.2016].

dostosowania do bieżących warunków gospodarczych, tempa reform podejmowanych przez rząd, a także dostępności środków Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju⁴⁸⁸.

Polska podejmuje obecnie szereg działań na rzecz globalnego rozwoju, w tym przyczyniając się do wsparcia innych państw. Przyjęła ustawę o współpracy rozwojowej⁴⁸⁹ i obecnie wprowadza w życie program pomocy bilateralnej. „Rząd bardzo ceni sobie partnerską współpracę z Grupą Banku Światowego”, stwierdził Jacek Dominik, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w latach 2006-2014. „W ramach nowej Strategii mamy dostęp do specjalistycznej wiedzy i doświadczeń wynikających z działań prowadzonych w innych państwach, które niejednokrotnie stanowią istotne źródło informacji dla naszego własnego procesu reform”⁴⁹⁰. Działania podejmowane w ramach nowej Strategii będą uwzględniać i wykorzystywać możliwe efekty synergii w zakresie połączenia tych programów oraz programów Grupy Banku Światowego. „Osiągnięcia Polski na przestrzeni ostatnich dwóch dekad są imponujące. Z polskich doświadczeń wynika wiele cennych wniosków, z których mogą skorzystać inne państwa”, powiedział Xavier Devictor, przedstawiciel Banku dla Polski i państw bałtyckich. „Chętnie zaangażujemy się w wymianę informacji między Polską a innymi państwami, dla których polskie doświadczenia mogą mieć one istotny wkład do toczących się tam debat”⁴⁹¹. „W przypadku wielu państw rozwijających się najważniejsze pytanie brzmi nie tyle, co robić, ale jak – jak przeprowadzać reformy. Dlatego tak ważne są spotkania i rozmowy z praktykami z państw, które przeszły już tę drogę i wiedzą, co się sprawdziło,

⁴⁸⁸ *Fotografia Programu Krajowego dla Polski- World Bank- Poland Partnership Program Snapshot*, 04.2016, <http://documents.worldbank.org> [01.05.2016].

⁴⁸⁹ Ustawa o współpracy rozwojowej z dnia 16 września 2011 r., Dz.U. 2011, nr 234, poz. 1386.

⁴⁹⁰ Komunikat prasowy Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, *Grupa Banku Światowego wspiera Polskę w rozwoju wspólnego dobrobytu*, 6 sierpnia 2013 r., <http://www.worldbank.org/pl/news/press-release/2013/08/06/world-bank-group-supports-poland-in-boosting-shared-prosperity> [01.05.2016].

⁴⁹¹ Szerzej: *Interview with Xavier Devictor, World Bank Country Manager for Poland*, 06.08.2013, <http://www.worldbank.org/en/news/video/2013/08/06/xavier-devictor-poland-cps-interview> [01.05.2016].

a co nie, wyciągnęły wnioski i umieją te doświadczenia dopasować do konkretnej sytuacji panującej w danym państwie”⁴⁹².

Organy Banku informują o dialogu sektorowym inne państwa w regionie Europy i Azji Środkowej, wskazując za przykład wykorzystanie doświadczeń Polski⁴⁹³. Polska oczekuje konsultacji z Grupą Banku Światowego w wielu dziedzinach. Zgodnie z nowymi CPS, wyzwaniem dla Banku jest określenie tych obszarów, w których może najlepiej przyczynić się do polityki innych państw, a wartość dodaną przenieść na poziom usług dostępnych dla prywatnych konsultantów lub innych partnerów. Przykład stanowi dołączenie Polski do grupy państw, które pomyślnie dokonały harmonizacji swojego prawa w zakresie informacji finansowych z porządkiem prawnym w Unii Europejskiej. Przyjęcie akceptowanych w skali globalnej standardów finansowych oznacza, że polskie firmy mają obecnie lepszy dostęp do finansowania, pozwalając na osiągnięcie wyższego potencjału rozwojowego. Opierając się na udoskonalonej, nowoczesnej sprawozdawczości finansowej, Polsce łatwiej jest też przyciągać nowe inwestycje zagraniczne i pozyskiwać długoterminowy kapitał potrzebny do tworzenia miejsc pracy, unikając równocześnie nakładania na MŚP zbędnych obciążeń. Na podstawie ostatniego badania Banku *Doing Business* przeprowadzonego w 189 krajach, Polska poprawiła swoje miejsce w rankingu z 55. pozycji w 2013 na 25. w 2016 r. Tak znacząca zmiana ukazuje przyczyny uzyskania statusu jednego z liderów europejskich w zakresie pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Stosowanie jednakowych kryteriów standardów finansowych zapewnia wysoki poziom ochrony danych wpływając na wiarygodność i przejrzystość prezentowanych przez spółkę informacji dotyczących sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Centrum Banku ds. Reformy Sprawozdawczości Finansowej (ang. *Centre for Financial Reporting Reform, CFRR*), w ramach Programu Pomocy Technicznej w Zakresie Sprawozdawczości Finansowej (ang. *Financial Reporting*

⁴⁹²Zob. *In Poland: Sharing Best Practices on Public Spending*, 31.07.2013, <http://www.worldbank.org/pl/results/2013/07/31/in-poland-sharing-best-practices-on-public-spending> [01.05.2016].

⁴⁹³ Wiosną 2013 r. przedstawiciele Banku byli współorganizatorami wizyty delegacji z Wietnamu. Spotkanie w Polsce miało charakter edukacyjny, polegając na wymianie doświadczeń w dziedzinie zamówień publicznych. Zdaniem polskich i wietnamskich urzędników państwowych wymiana wiedzy i pomysłów była owocna i miała bardzo duże znaczenie.

Technical Assistance Program, FRTAP), zapewniło pomoc techniczną i szkolenia obejmujące różnorodne działania, związane między innymi z audytem, jakością oraz kształceniem w dziedzinie rachunkowości. Działania Banku odegrały istotną rolę w budowaniu kompetencji w Polsce w zakresie legislacji finansowej przyczyniając się do lepszej sprawozdawczości finansowej. Obecnie Polska może udzielać pomocy i doradztwa państwom, które wkraczają na tę samą ścieżkę reform finansowych, zwłaszcza tym, które aspirują do członkostwa w UE. Doświadczenia Polski w tym obszarze stanowią istotne źródło informacji, gdyż zostaną wykorzystane przez sześć państw Partnerstwa Wschodniego UE - Armenię, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzję, Mołdawię i Ukrainę. Przedstawiciele wymienionych państw wzięli udział w warsztatach dla księgowych i biegłych rewidentów, które miały miejsce w Warszawie w dniach 17-18.03.2016 r. rozważając opcje wdrożenia najlepszych i najbardziej odpowiednich systemów sprawozdawczości finansowej dla MŚP na przykładzie Polski⁴⁹⁴.

Bank kontynuuje zapewnianie finansowania dla wspierania kluczowych reform, ale w coraz większym stopniu koncentrując swoje wysiłki na udzielaniu pomocy Polsce w uzyskaniu dostępu do globalnej wiedzy. Dostęp do takiej wiedzy służy kilku celom: informowaniu i ułatwianiu projektowania lub wdrażania reform; dostarczeniu perspektywy zewnętrznej w podejściu do pewnych zagadnień oraz wzmocnieniu wkładu Polski w istotę globalnej debaty. Z punktu widzenia Banku, partnerstwo z Polską dostarcza korzystnych szans na przekształcenie się w efektywny „bank wiedzy”. Patrząc w przyszłość, wyzwaniem stanowi opracowanie zrównoważonego, dwukierunkowego partnerstwa⁴⁹⁵.

Konsolidacja i dalsze poszerzanie więzi Banku z Polską przy jednoczesnym zapewnieniu dwustronnej współpracy oraz obopólnej kooperacji z polskimi władzami w kwestiach globalnych jest w ostatnich latach ważnym i rozwijającym się zagadnieniem na arenie międzynarodowej. „Państwa takie jak Polska mają do odegrania szczególną rolę w globalnych debatach na temat rozwoju gospodarczego” twierdzi, Dyrektor Banku, Caroline Anstey. Doświadczenie pokazuje, jak polska

⁴⁹⁴ Artykuł specjalny Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, *Jakość informacji finansowych – doświadczenia z Polski*, 25 kwietnia 2016 r., <http://www.worldbank.org/pl/news/feature/2016/04/25/jakosc-informacji-finansowych-doswiadczenia-z-polski> [01.05.2016].

⁴⁹⁵ <http://www.worldbank.org/pl/country/poland/overview#2> [01.05.2016].

polityka i silne przywództwo polityczne mogą odnieść sukces. Ta praktyka wraz z „polskim know how” stanowi istotny czynnik dla innych państw do uczenia się i odniesienia sukcesu. „Bank uważa również, że jest to właściwy czas, do wzmocnienia międzynarodowej roli i zwiększenia wkładu Polski w międzynarodową współpracę na rzecz rozwoju”, powiedziała. Władze Banku potwierdziły swoje szczególne zainteresowanie współpracą z Polską, aby wzmocnić oddziaływanie oferowanych programów rozwojowych oraz w celu ułatwienia transferu wiedzy i doświadczenia Polski do innych państw. Caroline Anstey podkreśliła: „Jesteśmy również zaangażowani w dialog z rządem by dzielić globalne doświadczenie i wspieranie reform politycznych w takich dziedzinach, jak środowisko biznesu, transportu, zdrowia i modernizacji służby cywilnej. Wierzymy, że to powinno być dwukierunkowe partnerstwo. Polska ma wiele do zaoferowania i przyczynia się do rozwoju innych państw - poprzez wsparcie finansowe, dzieląc swoje pozytywne doświadczenia z transformacji oraz biorąc aktywny udział w globalnych debatach. Cieszymy się na współpracę z Polską w tym zakresie”⁴⁹⁶.

Marek Belka ocenił relacje między Polską a Bankiem „to partnerstwo z wyboru. Cieszymy się na dalszą bliską współpracę – Bank może się z Polską dzielić wnioskami wynikającymi z międzynarodowych doświadczeń, a Polska swoimi własnymi doświadczeniami. Nie jest to relacja typu dawca-biorca, lecz dwukierunkowe partnerstwo oparte na wiedzy zbudowane na wzajemnym zaufaniu i świadomości, że współpraca jest korzystna dla obu stron”. „Partnerska współpraca między Polską i Grupą Banku Światowego oparta jest na wzajemnym zaufaniu i przekonaniu, że Grupa Banku Światowego może wnieść dodatkową wartość w wysiłki reformatorskie podejmowane przez Polskę”, powiedziała Mamta Murthi, Dyrektor dla państw Europy Środkowej i państw bałtyckich. „Nasz program coraz bardziej koncentruje się na usługach w zakresie wiedzy, polegających na dzieleniu się z władzami naszym globalnym doświadczeniem”⁴⁹⁷.

W toku współpracy Polski z Bankiem wystąpiły także znaczne problemy. Wykorzystanie środków przyznanych przez Bank wpływa na absorpcję środków

⁴⁹⁶ World Bank, *World Bank to further broaden its partnership with Poland*, 12.04.2012, <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2012/04/12/world-bank-to-further-broaden-its-partnership-with-poland> [01.05.2016].

⁴⁹⁷ Komunikat prasowy Banku, *Grupa Banku Światowego wspiera Polskę...*, op.cit.

pożyczkowych⁴⁹⁸. Pierwsza grupa ograniczeń dotyczy luki informacyjnej i przeszkód psychologicznych. Przyczyną ich występowania jest niewystarczający poziom wiedzy na temat możliwości pozyskiwania środków z pożyczek Banku. Dostęp do informacji jest ograniczony i skierowany głównie do dużych ośrodków miejskich. Jedynie wybrane banki posiadają ofertę MBOR, stąd nie wszyscy przedsiębiorcy mogą mieć do nich dostęp. Poza tym, wśród zainteresowanych podmiotów panuje przekonanie o wysokim poziomie skomplikowania i procedurach biurokratycznych związanych z procesem ubiegania się o wsparcie finansowe. Procedury są restrykcyjne i trudniejsze niż przeważnie ma to miejsce w rzeczywistości. Część przedsiębiorców po prostu rezygnuje ze środków przyznawanych przez organizacje międzynarodowe (przykład nie dotyczy tylko linii kredytowej MBOR, ale także funduszy strukturalnych Unii Europejskiej). W niektórych przypadkach proces przyznania środków finansowych rzeczywiście jest bardzo skomplikowany, jednakże istnieje możliwość skorzystania z oferowanego wsparcia technicznego i merytorycznego pracowników Banku. Niestety takie możliwości także nie są znane powszechnie. Drugą trudność stanowi niesprzyjające otoczenie makroekonomiczne. Powodem problemów w absorpcji środków z kredytów Banku są uwarunkowania, bazujące na sytuacji gospodarczej państwa, które nie sprzyjają podejmowaniu długookresowych decyzji inwestycyjnych. Do przeszkód zalicza się między innymi wysoki poziom stóp procentowych. Niedokapitalizowanie polskich przedsiębiorców wraz z wymogiem posiadania przez kredytobiorcę wkładu własnego stanowi hamulec w rozwoju inwestycji, a nawet czyni wsparciem niedostępnym. Wymóg partycypacji w postaci zaangażowania kapitałowego stanowi problem także dla rządu szczególnie ze względu na ograniczenia deficytu finansów publicznych i długu publicznego. Ostatnią barierą są wymagania dotyczące zakupów towarów i usług. Skomplikowane i długotrwałe procedury przetargowe stanowią złożony proces zakupu produktów czy usług w ramach pomocy technicznej. Przebieg czynności obejmuje przygotowanie wstępnej wersji kontraktu dokumentów przetargowych, w tym kryteriów oceny oraz samego ogłoszenia przetargu. Procedura trwa zazwyczaj długo, obejmuje kilka etapów i znacznie opóźnia uruchomienie środków.

⁴⁹⁸ E. Latoszek, *Bank ...*, op.cit., s. 224 i n.

Podmiotem odpowiedzialnym za prawidłową realizację projektu jest pożyczkobiorca, Bank dokonuje jedynie kontroli celowości wykorzystania środków. Pieniądze z linii kredytowej mogą być wydawane jedynie na zakup towarów lub usług pochodzących z państw- udziałowców Banku i po analizie spełnienie dodatkowych kryteriów. Sformalizowana procedura procesu przyznawania, przebiegu, zatwierdzania, alokacji środków zwiększają ostatecznie koszty kredytu.

Powyższe uwagi związane z wykorzystaniem środków z pożyczek można odnieść także do członków Banku. Specyfika każdego państwa jest inna, a w związku z tym może generować inne problemy. Nie sposób jednak nie wskazać na pozostałe czynniki przyczyniające się do niechęci i braku zaufania w stosunku do Banku. Krytykowany jest on za kredytowanie wyłącznie programów nastawionych na działania oszczędnościowe, które krzywdzą niedostatecznie bogate państwa, podczas gdy jednocześnie pozwalają rozwijać się dużym korporacjom⁴⁹⁹. Bank jest także często oskarżany o ignorowanie wpływu projektów na środowisko naturalne i społeczne (ochronę dóbr globalnych), którego dotyczy. Przez ostatnie dziesięciolecia występuje wiele przykładów projektów Banku, które doprowadziły do szkód w środowisku naturalnym i społecznym. Projekty zdobywają tak szeroki sprzeciw, ponieważ ich krytycy wskazują m.in. na wzrost zanieczyszczeń, dewastację lasów i zasobów wody w regionie realizowanego projektu. Oskarżenia wobec Banku wynikają także z działań, które przyczyniają się do łamania praw człowieka.

Debata na temat praw człowieka w polityce i działalności Banku została szeroko opisany w literaturze⁵⁰⁰. W początkowych latach działalności Bank zajął stanowisko, że prawa człowieka nie wchodzą w zakres jego kompetencji⁵⁰¹.

⁴⁹⁹<http://www.globalization101.org/why-is-the-world-bank-controversial/> [01.09.2015].

⁵⁰⁰Szerzej: S. Skogly, *The Human Rights Obligations of the World Bank and the International Monetary Fund*, Cavendish 2001; M. Darrow, *Between Light and Shadow: The World Bank, the International Monetary Fund and International Human Rights Law*, Hart 2003; B. Ghazi, *The IMF, the World Bank Group and the Question of Human Rights*, New York 2005; M. E. Salomon, *International Economic Governance and Human Rights Accountability* [w:] *Casting the Net Wider: Human Rights, Development and New Duty-Bearers*, M. E. Salomon, A. Tostensen, W. Vandenhole, Intersentia 2007.

⁵⁰¹ Bank i MFW odmówiły udziału w negocjacjach *Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych* na początku 1950 r., mimo że stanowią one wyspecjalizowane agencje ONZ.

W dwóch przypadkach Bank zmuszony był do zajęcia stanowiska wobec praw człowieka⁵⁰². Pierwszy, w 1960 r., kiedy to w efekcie Zgromadzenia Ogólnego ONZ Bank zawiesza przekazanie środków finansowych Portugalii i RPA, ze względu na prowadzoną przez nie politykę kolonialną i apartheidu⁵⁰³. Następstwem był spór prawny pomiędzy Bankiem a Organizacją Narodów Zjednoczonych odnoszący się do interpretacji zakazu politycznego ingerowania w sprawy polityczne państw członkowskich Banku⁵⁰⁴. Bank przyjął bardzo wąską interpretację postanowień Umowy z ONZ, twierdząc, że „zasady i zachowania, które są potępione są przez Zgromadzenie Ogólne stanowią istotny znamieny charakter polityczny tych państw”, a Bank „może i bierze pod uwagę, będąc zależnym od skutków ekonomicznych w swoich decyzjach kredytowych konsekwencje, które wynikają z charakteru politycznego członka, a także że potępienia tego członka przez organy Narodów Zjednoczonych”. Bank również podkreślił, że „musi brać pod uwagę takie skutki gospodarcze wraz z wszelkimi innymi istotne czynnikami ekonomicznymi”, w świetle celów organizacji. Choć debata nie wyczerpała zakresu obowiązku do przestrzegania praw człowieka przez Bank. Zaprezentowane przez Bank stanowisko odnosiło się do kwestii korzystania w ramach swojego mandatu, do podejmowania decyzji kredytowych.

Dziesięć lat później problem praw człowieka pojawia się na poziomie instytucjonalnym. Stany Zjednoczone zaleciły Dyrektorowi Wykonawczemu reprezentującemu ich państwo sprzeciw wobec wszelkich umów kredytowych dla państw, w których odnotowuje się przypadki łamania praw człowieka. Pojawiła się zatem kwestia instytucjonalna odnosząca się do objęcia zakazem ingerowania w sprawy polityczne państw członkowskich, która obejmowałaby działalność Rady

Zob. F. Gianviti, *Economic, Social and Cultural Human Rights and the International Monetary Fund* [w:] Ph. Alston, *Non-state Actors and Human Rights*, Oxford 2005, s. 113- 114.

⁵⁰² Por. I. F. I. Shihata, *The World Bank and Human Rights: An Analysis of the Legal Issues and the Records of Achievements*, „Denver Journal of International Law and Policy” 1988, no. 39, s. 40- 48.

⁵⁰³ Szerzej: S. A. Bleicher, *UN v. MBOR: A Dilemma of Functionalism*, „International Organizations” 1970, no. 24.

⁵⁰⁴ Agreement between the United Nations and the International Bank for Reconstruction and Development, 15.11.1947.

Dyrektorów Wykonawczych. Departament Prawny jednoznacznie stwierdził, że nie występują przepisy prawne zabraniające tego typu praktyk⁵⁰⁵.

W powyższych dwóch przypadkach prawa człowieka wpłynęły na zakres mandatu Banku. Jednakże, Bank nie jest obojętny na te problemy, od dawna finansuje badania i operacje, odnoszące się do promowania praw społecznych, gospodarczych i kulturalnych, takich, jak: zdrowie, edukacja, wolność od biedy i zatrudnienie. To także wpływa na status społeczny grup szczególnie narażonych, takich jak: kobiety, dzieci, ludność rdzenna oraz uchodźcy⁵⁰⁶. Niektórzy krytycy mandatu Banku w sprawie praw człowieka uznają, że jego rola skupiła się bardziej na promowaniu praw społecznych i ekonomicznych, a mniej na promowaniu praw obywatelskich i politycznych⁵⁰⁷. Krytycy wyrazili zaniepokojenie brakiem spójnej i kompleksowej polityki w dziedzinie praw człowieka w dotychczasowej praktyce Banku.

Debata na temat relacji między prawami człowieka i rozwojem oraz fakt, że niektórzy darczyńcy oraz inne organizacje międzynarodowe przyjęły „jako normatywne podstawy polityki pomocy” doprowadziły w Banku do ponownej analizy jego stanowiska prawnego wobec kwestii praw człowieka. W ciągu ostatnich dwudziestu lat, urzędnicy stali się bardziej aktywni w działaniach na rzecz praw człowieka⁵⁰⁸.

W Polsce Bank zdecydował zastosować klauzulę zakazu ingerowania w sprawy polityczne państw członkowskich. Decyzja dotyczyła odmowy udzielenia wsparcia finansowego ze względu na czynniki, które nie wydają się być czysto ekonomiczne, określane jako ang. „*nonlending*”. Przykłady można odnaleźć

⁵⁰⁵ Zob. D. D. Bradlow, *The World Bank, the IMF, and Human Rights*, “Transatlantic Law and Contemporary Journal” 1996, no. 21.

⁵⁰⁶ Zob. I. F. I. Shihata, *The Dynamic Evolution of International Organizations: The Case of the World Bank*, “Journal of the History of International Law” 2000, no. 2.

⁵⁰⁷ Zob. Ph. Alston, *Ships Passing in the Night: The Current State of the Human Rights and Development Debate Seen through the Lens of the Millennium Development Goals*, “Human Rights” 2005, no. 27.

⁵⁰⁸ Zob. J. D. Wolfensohn, *Some Reflections on Human Rights and Development* [w:] *Human Rights and Development: Towards Mutual Enforcement*, Ph. Alston, M. Robinson, Oxford 2005; A. Palacio, *The Way Forward: Human Rights and the World Bank*, 10. 2006, <http://go.worldbank.org/RR8FOU4RG0> [01.03.2016]; S. McInerney-Lankford, H. Sano, *Human Rights Indicators in Development: An Introduction*, Washington D.C. 2010; S. McInerney-Lankford, *International Financial Institutions and Human Rights* [w:] *International Financial Institutions ...op.cit.*

w początkowej praktyce Banku. W ciągu pierwszych lat prowadzonej działalności, Bank odmawia kredytu Polsce, pomimo faktu, że dane ekonomiczne wydawały się spełniać stawiane normy i wymagania. Zapoczątkowana praktyka zakazu politycznego działania nakładała ograniczenia na operacje Banku. Dyrektor Wykonawczy reprezentujący USA poinformował, że będzie głosować przeciw udzieleniu kredytu Polsce⁵⁰⁹. Napięcia polityczne i niepewność polityczna w Polsce mająca jednak bezpośredni wpływ na ekonomiczne i finansowe warunki panujące w tym państwie oraz na pozycję kredytową stanowiły podstawę odmowy przyznania wsparcia. W konsekwencji Polska podjęła decyzję o tymczasowym wystąpieniu z organizacji⁵¹⁰.

W ramach pełnionej działalności w Banku obowiązuje zakaz ingerowania w sprawy polityczne swoich członków oraz wymaga się, by względy polityczne nie były brane pod uwagę w podejmowaniu decyzji⁵¹¹. Trzy główne Artykuł 4 § 10 Statutu MBOR wprowadza zakaz ingerencji Banku w sprawy polityczne państw członkowskich⁵¹², stanowiąc: „Bankowi i jego urzędnikom nie wolno mieszać się do spraw politycznych żadnego z członków; nie wolno im w swych decyzjach kierować się względami, które mają charakter polityczny zainteresowanego członka lub członków. Kierować się mają jedynie względami natury gospodarczej, te względy brać bezstronnie pod uwagę dla osiągnięcia celu określonego w Art. 1”. Artykuł 3 § 5 (b) Statutu MBOR, który przewiduje, że wpływy z pożyczek „muszą zostać użyte jedynie na cele, dla których pożyczka została przyznana, należyście uwzględniając wydajność i racjonalność, a nie licząc się ze względami lub wpływami politycznymi lub pozagospodarczymi”. Jak również Artykuł 5 § 5 (c) stanowi „Prezes i personel Banku w wykonywaniu swych obowiązków podlegają tylko Bankowi z wyłączeniem wszelkiej innej władzy. Członkowie Banku winni szanować międzynarodowy charakter swych obowiązków i powstrzymać się od

⁵⁰⁹ World Bank, *Third Annual Report (1947–48)*.

⁵¹⁰ Sytuacja powtórzyła się w kontekście wniosku kredytowego Czechosłowacji.

⁵¹¹ Szerzej: H. Cisse, *Should the Political Prohibition in Charters of International Financial Institutions Be Revisited? The Case of the World Bank* [w:] H. Cisse, D. Bradlow, B. Kingsbury, op. cit., s. 59-82.

⁵¹² Przepisy Statutu Banku, w szczególności art. IV§10 nie wydają się być przyjęte w celu ochrony suwerennej równości państw członkowskich, ze względu na brak jakichkolwiek szerszych wyjaśnień ze strony Banku w tym względzie. Odnajdując podobieństwo w międzynarodowych aktach prawnych w zakresie sformułowań przykład stanowi art. 15 § 8 Paktu Ligi Narodów i art. 2 § 7 Karty Narodów Zjednoczonych. Na tej podstawie można by argumentować, że art. 4§10 Statutu MBOR ma na celu ochronę i zachowanie suwerenności państw.

wszelkich usiłowań wywierania jakiegokolwiek wpływu na personel w związku z wykonywaniem jego obowiązków”. W istocie, przepisy te pozwalają organom Banku podejmować decyzje wyłącznie oparte na kryteriach ekonomicznych, nakładają wzajemne zobowiązania państw członkowskich oraz nakazują Prezesowi Banku, funkcjonariuszom i pracownikom poszanowanie wzajemnej niezależności⁵¹³. Zakazy polityczne związane są ze statusem Banku jako międzynarodowej organizacji finansowej, jak również z pełnioną rolą tzw. globalnej spółdzielni, organizacji międzynarodowej zrzeszającej członków z całego świata⁵¹⁴. Bank jest pośrednikiem finansowym w zakresie udzielania pożyczek bazując na środkach z rynków kapitałowych celem finansowania projektów i programów pomocowych. Jeśli organy Banku kierują się względami politycznymi przy formułowaniu decyzji, wywołuje to problemy z utrzymaniem zaufania na rynkach kapitałowych, gdzie źródła swoich funduszy posiadają także państwa członkowskie⁵¹⁵. Ponadto, ze względu na różnorodność poglądów politycznych i strategii członków, „akceptacja Banku i jego ciągłość wymaga odpolitycznienia swoich decyzji i bezstronności, ważąc jedynie względy ekonomiczne, które same powinny być brane pod uwagę”⁵¹⁶.

Apolityczny mandat Banku stanowi charakterystyczną cechę funkcjonalnego podejścia także w innych organizacjach międzynarodowych⁵¹⁷, które powołano do życia tuż przed lub po drugiej wojnie światowej. Takie podejście znajduje odzwierciedlenie m.in. w Międzynarodowej Organizacji Pracy; Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury; Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa; Światowej Organizacji Zdrowia i Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego⁵¹⁸.

⁵¹³ A. Broches, *International Legal Aspects of the Operations of the World Bank*, 98 Recueil des Cours 297, 327–28 (1959).

⁵¹⁴ Szerzej: B. S. Brown, *The United States and the Politicization of the World Bank: Issues of International Law and Policy*, 103 Kegan Paul International 1992.

⁵¹⁵ I. F. I. Shihata, *World Bank Legal Papers*, 226 Kluwer Law International 2000.

⁵¹⁶ Ibidem.

⁵¹⁷ Szerzej: Ph. Sands, P. Klein, *Bowett's Law of International Institutions*, New York 2009; J. E. Alvarez, *International Organizations as Law-Makers*, Oxford 2005 s. 17–57.

⁵¹⁸ H. Cisse, op. cit., s. 70 i in.

W przypadku Banku, funkcjonalistyczne podejście odzwierciedla głębsze poglądy na temat rozwoju i panującej myśli ekonomicznej w okresie po drugiej wojnie światowej. Z tego punktu widzenia, rozwój był postrzegany przede wszystkim jako przedsięwzięcie gospodarcze, mające na celu zwiększenie produktu krajowego brutto i produktywności gospodarki, co z kolei można było osiągnąć poprzez wdrażanie technicznych i niepolitycznych rozwiązań⁵¹⁹.

Polityczny zakaz odegrał znaczącą rolę w rozwoju zarządzania Banku w połowie lat czterdziestych.⁵²⁰ Brytyjska wizja tworzenia opierała się na tworzeniu organizacji technicznych i eksperckich, wolnych od kontroli politycznej. Stanowisko Wielkiej Brytanii skierowane było w stosunku do pełnionej roli w Radzie Dyrektorów Wykonawczych zarówno w Banku, jak i Międzynarodowym Funduszu Walutowym⁵²¹.

Polityczny zakaz kształtuje także decyzje w ramach polityki Banku w ostatnich latach. Z jednej strony, Bank odmówił udzielania kredytów m.in. wobec rządów państw członkowskich łamiących prawa człowieka. W tym samym czasie, wynika z opinii prawnych Zarządu poświadczonych przez Głównego Radcę Prawnego, Bank rozszerzył obszary warunków przyznawania kredytów wcześniej uznawanych za leżące poza klauzulą politycznego zakazu, w tym reform prawnych i sądowniczych⁵²² oraz kwestii zarządzania⁵²³. Pomimo, że kryteria politycznego zakazu wydają się być bezwzględne i nie dopuszczają żadnych wyjątków od

⁵¹⁹ Badania dowodzą, że Bank był w tym czasie jednym z najmniej upolitycznioną wyspecjalizowaną agendą ONZ: G. M. Lyons, D. A. Baldwin, D. W. Mcnemar, *The "Politicization" Issue in the UN Specialized Agencies in The Changing United Nations: Options for the United States*, Praeger 1978; V. Y. Ghebali, *The Politicisation of UN Specialised Agencies: A Preliminary Analysis*, 14 Millennium: Journal of Intl. Studs.317, 1985.

⁵²⁰ Instytucje Bretton Woods powstały w 1944 r., ale kilka kwestii, takich jak siedziby instytucji, przyjęcie regulaminu oraz stosunków między pracodawcami i Dyrektorów Wykonawczych, zostały rozwiązane na inauguracyjnym posiedzeniu Rady Gubernatorów w Savannah, Georgia, w marcu 1946 r.

⁵²¹ Zob. K. W. Dam, *The Rules of the Game: Reform and Evolution in the International Monetary System*, Chicago 1982.

⁵²² Zob. D. Kaufmann, A. Kraay, M. Mastruzzi, *The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues*, "World Bank Policy Research Working Paper" No. 5430, 09.2010.

⁵²³ Por. I. F. I. Shihata, *The Creative Role of the Lawyer—Example: The Office of the World Bank's General Counsel*, "Catholic University Law Review" 1998, no.21.

Ponieważ autorytet interpretacji tych artykułów jest w rękach Rady Dyrektorów Wykonawczych Banku, opinię prawną Głównego Radcy Prawnego nie stanowi wiarygodnego źródła wykładni artykułów. Niemniej jednak, Zarząd udziela takiej opinii organowi, który pozwala na ich włączenie do praktyki Banku.

samego początku „pewne polityczne okoliczności były uznane” w praktyce Banku jako „jednoznacznie odnoszące się do prac Banku” i nie mogą być brane pod uwagę. Na przykład Bank w dokumencie z dnia kwietnia 1968 r. przyznaje, że Bank „nie może ignorować warunków wynikających z oczywistej wewnętrznej niestabilności politycznej lub niepewności, które mogą bezpośrednio wpłynąć na perspektywę gospodarcze kredytobiorcy”⁵²⁴.

Rosnące zależności międzynarodowe, w których ekonomia i polityka są ze sobą powiązane oznacza, że utrzymanie klauzuli ma skutek ograniczenia zakresu działań Banku, a tym samym negatywnego wpływu na jego skuteczność. Z drugiej strony jeżeli posiadałby on zdolność do podejmowania decyzji z powodów politycznych, byłby łatwo narażony na ryzyko utraty reputacji, która w kolei może wpłynąć na jego zdolność do pozyskania funduszy na rynkach kapitałowych. Zakaz polityczny pomaga w wyznaczeniu Bankowi ram swoich podstawowych kompetencji. Bank postrzegany jest jako neutralny arbiter lub mediator, w wielu wrażliwych i problematycznych kwestiach, zapewniając niezależną opinię. Jego decyzje są postrzegane na arenie międzynarodowej jako oparte na danych empirycznych, opracowane z uwzględnieniem technicznych i niepolitycznych informacji. Niektóre działania polityczne mają bezpośrednią relację względem zagadnień ekonomicznych i muszą być uwzględnione w decyzjach Banku. Rada Dyrektorów posiada kompetencje do podejmowania decyzji z indywidualną interpretacją zakazu politycznego, jako objęte mandatem Banku. Ponadto zakazy polityczne mogłyby być postrzegane jako zabezpieczenie lub gwarancja dla Banku. Niektórzy klienci stwierdzili, że świadczone usługi z zakresu wiedzy są bardziej popularne niż samo finansowanie, które je przewiduje⁵²⁵.

Bank w ciągu ostatnich lat dokonał szeregu reform instytucjonalnych zwiększając poziom swojej odpowiedzialności wobec państw członkowskich. Jeśli państwa chcą korzystać z jego zasobów, muszą być przekonane, że jego wiedza jest obiektywna i opiera się na ekonomicznych podstawach. Konieczność kontroli prac analitycznych Banku oraz prowadzonych badań wynika ze zmieniającego się

⁵²⁴ H. Cisse, *Should the Political Prohibition...*, op.cit., s. 62.

⁵²⁵ A. Anghie, *International Financial Institutions, in The Politics of International Law* 217, s. 223, Cambridge 2004.

otoczenia prawnomiędzynarodowego, w którym działa Bank. Inne organizacje międzynarodowe, zaangażowane w podobne działania- na przykład ONZ na podstawie artykułu 2 §7 Kart ONZ, podobnego do art. 4§10 Statutu MBOR. Sekretarz Generalny ONZ wyraził opinię, że jest on tak samo istotny, jak w 1945 r.⁵²⁶. Podobne opinie pojawiają się w odniesieniu do pro- politycznej klauzuli, która nadal pozostaje istotna, jak to było w roku 1944. W chwili powstawania organizacji rozróżnienie pomiędzy między polityką a ekonomią było oczywiste dla każdego państwa członkowskiego. Departament Skarbu Stanów Zjednoczonych próbował odpowiedzieć na pytanie, czy Bank mógłby uniknąć przyznawania kredytów głównie w oparciu o kwestie polityczne.

W oświadczeniu dokonano stwierdzenia, że „żaden zbiór zasad nie może całkowicie wyeliminować względów polityczne oraz właściwe ograniczenie działania Banku zależy ostatecznie od charakteru ludzi, odpowiedzialnych za operacje (Banku)”. Oprócz pracowników odpowiedzialnych za operacje Banku, występują także inne osoby odpowiedzialne za udzielanie porad prawnych w sprawie interpretacji artykułów przepisów prawnych Banku. To druga grupa zapewnia poprawne przygotowanie informacji pod względem prawnym, ale także prowadzi działalność doradczą, która pozwala Radzie Dyrektorów i kadrze kierowniczej w wykonywaniu zadań, które najlepiej odpowiadają wymaganiom Banku⁵²⁷. Zatem do momentu zmiany zapisów Statutu MBOR kontynuowana będzie polityka „konstruktywnej twórczej wykładni” przepisów zakazu politycznego⁵²⁸.

⁵²⁶ Por. B. Simma, *The Charter of the United Nations: A Commentary*, Oxford 2002, s. 149- 150.

⁵²⁷ I. F. I. Shihata, *The Creative Role ...*, op.cit., s. 1049.

⁵²⁸ H. Cisse, op. cit, s. 80.

3.2.2 Ewaluacja projektów i programy pomocowe, w tym zapewnianie globalnych dóbr publicznych

Krytyka Banku⁵²⁹ dotyczy licznych zagadnień, które na ogół koncentrują się wokół obaw o metody przyjęte w formułowaniu polityki i metod rządzenia. Obejmując skutki społeczne i gospodarcze korzystania z pomocy finansowej Banku. Analitycy są zaniepokojeni „warunkowością” nałożoną na państwa kredytobiorców. Bank często zobowiązuje wymogami udzielanego kredytu w oparciu o kryteria określone mianem „konsensusu waszyngtońskiego”, koncentrując się na liberalizacji handlu, inwestycjach w sektor finansowy, deregulacjach i prywatyzacji znacjonalizowanych gałęzi przemysłu. Często uwarunkowania te są powiązane bez należytego uwzględnienia indywidualnych okoliczności poszczególnych państw- kredytobiorców, a zalecenia normatywne ze strony Banku nie umożliwiają rozwiązania problemów gospodarczych w tych państwach. Krytycy wskazują także obawy o rolę organizacji z Bretton Woods w kształtowaniu dyskursu rozwoju poprzez swoje badania, szkolenia i działalność wydawniczą. Bank uważany jest za eksperta w dziedzinie regulacji finansowych i rozwoju gospodarczego, natomiast jego poglądy i wytyczne w ramach projektów mogą osłabić lub wyeliminować alternatywne perspektywy rozwoju danego państwa. Zarzuty występują także wobec struktur organizacyjnych wspomnianych organizacji międzynarodowych, które są zdominowane przez państwa uprzemysłowione. Podejmowane i realizowane decyzje uzależnione są od polityki najbardziej rozwiniętych państw na świecie, ponieważ to właśnie one reprezentują największą grupę darczyńców (wielokrotnie dokonując procedury przyznania wsparcia finansowego bez większych konsultacji z państwami biednymi i rozwijającymi się)⁵³⁰.

Istnieją także wątpliwości dotyczące rodzajów projektów rozwojowych (ang. „*development projects*”) finansowanych przez Bank. Wiele projektów infrastrukturalnych finansowanych jest przez Grupę Banku Światowego mając

⁵²⁹ Tożsame uwagi kierowane są także wobec Międzynarodowego Funduszu Walutowego w zakresie jego działalności na świecie.

⁵³⁰ *What are the main concerns and criticism about the World Bank and MFW?*, 23.08.2005, <http://www.brettonwoodsproject.org/item.shtml?x=320869> [01.09.2015].

liczne konsekwencje (społeczne, środowiskowe, ekonomiczne i in.). Krytyka skupiła się na kwestiach etycznych finansowania takich projektów. Na przykład, Bank finansując budowę zapór wodnych w różnych państwach, doprowadził do przemieszczenia rdzennej ludności z tych obszarów. Finansowanie programu rozwoju *Polonoroeste* w Brazylii, zainaugurowane zostało w amazońskim stanie *Rondonia* w 1981 r. Przez poprawę głównej drogi do lasu, nastąpił podział gruntów. Program spowodował intensywną migrację, która zaowocowała szerokim zniszczeniem lasów deszczowych⁵³¹. Bank sfinansował również projekt budowy tamy w Indiach, który doprowadził do przymusowego przesiedlenia ludzi w *Narmada River Valley* w latach 1978 i 1993. Terytoria, które od czasów prehistorycznych były zaludnione przez lokalną ludność, zostały bezpowrotnie utracone na rzecz sztucznych zbiorników wodnych, co z kolei spowodowało niezadowolenie i niepokoje społeczne, za które obwiniony został właśnie Bank⁵³². Podobne, działania Banku zostały poddane krytycznej ocenie w kwestii dofinansowania projektu redukcji ubóstwa w zachodniej części Chińskiej Republiki Ludowej (nazwa projektu- ang. „*Western Poverty Reduction Project in China*”), w ramach którego pięćdziesiąt osiem tysięcy chińskich rolników przesiedlono na terytorium Tybetu i Mongolii (co zostało ocenione jako działanie wymierzone w „*przeciwników chińskiej kontroli*” mieszkających w tych regionach). Projekt był politycznie wrażliwy i został ponadto opracowany z naruszeniem licznych polityk Banku, w tym dotyczących m.in. ujawnienia informacji o ludności tubylczej czy też zastosowania środków przymusu w trakcie przesiedlania; naruszono także przepisy dotyczące ochrony roślin rolniczych jak również oceny oddziaływania na środowisko⁵³³.

Rola Banku w globalnej zmianie klimatu architektury finansów spowodowała również wiele kontrowersji. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego (ang. *Civil Society Groups*) postrzegają Bank negatywnie. *Civil*

⁵³¹D. J. Mahar, C. E. Ducrot, *Land-use zoning on tropical frontiers : emerging lessons from the Brazilian Amazon*, World Bank Report No. 19674, 01.01.1998.

⁵³²P. Bosshard, J. Bruil, K. Horta, S. Lawrence, C. Welch, *Gambling with People's Lives. What the World Bank's New "High-Risk/High-Reward" Strategy Means for the Poor and the Environment*, A Report by Environmental Defense Friends of the Earth International Rivers Network, 2003. www.internationalrivers.org/files/attached-files/030919.wbgambling.pdf, [01.09.2015].

⁵³³ Centre for International Environmental Law, *The China Western Poverty Reduction Project (China - Tibet)*, http://www.ciel.org/Intl_Financial_Inst/chinatibetproject.html [01.09.2015].

Society Groups wskazują na brak kompetencji do kreowania dominującej roli i tworzenia klimatu w dziedzinie finansów, a jako powody takiego stanu rzeczy podaje się obligatoryjne zobowiązania w postaci uwarunkowań i doradztwa dołączanych jako warunek do udzielanych kredytów. Niedemokratyczna struktura zarządzania Banku, który zdominowany jest przez państwa uprzemysłowione, uprzywilejowanie sektora prywatnego i kontrowersje związane z funduszami inwestycyjnymi (ang. *Climate Investment Funds*) były również przedmiotem krytyki w debatach wokół tej kwestii. Co więcej, rola Banku jako głównego gracza w łagodzeniu zmian klimatu i działań adaptacyjnych pozostaje w bezpośrednim konflikcie z jego nieekologicznym (ang. „*carbon-intensive*”), poprzez intensywne zużycie węgla, portfelem kredytowym i dalszym wsparciem finansowym dla silnie zanieczyszczających branż, które obejmują elektrownie węglowe⁵³⁴.

Występujące wątpliwości, że Bank pracując w partnerstwie z sektorem prywatnym może podważać rolę państwa jako głównego dostawcy podstawowych dóbr publicznych, takich jak opieka zdrowotna i edukacja, w wyniku niedoboru tych usług. Wzrost przejścia od publicznego do prywatnego finansowania zaobserwowano w jednej z instytucji Grupy Banku Światowego-Międzynarodowej Korporacji Finansowej. Krytykowano ją za model biznesowy, rosnące wykorzystanie pośredników finansowych, takich jak prywatne fundusze kapitałowe i finansowanie przedsiębiorstw związanych z tzw. „rajami podatkowymi”.

Znaczenie Banku zostało również zagrożone z powodu spadku popytu na kredyty w państwach rozwijających się o średnim dochodzie, poprzez zwiększoną konkurencję ze strony wielu nowych organizacji pomocy dla biedniejszych państw oraz powstanie konkurencyjnych źródeł wiedzy, rozwoju i doradztwa. Co więcej, brak ostrości, głębi i nieudowodniony wpływ na rozwój Banku jest szeroko krytykowany. Niemniej jednak, istnieje wiele powodów, dla których Bank powinien nadal funkcjonować jako finansista i doradca ds. globalnego rozwoju. Pierwszym i najbardziej oczywistym powodem jest to, że problemy

⁵³⁴What are the main concerns and criticism about the World Bank and MFW?, 23.08.2005, <http://www.brettonwoodsproject.org/item.shtml?x=320869> [01.09.2015].

rozwojowe i wyzwania globalnych problemów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska są coraz bardziej palące. Po drugie, żadna inna organizacja międzynarodowa nie łączy w sobie tak różnych funkcji jak Bank, które czynią go wyjątkowo dostosowanym do globalnych wyzwań współczesnych czasów. Uniwersalizm członków, jego kompleksowe i międzysektorowe działania, doświadczenie wynikające z oferowanej dużej gamy instrumentów finansowych, a także wysokie możliwości zawodowe i techniczne w sferach analitycznych i doradczych są nieporównywalne z jakąkolwiek inną organizacją na świecie⁵³⁵.

Bank musi skutecznie korzystać z posiadanych narzędzi, a ten aspekt wymaga reformy poprzez udzielenie większego prawa głosu zarówno odbiorcom, nowym państwom- darczyńcom, przy jednoczesnym zachowaniu wiodącej roli głównych donatorów projektów i programów pomocowych. Cel ten można osiągnąć poprzez wykorzystanie faktu, że Bank cyklicznie stara się wdrożyć system reform instytucjonalnych. W przyszłości, powinien stosować także szeroko zakrojone reformy, które pozwoliłyby na efektywniejsze wykorzystywanie środków w ramach ewaluacji oferowanej pomocy (projektów i programów).

Samo znaczenie i skuteczność Banku można także poprawić na wiele sposobów, m.in. poprzez uproszczenie instrumentów kredytowych, zapewnienie łatwiejszego dostępu do państwowych instytucji rządowych. Bank powinien wezwać także darczyńców do przeznaczania większej ilości swoich zasobów pomocowych na zapewnienie dóbr globalnych. Wsparcie globalnych dóbr publicznych to kluczowa rola Banku, która powinna zostać zorganizowana w celu zapewnienia finansowania opartego na zachętach dla podmiotów na całym świecie. Bank może również poprawić prace doradcze poprzez ściślejsze powiązanie badań i czynności analitycznych z działalnością operacyjną. Wreszcie, winien zwiększyć swoją efektywność operacyjną poprzez skupianie uwagi na kluczowych branżach, trwalsze zaangażowanie w dłuższych okresach czasu i skalowanie interwencji, jak również przez realizację bardziej efektywnego

⁵³⁵C. I. Bradford, J. F. Linn, *Reform of Global Governance: Priorities for Action*, "Brookings Policy Brief Series" 01.10.2007, no. 163/ 186, <http://www.brookings.edu/research/papers/2007/10/global-governance> [01.09.2015].

partnerstwa z innymi darczyńcami, w tym nowymi oficjalnymi darczyńcami, takimi jak Chińska Republika Ludowa i Indie oraz prywatnymi np. fundacjami i organizacjami pozarządowymi⁵³⁶.

Globalna społeczność powinna połączyć swoje siły nie tylko w walce o władzę, ale przede wszystkim w walce z ubóstwem- priorytetem Banku, a także wyczerpywaniem się zasobów, zmianami klimatycznymi, niestabilnością polityczną. Zasadność działania jest więc bardzo uzasadniona. Bank powstał w 1944 r. w celu promowania rozwoju gospodarczego i praktycznie każde państwo jest jego członkiem. Jego głównym zadaniem jest zapewnienie, że globalny rozwój jest przyjazny dla środowiska i integracji społecznej.

Bank posiada wiedzę i doświadczenie w różnych sektorach jak infrastruktura, rolnictwo, zdrowie, edukacja, system emerytur i regulacji finansowych. Zdolność do finansowania i podziału ryzyka instrumentów wspierających zarówno inwestycje prywatne i publiczne jest cechą wyróżniającą Bank. Jego zespół pracowników posiada niezrównaną wiedzę na temat poszczególnych państw, w tym wgląd w trudną politykę lokalną, która czasami hamuje reformy niezbędne do zapewnienia zwrotu z inwestycji. W celu dostosowania misji XXI wieku do światowych potrzeb, Bank powinien również wziąć na siebie odpowiedzialność za zapewnienie globalnych dóbr publicznych istotnych dla rozwoju. Dzisiaj największym zagrożeniem dla stabilnych i zamożnych społeczeństw są zmiany klimatyczne, niesłabnące pandemie oraz wzrost oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe - mając charakter globalny. Biorąc pod uwagę, że zwrot z inwestycji ze światowych dóbr publicznych, istotnych dla rozwoju, jest kolektywnie wysoki, ale tym samym pozostaje ograniczony przez poszczególne państwa, jest to idealny obszar do działania dla Banku jako „globalnej spółdzielni”⁵³⁷.

W szczególności, Bank powinien stać się główną siłą sprawczą w promowaniu inwestycji z zakresu zrównoważonego środowiska, wspieraniu badań w dziedzinie rolnictwa, zdrowia i czystej energii oraz gromadzeniu i analizie danych ekonomicznych i społecznych. Oczywiście, to nie musi przyjąć na siebie

⁵³⁶ C. I. Bradford, J. F. Linn, *Reform of Global Governance...*, op.cit.

⁵³⁷ Ibidem.

odpowiedzialności za zapewnienie wszystkich tych dóbr publicznych. Jednakże może poczynić starania by pomóc poprzez ustalanie priorytetów, kierowanie funduszy oraz oceny skutków odpowiednich inwestycji.

Bank musi dokonać także pewnych innych ważnych zmian-przeformułować swoją misję i podjąć nowe zadania. Dokonać rachunku zysków i strat kooperacji z jego największym akcjonariuszem- Stanami Zjednoczonymi. Istnieje potrzeb reformulowania roli USA w tej organizacji. Podjęta misja, likwidacji do końca skrajnego ubóstwa w ciągu jednego pokolenia i zwiększenia wspólnego dobrobytu, jest niewątpliwie ważna. Powinno nastąpić jej przewartościowanie, aby podkreślić poparcie dla dążenia rządów państw do wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu i zrównoważonemu rozwojowi. Takie podejście znajduje uzasadnienie wobec niedawno przyjętych celów zrównoważonego rozwoju (ang. *Sustainable Development Goals*, SDG), które stanowią międzynarodowe wytyczne globalnego rozwoju do roku 2030. Obejmując redukcję ubóstwa jako wynik budowania stabilnych, zamożnych społeczeństw, w których obywatele, za pośrednictwem podatków, są w stanie i chcą finansować uzgodnione globalne standardy i zasady. Ponadto, przekształcenia misji Banku, ukazuje się wyraźna przewaga konkurencyjna w stosunku do funkcjonujących kilkudziesięciu agencji pomocy dwustronnej i setek organizacji pozarządowych, które działają w państwach rozwijających się. To sprawia, że zaangażowanie Banku w tym zakresie jest szczególnie cenne. Niestety uzyskanie środków od państw rozwijających się, aby mogły zapewnić globalne dobra publiczne (np. zachować środowisko naturalne) stanowi założenie teoretyczne. Globalne dobra publiczne są przeznaczone, zgodnie z ich definicją, dla całego świata, nie tylko dla kredytobiorców. Największe państwa przyczyniają się w większym stopniu do zanieczyszczenia rozwijającego się świata np. Chińska Republika Ludowa (emisja dwutlenku węgla) czy Brazylia (dokonująca wycinki połąci lasów w Amazonii). Nie istnieją instrumenty kredytowe czy krótkoterminowe dotacje bez jakiegokolwiek źródła spłaty w Banku, które można by zastosować. Problematyczne wydaje się być także sformułowanie propozycji

opodatkowania bogatych państw na świecie, w celu przekazania tych wpływów na globalne dobra⁵³⁸.

3.3 Wnioski

Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju opiera swoją działalność na jednym z podstawowych obszarów aktywności- aspekcie finansowym i gospodarczym. Środki finansowe realizowane w ramach działalności kredytowej, pochodzą z wpłat gotówkowych państw członkowskich oraz rezerw funduszy własnych zgromadzonych od początku okresu funkcjonowania Banku, a także z emisji obligacji. Funkcjonujący model kapitałowy Banku wspiera państwa o średnim dochodzie poprzez pożyczki, gwarancje oraz pomoc doradczą, finansowaną poprzez emisję obligacji AAA na międzynarodowych rynkach kapitałowych.

Stworzony pakiet reform obejmuje zwiększenie potencjału finansowego Banku: ogólne podwyższenie kapitału; reformy terminów zapadalności kredytów; selektywne zwiększanie kapitału w ramach reformy udziałów lub uwalnianiu istniejącego kapitału w walucie krajowej państw członkowskich; kapitał wpłacony oraz kontynuowanie dyscypliny budżetowej. Pakiet obejmuje składki zarówno państw rozwijających się jak i rozwiniętych. Środki mogłyby wypełnić prognozowane uzupełnianie luki kapitałowej.

Ogólne zwiększenie kapitału w ramach drugiego etapu reform instytucjonalnych w 2010 r. wyniosło 58,4 mld USD, w tym 3,5 mld kapitału wpłaconego oraz 54,9 mld USD kapitału na żądanie. W ramach selektywnego wzrostu kapitału Banku w 2010 r. dokonano zwiększenia kapitału wpłaconego na poziomie 1,6 mld USD oraz 26,2 mld USD kapitału na żądanie, co daje w sumie kwotę 27,8 mld USD kapitału całkowitego.

Bank został zmodernizowany w ciągu kilku ostatnich lat. Celem reform było uproszczenie procedur przyznawania środków finansowych bez pogarszania jakości przy jednoczesnej poprawie jego skuteczności. W 2015 r. w ramach przeglądu akcjonariatu Banku podjęto kluczowe decyzje w celu zwiększenia efektywności reform od roku 2010, m.in. poprzez strategiczne i polityczne reformy, które wpływają na sposób współpracy z klientami. Strategia Banku oraz jego cele działalności zatwierdzone w 2013

⁵³⁸ Ibidem.

r. wraz z reformami instytucjonalnymi z 2010 r., cyklicznie dążą do wzmocnienia zdolności reagowania na klientów. Skupiając się na celach dotyczących biedy i dobrobytu społeczeństw państw członkowskich wymaga się od Banku sprawowania większej selektywności w doborze jego zobowiązań. Programy krajowe stały się lepiej zorientowane na klienta. Tym samym zaangażowanie Banku powinno zmierzać w kierunku realizacji reform instytucjonalnych w kontekście działalności organizacji.

W 2015 r. rozpoczęto proces zwiększania bazy kapitałowej organizacji, uzasadniając decyzję spowolnieniem gospodarczym na rynkach wschodzących, realizacją ambitnych celów rozwojowych ONZ, także rosnącą konkurencją ze strony Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych. W celu pokrycia akcji kredytowej do końca 2017 r. akcjonariusze powinni dążyć do zwiększenia kapitału subskrybowanego MBOR na poziomie 87 mld USD. Pakiet reform w zakresie wzmocnienia zasobów finansowych Banku nie wymaga zmiany artykułów Statutu MBOR, ale obliguje pozostałe państwa członkowskie do rezygnacji z przysługującego im prawa pierwokupu powstającego w ten sposób kapitału zakładowego. Rodzą się zatem pytania i trudności natury politycznej w kontekście podejmowania decyzji odnośnie przydziału zwiększanych części zasobów finansowych Banku.

Jednym z filarów reform instytucjonalnych Banku jest zachowanie parytetu pomiędzy państwami rozwijającymi się i w okresie przejściowym a państwami rozwiniętymi. Kolejne z założeń stanowi wyrównanie liczby głosów z uwzględnieniem znaczenia gospodarczego członków oraz ochrona państw o niskim dochodzie, które są narażone na utratę udziałów. W wyniku dwóch etapów reform w Banku wzrósł udział państw rozwijających się i w okresie przejściowym z 42,60 % do 47,19 % oraz nastąpiło zmniejszenie udziałów państw rozwiniętych (o wysokim dochodzie) z 57,40 % do 52,81 %. Zakładane reformy przyniosły zatem oczekiwany cel, Bank znajdował się bowiem blisko parytetu siły głosu (50%) między państwami rozwiniętymi i nierozwiniętymi. W rzeczywistości jednak zmiana ta była znacznie ograniczona, ponieważ kategoria DTC zawiera kilka państw o wysokich dochodach, które nie powinny znaleźć się w kategorii państw rozwijających się. W grupie państw o niskich i średnich dochodach udział głosów państw rozwijających się (przy precyzyjniejszej kategoryzacji państw) wzrósł z 34,67% do zaledwie 38,38%, podczas gdy państwa rozwinięte zachowały więcej niż 60%. W odniesieniu natomiast do celu, jaki stanowiło ujednoczenie siły głosów

z uwzględnieniem znaczenia gospodarczego państw, finalnie zmiany były nieznaczne. Efektem wskazanych działań jest stosunek udziału głosów do wkładu w światowym PKB, który w dalszym ciągu bardzo różni się pomiędzy poszczególnymi państwami, od 0,5 (Chińska Republika Ludowa) do 4 (Arabia Saudyjska). Spora liczba małych państw europejskich oraz kilka rozwiniętych z grupy DTC wciąż posiada nieproporcjonalnie dużą liczbę głosów, podczas gdy niektóre z dynamicznie rozwijających się gospodarek rynkowych, w tym Chińska Republika Ludowa, wciąż są niedostatecznie reprezentowane. Różnica PKB w stosunku do poziomu ilości głosów osiem razy przekłada się na osłabienie legitymizacji rządów państw członkowskich Banku. Pomimo wielokrotnych zapewnień Banku, państwa o niskich dochodach, jako grupa (w odróżnieniu od państw o średnim dochodzie) nie zyskały prawy siły głosów. Odzwierciedla to wzór marginalizacji interesów państw o niskich dochodach w reformie Banku. Kulminacją tego trendu była decyzja wprowadzenia tylko bardzo niewielkiego wzrostu podstawowych głosów (głosów przyznanych w równym stopniu wszystkim państwom), pozostawiając część podstawowych głosów w ogólnej liczbie głosów (około połowy poziomu ustalonego w 1944 r.).

Reformy instytucjonalne Banku nie wykazują także postępów w osiągnięciu porozumienia w sprawie kryteriów realokacji głosów w przyszłości (z wyjątkiem umowy, która zapewnia, że weryfikacje akcjonariatu mają być przeprowadzane co pięć lat). Bezpośrednim efektem reform jest sytuacja, gdzie zaledwie kilka lat po zakończeniu wynegocjowanych reform akcjonariatu, skromnie wzrosła siła głosów osiągnięta w państwach rozwijających się. Państwa o wysokim dochodzie posiadają obecnie 64,87% głosów, w porównaniu z 65,33% przed pierwszym etapem reform uzgodnionych w 2008 r. Państwa o niskich dochodach posiadają obecnie 3,31% głosów, w porównaniu do 3,45% w 2008 r., a państwa o średnich dochodach mają obecnie 31,81%, w porównaniu do 31,22% w roku 2008. Łączne przesunięcie głosów z państwami o wysokich dochodach do państw o niskich i średnich dochodach nie wynosi już 3,71 punktów procentowych, ale 0,46 punkty procentowe. Po 2010 r. wzrost głosów dla następujących państw wynosi: Japonia (2,32%), Niemcy (0,58%), Kanada (0,51%), Wielka Brytania (0,35%), Francja (0,35%). Zakłada się, że więcej państw o niskich dochodach może zwiększyć swoje uprawnienia (jeśli ich rządy zgodzą się na zapłacić większą ilość środków finansowych), tym samym nie doświadczą więc one utraty udziałów z prawem głosu.

W ciągu ostatnich dwudziestu lat, Bank dokonał znaczących wysiłków, aby stać się bardziej odpowiedzialną organizacją międzynarodową, w skali globalnej, wobec państw członkowskich bez względu na poziom rozwoju gospodarczego. W 1993 r., w ramach prowadzonych reform instytucjonalnych, Bank utworzył Panel Kontrolny, pierwszy tego typu mechanizm w organizacji międzynarodowej na świecie. Utworzenie Panelu ma na celu promowanie odpowiedzialności Banku wobec państw członkowskich, zapewnienie poszkodowanym podmiotom większego udziału i swobody w wyrażaniu opinii nt. działalności Banku, a także umożliwienie zewnętrznym podmiotom bezpośredniego zaangażowania w proces kontroli organów Banku.

Bank w ciągu ostatnich lat dokonał szeregu reform instytucjonalnych zwiększając poziom swojej odpowiedzialności wobec państw członkowskich. Konieczność kontroli prac analitycznych Banku oraz prowadzonych badań wynika ze zmieniającego się otoczenia prawnomiędzynarodowego, w którym działa Bank. Konsolidacja i dalsze poszerzanie więzi Banku z Polską przy jednoczesnym zapewnieniu dwustronnej współpracy oraz obopólnej kooperacji z polskimi władzami w kwestiach globalnych jest w ostatnich latach ważnym i rozwijającym się zagadnieniem na arenie międzynarodowej. Bank kontynuuje zapewnianie finansowania dla wspierania kluczowych reform, ale w coraz większym stopniu koncentrując swoje wysiłki na udzielaniu pomocy Polsce w uzyskaniu dostępu do globalnej wiedzy. Dostęp do takiej wiedzy służy kilku celom: informowaniu i ułatwianiu projektowania lub wdrażania reform; dostarczeniu perspektywy zewnętrznej w podejściu do pewnych zagadnień oraz wzmocnieniu wkładu Polski w istotę globalnej debaty. Z punktu widzenia Banku, partnerstwo z Polską dostarcza korzystnych szans na przekształcenie się w efektywny „bank wiedzy” stanowiąc studium przypadku efektywnego wykorzystania zaoferowanych środków finansowych.

Najwięcej zarzutów pojawia się wobec finansowania projektów i programów pomocowych oferowanych przez Bank. Wskazuje się, że wiele projektów infrastrukturalnych wywołuje liczne konsekwencje społeczne, środowiskowe czy ekonomiczne. Analitycy są zaniepokojeni „warunkowością” nałożoną na państwa kredytobiorców. Wskazują także obawy w kształtowaniu dyskursu rozwoju poprzez swoje badania, szkolenia i działalność wydawniczą. Bank uważany jest za eksperta w dziedzinie regulacji finansowych i rozwoju gospodarczego, natomiast jego poglądy

i wytyczne w ramach projektów mogą osłabić lub wyeliminować alternatywne perspektywy rozwoju danego państwa. Zarzuty występują także wobec instytucjonalnych struktur, bowiem podejmowane i realizowane decyzje uzależnione są od polityki najbardziej rozwiniętych państw na świecie, ze względu na fakt, że to właśnie one reprezentują największą grupę decyzyjną w Banku. Wątpliwości dotyczą także partnerstwa Banku w sektorze prywatnym i podważenia roli państwa jako głównego dostawcy podstawowych dóbr publicznych, takich jak opieka zdrowotna i edukacja w ramach realizowanych projektów rozwojowych. Znaczenie Banku zostało również zagrożone z powodu spadku popytu na kredyty w państwach rozwijających się o średnim dochodzie, poprzez zwiększoną konkurencję ze strony wielu nowych organizacji pomocy oraz powstanie konkurencyjnych źródeł wiedzy, rozwoju i doradztwa.

Bank musi zatem skutecznie korzystać z posiadanych narzędzi, a ten aspekt wymaga reformy poprzez udzielenie większego prawa głosu zarówno odbiorcom, nowym państwom- darczyńcom, przy jednoczesnym zachowaniu wiodącej roli głównych donatorów projektów i programów pomocowych. Cel ten można osiągnąć poprzez wykorzystanie faktu, że Bank cyklicznie stara się wdrożyć system reform instytucjonalnych. W przyszłości, powinien stosować także szeroko zakrojone reformy, które pozwoliłyby na efektywniejsze wykorzystywanie środków w ramach ewaluacji oferowanej pomocy (projektów i programów).

Rozdział 4 Oddziaływanie reform Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju na wybrane organizacje międzynarodowe

4.1 Reformy instytucjonalne Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w systemie międzynarodowych organizacji finansowych

4.1.1 Zagadnienie reform instytucjonalnych w wielostronnych bankach rozwoju

Uznanie przez społeczność międzynarodową globalnych i regionalnych problemów wpłynęło na potrzebę powołania międzynarodowych organizacji finansowych. Międzynarodowe organizacje finansowe (ang. *international financial institutions*, IFIs) ustanowione zostają przez jedno lub więcej państw- podmioty prawa międzynarodowego. Udziałowcami zostają w głównej mierze rządy państw członkowskich danej organizacji, chociaż występują także przykłady organizacji, w których czynnymi uczestnikami stają się inne organizacje międzynarodowe. Najbardziej znane IFIs powstały po drugiej wojnie światowej. Priorytetem ich działań była odbudowa Europy, a także zapewnienie forum współpracy międzynarodowej w zakresie globalnego zarządzania systemem finansowym. Przykład współpracy w zakresie finansowania i doradztwa w kwestiach rozwoju na świecie stanowią wielostronne banki rozwoju (ang. *multilateral development banks*, MDBs)⁵³⁹. Organizacje te stanowią innowacyjny model instytucjonalny przekazujący środki finansowe i wiedzę do państw rozwijających się, od dawna odgrywając znaczącą rolę we współczesnym świecie. MDBs charakteryzują się dużą liczbą członków, w tym zarówno państw rozwiniętych (donatorów) jak i rozwijających się (kredytobiorców). Specyfiką działania MDBs są projekty finansowane ze środków własnych organizacji w postaci kredytów długoterminowych przy oprocentowaniu stawkami rynkowymi lub w niektórych wypadkach także poniżej stawek rynkowych (kredyty o wydłużonym terminie spłaty, przy jednoczesnym udziale dotacji wybranych państw członkowskich). Organizacje zapewniają równowagę sił konkurencji i współpracy oraz alternatywę dla innych źródeł finansowania inwestycji w zakresie rozwoju. Przykład

⁵³⁹ N. Bukhari, *International Financial Institutions*, 27.05.2009, <https://pl.scribd.com/document/16877224/International-Financial-Institutions> [01.09.2015], s. 4.

największych wielostronnych banków rozwoju stanowią, poza Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju, Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Rolnictwa (ang. *International Fund for Agricultural Development*, IFAD), Europejski Bank Inwestycyjny (ang. *European Investment Bank*, EIB), Islamski Bank Rozwoju (ang. *Islamic Development Bank*, IsDB), Azjatycki Bank Rozwoju (ang. *Asian Development Bank*, ADB), Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (ang. *European Bank for Reconstruction and Development*, EBRD), Bank Rozwoju Ameryki Łacińskiej (ang. *Development Bank of Latin America*, CAF), Międzyamerykański Bank Rozwoju (ang. *Inter-American Development Bank Group*, IADB), Afrykański Bank Rozwoju (ang. *African Development Bank*, AfDB), Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (ang. *Asian Infrastructure Investment Bank*, AIIB)⁵⁴⁰.

Subregionalne wielostronne banki rozwoju (ang. *subregional multilateral development banks*, SDRBs) stanowią grupę organizacji legitymizujących się ograniczonym zakresem kompetencji. Członkami są zazwyczaj państwa, które są zarazem pożyczkobiorcami. Banki udzielają wsparcia finansowego na korzystniejszych warunkach niż oferowane na międzynarodowym rynku kapitałowym. Ze względu na wspólne zobowiązania finansowe i odpowiedzialność za spłatę pozostałych państw członkowskich, banki często mogą udzielać tańszych pożyczek w porównaniu do indywidualnej oferty pojedynczego państwa. Banki te obejmują: Karaibski Bank Rozwoju (ang. *Caribbean Development Bank*, CDB), Środkowoamerykański Bank Integracji Gospodarczej (ang. *Central American Bank for Economic Integration*, CABEI), Wschodnioafrykański Bank Rozwoju (ang. *East African Development Bank*, EADB), Zachodnioafrykański Bank Rozwoju (ang. *West African Development Bank*, BOAD), Bank Handlu i Rozwoju Morza Czarnego (ang. *Black Sea Trade and Development Bank*, BSTDB), Organizacja Współpracy Gospodarczej i Bank Rozwoju (ang. *Economic Cooperation Organization Trade and Development Bank*, ETDB), Euroazjatycki Bank Rozwoju (ang. *Eurasian Development Bank*, EDB), Nowy Bank Rozwoju (ang. *New*

⁵⁴⁰ R. M. Nelson, *Multilateral Development Banks: Overview and Issues for Congress*, „Congressional Research Service”, 2.12.2015, R.411, s. 1-4.

Development Bank, NDB) dawniej Bank Rozwoju państw grupy BRICS (ang. *BRICS Development Bank*)⁵⁴¹.

Na arenie międzynarodowej występują również inne wielostronne organizacje finansowe (ang. *multilateral financial institutions*, MFIs) pełniące podobną rolę jak wielostronne banki rozwoju. Ze względu na ograniczenia w kwestii członkostwa oraz w zakresie rodzajów projektów, którym udzielane jest wsparcie finansowe nie należą do grupy MDBs. Wielostronne organizacje finansowe obejmują: Komisję Europejską (ang. *European Commission*, EC), Międzynarodowy Instrument Finansowania Szczepień (ang. *International Finance Facility for Immunisation*, IFFIm), Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Rolnictwa (ang. *International Fund for Agricultural Development*, IFAD), Nordycki Bank Inwestycyjny (ang. *Nordic Investment Bank*, NIB), Fundusz Rozwoju Międzynarodowej Organizacji Państw Eksporterów Ropy Naftowej (ang. *OPEC Fund for International Development*, OFID), Międzynarodowy Bank Inwestycyjny (ang. *International Investment Bank*, IIB), Arabski Bank Rozwoju Gospodarczego w Afryce (ang. *Arab Bank for Economic Development in Africa*, BADEA)⁵⁴².

Struktura instytucjonalna wielostronnych banków rozwoju oraz subregionalnych banków rozwoju jest podobna. Państwa członkowskie przyczyniają się do finansowania organizacji, a ich wkład finansowy określa stopień, w jakim mają one głos w organach decyzyjnych organizacji (przeważnie w Radzie). Poziom rozwoju gospodarczego państwa członkowskiego nie stanowi jednoznacznego odzwierciedlenia w ilości głosów, a tym samym nie wpływa w znaczący sposób na proces decyzyjny.

Zasady struktury finansowej MDB stanowią wzór ustalony przez Grupę Banku Światowego (przede wszystkim Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju). Mechanizmy finansowe pożyczek w MDB są niemal identyczne jak w Banku. Polegają na udzieleniu pożyczek państwom członkowskim przy

⁵⁴¹ Szerzej: G. Handl, *The Legal Mandate of Multilateral Development Banks as Agents for Change Toward Sustainable Development*, "The American Journal of International Law" 1998, no. 4, vol. 92, s. 642 i n.

⁵⁴² Zob. C. R. Henning, *Coordinating Regional and Multilateral Financial Institutions*, "SSRN Electronic Journal", March 2011, https://www.researchgate.net/publication/228259660_Coordinating_Regional_and_Multilateral_Financial_Institutions [01.09.2015].

jednoczesnym ponoszeniu ryzyka spłaty danej organizacji. Pożyczone środki uzależnione są od zdolności kredytowej państwa- klienta. Terminy na ogół są bardziej korzystne wobec państw- beneficjentów w porównaniu do pożyczek na rynku bezpośrednim, o ile dane państwo miało by do nich dostęp. Ponadto MDB, z wyjątkiem EBOR, stanowią w zasadzie odnawialny fundusz, który przyznaje środki głównie najuboższym państwom na warunkach preferencyjnych w postaci dotacji lub kredytów zero-procentowych. Reguły wymagają suwerennych gwarancji od rządów państw-beneficjentów, z wyjątkiem, gdy jest to możliwe bezpośrednio do podmiotów sektora prywatnego. Prawie połowę wszystkich środków finansowych przyznawanych przez wielostronne banki rozwoju stanowią zobowiązania MBOR i IFC, natomiast ok. 70% całkowitego finansowania na preferencyjnych warunkach osiągnęła IDA⁵⁴³.

Wyzwania przed, którymi stoi zarówno Bank jak i pozostałe wielostronne banki rozwoju dotyczą tych samych problemów instytucjonalnych. Ze względu na zbliżoną strukturę organizacji kwestionowany jest obszar zarządzania organizacjami. Znaczenie gospodarcze państw rozwijających się znacznie wzrosło w ciągu ostatniego kwartału. Tradycyjny podział głosów i głosowania pozostaje nieaktualny. Nie wystąpiły dotychczas istotne zmiany w zakresie reform instytucjonalnych w strukturze składu organów zarządzających, które zwiększyłyby reprezentację i wpływ członków- państw rozwijających się. Takie działania znacznie podniosłyby wiarygodność tychże organizacji. Sytuacja ta doprowadziła do prób podejmowanych przez niektóre z zainteresowanych państw w kwestii powołania nowych międzynarodowych banków rozwoju. Takich jak Bank Rozwoju państw grupy BRICS promowanych przez Brazylię, Rosję, Indie, Chiny i RPA. Kolejną inicjatywę stanowiła propozycja Chin zinstytucjonalizowania infrastruktury Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych, która wiązałaby członków regionalnych, stanowiąc potencjalną konkurencję dla Banku⁵⁴⁴.

⁵⁴³ S. Griffith-Jones, D. Griffith-Jones, D. Hertova, *Enhancing the Role of Regional Development Banks*, „G-24 Discussion Paper Series” 2008, No. 50, s. 1-4.

⁵⁴⁴ G-20 Working Group, *The World Bank and other Multilateral Development Banks. Final Report*, March 2009, <http://www.grahambishop.com/DocumentStore/a08653e9-b2b4-45ad-8e44-b8ea0827ffc1.pdf> [01.05.2016], s. 1-12.

Szczególnie problematyczne kwestie zarządzania w wielostronnych bankach rozwoju odnoszą się do finansowania organizacji, które zależą od regularnego uzupełniania zasobów przez państwa członkowskie. Potencjalnie obniżenie ilości głosów w procesie głosowania państw rozwiniętych na rzecz rozwijających się i DTC rodzi ryzyko zmniejszenia uzupełnienia różnic w kwestii środków finansowych. Zrekompensowanie wzrostu składek przez gospodarze potęgi wydaje się nierealne. Problem ten stanowi jedną z kluczowych kwestii reform instytucjonalnych wszystkich wielostronnych banków rozwoju przy założeniu by każdy z podmiotów skutecznie odzwierciedlał znaczenie poszczególnych państw w gospodarce światowej. Reformy związane z zarządzaniem MDB bezpośrednio dotyczą także ograniczania zwiększania budżetów pomocowych, w tym przekonania, że wzrost dochodów w państwach rozwijających się zmniejszy zapotrzebowanie na pomoc, zatem ogranicza zdolność i gotowość państw do podwyższenia kapitału zakładowego organizacji. Rozwiązaniem okazać by się mogły działania mające na celu podwyższenie składek. Odzwierciedleniem proponowanego rozwiązania była próba podwyższenia kapitału w Banku w 2010 r., która została zablokowana przez państwa obawiające się zmniejszenia znaczenia ich siły głosów⁵⁴⁵.

4.1.2 Instytucje Bretton Woods oraz Grupa Banku Światowego w procesie reform Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

4.1.2.1 Przykłady reform instytucjonalnych w Międzynarodowym Funduszu Walutowym

Współczesna międzynarodowa architektura instytucjonalna i rozwój międzynarodowych organizacji finansowych posiadają długą historię, sięgającą ustanowienia Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Międzynarodowego Banku Odbudowy w Bretton Woods w 1944 r. (określanych mianem „instytucji Bretton Woods”). Obie organizacje stworzyły podstawy mechanizmów wielostronnej współpracy w zakresie

⁵⁴⁵ Szerzej: W. Buiters, S. Fries, *What should the multilateral development banks do?*, „European Bank for Reconstruction and Development Working Paper” 2002, no. 72, <http://www.ebrd.com/downloads/research/economics/workingpapers/wp0074.pdf> [01.05.2016].

globalnego zarządzania oraz ramy instytucjonalne dla innych organizacji międzynarodowych.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy ma za zadanie niesienie pomocy rządów państw członkowskich, korzystania z możliwości i wyzwań globalizacji i rozwoju gospodarczego. Śledzi także światowe trendy gospodarcze, stanowi forum dialogu politycznego i przekazuje *know-how* dla rządów na temat sposobów walki z trudnościami gospodarczymi. Zapewnia doradztwo w zakresie polityki i finansowania dla członków posiadających trudności gospodarcze, a także współpracuje z państwami rozwijającymi się, aby pomóc im w osiągnięciu stabilności makroekonomicznej i ograniczeniu ubóstwa⁵⁴⁶. Główny cel stanowi zapewnienie stabilności międzynarodowego systemu monetarnego i finansowego. Aktywność pomaga w rozwiązywaniu kryzysów, współpracy z państwami członkowskimi w celu promowania wzrostu gospodarczego i zmniejszeniu ubóstwa. Fundusz dysponuje trzema głównymi narzędziami wykorzystywanymi do wykonywania posiadanego mandatu: nadzór, wsparcie techniczne i szkolenia oraz pożyczki. Działalność oparta jest o badania i statystyki własne⁵⁴⁷.

Sto osiemdziesiąt dziewięć państw posiada status członka w MFW. W momencie przystąpienia, każdemu państwu członkowskiemu przypisuje się kwotę, opartą w dużej mierze na jego względnej wielkości w gospodarce światowej. W listopadzie 2010 roku Międzynarodowy Fundusz Walutowy zgodził się na gruntowną zmianę swojego systemu kwot w celu uwzględnienia zmieniających się globalnych realiów gospodarczych, zwłaszcza w celu zwiększenia znaczenia głównych rynków wschodzących w gospodarce światowej⁵⁴⁸. Kwoty państw członkowskich definiowane są jako stosunki finansowe i organizacyjne z MFW, w tym: subskrypcje, siła głosów, dostęp do finansowania i przydział specjalnych praw ciągnięcia. Subskrypcja jest kwotą państwa członkowskiego określającą maksymalną ilość środków finansowych, jakie państwo jest zobowiązane do zapewnienia MFW. Państwo

⁵⁴⁶<http://www.MFW.org/external/about/whatwedo.htm#adapting> [01.09.2015].

⁵⁴⁷<http://www.MFW.org/external/about/howwedo.htm#surveillance> [01.09.2015].

⁵⁴⁸<http://www.MFW.org/external/about/members.htm> [01.09.2015].

musi zapłacić swój udział w całości w momencie przystąpienia MFW, przy czym 25 procent zostaje wpłacone w walucie MFW, określanej jako specjalne prawa ciągnięcia (ang. *Special Drawing Rights, SDR*)⁵⁴⁹ lub powszechnie akceptowanej walucie (np. dolarach, euro, jenie lub funcie szterlingu), natomiast reszta wpłacana jest w walucie państwa członkowskiego. Kwota w dużej mierze determinuje siłę głosu danego członka w procesie decyzyjnym Funduszu. Głosy każdego członka MFW składają się z: podstawowej puli głosów plus jeden dodatkowy głos dla każdej 100000 kwoty SDR. Liczba głosów podstawowych przypisanych do każdego członka jest obliczana jako 5,502 procent ogólnej liczby głosów. Odpowiednio, największą liczbę posiadają Stany Zjednoczone Ameryki- 421 965 głosów (16,76 procent ogółu), a najmniejszą Tuvalu- 759 głosów (0,03 procent całości). Kwota finansowania zobowiązań finansowych państwa członkowskiego, jaką może ono otrzymać od MFW uzależniona jest od jego indywidualnej kwoty. Na przykład, w ramach stand-by i rozszerzonych ustaleń, które są rodzajem kredytów, państwo członkowskie może pożyczyć do 200 procent posiadanej przez państwo członkowskie kwoty rocznie oraz 600 procent łącznie.

Zainteresowanie zagadnieniem systemu reform Banku i Międzynarodowego Funduszu Walutowego objęło badania społeczne przeprowadzone przez Michaela Chossudovskiego⁵⁵⁰. Poddał on analizie te dwie organizacje międzynarodowe wskazując na zastosowanie paradygmatu konfliktu⁵⁵¹, którego użyteczność w głównej mierze odnosi się do czysto ekonomicznych zagadnień. Chossudovski zaprezentował badania, w których dowodzi, że Bank i MFW zamiast zwalczać światowe ubóstwo doprowadziły do jego zwiększenia, skupiając się na występującej w tym zakresie rywalizacji. Teoretycznie przedmiot zainteresowania, który reprezentują obie organizacje to dobro ludzi ubogich na całym świecie lub biednych narodów

⁵⁴⁹ Ostatni ogólny przydział SDR miał miejsce w 2009 r.

⁵⁵⁰Szerzej: M. Chossudovsky, *The Globalization of Poverty: Impacts of MFW and the World Bank Reforms*, London 1997.

⁵⁵¹Inicjowane badania w kwestii paradygmatu konfliktu zapoczątkował Karol Marks (1818- 1883) sugerując, iż zachowania społeczne mogą być postrzegane jako „proces, w którym stale dochodzi się do konfliktu- prób zdominowania innych i uniknięcia cudzej dominacji”. Marks odnosił się przede wszystkim do konfrontacji między klasami ekonomicznymi. Za: E. Babbie, *Podstawy padań społecznych*, Warszawa 2013, s. 50-51.

Trzeciego Świata. Wyniki badań uwiarydociły zależność, że inne podmioty posiadają wiele korzyści osiągniętych z działań będących celami funkcjonowania Banku i Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Przykład mogą tu stanowić komercyjne instytucje kredytowe udzielające pożyczek i jednocześnie współpracujące w tej kwestii z Bankiem i Funduszem oraz ponadnarodowe korporacje poszukujące rynków zbytu dla swoich dóbr oraz opierające swój byt i zyski na taniej sile roboczej. Wnioski płynące z analizy to także spostrzeżenia, że interesy banków i korporacji przeważają nad interesami ubogich, którzy pierwotnie mieli być głównymi beneficjentami. Chossudovski postulował ponadto, że programy oferowane przez Bank i MFW wielokrotnie osłabiły gospodarki państw Trzeciego Świata wpływając niejednokrotnie na decyzje demokratycznych rządów w tych państwach⁵⁵².

Przejawem powyższych analiz jest fakt, że do 1971 r. Fundusz dokonał zmian Statutu w celu przyznania sobie uprawnień do ingerencji w niemal każdy aspekt działalności rządów w danym państwie. Zamiast ułatwienia stabilnych kursów wymiany i pomocy w ochronie przed wahaniami finansowymi, pojawiają się przeszkody dla płynności kapitału i swobodnego zysku, stając się praktycznie przeciwieństwem nadanego organizacji pierwotnego mandatu. Bank w założeniu został stworzony aby ułatwiać długoterminowe inwestycje w państwach słabo rozwiniętych oraz po to, aby rozszerzać i wzmacniać gospodarki państw członkowskich. Celem finansowania dużych projektów, Bank udzielał biednym państwom pożyczek na niskich stopach procentowych. Do lat 80. amerykański rynek finansowy „Wall Street” i Departament Skarbu USA były nierozzerwalnie związane oraz mogły wpływać bezpośrednio na Bank. Zamiast ułatwiać inwestycje w imieniu biednych lokalnych gospodarek, Bank rozpoczął dostarczanie lub wstrzymanie pożyczek w celu ułatwienia dostępu do projektów, które wykorzystywane były największe korporacje w tych państwach. Rozpoczęto proces wdrażania rygorystycznych warunków, znanych jako „programy dostosowania strukturalnego” (ang. *Structural Adjustment Programs*), w

⁵⁵²E. Babbie, op. cit., s. 51.

państwach będących beneficjentami, zmuszając je do przyjęcia reform. W rezultacie warunki w większości państw trzeciego świata uległy pogorszeniu. W obecnej sytuacji międzynarodowej, kiedy to państwa rozwinięte dominują w Banku i MFW, nie można jednoznacznie stwierdzić, że kierują one pracami jedynie w celu zmniejszenia ubóstwa lub finansowania rozwoju na świecie. Redukcja zadłużenia i utrzymanie poziomu rozwoju gospodarek najbogatszych państw nie są pojęciem jednoznacznym⁵⁵³.

Współpraca Banku i Międzynarodowego Funduszu Walutowego w zakresie projektów i programów finansowych państw członkowskich, stała się intensywniejsza w ciągu ostatnich dwudziestu lat. W efekcie podejmowane są większe wysiłki w celu zapewnienia lepszej koordynacji między działaniami w obrębie poszczególnych państw członkowskich⁵⁵⁴. Bank wraz z pozostałymi bankami rozwoju w ramach niezależnego mechanizmu odpowiedzialności rozpoczął kooperację w ramach prowadzonych badań i projektów, podejmując wspólne inicjatywy⁵⁵⁵.

Najbardziej istotne i daleko idące zmiany w działalności międzynarodowych organizacji finansowych zostały dokonane w odniesieniu do przejrzystości procedur i struktur instytucjonalnych. Bank i Fundusz przyjęły rozwiązania prawne dotyczące polityki informacji⁵⁵⁶. Stale wzrasta ilość informacji przekazywanych do wiadomości publicznej odnosząc się do wydawanych dokumentów. W wielu przypadkach podmioty korzystające z pomocy finansowej w tym państwa członkowskie lub z sektora prywatnego (kredytobiorcy) mają możliwość samodzielnego podjęcia decyzji czy informacje mogą zostać ujawnione.

⁵⁵³ W. Easterly, *IMF and World Bank Structural Adjustment Programs and Poverty*, [w:] *Managing Currency Crises in Emerging Markets*, M. P. Dooley, J. A. Frankel, Chicago 2003, s. 361 i n.

⁵⁵⁴ Szerzej: S. S. Zimmerman, F. A. Fariello, Jr., *Coordinating the Fight against Fraud and Corruption: Agreement on Cross-Debarment among Multilateral Development Banks, Assessment*, [w:] *International Financial Institutions and Global Legal Governance*, H. Cisse, D. Bradlow, B. Kingsbury, "The World Bank Legal Review", Washington 2012, vol. 3, s. 189 i n.

⁵⁵⁵ Na przykład, niezależny mechanizm odpowiedzialności Afrykańskiego Banku Rozwoju i panel kontrolny MBOR przeprowadził wspólne dochodzenie Projektu *Bujagali Dam* w Ugandzie w 2007 r.

⁵⁵⁶ Zob. World Bank Policy on Access to Information, 01.06.2010, http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2010/06/03/000112742_20100603084843/Rendered/PDF/548730Access0I1y0Statement01Final1.pdf [01.09.2015]; IMF, *Fact Sheet Transparency at the IMF*, 24.03.2011, <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/trans.htm> [01.09.2015].

Kwestia USA odgrywa także znaczącą rolę w relacjach Banku i MFW. Tradycyjna rola przywództwa organizacji międzynarodowych w globalnej pomocy rozwojowej została utrudniona z wielu powodów, w tym reform i długotrwałej debaty na temat roli USA w nieaktualnej dystrybucji akcji i głosów. Legitymacja obu organizacji jest znacznie osłabiona, a wiąże się to m.in. z przysługującym USA prawem weta i możliwością blokowania projektów w Banku i MFW, prawem prerogatywy wyboru kandydata na Prezesa Banku.

Historycznie wybór kadry kierowniczej w MFW i Banku jest regulowany przez tzw. „*dżentelmeńską umowę*”, zgodnie z którą Dyrektor Zarządzający MFW jest Europejczykiem a przewodniczący Banku-Amerykaninem. Ponadto, proces wyboru był do tej pory nieprzezroczysty i zamknięty na udział podmiotów zewnętrznych. Państwa członkowskie dokonały ustaleń w kwestii procedury wyborczej, która powinna być zrozumiała dla państw i organizacji z zewnątrz, oparta na kompetencjach bez wymogu pochodzenia krajowego. Analogiczne procedury powinny znaleźć zastosowanie również w zakresie selekcji innych wyższych urzędników zarządzających organizacjami⁵⁵⁷. W efekcie nie udało się w pełni zrealizować założeń tej części reformy, gdyż dotychczas obowiązująca „*umowa*”, pomimo zobowiązań organizacji wciąż funkcjonuje.

Zagadnieniem związanym z zakresem reform instytucjonalnych jest rola grupy państw europejskich w strukturze organizacyjnej. Dzięki sile głosów posiadają one bardzo duży wpływ na proces decyzyjny w obu organizacjach. Kluczową kwestią reformy jest zatem zmniejszenie ich udziałów poprzez połączenie wzrostu kwot, tak że żadne państwo nie utraciłoby bezwzględnej liczby akcji. Reformy będą uzasadnione w świetle

⁵⁵⁷ Zob. Na przykład, Development Committee, *Strengthening Governance and Accountability: Shareholder Stewardship and Oversight*, DC2011-0006, 4.04.2011, <http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Documentation/22885978/DC2011-0006%28E%29Governance.pdf> [01.09.2015]; G20, *Declaration on Strengthening the Financial System*, 2.04.2009, http://www.g20.org/Documents/Fin_Deps_Fin_Reg_Annex_020409_-_1615_final.pdf [01.09.2015]; G20, *Declaration Summit on Financial Markets and the World Economy*, 15.11.2008, https://www.g20.org/Documents/g20_summit_declaration.pdf [01.09.2015].

ewentualnych potrzeb organizacji w zakresie finansowania. Poza tym, ze względu na znaczną utratę głosów w połączeniu z powyższą zmianą pozycji USA, a prawem Europejczyków do wyboru Dyrektora Zarządzającego w MFW.

Zmiana globalnych wyzwań i impasu instytucjonalnego określa nową równowagę sił demograficznych i gospodarczych. Szacuje się, iż w 2050 r., obecny poziom ludności świata zostanie zwiększony o 3 miliardy osób, z czego większość nastąpi w państwach rozwijających się. Ponadto, jeśli Chińska Republika Ludowa i Indie nadal utrzymają tak szybki wzrost gospodarczy z ostatnich lat, to przewyższą większość, jeśli nie wszystkie, z obecnych państw przemysłowych w wielkości ekonomiczne. Rosnące dramatycznie szybko globalne współzależności w zakresie przepływów kapitałowych i handlowych, jak również na rynkach energii, zdrowia, migracji, w zakresie środowiska i bezpieczeństwa, wymagają różnorodnych form współpracy, jeśli główne szanse i zagrożenia mają być efektywnie zarządzane. Coraz więcej globalnych powiązań organizacji międzynarodowych działających w zakresie swoich dość wąskich mandatów tematycznych, nie będzie w stanie poradzić sobie z tymi wzajemnymi układami. Organizacje powinny działać skutecznie w całej sektorowej i tematycznej linii⁵⁵⁸.

W ślad za wielkim krachem w 2008 r., przywódcy G20 podjęli kroki w celu wzmocnienia wielostronnego porządku, w tym reformy zarządzania MFW i Banku, tak aby odzwierciedlały rosnące znaczenie gospodarcze państw rozwijających się. Rady Dyrektorów Wykonawczych obu organizacji stwierdziły, że podstawowym kryterium przydziału akcji z prawem głosu powinno być światowe PKB⁵⁵⁹. Zarówno Bank jak i MFW borykają się z problemem deficytu legitymizacji z powodu rozkładu udziałów państw członkowskich, które przekładają się na ilość posiadanych

⁵⁵⁸C. I. Bradford, J. F. Linn, *Reform of Global Governance: Priorities for Action*, "Brookings Policy Brief Series" 2007, no. 163/ 186, <http://www.brookings.edu/research/papers/2007/10/global-governance> [01.09.2015].

⁵⁵⁹J. Vestergaard, R. H. Wade, *Out of the woods: Gridlock in the MFW, and the World Bank puts multilateralism at risk*, Danish Institute For International Studies Report, Copenhagen 2014, s. 4.

głosów w najważniejszych organach. Krytyce poddawany jest także proces selekcji przywództwa oraz niezrównoważony sposób finansowania działalności. Wzmocnienie podstawy finansowej i funkcji nadzoru są również brane pod uwagę.

Reformy w MFW i Banku wciąż nie spełniają stawianych im celów. W obu organizacjach państwa rozwinięte nadal różnią się w udziałach ich głosów w stosunku do udziału w światowym PKB. Niektóre państwa mają sześć lub więcej głosów w stosunku do PKB innych państw. Powinno zwrócić się większą uwagę na ten aspekt w celu osiągnięcia bardziej sprawiedliwego ładu międzynarodowego w tak ważnych organizacjach międzynarodowych. Podczas dorocznych posiedzeń Banku i MFW w Singapurze w 2006 r. dokonano próby przywracania równowagi i siły głosów, przekazując niewielką ilość głosów w kierunku Chińskiej Republiki Ludowej, Korei Południowej, Meksyku i Turcji. Proces reform toczy się w kierunku zrównoważenia akcji i głosów, obejmuje przywrócenie tak zwanych „podstawowych głosów” dla małych państw, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony minimalnej ilości akcji i głosów tym państwom.

Oryginalna wizja rozwoju jako procesu gospodarczego, który skupia się na wzroście, mierzonym według PKB na mieszkańca, nie jest już postrzegana jako wystarczająca. Obecnie uznaje się, że rozwój indywidualny jak i społeczeństwa zależy od czynników ekonomicznych i nieekonomicznych⁵⁶⁰. To spostrzeżenie doprowadziło do nowego zdefiniowania pojęcia rozwoju jako kompleksowego i całościowego procesu, polegającego na powiązanych kryteriach gospodarczych oraz wymiarach: kulturowym, politycznym, społecznym, a nawet etycznym. Wszystkie aspekty rozwoju i jego społeczne, polityczne, środowiskowe i kulturowe aspekty tworzą jeden dynamicznie zintegrowany proces. W ten sposób powstaje jedna miara wydajności, która powinna

⁵⁶⁰ UNDP, *Human Development Report 1990*, Oxford 1990; A. Sen, *Development as Freedom*, 1999; *Declaration on the Right to Development*, 04.12. 1986, UN Doc. A/RES/41/128, Por. D. Bradlow, *Differing Conceptions of Development and the Content of International Development Law*, “African Journal of Human Rights” 2005, no. 21.

wspierać działalność organizacji międzynarodowych w zakresie zdolności instytucjonalnej wdrożenia całościowej (holistycznej) wizji rozwoju.

Zasada skoordynowanej specjalizacji przyznaje, że mimo holistycznego rozwoju i wszystkich aspektów międzynarodowego zarządzania, które są wzajemnie połączone Bank nie może sprawnie funkcjonować bez ograniczonego mandatu i bez urzędników w tych organizacjach posiadających niezbędną specjalistyczną wiedzę w celu realizacji tych zadań. Zasada skoordynowanej specjalizacji posiada dwa wymagania w odniesieniu do zarządzania Bankiem. Najpierw mandat Banku „musi być jasno określony i ograniczony do swoich dziedzin wiedzy, choć nie są wrażliwe na ich specjalność pasując do całościowej wizji rozwoju”. Po drugie, Bank nie może ignorować faktu, że inne organizacje międzynarodowe posiadają doświadczenie oraz odpowiedzialność w zakresie innych aspektów rozwoju. W związku z tym, w celu zapewnienia, że wszystkie międzynarodowe organizacje finansowe pomagają swoim państwom członkowskim we wdrożeniu całościowej wizji rozwoju Bank musi określić podstawowy warunek formy współpracy z innymi międzynarodowymi organizacjami. Skutecznym mechanizmem zapewniającym taką koordynację musi pozostać przejrzyste i przewidywalne działanie. Niezbędnym może się okazać także mechanizm rozstrzygania sporów⁵⁶¹.

W niektórych przypadkach międzynarodowe organizacje finansowe są uzależnione od otrzymania „kierunku” działalności, od drugiej grupy rządowej, w której ich państwa członkowskie są aktywne. Na przykład, MFW wraz z Grupą Banku Światowego, podlegają wdrażaniu założeń Grupy Dwudziestu (G20), wcześniej MFW i Bank otrzymywały podobne założenia od Grupy Siedmiu (G7). Zasada ta, w związku z ustanowieniem standardu pomiaru adekwatności rozwiązań w zakresie zarządzania międzynarodowymi organizacjami finansowymi: w jakim stopniu

⁵⁶¹ Szerzej: D. Bradlow, *The Reform of the Governance of the IFIs. A Critical Assessment* [w:] H. Cisse, D. Bradlow, B. Kingsbury, *International Financial Institutions and Global Legal Governance*, “The World Bank Legal Review”, Volume 3, Washington 2012.

koordynują swoje polityki i działania z innymi międzynarodowymi organizacjami, z których każda ma swój własny ograniczony mandat. Jako minimum, zasada ta powinna zapewnić, że międzynarodowe organizacje finansowe oferują innym organizacjom międzynarodowym odpowiednie obszary specjalizacji.

Pomimo wysiłków dokonanych do tej pory przez Bank w odniesieniu do reform instytucjonalnych, aspekt stosowania międzynarodowych aktów prawnych innych organizacji międzynarodowych jest niewystarczający. Bank opiera swoją działalność operacyjną oraz procedury na wewnętrznych przepisach prawnych, przy jednoczesnym ograniczonym zastosowaniu obowiązujących międzynarodowych traktatów, konwencji, deklaracji czy standardów i norm opracowanych w innych organizacjach międzynarodowych. Przykład może stanowić profil działalności Banku w zakresie przymusowego przesiedlenia rdzennych mieszkańców. Organy Banku wydając w tym zakresie stosowne decyzje pominęły treść konwencji dotyczących ochrony praw człowieka⁵⁶² czy innych istotnych deklaracji i norm prawa międzynarodowego. Ograniczony zakres uwzględniania międzynarodowych norm w polityce Banku (jak i innych wielostronnych banków rozwoju), w szczególności w odniesieniu do praw człowieka, może być związany z zakazami politycznymi wynikającymi z artykułu 4 § 10 Statutu MBOR oraz faktu, że Bank nie jest sygnatariuszem powiązanych międzynarodowych instrumentów prawnych (m.in. funkcjonujących pod auspicjami ONZ). Obowiązujące normy przewidują ściśle określone wytyczne na temat rozwiązywania złożonych problemów jak: odpowiedni poziom rekompensaty w przypadku przymusowego przesiedlenia lub działań realizowanych wobec rdzennych mieszkańców. Niemniej jednak, polityka Banku nie odwołuje się wprost zarówno do obowiązujących międzynarodowych norm prawnych lub odpowiednich decyzji, deklaracji lub innych aktów prawnych dotyczących

⁵⁶² Council of Europe, *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as amended by Protocol No. 11*, H/INF(97), 04.11.1950; United Nations, *Universal Declaration of Human Rights*, 10.12.1948.

instytucji i organów międzynarodowych, które mają doświadczenie i uprawnienia do opracowywania standardów i norm w tych obszarach, znajdujących się poza zakresem kompetencji i wiedzy Banku. Realizacja globalnej wizji rozwoju związana jest zatem z holistycznym ujęciem skoordynowanych kryteriów specjalizacji innych organizacji międzynarodowych, w szczególności agend ONZ, oraz uwzględnieniu przez Bank norm prawa międzynarodowego wynikających z wydawanych aktów prawnych. Holistyczne ujęcie rozwoju wynikać może jedynie ze ścisłej kooperacji podmiotów prawa międzynarodowego wraz z respektowaniem międzynarodowego porządku prawnego⁵⁶³.

Działalność sprawnych międzynarodowych organizacji globalnych obejmuje wiele celów. Po pierwsze, muszą być reprezentatywne, tzn. muszą przekazać odpowiednią rolę w podejmowaniu decyzji głównym państwom świata. Jednocześnie powinny ofiarować małym państwom skuteczny głos, tak aby zapewnić ochronę ich interesów, tym samym aby uniknąć wyeliminowania ich z globalnego systemu zarządzania. Po drugie, powinny być skuteczne, to znaczy, umieć wykazać się wynikami z powierzonych zadań, reagować na zmieniające się globalne potrzeby i działać w sposób przejrzysty i odpowiedzialny. Po trzecie, wspólnie organizacje międzynarodowe są zobowiązane służyć jako skuteczny system zarządzania globalnego, tzn. działać wspólnie i konsekwentnie poprzez granice instytucjonalne i w duchu pomocniczości (zakładając pełnione funkcje jako wykonywane na poziomie globalnym, ale tylko te, które naprawdę potrzebują globalnych działań, tzn. nie mogą być traktowane przez pryzmat państwa lub regionalny). Wreszcie, wskazane organizacje międzynarodowe powinny oferować możliwości dla państwowych i międzynarodowych przywódców do wypracowania koalicji działań i reform, które wymagają zaangażowania kluczowych graczy, zwłaszcza szefów państw, do współpracy w celu rozwiązania nadrzędnych globalnych problemów. Potrzebne są strategiczne wytyczne, wizja i przywództwo dla reform instytucjonalnych. Pełnią wskazanych czynników jest szansa stworzenia

⁵⁶³ D. Bradlow, op. cit., s. 64 i n.

globalnego systemu zarządzania spójności i koordynacji niezbędnej do sprostania wyzwaniom międzynarodowym⁵⁶⁴.

4.1.2.2 Reformy Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w systemie Grupy Banku Światowego

Instytucje Grupy Banku Światowego (ang. *World Bank Group*, WBG) wspólnie realizują dwufazowy pakiet reform instytucjonalnych w celu wsparcia aktywizacji, innowacyjności, efektywności, skuteczności i odpowiedzialności organizacji. WBG ponosi międzynarodową odpowiedzialność ekonomiczną oraz pełni ważną rolę, dążąc do zmniejszenia skali ubóstwa na świecie⁵⁶⁵. Poza szerokim zakresem reform realizowanych w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju działania w WBG koncentrują się na dołożeniu starań w realizacji założeń w Międzynarodowej Korporacji Finansowej (ang. *International Financial Corporation*, IFC), Międzynarodowym Stowarzyszeniu Rozwoju (ang. *International Development Association*, IDA) oraz Agencji Wielostronnych Gwarancji Inwestycyjnych (ang. *Multilateral Investment Guarantee Agency*, MIGA).

Inicjowane prace nad reformami MBOR trwają jednocześnie w pozostałych instytucjach Grupy Banku. W 2009 r. podczas realizacji pierwszej fazy reform zwiększony został udział państw rozwijających się w IDA poprzez wzrost głosów podstawowych. Druga faza reform zapewniła w IFC podwyższenie kapitału w wysokości 200 mln USD, do subskrypcji udziałów z preferencją dla członków DTC, których siła głosu wzrosła z 33,41% do 39,48%. Natomiast z członkostwem Surinamu i Sudanu Południowego, oczekuje się, że siła głosu DTC wzrosła do 39,54%. Kolejnym elementem reform w 2010 r. było wprowadzenie okresowych przeglądów akcjonariatu w IFC co pięć lat, począwszy od 2015 r. Przeglądy

⁵⁶⁴ C. I. Bradford, J. F. Linn, op. cit.

⁵⁶⁵ The Development Committee, *Enhancing Voice And Participation Of Developing And Transition Countries In The World Bank Group: Update And Proposals For Discussion*, DC2009-0011[19.09.2015].

okresowe są postrzegane jako sposób na utrzymanie legitymacji i dynamizmu działania organizacji, przy uwzględnieniu globalnych zmian gospodarczych udziałów w IFC⁵⁶⁶.

Grupa Banku Światowego stanowi zespół organizacji międzynarodowych, których celem jest rozwój współpracy w dziedzinie międzynarodowych stosunków finansowych. Bank zajmuje w grupie kluczową pozycję spośród Grupy Banku Światowego. Członkostwo w IDA, IFC i MIGA uwarunkowane jest przynależnością do MBOR. Potrzeba zmian Grupy Banku Światowego wynika z jasnej i wspólnej wizji Grupy w kontekście złożonego i zmieniającego się międzynarodowego środowiska w zakresie rozwoju. Dyskusje obejmują tożsame zagadnienia reform jak w przypadku Banku. Instytucje GBS posiadają zdolność do zapewnienia pełnego menu usług i wsparcia, z odpowiednio dostosowanej globalnej wiedzy, analiz i pomocy technicznej, finansowania i wsparcia realizacji, w celu zwołania partnerstw i wyparcia składek z różnych partnerów zarówno z sektora publicznego i prywatnego. Najnowszy przegląd akcjonariatu⁵⁶⁷ odnoszący się do reform instytucjonalnych został zatwierdzony w 2015 r., a także dostosowany do nowych SDGs. W dokumencie znajdują się wytyczne kompleksowych reform wewnętrznych, które przekładają się na stanowisko WBG w kontekście realizacji założonych celów. W ramach realizacji pakietu reform WBG będzie odgrywać kluczową rolę w zakresie finansowania rozwoju, w tym przez państwa członkowskie, pomagając budować zdolności członków do tworzenia, pozyskiwania i zarządzania poprzez poprawę środowiska umożliwiającego wykorzystanie sektora prywatnego. Grupa Banku Światowego jest także uznawana za skuteczną platformę działania na rzecz globalnych problemów, takich jak ochrona zdrowia czy zmiany

⁵⁶⁶Szerzej:<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:23067074~menuPK:8336891~pagePK:50004410~piPK:36602~theSitePK:29708,00.html> [01.09.2015].

⁵⁶⁷ Development Committee, *2015 Shareholding Review Report To Governors*, DC2015-0007, 28.09.2015, [http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Documentation/23689867/DC2015-0007\(E\)Shareholding.pdf](http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Documentation/23689867/DC2015-0007(E)Shareholding.pdf) [01.03.2016].

klimatyczne, wykorzystując swoje doświadczenie i globalny zasięg. Ponadto korzysta z silnego wsparcia klientów i akcjonariuszy, jak również rosnącego zapotrzebowania państw członkowskich na swoje usługi⁵⁶⁸.

Przegląd akcjonariatu w 2015 r. wykazał, że instytucjonalne reformy Grupy Banku Światowego są prawie zakończone. Bieżące działania organów Grupy mają na celu zwiększenie przepływu wiedzy, tworzenie przestrzeni finansowej i zarządzania. WBG dokonał podsumowania pełnionej roli w kontekście obecnej międzynarodowej sytuacji. Przeanalizowano czy niezbędne są nowe regulacje prawne oraz czy reformy zapewniają odpowiednie narzędzia i instrumenty potrzebne do osiągnięcia realizowanych celów rozwoju oraz zmaksymalizowania efektów działalności. Istotnym jest także kontekst niezbędnych środków finansowych związanych z reformami instytucjonalnymi⁵⁶⁹.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju jest główną instytucją Grupy Banku Światowego realizującą w głównej mierze cele wyeliminowania skrajnego ubóstwa i zwiększenia wspólnego dobrobytu w najbiedniejszych państwach świata. Przedmiotem procesu reform pierwszej fazy w 2009 r. stał się przegląd składek uiszczanych do IDA. Uzupełnienie składek IDA opiewało łącznie na sumę 17,3 mld SDR (odpowiednik 26,1 mld USD), natomiast ostatnie pięć uzupełnień wyniosło 141,6 mld USD. Podczas pierwszego uzupełnienia składek została zawiązana koalicja państw partnerskich, która stale rosła od 22 do 50 partnerów w 2016 r. W grupie współpracujących państw znaczenie zwiększył się udział państw o średnich dochodach, w tym: Chińska Republika Ludowa, Egipt, Indie, Indonezja, Filipiny i Tajlandia. Ogółem wkład dotacji państw wschodzących i o średnich dochodach, przez ostatnie

⁵⁶⁸ Ibidem.

⁵⁶⁹ World Bank Group, *2015 Shareholding Review: Report to Governors*, prepared by the World Bank Group for the Development Committee meeting, 10.10.2015, <http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Documentation/23689867/DC2015-0007%28E%29Shareholding.pdf> [01.02.2016].

pięć lat wzrósł z 19 mln USD (0,2 % ogółu) do 652 mln USD (2,5 % ogółu)⁵⁷⁰.

Druga faza reform zatwierdzona przez Radę Gubernatorów w 2010 r. zwiększa w Międzynarodowej Korporacji Finansowej siłę głosu państw rozwijających się, otwierając subskrypcję akcji z preferencją dla członków DTC, których siła głosu wzrosła z 33,49% do 39,41%. Państwa rozwinięte przed reformą z 2010 r. posiadały 66,51% głosów, natomiast po 60,59%. W trakcie przeglądu w 2015 r., został wyrażony szereg poglądów na temat potrzeby uzupełnienia dodatkowego kapitału w IFC. Efektem reform było selektywne podwyższenie kapitału o 200 mln USD w pełni wpłaconego. Wzrost stanowił część realizacji wyrównania reformy głosu z MBOR. Uchwała nr 256 z 12 marca 2012 r. podjęta przez Radę Gubernatorów zatwierdziła podwyższenie kapitału akcyjnego o dodatkowe 130000 akcji (130 mln USD) wraz z 70000 już autoryzowanych, które zostały przydzielone do czterdziestu państw członkowskich. Cztery państwa zrzekły się swoich akcji, które zostały przesunięte do innych członków. Uchwała nie przewidywała jakiegokolwiek przedłużenia jej po upływie terminu płatności. Na dzień 27 czerwca 2015 r. (data zakończenia subskrypcji akcji), trzydziestu pięciu członków miało subskrybowanych 97,2% ogólnej liczby przydzielonych akcji.

Proces ten wymagał kilku istotnych działań: wykorzystania własnego bilansu poprzez udzielanie pożyczek, bezpośrednie mobilizowanie inwestorów zewnętrznych i katalizę dodatkowego finansowania poprzez obecność IFC w projektach. W IFC kapitał ekonomiczny stanowi podstawę zarządzania ryzykiem finansowym będąc najlepszym sposobem pomiaru adekwatności kapitałowej organizacji. Od poziomu mikro, jest wykorzystywany do obliczenia kwoty kapitału wobec swoich aktywów w celu utrzymania ratingu AAA. Kapitał ekonomiczny wszystkich wymaganych zasobów porównywany jest z całością dostępnych środków, które składają się z kapitału IFC oraz

⁵⁷⁰ Ibidem; T. Beck, *Microfinance: A Critical Literature Survey*, „IEG Working Paper” 2015, no. 4.

niepodzielonego zysku netto. Potrzeby finansowe po 2015 r. wymagają silnego wkładu ze strony sektora prywatnego. Międzynarodowa Korporacja Finansowa odgrywa wiodącą rolę jako największa organizacja finansowa na rzecz rozwoju koncentrując się wyłącznie na sektorze prywatnym. Podwyższenie kapitału wymaga szerokiego wsparcia ze strony akcjonariuszy. Organy Międzynarodowej Korporacji Finansowej cyklicznie dokonują przeglądu sytuacji finansowej, z uwzględnieniem zapotrzebowania klientów oraz innych czynników istotnych dla adekwatności kapitałowej. W 2017 r. na dorocznym posiedzeniu GBŚ ponownie dokonana zostanie weryfikacja wysuwanych przez członków propozycji reform środków finansowych i kapitału organizacji.

Przedmiot reform instytucjonalnych Agencji Wielostronnych Gwarancji Inwestycyjnych stanowi parytet siły głosu w Radzie Gubernatorów. Struktura głosowania w MIGA składa się z trzech rodzajów głosów: głosów subskrypcyjnych (jeden głos subskrypcyjny za każdy udział akcji posiadanych przez członka), głosów członków oraz równych głosów członków (ang. *parity votes*) obliczone tak, że ogólna liczba głosów z kategorii pierwszej i drugiej jest taka sama. Artykuł 39 (a) Konwencji MIGA wymaga ustanowienia „zasady głosowania, które odzwierciedlają równe udziały w Agencji dwóch kategorii państw członkowskich wymienionych w Załączniku A Konwencji”. Punkt 63 Komentarza do Konwencji MIGA wyjaśnia dalej, że „struktura głosowania w Agencji odzwierciedla pogląd, że w jednej kategorii państwa mają równe udziały w zakresie inwestycji zagranicznych, że współpraca między nimi jest niezbędna, a obie grupy państw powinny, gdy wszystkie państwa kwalifikujące się członkami, mieć równe prawo głosu (50/50)”.

Od momentu powstania w MIGA Rada Gubernatorów szukała odpowiedniego czasu na osiągnięcie parytetu siły głosu, z różnych powodów przekładano jego realizację. Wreszcie, na podstawie Uchwały nr 64, przyjętej w dniu 17 marca 2003 r. Rada Gubernatorów nakazał Zarządowi przedstawienie do roku 2004 „wniosku do osiągnięcia parytetu siły głosów”. Rada Dyrektorów zatwierdziła propozycję i przekazała ją

Radzie Gubernatorów na podstawie zalecenia, w dniu 3 października 2004 r. Rada Gubernatorów przyjęła uchwałę nr 70 „parytet siły głosów w MIGA”. Parytet siły głosu miał zostać osiągnięty poprzez czynnik parzystości obliczane przy użyciu formuły, która powoduje przypisanie dodatkowej liczby głosów, zwany równymi głosami członków (ang. parity votes), tak aby łączna liczba głosów kategorii członków była taka sama jak ogólna ilość głosów dwóch członków. Zgodnie z art. 39 (a) Konwencji MIGA, każdy członek posiada 177 głosów, oprócz jednego głosu, za każdy udział akcji posiadanych przez takiego członka wyliczonych 177 głosów członkowskich wynikających z wymogu parity votes. Innymi słowy, oznacza że każde państwo otrzymuje stosowną liczbę głosów, gdy staje się członkiem MIGA (177) została obliczona w taki sposób, że gdy wszyscy członkowie MBOR na dzień podpisania Konwencji MIGA (11 października 1985 r.) plus Szwajcaria miały dołączyć do MIGA i zapisać się do przydzielonych akcji, łączna moc głosu jednej kategorii państw byłaby taka sama jak w przypadku kategorii między dwoma państwami. W ciągu kolejnych lat Rada Gubernatorów MIGA cyklicznie przekładała przegląd i realokację akcji w celu osiągnięcia równości głosów (Uchwałą nr 20 z 1991 r. oraz Uchwałą nr 43 z 1993 r.). Uchwała nr 55 z 1998 r. ponadto odroczyła decyzję w sprawie parytetu do końca okresu subskrypcji za 1998 r.⁵⁷¹.

W historii dokonano dotąd tylko jednego ogólnego wzrostu wartości kapitału, który nastąpił przed osiągnięciem równości głosów. W 1999 r. kapitał MIGA został podwyższony „pakietem finansowania” obejmując dotację MBOR w wysokości 150 mln USD oraz ogólny wzrost kapitału członków do poziomu 850 mln USD, z czego 150 mln USD było płatne w kapitale oraz 700 mln USD stanowiło kapitał na żądanie. W dniu 29 marca 1999 r. Rada Gubernatorów przyjęła uchwałę nr 57 pod tytułem „1998 Ogólne Podwyższenie Kapitału”, która zwiększyła kapitał MIGA

⁵⁷¹ Development Committee, *2015 Shareholding Review Report To Governors*, DC2015-0007, 28.09.2015, [http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMINT/Documentation/23689867/DC2015-0007\(E\)Shareholding.pdf](http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMINT/Documentation/23689867/DC2015-0007(E)Shareholding.pdf) [01.03.2016].

przez 785 mln SDR podzielonych na 78559 akcji, każda o wartości nominalnej 10 000 SDR (odpowiednik 850 mln USD według stałego kursu 1 SDR = 1,082 USD). 78559 akcji zostało przydzielonych do stu sześćdziesięciu jeden państw, które były sygnatariuszami Konwencji w tym czasie. Okres subskrypcji tych akcji został ustalony na okres trzech lat od daty podjęcia Uchwały nr 57. Uchwałą nr 61 z 2002 r., Rada Gubernatorów wydłużyła okres subskrypcji do 28 marca 2003 r. Następnie, uchwałą nr 64, przyjętą w dniu 17 marca 2003 r. przez Radę Gubernatorów, pozwoliła państwom kwalifikującym się do objęcia akcji przyznanych im na mocy aktu prawnego „1998 *Ogólne Podwyższenie Kapitału*” przez złożenie dokumentu wkładu w określonej formie. Ponadto siła głosu odpowiadająca ilości akcji naliczana była dopiero po wykonaniu zapłaty za te akcje. W odpowiednich odstępach czasu, Rada Dyrektorów dokonywać przeglądu stanu wpłat i wypłat mając na uwadze cel parytetu i może w każdym czasie zalecić, aby Rada Gubernatorów określiła termin wypłaty subskrypcji.¹⁴ 14 kwietnia 2004 r. Prezes WBG opublikował Sprawozdanie MIGA / R2004-0021 w sprawie ogólnego podwyższenia kapitału. Zgodnie z Uchwałą Nr 70, współczynnik parzystości, będąc prostym wzorem matematycznym, jest regulowany automatycznie w każdej chwili, gdy (a) nowe państwo członkowskie przystępuje do MIGA, (b) państwo członkowskie jest przesuwane z jednej kategorii do drugiej, (c) podwyższenie kapitału jest realizowane, zapewniając, że przydział wszelkich dostępnych akcji subskrypcyjnych oraz zastosowanie wyniku w parytecie siły głosu⁵⁷².

Promowanie odpowiedzialności i dobrego zarządzania oraz przeciwdziałanie korupcji są fundamentalnymi elementami w działalności WBG w ramach różnych sektorów i państw⁵⁷³. Bank, jako kluczowy element rozwoju międzynarodowego, aktywnie wspiera rządy w tym, aby ich działania stały się bardziej przejrzyste, odpowiedzialne przed

⁵⁷² Ibidem.

⁵⁷³ <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20040922~menuPK:34480~pagePK:34370~theSitePK:4607,00.html> [01.09.2015].

obywatelami i efektywniej świadczące usługi. Wiele programów i działań w różnych państwach i sektorach wspieranych jest przez instytucje zarządzania, aby były bardziej otwarte, odpowiedzialne i wydajne. W ramach projektów bankowych budowane są również ulepszone mechanizmy dotyczące oceny ryzyka korupcji, ujawniania, nadzoru i monitorowania w celu zapewnienia, że fundusze rozwojowe są wykorzystywane zgodnie z ich przeznaczeniem.

Ponadto *World Bank Group* działa w kwestiach związanych z zarządzaniem i zwalczaniem korupcji, w obszarach takich jak: wydajność sektora publicznego, zarządzanie finansami publicznymi, reformą służby cywilnej, decentralizacją, reformą sądownictwa, odzyskiwaniem aktywów, udziałem społeczeństwa obywatelskiego w zarządzaniu, nielegalnymi przepływami środków finansowych i informacji, przejrzystością i odpowiedzialnością. Realizacja reform instytucjonalnych skupia się na wzmocnieniu prac instytucji WBG, jak i jej ogólnej skuteczności, zarządzaniem i działaniami antykorupcyjnymi w ramach sześciu głównych mechanizmów⁵⁷⁴:

1. zwiększenia wielkości i usystematyzowania zarządzania w państwach i programach sektorowych;
2. wzmocnienia instytucji państwowych;
3. uzyskaniu lepszych wyników pomiarów z interwencji;
4. zarządzania ryzykiem;
5. wspierania zarządzania w globalnych inicjatywach;
6. lepszej organizacji wewnętrznych zasobów Banku do prowadzenia prac nad zarządzaniem.

Skuteczna realizacja reform polegać będzie na dołożeniu starań, które w toku działalności Grupy Banku, wpłyną na poszczególne instytucje WBG by lepiej reagowały na potrzeby kredytobiorców, przy zmieniającym się środowisku globalnym. Nowe podejście wymaga większego nacisku na wyniki oraz usprawnienia przetwarzania operacji ryzyka, przy

⁵⁷⁴Development Committee, *Review Of Internal Governance Conclusions and Proposals*, DC2009-0004, 17.04.2009.

jednoczesnym zwróceniu większej uwagi na nadzór i wysokość inwestycji⁵⁷⁵. Model instytucjonalny Grupy Banku Światowego w dalszym ciągu się rozwija. Personel Banku opracowuje nowe, innowacyjne podejścia i rozwiązania instytucjonalne, które są bardziej elastyczne zapewniając szybsze i lepiej dostosowane rozwiązania. Obie fazy reform mają za zadanie zapewnić bardziej elastyczne instrumenty, szybszy czas reakcji i lepsze wyniki w rozwoju. Służyć mają także poprawie zarządzania ryzykiem- mogącym mieć wpływ na osiągnięcie korzystniejszych rezultatów i zagadnień globalnego rozwoju.

4.1.3 Regionalne banki rozwoju a Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju

Ograniczony zakres kompetencji w stosunku do wielostronnych banków rozwoju posiadają regionalne banki rozwoju. Rządy państw już od 1970 roku wyrażają trwałe zainteresowanie w zakresie tworzenia regionalnych organizacji rozwoju i ustanowienia kolejnych tego typu banków w ciągu ostatnich dziesięcioleci.

Regionalne banki rozwoju składają się z kilku organizacji regionalnych. Pełnią one funkcje podobne do tych wykonywanych przez Grupę Banku Światowego, jednakże działalność ich ograniczona jest do konkretnego regionu. W skład akcjonariuszy wchodzi państwa danego obszaru geograficznego, które w większości odpowiadają podziałowi ugrupowań regionalnych Organizacji Narodów Zjednoczonych, w tym: Miedziamerykański Bank Rozwoju (ang. *Inter-American Development Bank*), Azjatycki Bank Rozwoju (ang. *Asian Development Bank*), Afrykański Bank Rozwoju (ang. *African Development Bank*); Środkowoamerykański Bank Integracji Gospodarczej (ang. *Central American Bank for Economic Integration*), Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (ang. *European Bank for Reconstruction and Development*) oraz Islamski Bank Rozwoju (ang. *Islamic Development Bank*). Islamski Bank Rozwoju jest największym bankiem regionalnym pod względem

⁵⁷⁵ <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services> [01.09.2015].

ilości członków. Stanowiąc przykład subregionalnego wielostronnego banku rozwoju obejmuje 56 państw członkowskich, które znajdują się na kilku kontynentach, w Azji, Afryce, Europie i Ameryce Łacińskiej⁵⁷⁶.

Współczesna sytuacja na arenie międzynarodowej wpływa na stosunki pomiędzy funkcjonującymi na niej podmiotami prawa międzynarodowego. Zakres kompetencji poszczególnych organizacji międzynarodowych wpływa na nasilającą się konkurencję pomiędzy nimi. Poszczególne regionalne banki rozwoju dążą do zwiększenia swojej roli, jak Azjatycki Bank Rozwoju. Duże banki, na przykład Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, w ostatnich latach umacniają swoją pozycję wykorzystując dotychczasowe doświadczenie i wiedzę. Regionalne banki rozwoju posiadają wyraźnie ukierunkowane i zorientowane na wyniki programy działania. Charakteryzują się silnym poczuciem własności państw członkowskich, ograniczonym obszarem zaangażowania, nieskomplikowanymi i elastycznymi warunkami operacyjnymi, w tym innowacyjnymi sposobami finansowania, w przypadku Islamskiego Banku Rozwoju. Od Banku odróżniają je także sprawniejsze zasady zarządzania instytucjonalnego, które czynią je bardziej atrakcyjnymi zarówno dla państw występujących w roli donatorów (członków) czy beneficjentów (w tym także podmioty zewnętrzne). Ponadto państwa uzyskały w ostatnich latach większy dostęp do prywatnych rynków kapitałowych, nastąpił rozwój branży konsultingowej, a także zmniejszyło się zapotrzebowanie na pozyskiwanie wiedzy od organizacji międzynarodowych na rzecz lokalnych ośrodków wiedzy technicznej, takich jak *think tanki* czy ośrodki akademickie. W obliczu wyzwań stojących przed Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju rozwój innych organizacji finansowych powinien stanowić czynnik motywujący do wdrażania reform instytucjonalnych w swoich strukturach.

⁵⁷⁶ G-20 Working Group, *The World Bank and other Multilateral Development Banks. Final Report*, March 2009, <http://www.grahambishop.com/DocumentStore/a08653e9-b2b4-45ad-8e44-b8ea0827ffc1.pdf> [01.09.2015].

4.1.4 Współpraca bilateralnych banków rozwoju, agencji rozwoju oraz pozostałych regionalnych organizacji finansowych z Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju

Grupa Banku Światowego współpracuje z wieloma podmiotami prawa międzynarodowego, w tym bilateralnymi bankami rozwoju, agencjami rozwoju czy organizacjami finansowymi poszczególnych państw członkowskich, aby lepiej koordynować pomoc i skuteczniej osiągać cele rozwojowe. Prace koordynowane są przez różne komisje i odbywają się przez cały rok⁵⁷⁷.

Bilateralne (dwustronne) banki rozwoju powoływane są przez pojedyncze państwa celem finansowania projektów rozwojowych w państwach rozwijających się i na rynkach wschodzących. Przykłady współpracy Banku obejmują m.in.: Australijską Agencję Rozwoju Międzynarodowego (ang. *Australian Agency for International Development*); Austriacką Agencję Rozwoju (ang. *Austrian Development Agency*); Kanadyjską Agencję Rozwoju Międzynarodowego (ang. *Canadian International Development Agency*); Duńską Agencję Rozwoju (ang. *Danish Development Agency*); Holenderski Bank Finansowania Rozwoju (ang. *Netherlands Development Finance Company*), jeden z największych na świecie dwustronnych banków rozwoju; Francuską Agencję Rozwoju (ang. *French Development Agency*, franc. *Caisse des Dépôts*); Japoński Bank Współpracy Międzynarodowej (ang. *Japan Bank for International Cooperation*); Niemiecką Korporację Inwestycji i Rozwoju (ang. *German Investment and Development Corporation*, niem. *Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft*); Norweską Agencję Współpracy Rozwojowej (ang. *Norwegian Agency for Development Cooperation*); Szwajcarską Agencję Rozwoju i Współpracy (ang. *Swiss Agency for Development and Cooperation*); Brytyjski Departament Rozwoju Międzynarodowego (ang. *U.K. Department for International Development*); Agencję Rozwoju Międzynarodowego USA (ang. *U.S. Agency for International Development*)⁵⁷⁸.

⁵⁷⁷ Szerzej: World Bank, *The World Bank Annual Report 2015*, Washington D.C. 2015.

⁵⁷⁸ Szerzej: World Bank, *Comprehensive Development Framework*, <http://www.worldbank.org/projects> [01.04.2016].

Państwa realizując i finansując działania objęte przedmiotem ich wspólnego zainteresowania mogą ustanowić organizację międzynarodową, która w swojej specyfice będzie odmienna niż wielostronne, regionalne czy bilateralne banki rozwoju. W większości przypadków powoływanych organizacji są to banki centralne, banki rozwojowe czy banki inwestycyjne, z którymi jednocześnie kooperuje Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju. Należą do nich: Bank Rozrachunków Międzynarodowych (ang. *Bank of International Settlements*), Europejski Bank Inwestycyjny (ang. *European Investment Bank*), Stowarzyszenie Afrykańskich Banków Centralnych (ang. *African Association of Central Banks*), Międzynarodowy Bank Inwestycyjny (ang. *International Investment Bank*), Nordycki Bank Inwestycyjny (ang. *Nordic Investment Bank*), Stowarzyszenie Banków Centralnych Południowo-Wschodniej Azji (ang. *South East Asian Central Banks Centre*), Bank Handlu i Rozwoju Morza Czarnego (ang. *Black Sea Trade and Development Bank*), Europejski Bank Centralny (ang. *European Central Bank*)⁵⁷⁹.

Regionalne organizacje finansowe muszą zmierzyć się z poważnymi wyzwaniami rozwojowymi. Członkowie mają ograniczone zasoby finansowe; także w niewystarczający sposób wspierają regionalne problemy, przeważnie z powodów politycznych; ich zdolności instytucjonalne są słabe lub nie istnieją; ratingi finansowe są niskie, a tym samym ich zdolność do wnoszenia środków finansowych i technicznych w celu pomocy członkom jest bardzo ograniczona. Bank realizując założenia reform instytucjonalnych nie może lekceważyć pozostałych międzynarodowych organizacji finansowych. Bank kooperując z bilateralnymi bankami rozwoju, agencjami rozwoju oraz innymi regionalnymi organizacjami finansowymi, powinien udzielić im wsparcia w rozwijaniu większych zdolności instytucjonalnych. Jak dotąd nie można wskazać na znaczący postęp w tej kwestii. Rozwiązaniem, w analizowanym przypadku, może okazać się większe zaangażowanie polityczne i finansowe ze strony państw rozwiniętych.

⁵⁷⁹ Ibidem.

4.2 Problematyka reform instytucjonalnych w Organizacji Narodów Zjednoczonych

Szereg organizacji międzynarodowych, które powstały pod koniec drugiej wojny światowej, nie zareagowało na istotne wydarzenia pojawiające się w drugiej połowie XX wieku, w tym dekolonizację, koniec zimnej wojny, globalne bezpieczeństwo, zagrożenie środowiska i ubóstwo na świecie. Pomimo, iż od 1945 r. utworzonych zostało wiele nowych organizacji globalnych i regionalnych, to podstawowa struktura, zarówno ONZ jak i instytucji Bretton Woods, nie uległy zmianie. Owe organizacje międzynarodowe nie funkcjonują prawidłowo, ani indywidualnie ani jako grupa. Na przykład, te będące w centrum systemu międzynarodowego, takie jak Organizacja Narodów Zjednoczonych, Bank, Międzynarodowy Fundusz Walutowy są w różnym stopniu rozdrobnione, niereprezentatywne i nieskuteczne⁵⁸⁰.

Reformy organizacji międzynarodowych mają szansę przełamać bieżący spadek ich legitymacji. Patrząc w przyszłość, będzie to bardzo istotne w obliczu perspektyw i priorytetów reform w wielu kluczowych organizacjach międzynarodowych. Ważne wyzwania instytucjonalne stojące przed ONZ i Bankiem stanowią fundament systemu międzynarodowego. Globalna gospodarka wymaga reform w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb ludzi na całym świecie, zaś ONZ to obecnie jedyny organ międzynarodowy, który może ułatwić tak fundamentalne zmiany⁵⁸¹. W 1948 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Powszechną Deklarację Praw Człowieka. Wszystkie narody świata zgodziły się, że każdy człowiek na świecie ma prawo do żywności, wody, mieszkania, opieki zdrowotnej, edukacji, udziału w życiu politycznym i zatrudnienia.

⁵⁸⁰ C. I. Bradford, J. F. Linn, *Reform of Global Governance: Priorities for Action*, Brookings Policy Brief Series No. 163/ 186, 01.10.2007 r., <http://www.brookings.edu/research/papers/2007/10/global-governance> [01.05.2016].

⁵⁸¹Znaczący wkład w zakresie proponowanych reform Organizacji Narodów Zjednoczonych wniosła Polska. Podczas 57. sesji Zgromadzenia Ogólnego 15 września 2002 r. polski minister spraw zagranicznych Włodzimierz Cimoszewicz za proponował opracowanie Nowego Aktu Politycznego Narodów Zjednoczonych na XXI wiek przeprowadzając szeroką konsultację w tym zakresie. Reformy ONZ były także głównym tematem wystąpienia ministra W. Cimoszewicza w czasie 59. sesji Zgromadzenia Ogólnego. W lutym 2005 r. projekt Nowego Aktu Politycznego został wręczony państwu członkowskim Unii Europejskiej oraz Sekretarzowi Generalnemu ONZ. W Dokumencie Końcowym Światowego Szczytu- 60. sesji Zgromadzenia Ogólnego we wrześniu 2005 r. rząd polski poparł propozycje zmian. Szereg działań Polski w tym zakresie znalazło swoje odzwierciedlenie w późniejszych przygotowywanych raportach i podejmowanych decyzjach pod auspicjami ONZ.

Szerzej: J. Symonides (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i perspektywy*, Warszawa 2006.

Ponad sześćdziesiąt lat później, globalny system ekonomiczny, oparty na konkurencji i zysku, nadal nie potrafi dostarczyć większości państw na świecie tych podstawowych dóbr. Miliony ludzi wciąż umierają z głodu, a przepaść między bogatą mniejszością i biedną większością wzrosła i nadal rośnie⁵⁸².

Bank współpracuje z Organizacją Narodów Zjednoczonych od momentu założenia obu organizacji (odpowiednio w 1944 i 1945 r.)⁵⁸³. Zjawiska i wydarzenia, takie jak terroryzm międzynarodowy, upowszechnianie broni masowego rażenia, zmiany klimatyczne, pojawiające się na przełomie XX i XXI wieku stworzyły potrzebę wprowadzenia szeregu reform Organizacji Narodów Zjednoczonych. Reforma ONZ posiada dwa tryby jej wprowadzenia: pierwszy poprzez podjęcie decyzji przez organy główne ONZ⁵⁸⁴, drugi zaś - na podstawie procedury art. 108 Karty NZ⁵⁸⁵, która pozwala na wprowadzenie poprawek do statutu organizacji. Artykuł 108 pozwala na wprowadzenie reform o zasadniczym znaczeniu, jako przykład można wskazać zmiany sposobu funkcjonowania Rady Bezpieczeństwa. „Zgodnie z art.108 Karty NZ poprawki do niej, aby mogły być prawomocne, muszą zostać uchwalone większością dwóch trzecich głosów wszystkich członków Zgromadzenia Ogólnego, a następnie muszą być ratyfikowane przez dwie trzecie członków organizacji włączając w to wszystkich stałych członków Rady Bezpieczeństwa”⁵⁸⁶.

⁵⁸² M. Mesbahi, A. Paine, *The United Nations, The Principle of Sharing and Economic Reform*, 15.11.2006, <http://www.stwr.org/the-un-people-politics/the-united-nations-the-principle-of-sharing-and-economic-reform.html> [01.05.2016].

⁵⁸³ John Jay McCloy, drugi Prezes Banku w latach 1947- 49, był zdecydowanym zwolennikiem Narodów Zjednoczonych, ale nie chciał zrobić niczego, co zagrażałoby autonomii Banku. Po długich negocjacjach osiągnięto porozumienie, 15 listopada 1947 r., w którym McCloy oświadczył, że Bank jest wyspecjalizowaną agendą Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale będzie funkcjonować jako niezależna organizacja międzynarodowa. W Banku umowa ta została określona jako „deklaracja niepodległości” (*“declaration of independence”*). Umowa napięła stosunki między ONZ i Bankiem, są one nadal odległe, do czasu, gdy George Woods, w czasie swojej prezesury, w połowie 1960 r., wykazał bardziej konstruktywną postawę. <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTARCHIVES/0,,contentMDK:20504728~pagePK:36726~piPK:437378~theSitePK:29506,00.html> [01.05.2016].

⁵⁸⁴ Przykładem może być utworzenie, w 2006 r., nowego organu pomocniczego Zgromadzenia Ogólnego ONZ- Rady Praw Człowieka. Siedziba znajduje się w Genewie. Do głównych zadań Rady należy niesienie pomocy państwom członkowskim ONZ w zakresie zobowiązań ochrony praw człowieka.

⁵⁸⁵ *Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych*. Dz.U. 1947 nr 23 poz. 90

⁵⁸⁶ B. Kuźniak, *Organizacje międzynarodowe. Pytania egzaminacyjne. Tablice*, Warszawa 2012, s. 53.

Kierunki reform Organizacji Narodów Zjednoczonych wskazują dwa znaczące dokumenty⁵⁸⁷:

- 1) Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych- Rezolucja, przyjęta na 55 sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w dniu 8 września 2000 r.;
- 2) Dokument końcowy Światowego Szczytu ONZ, uchwalony dnia 16 września 2005 r.

W Deklaracji Milenijnej zawarto fundamentalne wartości, stanowiące podstawę funkcjonowania organizacji, znajdującej się „u progu nowego tysiąclecia”, tj.: „wolność, równość, solidarność, tolerancja i poszanowanie środowiska naturalnego”, „postuluje się także o wzmocnienie Narodów Zjednoczonych tak, aby uczynić z nich bardziej skuteczny instrument dla realizacji następujących zadań: walka o rozwój w wymiarze globalnym, walka z ubóstwem, ignorancją i chorobami, walka z niesprawiedliwością, walka z przemocą, terroryzmem i przestępczością oraz walka z degradacją i niszczeniem środowiska. Podniesiono potrzebę przeprowadzenia poważnej reformy Rady Bezpieczeństwa, konieczność wzmocnienia pozycji Rady Gospodarczej i Społecznej oraz pozycji Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, jak również usprawnienia Sekretariatu”.

Szczyt ONZ, który odbył się w 2005 r., będąc swoistą kontynuacją Szczytu Milenijnego, ostatecznie nie doprowadził do zasadniczej reformy ONZ. W dokumencie końcowym zawarto następujące założenia: potrzebę zwiększania roli Zgromadzenia Ogólnego, pilną reformę Rady Bezpieczeństwa w celu zwiększenia jej reprezentatywności i efektywności pracy, potrzebę zwiększania roli Rady Gospodarczej i Społecznej, a także konieczność powołania w miejsce Komisji Praw Człowieka organu skuteczniejszego, mianowicie Rady Praw Człowieka. Niestety, żaden z tych ważnych elementów reform nie został osiągnięty podczas szczytu w 2005 r. Bardziej ograniczony porządek reform rozwoju, pomocy humanitarnej i ochrony środowiska został opracowany w listopadzie 2006 r. Jednym z zaleceń, które było realizowane- stanowi koncepcja panelu "*One UN*", który ma na celu zebranie różnych agencji ONZ, działających w każdym państwie, w celu lepszej koordynacji działań. Panel zalecił również utworzenie forum liderów ECOSOC, które może służyć jako szersza scena do konsultacji i porozumień, dotyczących globalnych problemów gospodarczych i społecznych. Mohammed Mesbahi, przewodniczący i założyciel „*Share The World's Resources*”

⁵⁸⁷ Ibidem, s. 54.

(STWR)⁵⁸⁸ oraz dr Angela Paine, główny badacz STWR, wskazują na kilka ważnych aspektów reform ONZ i współdziałających wraz z nim organizacji międzynarodowych⁵⁸⁹.

Przez lata Bank i MFW, a także Światowa Organizacja Handlu⁵⁹⁰ - zamiast służyć interesom ONZ - stworzyły system wpływów na całym świecie. Pojawiły się zatem projekty reform odnoszące się jednocześnie do wskazanych organizacji międzynarodowych. Organizacje te wspólnie starają się dyktować politykę ONZ w całkowicie niedemokratyczny sposób. Mohammed Mesbahi i dr Angela Paine dowodzą pilnej potrzeby stworzenia odnowionego i skutecznego ONZ. Organizacja ta musi stać się bardziej demokratyczna, a przede wszystkim bardziej wydajna w celu zaspokojenia pilnych potrzeb ludzi żyjących w ubóstwie. Demokratyczna zmiana nie musi być podyktowana neokonserwatywną polityką administracji USA czy interesami korporacyjnymi. Organizacja Narodów Zjednoczonych została utworzona w celu promowania pokoju i praw człowieka. Udostępnianie zasobów światowych może znacznie ułatwić ten proces poprzez stworzenie bardziej sprawiedliwej gospodarki i wspieranie pokojowych stosunków między narodami. Do zmiany struktury i finansowania ONZ najprawdopodobniej doszło w wyniku nacisków ze strony państw członkowskich i globalnego społeczeństwa. Do głównych zmian, które powinny być realizowane, jeśli system ONZ ma być skuteczny w osiągnięciu kluczowego mandatu humanitarnego, zalicza się: ograniczenie prawa weta Rady Bezpieczeństwa czy nawet zastąpienie jej przez Zgromadzenie Ogólne, wdrożenie nowego globalnego systemu opodatkowania w celu finansowania struktur ONZ, przyjęcie nowych zasad podziału dóbr światowych oraz przywracanie demokratycznej kontroli ONZ dotyczącej gospodarki

⁵⁸⁸ „Share The World's Resources” bezpartyjna, organizacja non-profit założona w 2003 roku, w całości finansowana przez wpływy z prywatnych darowizn. Jako organizacja pozarządowa o statusie doradczym działa przy Radzie Gospodarczej i Społecznej Narodów Zjednoczonych poprzez wpływ na politykę badań i publikacji. Jest kampanią walczącą o globalną sprawiedliwość ekonomiczną i społeczną. Działa na rzecz wzmocnienia i zwiększenia wymiany we wszystkich jej formach, również o szeroko zakrojone reformy w gospodarce światowej w celu zapewnienia bardziej sprawiedliwego podziału bogactwa, władzy i zasobów w obrębie i między narodami.

⁵⁸⁹M. Mesbahi, A. Paine, *The United Nations, The Principle of Sharing and Economic Reform*, 15.11.2006 r., <http://www.stwr.org/the-un-people-politics/the-united-nations-the-principle-of-sharing-and-economic-reform.html> [01.06.2016]; M. Mesbahi, A. Paine, *The UN and the Principle of Sharing*, 27.09.2007r., http://www.stwr.org/the-un-people-politics/the-un-and-the-principle-of-sharing.html#MFW_WB_WTO [01.06.2016]

⁵⁹⁰Po II wojnie światowej w państwach, które ustanowiły ONZ, Bank i MFW, pojawiła się inicjatywa stworzenia Światowej Organizacji Handlu (ang. *World Trade Organization*, WTO). Nie było to jednak możliwe aż do roku 1995, gdy faktycznie powstała, zastępując *Układ Ogólny w Sprawie Taryf Celnych i Handlu* (ang. *General Agreement on Tariffs and Trade*, GATT).

światowej. Rada Bezpieczeństwa, określana się mianem reliktu z II wojny światowej, nie powinna posiadać tak silnej pozycji w ramach ONZ, w tym prawa weta. W ten sposób kwestie bezpieczeństwa, gospodarki i praw człowieka mogą bowiem być rozpatrywane w sposób korzystny dla większości świata.

Obecnie funkcjonujący system finansowania ONZ nie jest oceniany pozytywnie, gdyż jego poziom nie zapewnia wystarczająco dużo środków finansowych, nawet jeśli każde państwo członkowskie opłaca składki. Wprowadzenie podatków globalnych, które mogły generować znacznie większe i bardziej wiarygodne przychody, a ich wynik w odpowiednio finansowanym ONZ umożliwiłby prowadzenie prężnej polityki. Obejmując podatki od handlu bronią, handlu walutami, transportu lotniczego i emitowanych zanieczyszczeń. Jeśli ONZ korzystałby z opodatkowania globalnego, to miałby szansę na uwolnienie się od ograniczeń ze strony jej członków. Byłby w stanie przeprowadzić niezbędne reformy, aby przekształcić się w skuteczną organizację, której potrzebuje świat. Umożliwiłoby to wyegzekwowanie prawa międzynarodowego i dokonywanie napraw globalnych struktur gospodarczych. Kilka form opodatkowania globalnego zostało podniesionych, nawet przez samą ONZ, jednakże rząd USA zmusił do wycofania się z tych propozycji, grożąc dalszym niepłaceniem składek w 1997 r. Przyjęcie nawet w dowolnej liczbie takich podatków zapewni ONZ odpowiednie zasoby do realizacji Celów Milenijnych. Opodatkowanie międzynarodowe mogłoby uchronić biedniejsze państwa od ciężaru płatności wobec należności na rzecz ONZ. Opodatkowanie międzynarodowe zapobiegałoby zbyt dużemu wpływowi na politykę ONZ przez pojedyncze rozwinięte państwa. W celu realizacji mandatu pomocy humanitarnej i zapewnieniu podstawowych potrzeb ludziom na całym świecie, nowy system gospodarczy oparty byłby na wymianie podstawowych zasobów, takich jak: ziemia, żywność, woda i leki. System podziału miałby opierać się na współpracy, a nie konkurencji. Takie zastąpienie istniejących struktur pomocy i rozwoju istniałoby w ramach przebudowy gospodarki rynkowej.

Organizację Narodów Zjednoczonych powołano w celu nadzorowania wszystkich aspektów gospodarki światowej, w tym decyzji i praktyk międzynarodowych instytucji handlowych i finansowych. W celu stworzenia sprawiedliwej gospodarki światowej, ONZ musi uwolnić się od ograniczeń nałożonych na nią przez Bank , MFW i WTO. Ich mandaty muszą zostać przeniesione z powrotem do agencji ONZ, które posiadają

niezbędne doświadczenie w zakresie regulowania i wspierania handlu międzynarodowego, finansów i rozwoju. Aspekt ten zauważył Kofi Annan, sekretarz generalny ONZ w latach 1997-2006, w swoim sprawozdaniu z 2005 r. Podkreślił, iż doskonale zdaje sobie sprawę z braku demokracji w ONZ nieodłącznie zdominowanym przez Bank, MFW i WTO. Zaproponował „zregenerowanie” systemu z nowym organem ONZ dla swoich zbiorowych decyzji. Dzięki globalnej współpracy i współdzieleniu zasobów na cele rozwoju, Bank mógłby zostać pozbawiony, w dużej mierze niepotrzebnych, wszelkich pozostałych wymogów w zakresie finansowania rozwoju, które mogą zostać przekazane administracji ONZ- Radzie Społeczno- Gospodarczej. Wskazuje się także na bardzo radykalne pomysły reform ukierunkowane na stopniowe znoszenie organizacji takich jak: Bank, MFW czy WTO, gdyż nie służą one samej ONZ, lecz nabytym interesom administracji USA, międzynarodowych korporacji i bogatych mniejszości państw na świecie. Pozwoliłoby to na znaczne zmniejszenie ich znaczenia w skali światowej, a sama działalność ograniczyłaby się do działań jedynie pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Środki wymienione powyżej mogą stopniowo eliminować ubóstwo i gwałtownie przyspieszyć wysiłki na rzecz rozwoju międzynarodowego, daleko poza ich obecnym potencjałem. Przy obecnym tempie pomocy zagranicznej w rozwoju, Milenijne Cele Rozwoju nie zostaną osiągnięte do 2015 r., ale do 2050 roku. Wysłanie pomocy finansowej nie wystarczy. System udostępniania podstawowych zasobów powinien zastąpić wszystkie istniejące wysiłki w zakresie pomocy i rozwoju, ponieważ są one po prostu zbyt powolne i nieskuteczne. Zreformowany system ONZ może zapewnić niezbędne ramy dla nowej globalnej gospodarki opartej na współpracy, a nie konkurencji. W celu rozpoczęcia reformy gospodarczej, powinna zostać utworzona nowa agencja, np. Rada ONZ ds. Udostępniania Zasobów (ang. *UN Council for Resource Sharing, UNCRS*). Pierwszym podjętym działaniem powinno stać się zainicjowanie programu awaryjnego ONZ (ang. *UN emergency redistribution program, UNERP*) do redystrybucji żywności i innych podstawowych zasobów do osób żyjących w skrajnym ubóstwie. Udostępnianie zasobów na świecie jest najbardziej skutecznym sposobem na wyeliminowanie ubóstwa i zaprowadzenie sprawiedliwości społecznej i gospodarczej. Program ma potencjał do zjednoczenia narodów poprzez wspólne działanie i ustanowienie pokojowych stosunków międzynarodowych.

Podkreśla się także potrzebę zmniejszenia siły i wpływów USA w stosunku do ONZ i Banku. W rzeczywistości jest to bardzo trudne ze względu na jego dominującą rolę w obu organizacjach, a także dlatego, że budynki siedzib zarówno ONZ jak i Banku znajdują się właśnie w USA. Neoliberalna polityka prowadzona przez Bank stoi w konflikcie z programami rozwojowymi innych agencji ONZ. Karta Narodów Zjednoczonych⁵⁹¹ zobowiązuje wszystkie państwa członkowskie do promowania „powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka” oraz do podjęcia „wspólnej i samodzielnej akcji” w tym celu. Agencje ONZ desperacko próbują promować zasady Karty, wobec ciągłej blokady wzniesionej przez amerykańską neokonserwatywną politykę Banku. Zasady te wykorzystywane są przez międzynarodowe korporacje, które są nastawione na zysk, a nie skoncentrowane na prawach człowieka.

Kwestia relacji Banku z innymi organizacjami międzynarodowymi ma istotne znaczenie, gdyż zakres ich działalności rozszerzył się w znacznym stopniu w ciągu ostatnich dziesięcioleci⁵⁹². W rezultacie, międzynarodowe organizacje finansowe objęły działania, które obejmują wyspecjalizowane kompetencje innych organizacji międzynarodowych⁵⁹³. Środki finansowe Banku przeznaczane na projekty z dziedziny zdrowia publicznego pokrywają się z kompetencjami, doświadczeniem i odpowiedzialnością w tym zakresie Światowej Organizacji Zdrowia. Podobna sytuacja odnosi się do finansowania projektów rolnych, które mogą stanowić odstępstwo w jurysdykcji Organizacji Wyżywienia i Rolnictwa (ang. *Food and Agricultural Organization*) lub Międzynarodowego Funduszu Rozwoju Rolnictwa (ang. *International Fund for Agricultural Development*). Pomimo, że działania mogłyby być podjęte na zasadzie *ad hoc*, Bank nie jest formalnie zobowiązany do konsultacji swoich działań z innymi organizacjami międzynarodowymi. Bank dokonuje wspólnych starań, aby skoordynować swoje działania w sytuacjach kryzysowych i nadzwyczajnych z innymi organizacjami międzynarodowymi. Podejmując starania w tym zakresie Bank

⁵⁹¹ A. Przyborowska- Klimczak, *Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów*, Lublin 2008, s. 9 i n.

⁵⁹² C. Grossman, D. Bradlow, *Limited Mandates and Intertwined Problems: A New Challenge for the World Bank and the IMF*, 12. 08.2015, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1365257 [01.02.2016].

⁵⁹³ Bank i MFW są z mocy prawa wyspecjalizowanymi agencjami ONZ. Są one zobowiązane do składania sprawozdań z działalności dla Rady Gospodarczej i Społecznej ONZ, a ich relacje z ONZ są regulowane przez warunki zawartych porozumień.

zaktualizował swoją politykę operacyjną, tak aby potwierdzić wiodącą rolę innych organizacji międzynarodowych, w szczególności agend ONZ, w pewnych aspektach jego pracy⁵⁹⁴.

Bank w porównaniu do innych organizacji międzynarodowych dysponuje większymi zasobami, które są w stanie skuteczniej wpływać na państwa członkowskie nawet w sytuacjach, gdy inne organizacje mają większe doświadczenie czy uprawnienia do działania. W ten sposób Bank staje się *de facto*, choć nie *de iure*, głównym organem międzynarodowym, który rozwiązuje globalne problemy rozwoju. Pełniona przez organizację międzynarodową rola związana jest ze świadczoną odpowiedzialnością. Bank posiadając ograniczony zakres upoważnień do działania wpływa na zakłócenie międzynarodowego porządku prawnego. W szczególności podejmowanie działań Banku w różnorodnych dziedzinach i obszarach zmierza do podważenia autorytetu i skuteczności innych organizacji międzynarodowych zobowiązanych do działalności w tym zakresie. Ponadto wpływa na zakres kompetencji organów Banku, ponieważ w praktyce oznacza to, że mają one pełnić obowiązki w odniesieniu do problemów i działań, dla których ich struktury zarządzania niekoniecznie były zaprojektowane. Jednym z rozwiązań może być podejmowanie decyzji za pośrednictwem różnorodnych forów międzynarodowych, w których Bank i pozostałe organizacje międzynarodowe lub ich państwa członkowskie są reprezentowane. Należą do nich takie organizacje jak: Rada Ekonomiczno-Społeczna ONZ, Międzynarodowy Komitet Monetarny i Finansowy (ang. *International Monetary and Finance Committee*, IMFC), Komitet Rozwoju i G20. Mimo, że te podmiotom nie są świadomi tych wyzwań ładu, mają jeszcze skutecznie rozwiązać globalne zakłócenia ładu, które wynikają z autorytetu międzynarodowych organizacji finansowych nad kwestiami, które wchodzą w zakres wiedzy i uprawnień innych organizacji międzynarodowych.

Jak wskazano wcześniej, globalne organizacje, w tym nie tylko Bank, ale i ONZ czy MFW, muszą odzwierciedlać zmieniające się salda demograficzne i gospodarcze.

⁵⁹⁴ OP 2.30—*Development Cooperation and Conflict and OP 8.00—Rapid Response to Crises and Emergencies*,
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0,,menuPK:64701637~pagePK:51628525~piPK:64857279~theSitePK:502184,00.html> [01.02.2016]; World Bank, *Towards a New Framework for a Rapid Bank Response to Crises and Emergencies*, 12.01.2007.

Wreszcie, nowe i rosnące globalne zagrożenia, które pojawiają się, wymagają natychmiastowej uwagi, a nie długotrwałych i nieefektywnych procedur występujących we wskazanych organizacjach. Spełnienie tych celów nie będzie oczywiście łatwe. Nic dziwnego, że inicjatywy reform organizacji międzynarodowych były trudne do wprowadzenia. Niemniej jednak, ostatnie działania, dają nadzieję, że wystąpią i wpłyną na możliwe coraz więcej istotnych zmian instytucjonalnych.

Rola ONZ czy Banku jest niepodważalna, prowadzą one działalność w prawie każdym państwie na świecie i dlatego postrzegane są za najbardziej reprezentatywne międzynarodowe organizacje globalne, które korzystają z prawie siedemdziesięciu lat cennych doświadczeń. Są w różnym stopniu rozdrobnione i ogólnie cierpią z powodu spadku wyniszczającej ich legitymacji. Ich zasadność jest dodatkowo osłabiona przez impas w sprawie reform w większości organizacji globalnych, pomimo wielokrotnych inicjatyw w celu ich restrukturyzacji. W wyniku tego, obecny międzynarodowy system składa się z szeregu międzynarodowych organizacji spełniających odrębne mandaty. Potrzebne są strategiczne wytyczne, wizja i przywództwo dla reform instytucjonalnych.

4.3 Wnioski

Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju kooperuje z wieloma podmiotami i instytucjami na całym świecie. Ścisłe współpracuje z instytucjami Grupy Banku Światowego a także innymi podmiotami takimi jak: ONZ, MFW, wielostronnymi oraz regionalnymi bankami rozwoju oraz bilateralnymi bankami rozwoju, agencjami rozwoju jak również regionalnymi organizacjami finansowymi.

Uznanie przez społeczność międzynarodową globalnych i regionalnych problemów wpłynęło na potrzebę powołania międzynarodowych organizacji finansowych. Organizacje te stanowią innowacyjny model instytucjonalny przekazujący środki finansowe i wiedzę do państw rozwijających się, od dawna odgrywając znaczącą rolę we współczesnym świecie. Na arenie międzynarodowej działa wiele podmiotów, są to: wielostronne i subregionalne banki rozwoju oraz inne wielostronne organizacje finansowe; instytucje Bretton Woods oraz Grupa Banku Światowego, jak również bilateralne banki rozwoju, agencje rozwoju oraz pozostałe organizacje finansowe.

Struktura instytucjonalna wielostronnych banków rozwoju oraz subregionalnych banków rozwoju jest podobna. Zasady struktury finansowej MDB stanowią wzór ustalony przez Grupę Banku Światowego (przede wszystkim Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju). Mechanizmy finansowe pożyczek w MDB są niemal identyczne jak w Banku. Państwa członkowskie przyczyniają się do finansowania organizacji, a ich wkład finansowy określa stopień, w jakim mają one głos w organach decyzyjnych organizacji (przeważnie w Radzie). Poziom rozwoju gospodarczego państwa członkowskiego nie stanowi jednoznacznego odzwierciedlenia w ilości głosów, a tym samym nie wpływa w znaczący sposób na proces decyzyjny. Ponadto większość MDB, stanowią w zasadzie odnawialny fundusz, który przyznaje środki głównie najuboższym państwom na warunkach preferencyjnych w postaci dotacji lub kredytów zero-procentowych. Reguły wymagają suwerennych gwarancji od rządów państw-beneficjentów, z wyjątkiem, gdy jest to możliwe bezpośrednio do podmiotów sektora prywatnego. Prawie połowę wszystkich środków finansowych przyznawanych przez wielostronne banki rozwoju stanowią zobowiązania Banku i IFC, natomiast ok. 70% całkowitego finansowania na preferencyjnych warunkach osiągnęła IDA.

Wyzwania przed, którymi stoi zarówno Bank jak i pozostałe wielostronne banki rozwoju dotyczą tych samych problemów instytucjonalnych. Ze względu na zbliżoną strukturę organizacji kwestionowany jest obszar zarządzania organizacjami. Znaczenie gospodarcze państw rozwijających się znacznie wzrosło w ciągu ostatniego kwartału. Tradycyjny podział głosów i głosowania pozostaje nieaktualny. Nie wystąpiły dotychczas istotne zmiany w zakresie reform instytucjonalnych w strukturze składu organów zarządzających, które zwiększyłyby reprezentację i wpływ członków-państw rozwijających się. Takie działania znacznie podniosłyby wiarygodność tychże organizacji.

Szczególnie problematyczne kwestie w wielostronnych bankach rozwoju odnoszą się do finansowania organizacji, które zależą od regularnego uzupełniania zasobów przez państwa członkowskie. Potencjalnie obniżenie ilości głosów w procesie głosowania państw rozwiniętych na rzecz rozwijających się i DTC rodzi ryzyko zmniejszenia uzupełnienia różnic w kwestii środków finansowych. Zrekompensowanie wzrostu składek przez gospodarcze potęgi wydaje się nierealne. Problem ten stanowi jedną z kluczowych kwestii reform instytucjonalnych wszystkich wielostronnych banków

rozwoju przy założeniu by każdy z podmiotów skutecznie odzwierciedlał znaczenie poszczególnych państw w gospodarce światowej. Reformy związane z zarządzaniem MDB bezpośrednio dotyczą także ograniczania zwiększania budżetów pomocowych, w tym przekonania, że wzrost dochodów w państwach rozwijających się zmniejszy zapotrzebowanie na pomoc, zatem ogranicza zdolność i gotowość państw do podwyższenia kapitału zakładowego organizacji. Rozwiązaniem okazać by się mogły działania mające na celu podwyższenie składek. Odzwierciedleniem proponowanego rozwiązania była próba podwyższenia kapitału w Banku w 2010 roku, która została zablokowana przez państwa obawiające się zmniejszenia znaczenia ich siły głosu.

Międzynarodowe organizacje regionalne muszą zmierzyć się z poważnymi wyzwaniami rozwojowymi. Członkowie mają ograniczone zasoby finansowe; także w niewystarczający sposób wspierają regionalne problemy, przeważnie z powodów politycznych; ich zdolności instytucjonalne są słabe lub nie istnieją; ratingi finansowe są niskie, a tym samym ich zdolność do wnoszenia środków finansowych i technicznych w celu pomocy członkom jest bardzo ograniczona.

Rola ONZ, MFW czy Grupy Banku Światowego jest niepodważalna, prowadzą one działalność w prawie każdym państwie na świecie i dlatego postrzegane są za najbardziej reprezentatywne międzynarodowe organizacje globalne, które korzystają z prawie siedemdziesięciu lat cennych doświadczeń. Ich zasadność funkcjonowania jest dodatkowo osłabiona przez impas w sprawie reform w większości organizacji globalnych, pomimo wielokrotnych inicjatyw w celu ich reorganizacji. W wyniku tego, obecny międzynarodowy system składa się z szeregu międzynarodowych organizacji spełniających odrębne mandaty. Potrzebne są zatem strategiczne wytyczne, wizja i przywództwo dla reform instytucjonalnych.

Globalne organizacje, w tym nie tylko Grupa Banku Światowego, ale i ONZ czy MFW, ale także banki i agencje rozwoju muszą odzwierciedlać zmieniające się salda demograficzne i gospodarcze. Wreszcie, nowe i rosnące globalne zagrożenia, które pojawiają się, wymagają natychmiastowych działań, a nie długotrwałych i nieefektywnych procedur występujących we wskazanych organizacjach. Spełnienie tych celów będzie skomplikowanym wyzwaniem, gdyż dotychczasowe inicjatywy reform organizacji międzynarodowych były trudne do wprowadzenia. Niemniej jednak, ostatnie działania umożliwiają coraz więcej istotnych zmian instytucjonalnych. Pojawiające się

postępy w zakresie reformy instytucyjnej mają szansę przyspieszyć stopniowy proces reform, które odzwierciedlałyby nowe realia ekonomiczne i demograficzne oraz skutecznie reagowały na nowe globalne wyzwania XXI wieku.

Reformy w MFW i Banku wciąż nie spełniają stawianych im celów. W obu organizacjach państwa rozwinięte wciąż posiadają różną siłę głosów w stosunku do udziału w światowym PKB. Kwestia USA odgrywa także znaczącą rolę w relacjach Banku i MFW. Tradycyjna rola przywództwa organizacji międzynarodowych w globalnej pomocy rozwojowej została utrudniona z wielu powodów, w tym reform i długotrwałej debaty na temat roli USA w przestarzałej dystrybucji akcji, głosów i stanowiska Przewodniczącego w Banku. Legitymacja obu organizacji została znacznie osłabiona, a wiąże się to m.in. z przysługującym USA prawem weta i blokowaniem projektów w Banku i MFW, prawem prerogatywy wyboru kandydata na Prezesa Banku. Istotnym przedmiotem reform instytucjonalnych jest także przełamanie tradycyjnej zależności członkostwa i przydziału akcji w MFW i Banku. Inną problematyczną grupą państw członkowskich są państwa europejskie. Posiadają one od dawna bardzo duży wpływ na decyzje w obu organizacjach. Kluczową kwestią jest zmniejszenie ich udziałów poprzez połączenie reformy wzrostu kwot, tak że żadne państwo nie utraciłoby bezwzględnej liczby akcji. Reformy będą uzasadnione w świetle ewentualnych potrzeb organizacji w zakresie finansowania. Poza tym, ze względu na znaczną utratę głosów w połączeniu z powyższą zmianą pozycji USA, a prawem Europejczyków do wyboru Dyrektora Zarządzającego w MFW.

Inicjowane prace nad reformami MBOR trwają jednocześnie w pozostałych instytucjach Grupy Banku. W 2009 r. podczas realizacji pierwszej fazy reform zwiększony został udział państw rozwijających się w IDA przez wzrost głosów podstawowych. Druga faza reform zapewniła w IFC podwyższenia kapitału w wysokości 200 mln USD, do subskrypcji udziałów z preferencją dla członków DTC, których siła głosu wzrosła z 33,41% do 39,48%. Natomiast z członkostwem Surinamu i Sudanu Południowego, oczekuje się, że siła głosu DTC wzrosła do 39,54%. Kolejnym elementem reform w 2010 r. było wprowadzenie okresowych przeglądów akcjonariatu w IFC co pięć lat, począwszy od 2015 r. Przeglądy okresowe są postrzegane jako sposób na utrzymanie legitymacji i dynamizmu działania organizacji, przy uwzględnieniu globalnych zmian gospodarczych udziałów w IFC.

Przeegląd akcjonariatu w 2015 r. wykazał, że instytucjonalne reformy Grupy Banku Światowego są prawie zakończone. Bieżące działania organów Grupy mają na celu zwiększenie przepływu wiedzy, tworzenie przestrzeni finansowej i zarządzania. WBG dokonał podsumowania pełnionej roli w kontekście obecnej międzynarodowej sytuacji. Przeanalizowano czy niezbędne są nowe regulacje prawne oraz czy reformy zapewniają odpowiednie narzędzia i instrumenty potrzebne do osiągnięcia realizowanych celów rozwoju oraz zmaksymalizowania efektów działalności. Istotnym jest także kontekst niezbędnych środków finansowych związanych z reformami instytucjonalnymi.

Do głównych zmian, które powinny być realizowane, zalicza się: ograniczenie prawa weta Rady Bezpieczeństwa czy nawet zastąpienie jej przez Zgromadzenie Ogólne, wdrożenie nowego globalnego systemu opodatkowania w celu finansowania struktur ONZ, przyjęcie nowych zasad podziału dóbr światowych oraz przywracanie demokratycznej kontroli ONZ dotyczącej gospodarki światowej. Pojawiają się opinie, iż Rada Bezpieczeństwa, nie powinna posiadać tak silnej pozycji w ramach ONZ, w tym prawa weta. W ten sposób kwestie bezpieczeństwa, gospodarki i praw człowieka mogą bowiem być rozpatrywane w sposób korzystny dla większości świata. Obecnie funkcjonujący system finansowania ONZ nie jest oceniany pozytywnie, gdyż jego poziom nie zapewnia wystarczającego poziomu środków finansowych ze względu na zakres globalnych potrzeb. Rozwiązaniem byłoby wprowadzenie podatków globalnych, które mogły generować znacznie większe i bardziej wiarygodne przychody, które umożliwiłyby prowadzenie prężnej polityki. Do zmiany struktury i finansowania ONZ doszło w wyniku nacisków ze strony państw członkowskich i globalnego społeczeństwa. Organizacja Narodów Zjednoczonych została pierwotnie przeznaczona do nadzorowania wszystkich aspektów gospodarki światowej, w tym decyzji i praktyk międzynarodowych organizacji handlowych i finansowych. W celu stworzenia sprawiedliwej gospodarki światowej, ONZ musi uwolnić się od ograniczeń nałożonych na nią przez Bank oraz MFW, a ich mandaty muszą zostać przeniesione z powrotem do agencji ONZ, które posiadają niezbędne doświadczenie w zakresie regulowania i wspierania rozwoju międzynarodowego.

Zakończenie

Przeprowadzone w niniejszej pracy rozważania miały na celu kompleksowe przedstawienie sformalizowanej analizy oraz oceny struktury i działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w odniesieniu do głównego obszaru reform w sferze instytucjonalnej w międzynarodowym porządku prawnym.

Punktem wyjścia do podjętych w rozprawie analiz było przedstawienie znaczenia roli Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju we współczesnym świecie. Międzynarodowe organizacje finansowe stanowią obecnie filary globalizacji. Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju w ostatnich dziesięcioleciach nie tylko rozszerzał członkostwo i nabywał nowe uprawnienia prawno- wykonawcze, ale także zwiększył swój zasięg działania w państwach członkowskich. Stał się istotnym narzędziem skutecznego rządzenia w skali globalnej, stanowiąc międzynarodowe forum wymiany doświadczeń. Wielostronna i wieloletnia współpraca państw członkowskich na forum Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju wskazuje na wiarygodność i legitymację działań tej organizacji. Wyzwania związane z coraz bardziej współzależnymi gospodarkami globalnymi wymagają jednakże skoordynowanych reakcji na poziomie instytucjonalnym Banku.

Ogólna charakterystyka Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju stała się podstawą do dalszych rozważań. Przybliżenie aspektów klasyfikacji organizacji międzynarodowych, w tym ich celów oraz funkcji jakie pełnią we współczesnym świecie pozwoliło na dokładniejsze omówienia tematu. Przedstawienie kwestii proceduralnych członkostwa i mechanizmów głosowania w kontekście ich stosowania w oparciu o Statut Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w ujęciu teoretycznym pozwoliło na lepsze zrozumienie znaczenia i zasadności reform instytucjonalnych w tej organizacji.

Ze względu na przedmiot rozprawy oraz postawiony na wstępie cel badawczy pracy przedstawiono ewolucję systemu reform instytucjonalnych na przestrzeni lat, zaczynając od powstania organizacji, przez kolejne etapy zmian organizacyjnych. Ukazane w klauzuli czasowej przemiany charakteru prawnego Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju zobrazowały ich znaczenie i wpływ na samą organizację, jak i jej otoczenie prawno- międzynarodowe. W tym kontekście istotne zdaje się zwrócenie uwagi

na fakt, iż projekt pakietu reform z lat 2008-2016 wywarł największy wpływ na strukturę Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Przebieg reform instytucjonalnych i zmiany jakie zaszły na poziomie organizacyjnym, od roku 1946, wpłynęły na zobowiązania do wdrożenia nowych uprawnień i obowiązków organów w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju.

Przedstawienie znaczenia, w szczególności omówienie ram instytucjonalnych i założeń prawnych oraz podmiotów, które mają za zadanie ich wykonywanie, zmierzało do wskazania głównych obszarów reform instytucjonalnych. Analiza pozwala stwierdzić, że słusznie za najistotniejszą problematykę reform instytucjonalnych określono: reformę akcjonariatu, zmiany w systemie elastycznego zarządzania oraz próby wprowadzenia skutecznej reprezentacji państw członkowskich w Radzie Dyrektorów Wykonawczych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Powyższe ustalenia stały się podstawą i zarazem wprowadzeniem do rozważań na temat prawnego charakteru współzależności pomiędzy reformami a poprawą sprawności działania Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Istotnym stało się zaprezentowanie w jaki sposób zagwarantowanie stabilności instytucjonalnej w strukturach Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju może wpłynąć na państwa członkowskie. W praktycznym aspekcie wynika, że wprowadzenie reform instytucjonalnych w omawianej organizacji wpłynęło na poprawę efektywności ewaluacji projektów i programów pomocowych w postaci przyznanego wsparcia finansowego i merytorycznej wiedzy. Spowodowało to również dynamiczne zwiększenie rozwoju analizowanego państwa w postaci wymiernych efektów- reform gospodarczych i systemu prawnego. Pozytywne doświadczenia wynikające z działalności Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w Polsce stanowią obecnie studium przypadku dla pozostałych państw członkowskich. Pozwala to stwierdzić, że istnieje współzależność pomiędzy poprawą sprawności działania Banku a wdrażanymi reformami instytucjonalnymi. Funkcjonowanie omawianej organizacji w aspekcie prawnym należy ocenić zdecydowanie pozytywnie. Kryteria i warunki korzystania z wsparcia finansowego Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju zapewniają równowagę pomiędzy rozwojem państwa członkowskiego, a potrzebą niezależności gospodarczej rządu, z drugiej strony. Funkcjonowanie państwa w strukturze Banku nie wpływa negatywnie na

rozwój gospodarczy, a wręcz przeciwnie, dzięki zewnętrznemu finansowaniu państwa członkowskie mają szansę na skuteczny, trwały i zrównoważony rozwój.

Ostatnim elementem rozważań podjętych w pracy był wpływ reform instytucjonalnych na inne podmioty prawa międzynarodowego. Najbardziej zauważalnym elementem tej charakterystyki było wzajemne oddziaływanie międzynarodowych organizacji finansowych, w tym szczególnie Banku i Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Funkcjonowanie wielu podmiotów w skali globalnej nie wpływa negatywnie na system reform instytucjonalnych Banku, a wręcz jest czynnikiem wpływającym na rozwój omawianego zagadnienia. Konkurencja wymusza bowiem lepsze dopasowanie się do otaczającej rzeczywistości międzynarodowej, oznaczając w praktyce cykliczne dążenie do poprawy i sprawności działania Banku na tle pozostałych organizacji międzynarodowych.

Rola Banku jest istotna, jednakże wymaga intensywnej pracy i dopasowywania do otaczających ją realiów międzynarodowych. Wyzwanie Banku polega na określeniu swoich działań i misji podstawowych w zakresie nierównego podziału zasobów wśród państw na świecie. W konsekwencji, Bank opracowuje formalne procedury instytucjonalne, które pomieściłyby interesy rozwiniętych oraz najbiedniejszych państw. Jeżeli jednak procedury są nadużywane, użyteczność organizacji może zostać podważona. W związku z tym, wszelka charakterystyka roli Banku w systemie organizacji międzynarodowych jest procesem dynamicznym.

Przeprowadzone dotychczas działania w zakresie wprowadzenia reform instytucjonalnych Banku posiadają potencjał do stworzenia znaczących zmian prawnych zarówno w samej organizacji jak i na forum międzynarodowym. Społeczność międzynarodowa stoi obecnie w obliczu wielu problemów, m.in. bezpieczeństwa i terroryzmu w Europie, niepewnego stanu gospodarki światowej, a bieżących zmian globalnej władzy, w tym w USA. Wydaje się, że Bank w chwili obecnej spowolnił swój udział w reformowaniu struktur instytucjonalnych. W związku z tym nie ma powodu, by oczekiwać dodatkowych reform, które są wymagane do pełnej zgodności systemu instytucjonalnego Banku, które należałoby podjąć w krótkim odstępie czasu. Niemniej jednak, należy mieć nadzieję, że w perspektywie średnioterminowej zmiany w bilansie globalnej władzy politycznej i gospodarczej stworzą się warunki dla kolejnych znaczących reform instytucjonalnych Banku.

Oczywiście, należy również zwrócić uwagę na krytyczną refleksję rozprawy. Same organa Banku dostrzegają potrzebę głębokich reform, tym samym potwierdzając powiązanie reform instytucjonalnych z konkretnymi zmianami w strukturze organizacyjnej. Umieszczenie w kontekście historii Banku reform z lat 2008-2010 stanowi niezwykle osiągnięcie dyplomatyczne, biorąc pod uwagę, że jest to pierwsza kompleksowa przebudowa siły głosów w historii Banku, a ówczesne wszystkie 188 państw członkowskich posiadały prawo weta w każdej z propozycji zmian instytucjonalnych.

Reformy instytucjonalne Banku stanowią stosunkowo niewielki „krok”, nie wpływając w znaczący sposób na codzienne operacje finansowe i działalność Banku. Łączne przesunięcie liczby głosów z państw rozwiniętych do państw rozwijających się jest bardzo skromne pod względem punktu procentowego i niższe niż wskazują oficjalne dane. Ogółem przemieszczenie liczby głosów z państw o wysokich dochodach do państw o niskich i średnich dochodach wynosi 3,71% (1,35% w fazie 1 reform i 2,36% w fazie 2). W rezultacie państwa o wysokim dochodzie wciąż zachowują ponad 60% głosów. Zakładany cel, jakim było uniknięcie spadku liczby głosów najbiedniejszych państw członkowskich Banku, nie został osiągnięty w drugim etapie reformy systemu głosowania. W rzeczywistości łączna liczba głosów państw o niskich dochodach, po dwóch etapach reform, uległa podwyższeniu o jedynie 0,39 punktu procentowego. W rzeczywistości została obniżona w drugiej fazie reform. Łącznie osiągnięto mniej niż 10% łącznego przesunięcia liczby głosów z państw rozwiniętych do DTC. W wyniku tej skromnej korekty liczby głosów, duże dysproporcje w systemie głosowania wciąż pozostają. Liczba głosów w stosunku do PKB waha się od mniej niż 0,5 do prawie 4 i ta zasadnicza różnica przekłada się na liczbę głosów. W świetle powtarzających się zapewnień Banku o tym, że udziały „powinny odzwierciedlać w dużej mierze znaczenie gospodarcze państw członkowskich” należy oczekiwać kolejnych reform instytucjonalnych.

Wynegocjowane zmiany w ilości głosów zostały „zniszczone” w ciągu dwóch lat po reformie. Wiele rządów, z państw o niskich dochodach, nie subskrybowało akcji do nowego poziomu przyznanego im w toku reform pełnego uprawnienia. Niektóre państwa o wysokich dochodach wróciły do działań sprzed reform, tzn. pomimo wcześniejszej obietnicy, nie zrezygnowały z części swoich pełnych uprawnień. Konkludując, reformy

instytucjonalne Banku w zakresie systemu głosowania i zmian struktury zarządzania, nie można uznać za satysfakcjonujące. W powyższym zakresie Bankowi nie udało się dostosować swojego systemu głosowania do realiów gospodarki światowej i przyczynienia się tym samym do stopniowego podważania negatywnej opinii o organizacjach z Bretton Woods, z korzyścią na bardziej ekskluzywnym forum, takim jak G20. Rozwój ten jest szczególnie niepokojący, ponieważ może on potencjalnie osłabić system wielostronnej współpracy międzynarodowej, która pomimo upływu prawie siedemdziesięciu lat, nie umiała stworzyć systemu optymalnej instytucjonalizacji jako wzorcowego przykładu dla innych organizacji międzynarodowych.

Reformy osiągnęły niewielki krok w kierunku poszerzenia systemu głosowania i udziału w nim państw rozwijających się. Bank – zajęty dostosowywaniem swojego systemu siły głosów do realiów gospodarki światowej – przegapił okazję do ożywienia swojej legitymacji i wzmocnienia reprezentacji poprzez większy i sprawniejszy system wielostronnej współpracy, który jak zakładano ponad pół wieku temu, miał „budować” tę organizację. Bank powinien zapewnić wszystkim członkom sprawiedliwy rozdział głosów między innymi przez zagwarantowanie reprezentowania poglądów poszczególnych członków w organach oraz do zaangażowania się w znaczący sposób w proces podejmowania decyzji i politykę.

W przyszłości, ważne jest, aby:

- a) głosy w Banku zostały przypisane do państw członkowskich wprost proporcjonalnie do ich udziału w światowym PKB, porzucając wszystkie inne kryteria specyficzne dla danego państwa, w tym wysokość wkładu do IDA;
- b) podstawowe głosy powinny być przywracane do poziomu 20% ogólnej liczby głosów, by mniej więcej podwoić swój pierwotny poziom w 1944 r.;
- c) dostosować kursy akcjonariatu (ang. *shareholding realignments*) aby były podejmowane automatycznie, co roku lub co pięć lat;
- d) ze Statutu Banku powinno zostać usunięte „prawo pierwszeństwa” członków do podwyższenia kapitału (co w praktyce daje każdemu państwu członkowskiemu *de facto* prawo weta nad jakąkolwiek reformą procedury głosowania, która obniżała by jego udział), jest to warunek *sine qua non* dla

zasadniczej reformy systemu głosowania, a tym samym legitymacji i rentowności Banku.

Niezbędna staje się zatem wiedza i doświadczenie organizacji, zdobyte przez lata, a następnie ich praktyczne zastosowanie na szczycie- w organach zarządzających. Ujednolicenie instytucjonalne międzynarodowej organizacji jaką jest Bank jest jednak niezwykle trudnym zadaniem. Globalna praworządność to niezbędny czynnik zapewnienia jednorodnej polityki instytucjonalnej w Banku, a jeśli wymaga się jej zastosowania w zakresie jednego państwa jest to łatwe, ale co się dzieje w obliczu 189 tak różnorodnych narodów. Schemat okazuje się być nie tylko skomplikowany ale i trudny do wprowadzenia. Symetryczne wykorzystanie jednakowych norm prawnych w stosunku do wszystkich członków Banku rodzi jednak pewne obawy. Instytucjonalne reformy powinny pozwolić zarówno polepszyć efektywność podziału głosów, jaki sposobu zarządzania a przy tym nie posiadać wyraźnych czynników uzależniających od USA.

Bank potrzebuje także rzeczywistej reformy odnośnie wyboru Prezesa. Wybór nowego Prezesa stanowi niezbędny początek do dalszych zmian. Pojawiające się propozycje odgrywają wiodącą rolę w celu zapewnienia, że obietnice dotyczące reformy są honorowane przez sam Bank. Proces selekcji kolejnego Prezesa powinien być otwarty i merytoryczny. Przed nominacją obecnego Prezesa, przedmiotem krytyki wymierzonej w Bank był fakt, że proces wyboru Przewodniczącego nie był ani otwarty, ani przejrzysty czy merytoryczny. Zachowanie obecnej procedury po części umniejsza zasadność nominowanych kandydatów, a z pewnością zmniejsza skuteczność działań. Pojawia się zatem sposób na otwarcie i przejrzyste dzielenie się wiedzą rozwoju dla akcjonariuszy i interesariuszy. Wzmocnienie legitymacji kandydatów, ostateczny wybór, proces nominacji i samej instytucji, stają się priorytetami reform instytucjonalnych wyboru Prezesa Banku. Wreszcie, pojawiają się równoległe głosy odnośnie zgłaszania propozycji za pośrednictwem tajnego głosowania. Proces ten niestety wpływa na osłabienie pozycji Prezesa. Uważam, iż skuteczniejszym rozwiązaniem jest przykład amerykańskiego Senatu funkcjonującego przez upublicznianie wiadomości o oddawanych przez członków Zarządu głosach.

Niepowodzenia ostatnich reform instytucjonalnych opartych na jednym paradygmacie polityki rozwoju powinny ustąpić świeżemu podejściu, które podkreśla wybór polityki rozwoju i elastyczność dla państw rozwijających się. Globalne

organizacje, które stoją przed zadaniem wspierania rozwoju państw członkowskich, powinny być otwarte o nowe i innowacyjne pomysły, aby umożliwić lepsze reagowanie na potrzeby państw rozwijających, w tym priorytetów rozwojowych. Umiejętność nowego spojrzenia na struktury zarządzania powinny być zreformowane w celu bardziej elastycznego reagowania na potrzeby płynące także spoza organizacji. Możliwości silniejszej integracji i współpracy na rzecz rozwoju, są znacznie większe niż kiedykolwiek, stanowiąc alternatywę dla istniejącej rzeczywistości. Bank musi przyrzeć się bliżej swoim strukturom organizacyjnym, aby zobaczyć, czy reformy instytucjonalne wciąż są odpowiednie dla niego jako międzynarodowego podmiotu rozwoju i wzorcowej organizacji międzynarodowej. Znaczące dostosowanie działań Banku może służyć krótkoterminowemu interesowi niektórych państw rozwiniętych. Prawdopodobnie może przyczynić się do dalszej marginalizacji organizacji, z korzyścią dla G20 i innych podobnych forów zawierających w swych szeregach największe potęgi gospodarcze świata.

Tymczasem Bank staje się ważnym źródłem niezbędnej wiedzy i pomocy technicznej, a także dostawcą globalnych dóbr publicznych. Opierając się na swoich mocnych stronach, Bank musi być gotowy na zrozumienie rzeczywistości państw-klientów. W miejsce nadzoru powinien wprowadzić zrównoważoną współpracę opartą o pełnioną globalną rolę. Pożyczanie pieniędzy stopniowo zmniejsza swoją priorytetową funkcję, Bank musi przyjąć struktury strategicznego doradztwa lub „banku wiedzy”. Organizacja musi przeformułować swoją misję, odchodząc od idei bycia „bankiem Zachodu”.

Zmiany klimatyczne, susza, głód, ubóstwo, wzrost liczby ludności tworzą coraz większą niestabilność polityczno-gospodarczą na całym świecie. Bieda jest podstawowym warunkiem, który przyspiesza i nasila przemoc. Rozwiązania wojskowe nie ustabilizują sytuacji w państwie, gdzie obywatele pozostają głodni, nie mają dostępu do wody i pozostają bez środków do życia. Nowa i przerażająca rzeczywistość na świecie, w tym pojawiające się cyklicznie fale uchodźców, wpływa na bezpieczeństwo międzynarodowe. Globalne zagrożenia determinują przetrwanie i dobrobyt ogromnej liczby ludności. Zrównoważony rozwój to jedyna droga do trwałego pokoju. Uważam, że należy podkreślić znaczenie roli Banku w rozwiązywaniu globalnych problemów, z którymi styka się współczesna społeczność międzynarodowa. Bank zajmuje

strategiczne miejsce w ich rozwiązywaniu łącząc rządy, naukowców, badaczy, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i opinii publicznej. Wieloletnie doświadczenie tej międzynarodowej organizacji przyczynia się do zapewnienia podstawowych potrzeb wielu państw. Zagwarantowanie przez Bank stabilności instytucjonalnej w swoich strukturach staje się globalną koniecznością, bowiem jest to krok w kierunku sprostania rosnącym wymaganiom społeczności międzynarodowej.

Konkludując, na kanwie argumentów zaprezentowanych w niniejszej rozprawie, należy podnieść, iż uzasadnione jest wdrożenie reform instytucjonalnych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w obszarze mechanizmu głosowania, zmiany struktury zarządzania, procedury wyboru Prezesa oraz w ramach działalności gospodarczo- finansowej Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Bank podjął ograniczone działania w kwestii reform instytucjonalnych a obecna działalność zależy przede wszystkim od dostosowania jego struktur zarządzania do realiów gospodarki światowej. Bank powinien rozważyć kwestię, jakie rozwiązania prawne są najkorzystniejsze do zapewnienia odpowiedniej ochrony interesów wszystkich państw członkowskich. W związku z faktem, iż tylko niektóre reformy zostały osiągnięte, pozostaje zatem pytanie: czy Bank dokona adaptacji wszystkich zakładanych reform instytucjonalnych i będzie w stanie przekształcić się na nowo, tak, aby stanowić atrakcyjne wielostronne forum rozwoju? Pytanie pozostaje na razie bez odpowiedzi. Rozważania dotyczące zasadności wdrożenia reform instytucjonalnych w Banku, będące przedmiotem szczegółowej analizy rozprawy, prowadzą do wniosku, iż tylko dogłębna reforma instytucjonalna struktur Banku wpłynie znacząco zarówno na sytuację prawno-gospodarczą państw członkowskich, jak i samą organizację.

Niniejsza rozprawa miała na celu kompleksowe przedstawienie systemu reform instytucjonalnych w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju. Udało się tego dokonać poprzez zaprezentowanie i analizę regulacji prawnych dotyczących omawianej organizacji międzynarodowej zarówno na poziomie struktury organizacji, jak i działań zewnętrznych. Uzupełnieniem strony prawnej rozprawy i zarazem rozwinięciem przedstawionych tam założeń była część ukazująca praktyczny wymiar funkcjonowania Banku. Uwidocznienie procedur działania na przykładzie Polski pozwala na lepsze zrozumienie omawianej organizacji. Z kolei swoistym podsumowaniem rozprawy jest zobrazowanie stosowania i wdrażania reform instancjonalnych przez inne

międzynarodowe podmioty nią objęte. Taki kształt rozprawy pozwolił na zrealizowanie założonych celów badawczych.

Ze względu na wąsko przedstawiony temat i cel pracy nie zostały dokonane szczegółowe porównania poszczególnych reform instytucjonalnych innych organizacji międzynarodowych. Jak również działalność Banku w innych, niż Polska, państwach członkowskich. Nie zostało również przedstawione w formie porównawczej oddziaływanie Banku na sprostanie wyzwaniom globalizacji, w tym powszechne zapewnienie globalnych dóbr publicznych.

Podsumowując należy stwierdzić, iż podjęte w pracy rozważania wykazały prawdziwość postawionych we wstępie tez poprzez realizację celów badawczych. W toku rozprawy udało się przedstawić, że uzasadnione jest wdrożenie przez Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju reform instytucjonalnych w swoich strukturach. Obszar reform został określony przez organy Banku prawidłowo odnosząc się do zagadnień zarządzania organizacją, reprezentacji państw na różnym poziomie rozwoju gospodarczego oraz dopasowania akcjonariatu do współczesnych realiów międzynarodowych stosunków gospodarczych. Najbardziej znaczące reformy instytucjonalne wdrażane są od 2008 roku, a proces wciąż trwa. Aktualny poziom zmian instytucjonalnych w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju jest zadowalający, jednakże niezbędne są dalsze prace w tym zakresie. Do czynników stymulujących i przyspieszających procesy wprowadzania reform należą wykorzystanie tzw. dobrych praktyk zarządzania i tworzenia reguł instytucjonalnych sprzyjających mechanizmom i procedurom obowiązujących w Banku.

Priorytetem instytucjonalnych działań w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju powinno stać się zapewnienie równowagi głosów w organach Banku; demokratyczna struktura zarządzania; merytoryczna i obiektywna procedura wyboru Prezesa Banku, determinująca działalność finansową gospodarczą i prawną Banku uzależniona od systemu reform instytucjonalnych.

Wypada również zastanowić się nad możliwością dalszej pracy nad tematyką w zakresie wspólnych rozwiązań instytucjonalnych pomiędzy Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju a Międzynarodowym Funduszem Walutowym, ze względu na wiele wspólnych rozwiązań instytucjonalno- prawnych. Zasadne wydaje się kontynuowanie obserwacji procesów w toku inicjowanych reform przez Organizację

Narodów Zjednoczonych pod kątem wdrożonych zmian lub utrzymania zaobserwowanych już tendencji. Możliwe jest pogłębienie dotychczasowych rozważań o nowe badania, których wyniki mogłyby odpowiedzieć na pytania badawcze i tezy, których nie udało się udowodnić w niniejszej rozprawie. Również zasadne wydaje się być zaprezentowanie sfery finansowej działalności Banku, która uzależniona jest od skutecznych i sprawnych procedur, w tym procesów decyzyjnych organów Banku. Analizując powyżej wskazane wnioski jasno wynika z nich, że Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju jest niezmiernie interesującą międzynarodową organizacją, która z pewnością wymaga dalszych badań, jak i dalszego rozwoju.

Aneks

Załącznik 1

Alfabetyczna lista państw członkowskich instytucji Grupy Banku Światowego (stan dzień 01.06.2016 r.)

Nazwa instytucji Państwo	Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (International Bank for Reconstruction and Development, MBOR)	Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (International Development Association, IDA)	Międzynarodowa Korporacja Finansowa (International Finance Corporation, IFC)	Wielostronna Agencja Gwarancji Inwestycji (Multilateral Investment Guarantee Agency, MIGA)	Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych (International Centre for Settlement of Investment Disputes, ICSID)
Data przystąpienia					
Algierska Republika Ludowo-Demokratyczna	26.09. 1963	26.09. 1963	23.09. 1990	4.06. 1996	22.03. 1996
Antigua and Barbuda	22.09. 1983	---	15.04. 1987	26.09. 2005	---
Arabska Republika Egiptu	27.12. 1945	26.10. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	2.06. 1972
Barbados	12.09. 1974	29.09. 1999	25.06. 1980	12.04. 1988	1.12. 1983
Belize	19.03. 1982	19.03. 1982	19.03. 1982	29.06. 1992	
Benin	10.07. 1963	16.09. 1963	5.12. 1987	26.09. 1994	14.10. 1966
Boliwariańska Republika Wenezueli	30.12. 1946	---	28.12. 1956	9.05. 1994	---
Bośnia i Hercegowina	25.02. 1993	25.02. 1993	25.02. 1993	19.03. 1993	13.06. 1997
Burkina Faso	2.05. 1963	13.05. 1963	20.08. 1975	2.11. 1988	14.10. 1966
Chińska Republika Ludowa	27.12. 1945	24.09. 1960	15.01. 1969	30.04. 1988	6.02. 1993
Demokratyczna Republika Konga	28.09. 1963	28.09. 1963	15.04. 1970	7.02. 1989	29.05. 1970
Demokratyczna Republika Timoru Wschodniego	23.07. 2002	23.07. 2002	2.10. 2004	23.07. 2002	22.08. 2002

Demokratyczno-Socjalistyczna Republika Sri Lanki	29.08. 1950	27.06. 1961	20.07. 1956	27.05. 1988	11.11. 1967
Federacja Rosyjska	16.06. 1992	16.06. 1992	12.04. 1993	29.12. 1992	---
Federacja Saint Kitts i Nevis	15.08. 1984	23.10. 1987	7.03. 1996	21.09. 1999	3.09. 1995
Federacyjna Republika Brazylii	14.01. 1946	15.03. 1963	31.12. 1956	7.01. 1993	---
Federalna Demokratyczna Republika Etiopii	27.12. 1945	11.04. 1961	20.07. 1956	13.04. 1991	---
Federalna Demokratyczna Republika Nepalu	6.09. 1961	6.03. 1963	7.01. 1966	9.02. 1994	6.02. 1969
Federalna Republika Somalii	31.08. 1962	31.08. 1962	31.08. 1962	---	30.03. 1968
Grenada	27.08. 1975	28.08. 1975	28.08. 1975	12.08. 1988	23.01. 1991
Gruzja	7.08. 1992	31.08. 1993	29.06. 1995	29.12. 1992	6.09. 1992
Guatemala	28.12. 1945	27.04. 1961	20.07. 1956	11.07. 1996	20.02. 2003
Haszymidzkie Królestwo Jordanii	29.08. 1952	4.10. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	29.11. 1972
Indonezja	13.04. 1967	20.08. 1968	23.04. 1968	12.04. 1988	28.10. 1968
Irlandia	8.08. 1957	22.12. 1960	11.09. 1958	27.10. 1989	7.05. 1981
Islamska Republika Afganistanu	14.07. 1995	2.02. 1961	23.09. 1957	16.06. 2003	25.07. 1968
Islamska Republika Iranu	29.12. 1945	10.10. 1960	28.12. 1956	15.12. 2003	---
Islamska Republika Mauretańska	10.09. 1963	10.09. 1963	29.12. 1967	8.09. 1992	14.10. 1966
Islamska Republika Pakistanu	11.07. 1950	24.09. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	15.10. 1966
Jamajka	21.02. 1963	---	31.03. 1964	12.04. 1988	14.10. 1966

Kanada	27.12. 1945	24.09. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	---
Konfederacja Szwajcarska	22.09. 1969	22.09. 1969	22.09. 1969	18.04. 1990	14.07. 1971
Konfederacja Szwajcarska	29.05. 1992	29.05. 1992	29.05. 1992	12.04. 1988	14.06. 1968
Kooperacyjna Republika Gujany	26.09. 1966	4.01. 1967	4.01. 1967	18.01. 1989	10.08. 1969
Królestwo Arabii Saudyjskiej	26.08. 1957	30.12. 1960	18.09. 1962	12.04. 1988	7.06. 1980
Królestwo Bahrajnu	15.09. 1972	---	22.09. 1995	12.04. 1988	15.03. 1996
Królestwo Belgii	27.12. 1945	2.07. 1964	27.12. 1956	18.09. 1992	26.09. 1970
Królestwo Bhutanu	28.09. 1981	28.09. 1981	1.12. 2003	---	---
Królestwo Danii	30.03. 1946	30.11. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	24.05. 1968
Królestwo Hiszpanii	15.09. 1958	18.10. 1960	24.03. 1960	29.04. 1988	17.09. 1994
Królestwo Kambodży	22.07. 1970	22.07. 1970	26.03. 1997	1.12. 1999	19.01. 2005
Królestwo Marokańskie	25.04. 1958	29.12. 1960	30.08. 1962	17.09. 1992	10.06. 1967
Królestwo Niderlandów	27.12. 1945	30.06. 1961	28.12. 1956	12.04. 1988	14.10. 1966
Królestwo Norwegii	27.12. 1945	24.09. 1960	20.07. 1956	9.08. 1989	15.09. 1967
Królestwo Szwecji	31.08. 1951	24.09. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	28.01. 1967
Królestwo Tajlandii	3.05. 1949	24.09. 1960	3.12. 1956	20.10. 2000	---
Królestwo Tonga	13.09. 1985	23.10. 1985	23.10. 1985	---	20.04. 1990
Laotańska Republika Ludowo-Demokratyczna	5.07. 1961	28.10. 1963	29.01. 1992	5.04. 2000	---
Lesotho	25.07. 1968	19.09. 1968	29.09. 1972	12.04. 1988	7.08. 1969
Ludowa Republika Bangladeszu	17.08. 1972	17.08. 1972	18.06. 1976	12.04. 1988	26.04. 1980

Malezja	7.03. 1958	24.09. 1960	20.03. 1958	6.12. 1991	14.10. 1966
Meksykańskie Stany Zjednoczone	31.12. 1945	24.04. 1961	20.07. 1956	1.06. 2009	---
Mongolia	14.02. 1991	14.02. 1991	14.02. 1991	21.01. 1999	14.07. 1991
Niezależne Państwo Papui-Nowej Gwinei	9.10. 1975	9.10. 1975	9.10. 1975	21.10. 1991	19.11. 1978
Niezależne Państwo Papui-Nowej Gwinei	28.12. 1945	10.02. 1961	27.07. 1956	30.06. 1992	6.02. 1983
Niezależne Państwo Samoa	28.06. 1974	28.06. 1974	28.06. 1974	27.09. 2002	25.05. 1978
Nowa Zelandia	31.08. 1961	1.10. 1974	31.08. 1961	22.04. 2008	2.05. 1980
Państwo Brunei Darussalam	10.10. 1995	---	---	---	16.10. 2002
Państwo Erytrea	6.07. 1994	6.07. 1994	11.10. 1995	10.10. 1996	---
Państwo Izrael	12.07. 1954	22.12. 1960	26.09. 1956	21.05. 1992	22.07. 1983
Państwo Japonia	13.08. 1952	27.12. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	16.09. 1967
Państwo Katar	25.09. 1972	---	11.10. 2008	22.10. 1996	20.01. 2011
Państwo Kuwejt	13.09. 1962	13.09. 1962	13.09. 1962	12.04. 1988	4.03. 1979
Państwo Libia	17.09. 1958	1.08. 1961	18.09. 1958	5.04. 1993	---
Państwo Zjednoczonych Emiratów Arabskich	22.09. 1972	23.12. 1981	30.09. 1977	20.10. 1993	22.01. 1982
Republika Albanii	15.10. 1991	15.10. 1991	15.10. 1991	15.10. 1991	14.11. 1991
Republika Angoli	19.09. 1989	19.09. 1989	19.09. 1989	19.09. 1989	---
Republika Argentyńska	20.09. 1956	3.08. 1962	13.10. 1959	11.02. 1992	18.11. 1994
Republika Armenii	16.09. 1992	25.08. 1993	18.04. 1995	5.12. 1995	16.10. 1992
Republika Austrii	27.08. 1948	28.06. 1961	28.09. 1956	16.12. 1997	24.06. 1971
Republika Azerbejdżanu	18.09. 1992	31.03. 1995	11.10. 1995	23.09. 1992	18.10. 1992

Republika Białorusi	10.07. 1992	---	2.11. 1992	3.12. 1992	9.08. 1992
Republika Botswany	24.07. 1968	24.07. 1968	23.03. 1979	15.05. 1990	14.02. 1970
Republika Bułgarii	25.09. 1990	---	22.07. 1991	23.09. 1992	13.05. 2001
Republika Burundi	28.09. 1963	28.09. 1963	28.11. 1979	10.03. 1998	5.12. 1969
Republika Chile	31.12. 1945	30.12. 1960	15.04. 1957	12.04. 1988	24.10. 1991
Republika Chorwacji	25.02. 1993	25.02. 1993	25.02. 1993	19.03. 1993	22.10. 1998
Republika Cyprijska	21.12. 1961	2.03. 1962	2.03. 1962	12.04. 1988	25.12. 1966
Republika Czadu	10.07. 1963	7.11. 1963	2.04. 1998	11.06. 2002	14.10. 1966
Republika Czarnogóry	18.01. 2007	18.01. 2007	18.01. 2007	18.01. 2007	10.05. 2013
Republika Czeska	1.01. 1993	1.01. 1993	1.01. 1993	1.01. 1993	22.04. 1993
Republika Dominikańska	18.09. 1961	16.11. 1962	31.10. 1961	7.03. 1997	---
Republika Dżibuti	1.10. 1980	1.10. 1980	1.10. 1980	12.01. 2007	---
Republika Ekwadoru	28.12. 1945	7.11. 1961	20.07. 1956	12.04. 1988	---
Republika Estońska	23.06. 1992	11.10. 2008	9.08. 1993	24.09. 1992	23.07. 1992
Republika Federalna Niemiec	14.08. 1952	24.09. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	18.05. 1969
Republika Federalna Nigerii	30.03. 1961	14.11. 1961	30.03. 1961	12.04. 1988	14.10. 1966
Republika Fidżi	28.05. 1971	29.09. 1972	12.07. 1979	24.09. 1990	10.10. 1977
Republika Filipin	27.12. 1945	28.10. 1960	12.08. 1957	8.02. 1994	17.12. 1978
Republika Finlandii	14.01. 1948	29.12. 1960	20.07. 1956	28.12. 1988	8.02. 1969
Republika Francuska	27.12. 1945	30.12. 1960	20.07. 1956	28.12. 1989	20.09. 1967

Republika Gabońska	10.10. 1963	4.11. 1963	20.10. 1970	26.03. 2003	14.10. 1966
Republika Gambii	18.10. 1967	18.10. 1967	19.09. 1983	11.09. 1992	26.01. 1975
Republika Ghany	20.09. 1957	29.12. 1960	3.04. 1958	29.04. 1988	14.10. 1966
Republika Grecka	27.12. 1945	9.01. 1962	26.09. 1957	30.10. 1993	21.05. 1969
Republika Gwinei	28.09. 1963	26.09. 1969	22.10. 1982	5.10. 1995	4.12. 1968
Republika Gwinei Bissau	24.03. 1977	25.03. 1977	25.03. 1977	12.07. 2006	---
Republika Gwinei Równikowej	1.07. 1970	5.04. 1972	10.01. 1992	27.10. 1994	---
Republika Haiti	8.09. 1953	13.01. 1961	20.07. 1956	11.12. 1996	26.11. 2009
Republika Hondurasu	27.12. 1945	23.12. 1960	20.07. 1956	30.06. 1992	16.03. 1989
Republika Indii	27.12. 1945	24.09. 1960	20.07. 1956	6.01. 1994	---
Republika Iraku	27.12. 1945	29.12. 1960	27.12. 1956	6.10. 2008	---
Republika Islandii	27.12. 1945	19.05. 1961	20.07. 1956	25.09. 1998	14.10. 1966
Republika Jemeńska	3.10. 1969	22.05. 1970	22.05. 1970	12.03. 1996	20.11. 2004
Republika Kamerunu	10.07. 1963	10.08. 1964	1.10. 1974	7.10. 1988	2.02. 1967
Republika Kazachstanu	23.07. 1992	23.07. 1992	30.09. 1993	12.08. 1993	21.10. 2000
Republika Kenii	3.02. 1964	3.02. 1964	3.02. 1964	28.11. 1988	2.02. 1967
Republika Kirgiska	18.09. 1992	24.09. 1992	11.02. 1993	21.09. 1993	---
Republika Kiribati	29.09. 1986	2.10. 1986	2.10. 1986	---	---
Republika Kolumbii	24.12. 1946	6.06. 1961	20.07. 1956	30.11. 1995	14.08. 1997
Republika Konga	10.07. 1963	8.11. 1963	1.10. 1980	16.10. 1991	14.10. 1966
Republika Korei	26.08. 1955	18.05. 1961	16.03. 1964	12.04. 1988	23.03. 1967
Republika	29.06. 2009	29.06. 2009	29.06. 2009	29.06. 2009	29.06. 2009

Kosowa					
Republika Kostaryki	8.01. 1946	30.06. 1961	20.07. 1956	8.02. 1994	27.05. 1993
Republika Libańska	14.04. 1947	10.04. 1962	28.12. 1956	19.10. 1994	25.04. 2003
Republika Liberii	28.03. 1962	28.03. 1962	28.03. 1962	12.04. 2007	16.07. 1970
Republika Litewska	6.07. 1992	23.09. 2011	15.01. 1993	8.06. 1993	5.08. 1992
Republika Lotewska	11.08. 1992	11.08. 1992	29.09. 1993	21.08. 1998	7.09. 1997
Republika Macedonii	25.02. 1993	25.02. 1993	25.02. 1993	19.03. 1993	26.11. 1998
Republika Madagaskaru	25.09. 1963	25.09. 1963	27.09. 1963	8.06. 1988	14.10. 1966
Republika Malawi	19.06. 1965	19.07. 1965	19.07. 1965	12.04. 1988	14.10. 1966
Republika Malediwów	13.01. 1978	13.01. 1978	2.02. 1983	19.05. 2005	---
Republika Mali	27.09. 1963	27.09. 1963	9.05. 1978	22.10. 1992	2.02. 1978
Republika Malty	26.09. 1983	---	1.06. 2005	12.09. 1990	3.12. 2003
Republika Mauritiusu	23.09. 1968	23.09. 1968	23.09. 1968	28.12. 1990	2.07. 1969
Republika Mołdawii	12.08. 1992	14.06. 1994	10.03. 1995	9.06. 1993	4.06. 2011
Republika Mozambiku	24.09. 1984	24.09. 1984	24.09. 1984	23.11. 1994	7.07. 1995
Republika Namibii	25.09. 1990	---	25.09. 1990	25.09. 1990	---
Republika Nauru	12.04.2016	---	---	---	14.05.2016
Republika Nigru	24.04. 1963	24.04. 1963	7.01. 1980	10.05. 2012	14.12. 1966
Republika Nikaragui	14.03. 1946	30.12. 1960	20.07. 1956	12.06. 1992	19.04. 1995
Republika Palau	16.12. 1997	16.12. 1997	16.12. 1997	16.12. 1997	---
Republika Panamy	14.03. 1946	1.09. 1961	20.07. 1956	21.02. 1997	8.05. 1996
Republika Peru	31.12. 1945	30.08. 1961	20.07. 1956	2.12. 1991	8.09. 1993

Republika Południowej Afryki	27.12. 1945	12.10. 1960	3.04. 1957	10.03. 1994	---
Republika Portugalska	29.03. 1961	29.12. 1992	8.07. 1966	6.06. 1988	1.08. 1984
Republika Rwandy	30.09. 1963	30.09. 1963	6.11. 1975	27.09. 2002	14.11. 1979
Republika Salwadoru	14.03. 1946	23.04. 1962	20.07. 1956	20.12. 1991	5.04. 1984
Republika San Marino	21.09. 2000	---	---		---
Republika Senegalu	31.08. 1962	31.08. 1962	31.08. 1962	12.04. 1988	21.05. 1967
Republika Serbii	25.02. 1993	25.02. 1993	25.02. 1993	19.03. 1993	8.06. 2007
Republika Seszeli	29.09. 1980	---	11.06. 1981	15.09. 1992	19.04. 1978
Republika Singapuru	3.08. 1966	27.09. 2002	4.09. 1968	24.02. 1998	13.11. 1968
Republika Słowacka	1.01. 1993	1.01. 1993	1.01. 1993	1.01. 1993	26.06. 1994
Republika Słowenii	25.02. 1993	25.02. 1993	25.02. 1993	19.03. 1993	6.04. 1994
Republika Sudanu	5.09. 1957	24.10. 1960	21.10. 1960	7.11. 1991	9.05. 1973
Republika Surinamu	27.06. 1978	---	1.09. 2011	2.07. 2003	---
Republika Środkowoafrykańska	10.07. 1963	27.08. 1963	1.04. 1991	8.09. 2000	14.10. 1966
Republika Tadżykistanu	4.06. 1993	4.06. 1993	2.12. 1994	9.12. 2002	--
Republika Togojska	1.08. 1962	21.08. 1962	4.09. 1962	15.04. 1988	10.09. 1967
Republika Tunezyjska	14.04. 1958	30.12. 1960	25.07. 1962	7.06. 1988	14.10. 1966
Republika Turcji	11.03. 1947	22.12. 1960	19.12. 1956	3.06. 1988	2.04. 1989
Republika Ugandy	27.09. 1963	27.09. 1963	27.09. 1963	10.06. 1992	14.10. 1966
Republika	21.09. 1992	24.09. 1992	30.09. 1993	4.11. 1993	25.08. 1995

Uzbekistanu					
Republika Vanuatu	28.09. 1981	28.09. 1981	28.09. 1981	27.07. 1988	---
Republika Włoska	27.03. 1947	24.09. 1960	27.12. 1956	29.04. 1988	28.04. 1971
Republika Wybrzeża Kości Słoniowej	11.03. 1963	11.03. 1963	11.03. 1963	7.06. 1988	14.10. 1966
Republika Wysp Marshalla	21.05. 1992	19.01. 1993	23.09. 1992	---	---
Republika Zambii	23.09. 1965	23.09. 1965	23.09. 1965	6.06. 1988	17.07. 1970
Republika Zielonego Przylądka	20.11. 1978	20.11. 1978	2.05. 1990	10.05. 1993	26.01. 2011
Republika Zimbabwe	29.09. 1980	29.09. 1980	29.09. 1980	10.04. 1992	19.06. 1994
Republika Związku Mjanmy	3.01. 1952	5.11. 1962	3.12. 1956	---	---
Rumunia	15.12. 1972	---	23.09. 1990	10.09. 1992	12.10. 1975
Rzeczpospolita Polska	27.06. 1986	28.10. 1960	29.12. 1987	29.06. 1990	---
Saint Lucia	27.06. 1980	28.04. 1982	28.04. 1982	25.07. 1988	4.07. 1984
Saint Vincent i Grenadyny	31.08. 1982	31.08. 1982	---	10.09. 1990	15.01. 2003
Sfederowane Stany Mikronezji	24.07. 1993	24.06. 1993	24.06. 1993	11.08. 1993	24.06. 1993
Sierra Leone	10.10. 1962	13.11. 1962	10.10. 1962	20.06. 1996	14.10. 1966
Republika Wietnamu	21.09. 1956	24.09. 1960	4.08. 1967	5.10. 1994	---
Stany Zjednoczone Ameryki	27.12. 1945	24.09. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	14.10. 1966
Sudan Południowy	18.04. 2012	18.04. 2012	18.04. 2012	18.04. 2012	18.05. 2012
Sultanat Omanu	23.12. 1971	20.02. 1973	20.02. 1973	24.01. 1989	23.08. 1995
Syryjska Republika Arabska	10.04. 1947	28.01. 1962	8.06. 1962	14.05. 2002	24.02. 2006

Trynidad i Tobago	16.09. 1963	30.10. 1972	10.06. 1971	2.07. 1992	2.02. 1967
Turkmenistan	22.09. 1992	---	29.05. 1997	1.10. 1993	26.10. 1992
Tuvalu	24.06. 2010	24.06. 2010	---	---	
Ukraina	3.09. 1992	27.05. 2004	18.10. 1993	19.07. 1994	7.07. 2000
Węgry	7.07. 1982	29.04. 1985	29.04. 1985	21.04. 1988	6.03. 1987
Wielkie Księstwo Luksemburga	27.12. 1945	4.06. 1964	4.10. 1956	29.08. 1991	--
Wielonarodowe Państwo Boliwia	27.12. 1945	21.06. 1961	20.07. 1956	3.10. 1991	---
Wschodnia Republika Urugwaju	11.03. 1946	---	22.08. 1968	1.03. 1993	8.09. 2000
Wspólnota Bahamów	21.08. 1973	23.06. 2008	8.12. 1986	4.04. 1994	18.10. 1995
Wspólnota Dominiki	29.09. 1980	29.09. 1980	29.09. 1980	7.10. 1991	---
Wyspy Salomona	22.09. 1978	21.07. 1980	21.07. 1980	27.10. 2005	8.10. 1981
Wyspy Świętego Tomasza i Książęca	30.09. 1977	30.09. 1977	11.10. 2008	20.12. 2012	19.06. 2013
Zjednoczona Republika Tanzanii	10.09. 1962	6.11. 1962	10.09. 1962	19.06. 1992	17.06. 1992
Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej	27.12. 1945	24.09. 1960	20.07. 1956	12.04. 1988	18.01. 1967
Związek Australijski	5.08. 1947	24.09. 1960	20.07. 1956	10.02. 1999	1.06. 1991
Związek Komorów	28.10. 1976	9.12. 1977	13.07. 1992	25.02. 2013	7.12. 1978

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.worldbank.org/en/about/leadership/members>

Załącznik 2

**Skład Rady Dyrektorów Wykonawczych
Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (stan na dzień 01.06.2016 r.)**

Nazwa państwa przewodniczącego Radzie Dyrektorów Wykonawczych	Nazwisko Dyrektora Rady Dyrektorów Wykonawczych	Nazwisko Zastępcy Dyrektora Rady Dyrektorów Wykonawczych	Państwo lub państwa (konstytuanty) uprawnione do dokonywania wyboru Dyrektora i Zastępcy w Radzie Dyrektorów Wykonawczych
Dyrektorzy mianowani:		Mianowani przez:	
1. Stany Zjednoczone Ameryki	Matthew McGuire	wakat	Stany Zjednoczone Ameryki
2. Japonia	Masahiro Kan	Daiho Fujii	Japonia
3. Chińska Republika Ludowa	Yingming Yang	Jiandi Ye	Chińska Republika Ludowa
4. Niemcy	Ursula Mueller	Claus Happe	Niemcy
5. Francja	Herve de Villeroche	Arnaud Delaunay	Francja
6. Wielka Brytania	Melanie Robinson	Clare Roberts	Wielka Brytania
Dyrektorzy wybierani:		Wybierani przez:	
7. Belgia	Fraciscus Godts (Belgia)	Gulsum Yazganarikan (Turcja)	Austria Belgia Białoruś Kosowo Luksemburg Republika Czeska Słowacja Słowenia Turcja Węgry
8. Boliwariańska Republika Wenezueli	Jose Rojas (Boliwariańska Republika Wenezueli)	Beatriz de Guindos Talavera (Hiszpania)	Boliwariańska Republika Wenezueli El Salvador Gwatemala Hiszpania Honduras Kostaryka Meksyk Nikaragua
9. Holandia	Frank Heemskerk (Holandia)	Claudiu Doltu (Rumunia)	Armenia Bośnia i Hercegowina Bułgaria Chorwacja Cypr Gruzja Holandia Izrael Mołdowa Montenegro Republika Macedonii Rumunia Ukraina
10. Kanada	Alister Smith (Kanada)	Peteranne Donaldson (Jamajka)	Antigua i Barbuda Bahamy Barbados Belize Dominikana

			Federacja Saint Kitts i Nevis Grenada Gujana Irlandia Jamajka Kanada Saint Lucia Saint Vincent i Grenadyny
11. Korea Południowa	Heenam Choi (Korea Południowa)	Jason Allford (Australia)	Australia Kambodża Kiribati Korea Południowa Mongolia Niezależne Państwo Papui- Nowej Gwinei Nowa Zelandia Palau Samoa Sfederowane Stany Mikronezji Tuvalu Vanuatu Wyspy Marshalla Wyspy Salomona
12. Republika Indii	Subhash Garg (Republika Indii)	Muhammad Bhuiyan (Ludowa Republika Bangladeszu)	Demokratyczno-Socjalistyczna Republika Sri Lanki Królestwo Bhutanu Ludowa Republika Bangladeszu Republika Indii
13. Królestwo Danii	Susan Ulbaek (Królestwo Danii)	Martin Poder (Republika Estońska)	Królestwo Danii Królestwo Norwegii Królestwo Szwecji Republika Estońska Republika Finlandii Republika Islandii Republika Litewska Republika Łotewska
14. Brazylia	Octaviano Cavuto (Brazylia)	Rosalía de Leon (Filipiny)	Ekwador Filipiny Filipiny Haiti Kolumbia Panama Republika Dominikany Surinam Trynidad i Tobago
15. Włochy	Patrizio Pagano (Włochy)	Nuno Mota Pinto (Portugalia)	Grecja Malta Portugalia San Marino Timor Wschodni Włochy
16. Pakistan	Nasir Khosa (Pakistan)	Omar Bougara (Algieria)	Afganistan Algieria Ghana Islamska Republika Iranu Maroko Pakistan Tunezja
17. Szwajcaria	Jorg Frieden	Wiesław Szczuka	Azerbejdżan

	(Szwajcaria)	(Polska)	Kazachstan Republika Kirgiska Polska Serbia Szwajcaria Tadżykistan Turkmenistan Uzbekistan
18. Kuwejt	Merza Hasan	wakat	Arabska Republika Egiptu Irak Jordan Katar Kuwejt Liban Libia Malediwy Oman Republika Jemeńska Syria Zjednoczone Emiraty Arabskie
19. Indonezja	Rionald Silaban (Indonezja)	Pornwasa Sirinupongs (Tajlandia)	Brunei Darussalam Fidzi Indonezja Laotańska Republika Ludowo- Demokratyczna Malezja Myanmar Nepal Singapur Tajlandia Tonga Wietnam
20. Federacja Rosyjska	Andrei Loushin (Federacja Rosyjska)	Eugene Miagkov (Federacja Rosyjska)	Federacja Rosyjska Republika Sryjsko-Arabska
21. Arabia Saudyjska	Khalid Alkhudairy	Turki Almutairi	Arabia Saudyjska
22. Chile	Alejandro Floxley (Chile)	Daniel Pierini (Argentyna)	Argentyna Boliwia Chile Paragwaj Peru Urugwaj
23. Seszele	Louis Larose (Seszele)	Andrew N. Bvumbe (Zambia)	Botswana Burundi Erytrea Etiopia Gambia Kenia Lesoto Liberia Malawi Mozambik Namibia Rwanda Seszele Sierra Leone Somalia Suazi Sudan Sudan Południowy

			Tanzania Uganda Zambia Zimbabwe
24. Republika Dżibuti	Mohamed Kayad (Republika Dżibuti)	Seydou Bouda (Burkina Faso)	Benin Burkina Faso Demokratyczna Republika Konga Islamska Republika Mauretańska Kamerun Madagaskar Republika Czadu Republika Dżibuti Republika Gabońska Republika Gwinei Republika Gwinei Bissau Republika Gwinei Równikowej Republika Konga Republika Mali Republika Mauritiusu Republika Nigru Republika Senegalu Republika Środkowoafrykańska Republika Togijska Republika Wybrzeża Kości Słoniowej Republika Zielonego Przylądka Wyspy Świętego Tomasza i Książęca Związek Komorów
25. Republika Angoli	Ana Lourenco (Republika Angoli)	Bongi Kunene (Republika Południowej Afryki)	Republika Angoli Republika Federalna Nigerii Republika Południowej Afryki

Źródło: <http://www.worldbank.org/en/about/leadership/members> [01.05.2016]

Załącznik 3

Porównanie liczby głosów państw członkowskich w Radzie Dyrektorów Wykonawczych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w latach 2006- 2014

Państwo/ Grupa państw	2006		2008		2010		2014	
	Liczba głosów	Procent głosów ogółem	Liczba głosów	Procent głosów ogółem	Liczba głosów	Procent głosów ogółem	Liczba głosów	Procent głosów ogółem
Dyrektorzy mianowani:								
1. Stany Zjednoczone Ameryki	265219	16,39	265219	16,41	265219	16,40	306790	15,11
2. Japonia	127250	7,87	127250	7,87	127250	7,87	166045	8,18
3. Chińska Republika Ludowa	45049	2,78	45049	2,79	45049	2,79	107195	5,28
4. Republika Federalna Niemiec	72649	4,49	72649	4,49	72649	4,49	93102	4,59
5. Republika Francuska	69647	4,30	69647	4,31	69647	4,31	82893	4,08
6. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej	69647	4,30	69647	4,31	69647	4,31	82893	4,08
Dyrektorzy wybierani:								
7. Belgia⁵⁹⁵	77669	4,80	77669	4,81	77669	4,80	105371	5,19
Austria								
Belgia								
Białoruś								
Kosowo								
Luksemburg								
Republika Czeska								
Słowacja								
Słowenia								
Turcja								
Węgry								
8. Meksyk⁵⁹⁶								
Boliwariańska Republika Wenezueli								
El Salvador								
Gwatemala								
Hiszpania								
Honduras								
Kostaryka								
Meksyk								
Nikaragua								

⁵⁹⁵W 2010 r. była to Grupa Austrii.⁵⁹⁶W 2006 r. była to Grupa Hiszpanii, w 2010 r. Grupa Boliwariańskiej Republiki Wenezueli.

9. Holandia	72208	4,46	72208	4,47	73146	4,52	85611	4,22
Armenia								
Bośnia i Hercegowina								
Bułgaria								
Chorwacja								
Cypr								
Gruzja								
Holandia								
Izrael								
Mołdowa								
Montenegro								
Republika Macedonii								
Rumunia								
Ukraina								
10. Kanada	62217	3,85	62217	3,85	62217	3,85	81609	4,02
Bahamy								
Barbados								
Belize								
Dominikana								
Federacja Saint Kitts i Nevis								
Grenada								
Gujana								
Irlandia								
Jamajka								
Kanada								
Saint Lucia								
Saint Vincent i Grenadyny								
11. Australia⁵⁹⁷	55800	3,45	55800	3,45	55800	3,45	81033	3,99
Australia								
Kambodża								
Kiribati								
Korea Południowa								
Mongolia								
Niezależne Państwo Papui-Nowej Gwinei								
Nowa Zelandia								
Palau								
Samoa								
Sfederowane Stany Mikronezji								
Tuvalu								
Vanuatu								
Wyspy Marshalla								
Wyspy Salomona								

⁵⁹⁷W 2006 r. była to Grupa Korei Południowej.

12. Republika Indii	54945	3,40	54945	3,40	54945	3,40	73530	3,62
Demokratyczn-Socjalistyczna Republika Sri Lanki								
Królestwo Bhutanu								
Ludowa Republika Bangladeszu								
Republika Indii								
13. Królestwo Finlandii⁵⁹⁸	54039	3,34	54039	3,34	54039	3,34	69119	3,40
Królestwo Danii								
Królestwo Norwegii								
Królestwo Szwecji								
Republika Estońska								
Republika Finlandii								
Republika Islandii								
Republika Litewska								
Republika Łotewska								
14. Filipiny⁵⁹⁹								
Brazylia								
Kolumbia								
Republika Dominikany								
Ekuador								
Haiti								
Panama								
Filipiny								
Surinam								
Trynidad i Tobago								
15. Włochy	56705	3,50	56705	3,51	56705	3,51	65319	3,22
Grecja								
Włochy								
Malta								
San Marino								
Portugalia								
Timor Wschodni								
16. Algieria	51544	3,19	51544	3,19	51544	3,19	62886	3,10
Afganistan								
Algieria								
Ghana								
Islamska Republika Iranu								

⁵⁹⁸W 2006 r. była to Grupa Islandii, w 2008 r. Norwegii, w 2010 r. Szwecji.

⁵⁹⁹W 2006 r. była to Grupa Brazylii, w 2008 r. Brazylii, w 2010 r. Kolumbii.

Maroko								
Pakistan								
Tunezja								
17. Szwajcaria	49192	3,04	49192	3,04	49192	3,04	59682	2,94
Azerbejdżan								
Kazachstan								
Republika Kirgiska								
Polska								
Serbia								
Szwajcaria								
Tadżykistan								
Turkmenistan								
Uzbekistan								
18. Kuwejt	47042	2,91	47042	2,91	47042	2,91	53822	2,65
Arabska Republika Egiptu								
Irak								
Jordan								
Katar								
Kuwejt								
Liban								
Libia								
Malediwy								
Oman								
Syria								
Zjednoczone Emiraty Arabskie								
Republika Jemeńska								
19. Malezja⁶⁰⁰	41096	2,54	41096	2,54	41096	2,54	57982	2,86
Brunei Darussalam								
Fidżi								
Indonezja								
Laotańska Republika Ludowo-Demokratyczna								
Malezja								
Myanmar								
Nepal								
Singapur								
Tajlandia								
Tonga								
Wietnam								
20. Federacja Rosyjska	45045	2,78	45045	2,79	45045	2,79	46432	2,29
21. Arabia Saudyjska	45045	2,78	45045	2,79	45045	2,79	46432	2,29
22. Argentyna⁶⁰¹	37499	2,32	37499	2,32	37499	2,32	42314	2,08
Argentyna								
Boliwia								
Chile								

⁶⁰⁰W 2006 r. była to Grupa Indonezji, w 2010 r. Tajlandii.

⁶⁰¹W 2006 r. była to Grupa Peru, w 2010 r. Chile.

Paragwaj								
Peru								
Urugwaj								
23. Zambia ⁶⁰²	55190	3,41	54347	3,36	54347	3,36	36251	1,79
Botswana								
Burundi								
Erytrea								
Etiopia								
Gambia								
Kenia								
Lesotho								
Liberia								
Malawi								
Mozambik								
Namibia								
Rwanda								
Seszele								
Sierra Leone								
Suazi								
Sudan								
Sudan Południowy								
Tanzania								
Uganda								
Zambia								
Zimbabwe								
24. Wyspy Świętego Tomasza i Książęca ⁶⁰³	32252	1,99	32252	2,00	31102	1,92	36361	1,79
Benin								
Burkina Faso								
Demokratyczna Republika Konga								
Islamska Republika Mauretańska								
Kamerun								
Republika Czadu								
Republika Dżibuti								
Republika Gabońska								
Republika Gwinei Bissau								
Republika Gwinei Równikowej								
Republika Konga								
Republika Mali								
Republika Mauritiusu								
Republika Nigru								

⁶⁰²W 2006 r. była to Grupa Burundi, w 2008 r. Etiopii, w 2010 r. Liberii.

⁶⁰³W 2006 r. była to Grupa Republiki Gwinei Bissau, w 2008 i 2010 r. Republiki Mauritiusu.

Republika Senegal								
Republika Środkowoafrykańska								
Republika Togijska								
Republika Wybrzeża Kości Słoniowej								
Republika Zielonego Przylądka								
Wyspy Świętego Tomasza i Książęca								
Związek Komorów								
25. Republika Federalna Nigerii⁶⁰⁴	---	---	---	---	---	---	33433	1,65
Republika Angoli								
Republika Federalna Nigerii								
Republika Południowej Afryki								

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Annual Report z lat: 2006, 2008, 2010, 2014 oraz <http://www.worldbank.org/>

NOTA dot. 2006 r. Somalia (posiadająca 802 głosów w MBOR) nie brała udziału w wyborach Dyrektorów Wykonawczych w 2004 roku.

NOTA dot. 2008 r. Erytrea (843 głosów MBOR), Somalia (802 głosów MBOR) i Surinam (662 głosów MBOR) nie brały udziału w wyborach Dyrektorów Wykonawczych. W 2006 r. Czarnogóra (938 głosów MBOR) została członkiem po tych wyborach.

NOTA dot. 2010 r.: Erytrea (843 głosów MBOR), Mauretania (1150 głosów MBOR) i Somalia (802 głosów MBOR) nie brały udziału w wyborach Dyrektorów Wykonawczych w 2008 r. Kosowo (1216 głosów MBOR) i Tuvalu (461 głosów MBOR) stały się członkami po tych wyborach.

NOTA dot. 2014 r.: Gwinea-Bissau (1141 głosów), Madagaskar (2023 głosów) i Somalii (1153 głosów) nie brały udziału w wyborach Dyrektorów Wykonawczych w 2012 r.

⁶⁰⁴W 2006 r. nie wyodrębniono Grupy Republiki Federalnej Nigerii. Państwa: Republika Angoli, Republika Federalna Nigerii, Republika Południowej Afryki należały do ówczesnej Grupy Republiki Gwinei Bissau; w 2008 r. państwa należały one do ówczesnej Grupy Etiopii, w 2010 r. państwa należały one do ówczesnej Grupy Liberii.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Abraszewski A., *Organizacje międzynarodowe: systematyczny zarys zagadnień prawa międzynarodowego*, Warszawa 1973
- Abraszewski A., *Polska w Organizacji Narodów Zjednoczonych (1945 - 1975)*, Warszawa 1975
- Akinsanya A., *International protection of direct foreign investment in the third world*, "International and Comparative Law Quarterly" 1987, no. 1
- Alston Ph., *Ships Passing in the Night: The Current State of the Human Rights and Development Debate Seen through the Lens of the Millennium Development Goals*, "Human Rights" 2005, no. 27
- Ambukita E., Munyama K., *Międzynarodowe instytucje finansowe w Polsce w okresie transformacji*, Poznań 2002
- Amerasinghe C. F., *Principles of the Institutional Law of International Organizations*, Cambridge 2005
- Anioł W., *Narody Zjednoczone wobec problemów społecznych*, Warszawa 1988
- Antonowicz L., *Państwa i terytoria. Studium prawnomiędzynarodowe*, Warszawa 1988
- Antonowicz L., *Podręcznik prawa międzynarodowego*, Warszawa 2011
- Antonowicz L., *Pojęcie państwa w prawie międzynarodowym*, Warszawa 1974
- Asante S. K., *International law and foreign investment: a reappraisal*, "International and Comparative Law Quarterly" 1988, no. 3
- Babbie E., *Podstawy badań społecznych*, Warszawa 2013
- Bailey S. D., *General Assembly of the United Nations : a study of procedure and practice*, London 1960
- Bailey S. D., *United Nations : a short political guide*, New York- London 1963
- Banasiński C., *Poland*, "The International Lawyer" 1993, nr 1

- Barcik J., Srogosz T., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2014
- Białocerkiewicz J., *Prawo międzynarodowe publiczne. Zarys wykładu*, Toruń 2007
- Bieleń S., *Polityka w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2010
- Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2006
- Bilski H., *Postęp w procesie reformowania międzynarodowej architektury finansowej*, Warszawa 2000
- Birdsall N., *Global Finance: Representation Failure and the Role of Civil Society*, forthcoming in Scholte [w:] *Civil Society and Global Finance*, red. A. J. Schaabel, New York 2011
- Birdsall N., *Double Majorities at the World Bank and IMF—for Legitimacy and Effectiveness*, 19.03.2009, <http://www.cgdev.org/doc/Non-Commission/CGD-NC-Birdsall3-18.pdf>.
- Birdsall N., *The World Bank of the Future: Victim, Villain, Global Credit Union?*, „Policy Outlook, Carnegie Endowment”, New York 2000
- Bissell R. E., Nanwani S., *Multilateral Development Bank Accountability Mechanisms: Developments and Challenges*, “Manchester Journal of International Economic Law” 2009, no. 6
- Bleicher S. A., *UN v. MBOR: A Dilemma of Functionalism*, “International Organizations” 1970, no. 24
- Bökkerink S., van Hees T., *Eurodad's Campaign on Multilateral Debt: The 1996 HIPC Debt Initiative and Beyond*, “Development in Practice” 1998, no. 3, vol. 8
- Bosshard P., Bruil J., Horta K., Lawrence S., Welch C., *Gambling with People's Lives. What the World Bank's New "High-Risk/High-Reward" Strategy Means for the Poor and the Environment, A Report by Environmental Defense Friends of the Earth International Rivers Network*, 2003, www.internationalrivers.org/files/attached-files/030919.wbgambling.pdf

Bossone B., *The Design of the IMF's Medium-Term Strategy: A Case Study on IMF Governance, Independent Evaluation*, Office of the International Monetary Fund, Washington D.C. 2008

Boughton J. M., Lombardi D., *Finance, Development and the IMF*, New York 2009

Bożyk P., Misala J., Puławski M., *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, Warszawa 1999

Bradford C. I. Jr., Johannes F. L., *Global Governance Reform: Breaking the Stalemate*, Washington D.C. 2007

Bradford C. I., Linn J. F., *Reform of Global Governance: Priorities for Action*, "Brookings Policy Brief Series", 01.10.2007, no. 163/ 186

Bradford C. I., Linn J. F., *Reform of Global Governance: Priorities for Action*, "Brookings Policy Brief Series" 01.10.2007, no. 163/ 186, <http://www.brookings.edu/research/papers/2007/10/global-governance>

Bradlow D., *A test case for the World Bank*, "American University Journal of International Law and Policy" 1996, no. 2, vol. 11

Bradlow D., *Differing Conceptions of Development and the Content of International Development Law*, "African Journal of Human Rights" 2005, no. 21

Bradlow D., *International Law and the Operations of the IFIs, in International Financial Institutions and International Law*, Zuidpoolsingel 2010

Bradlow D., *International Organizations and Private Complainants: The Case of the World Bank Inspection Panel*, "Virginia Journal of International Law" 1994, vol. 34

Bradlow D., *Private Complaints and International Organizations: A Comparative Study of the Independent Inspection Mechanisms in International Financial Institutions*, "Georgetown Journal of International Law" 2005, no. 36

Bradlow D., Schlemmer- Schulte S., *The World Bank's New Inspection Panel: A Constructive Step in the Transformation of the International Legal Order*, "Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht" 1994, vol. 54

Bradlow D., *The Reform of the Governance of the IFIs. A Critical Assessment*, [w:] *International Financial Institutions and Global Legal Governance*, H. Cisse, D. Bradlow, B. Kingsbury, Washington D.C. 2012

Bradlow D., *The World Bank, the IMF, and Human Rights*, "Transatlantic Law and Contemporary Journal" 1996, no. 21

Brownlie I., *Principles of Public International Law*, Oxford 2008

Bryant R. C., *Reform of IMF Quota Shares and Voting Shares: a Missed Opportunity*, *The Brookings Institution*, Washington D.C. 2008

Bryant R. C., *Reform Quota and Voting Shares in the International Monetary Fund: "Nothing" Is Temporarily Preferable to an Inadequate "Something"*, Washington D.C. 2008

Brzozowska K., *Bank Światowy- historia, stan obecny i perspektywy rozwoju. Część I*, „Bank i Kredyt”, lipiec 2001

Buchowska N., *Kompetencja prawotwórcza organizacji międzynarodowych*, [w:] *Prawo wobec wyzwań współczesności*, red. P. Wiliński, t. 10, Poznań 2004

Buchowska N., *Uchwały organizacji międzynarodowych jako źródło prawa międzynarodowego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2001, r. LXIII, z. 3

Budnikowski A., Kawecka- Wyrzykowska E., *Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze*, Warszawa 1998

Budnikowski A., *Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze*, Warszawa 2006

Buhler K. G., *State Succession and Membership in International Organizations: Legal Theories versus Political Pragmatism*, Hague 2001

Buira A., *Reforming the Governance of the IMF and the World Bank*, London- New York 2005

Buiter W., Fries S., *What should the multilateral development banks do?*, „European Bank for Reconstruction and Development Working Paper” 2002, no. 72

Buiter W., Fries S., *What should the multilateral development banks do?*, „European Bank for Reconstruction and Development Working Paper”, No 72, June 2002, <http://www.ebrd.com/downloads/research/economics/workingpapers/wp0074.pdf>

Bukhari N., *International Financial Institutions*, 27.05.2009, <https://pl.scribd.com/document/16877224/International-Financial-Institutions>.

Burak K., *Współpraca Polski z Bankiem Światowym*, Wydział Studiów Budżetowych, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, maj 2005, nr 1136

Cała- Wacinkiewicz E., Podgórzeńska R., Wacinkiewicz D. (red.), *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, Warszawa 2011

Cheng T. H., *State Succession and Commercial Obligations*, New York 2006

Chimni B.S., *International Institutions Today: An Imperial Global State in the Making*, “European Journal of International Law” 2004, no. 1

Chmielowski P., *Konsekwencje kryzysów walutowych w Azji oraz programy naprawcze Międzynarodowego Funduszu Walutowego*, Warszawa 2005

Chossudovsky M., *The Globalization of Poverty and the New World Order*, Pincourt 2003

Chrabonszczewska E., *Międzynarodowe organizacje finansowe*, Warszawa 1991

Chrabonszczewska E., *Międzynarodowe organizacje finansowe*, Warszawa 2005

Chwalej W., Fuchs B., Funk J., i in., *Międzynarodowe prawo handlowe*, Warszawa 2006

Chwieroth J.M., *Capital ideas. The IMF and the Rise of Financial Liberalization*, New Jersey 2010

Ciepielewski J., *Historia gospodarcza świata XIX i XX wieku*, Warszawa 1970

Collier P., Dollar D., *Globalization, Growth and Poverty: Building an Inclusive World Economy*, *The World Bank*, Washington D. C. 2001

Collins R., White N. D., *International Organizations and the Idea of Autonomy: Institutional Independence in the International Legal Order*, Routledge 2011

Coombs M., Harvey P., Simpson D., *Recent Developments in IMF Financing Activities*, "Reserve Bank of Australia Bulletin", Sydney 2004

Cypher J., *The Process of Economic Development*, New York 2014

Czapliński W., Wyrozumska A., *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe*, Warszawa 2004

Czapliński W., *Zmiany terytorialne w Europie Środkowej i Wschodniej i ich skutki międzynarodowo prawne (1990-1992)*, Warszawa 1998

Czubik P., Kuźniak B., *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa 2004.

Danino R., *Legal Opinion on Human Rights and the Work of the World Bank*, 27.01.2006,

<http://www.if-watchnet.org/sites/if-watchnet.org/files/DaninoLegalOpinion0106.pdf>

Daranowski P., Połatyńska J. (red.), *Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór orzecznictwa*, Warszawa 2011

Darrow M., *Between Light and Shadow: The World Bank, the International Monetary Fund and International Human Rights Law*, Glasgow 2003

De Soto H., *The Mystery of Capital: Why Capitalism Triumphs in the West and Fails Everywhere Else*, New York 2000

Doliwa- Klepacki Z., *Encyklopedia organizacji międzynarodowych*, Warszawa 1997

Driscoll D. D., *What is the International Monetary Found*, Washington 1996

Dudziński J. (red.), *Międzynarodowe stosunki finansowe*, Szczecin 2006

Dudziński J., Nakonieczna- Kisiel H., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Wybrane zagadnienia*, Szczecin 2007

Dumberry P., *State Succession to International Responsibility*, Leiden 2007

Dynia E. (red.), *Nauka Prawa międzynarodowego u progu XXI wieku. Materiały pokonferencyjne*, Rzeszów 2003

- Easterly W., *IMF and World Bank Structural Adjustment Programs and Poverty*, [w:] *Managing Currency Crises in Emerging Markets*, M. P. Dooley, J. A. Frankel, Chicago 2003
- Fedorowicz Z., *Międzynarodowe stosunki finansowe*, Warszawa 1996
- Feld W. J., Jordan R. S., Hurwitz L., *International Organizations: a Comparative Approach*, New York 1983
- Fox H., *The Law of State Immunity*, Oxford 2008
- Galicki Z., Kamiński T., Myszone-Kostrzewa K., *40 lat minęło - praktyka i perspektywy Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów*, Warszawa 2009
- Gałąj M., *Nowa międzynarodowa architektura finansowa jako element długofalowego, strategicznego procesu zmian w światowym systemie finansowym*, "Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów" 2004, z. 51
- Gendolfo G., *International trade theory and Policy*, Berlin 1998
- Gębska M., *Bank Światowy działalność pożyczkowa*, Warszawa 2010
- Gębska M., *Polityka edukacyjna Banku Światowego*, Warszawa 2007
- Ghazi B., *The IMF, the World Bank Group and the Question of Human Rights*, New York 2005
- Gianviti F., *Decision Making in the International Monetary Fund*, In *Current Developments in Monetary and Financial Law*, Vol. 1, Washington D.C. 1999.
- Gianviti F., *Economic, Social and Cultural Human Rights and the International Monetary Fund*, [w:] *Non-state Actors and Human Rights*, Ph. Alston, Oxford 2005
- Gilbert C., Vines D., *The World Bank: Structure and Policies*, Cambridge 2000
- Głuchowski J., *Międzynarodowe prawo i stosunki finansowe*, Białystok 1993
- Głuchowski J., *Międzynarodowe stosunki finansowe*, Warszawa 1997
- Góralczyk W., Sawicki S., *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa 2015

Grabowska G. (red.), *Skuteczność prawa europejskiego. Zarys teorii i praktyki*, Warszawa 2015

Grabowska G., *Idea pomocy w prawie i praktyce Unii Europejskiej*, [w:] *Droga ku zmianom*,

t. I, *Księga jubileuszowa w 60. rocznicę urodzin Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego*, red. D. Waniek, K. Janik, Warszawa-Kraków 2014

Grabowska G., *Prawo międzynarodowe publiczne, prawo europejskie, instytucje europejskie*, [w:] *Leksykon prawa dla polityków*, R. Blicharz i in., Warszawa- Poznań- Katowice 2011

Grabowska G., *Wartości uniwersalne a prawa człowieka we współczesnym świecie*, [w:] *Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka*, red. J. Jaskiernia, Warszawa 2014

Greta M., Kostrzewska- Zielińska T., Pomykalski A., *Międzynarodowe Stosunki Ekonomiczne. Ponadnarodowe podmioty w gospodarce światowej*, Łódź 2002

Griffith-Jones S., Griffith-Jones D., Hertova D., *Enhancing the Role of Regional Development Banks*, "G-24 Discussion Paper Series" July 2008, no. 50

Griffith-Jones S., *How To Create Better Financial Regulation & Institutions*, "FES Briefing Paper", March 2009

Grotte M., Życieńska A., *Międzynarodowy fundusz Walutowy i stojące przed nim wyzwania*, „Materiały i studia” 2011, z. 254

Gruszczyński M., *ABC kryzysu walutowego*, „Bank i Kredyt” 1999, nr 5

Guzek M., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Zarys teorii i polityki handlowej*, Warszawa 2006

Hammer P. J., *Change and Continuity at the World Bank. Reforming Paradoxes of Economic Development*, Cheltenham 2013

Handl G., *The Legal Mandate of Multilateral Development Banks as Agents for Change Toward Sustainable Development*, "The American Journal of International Law" Oct. 1998, no. 4, vol. 92

- Handl G., *The Legal Mandate of Multilateral Development Banks as Agents for Change Toward Sustainable Development*, "The American Journal of International Law" 1998, no. 4, vol. 92
- Hannum H., *The UDHR in National and International Law*, "Health and Human Rights" 1998, no. 144
- Haque I., Burdescu R., *Monterrey Consensus on Financing for Development: Response Sought from International Economic Law*, "Boston College International and Comparative Law Review" 2004, L. Rev. 219, vol. 27
- Harding R., *World Bank: Man on a mission*, "Financial Times", 4.04.2014, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/012f15d6-b8fa-11e3-98c500144feabdc0.html#axzz34tB4WvoI>
- Hasani E., *The Evolution Of The Succession Process In Former Yugoslavia*, "Thomas Jefferson Law Review" 2006, vol. 29
- Henning C. R., *Coordinating Regional and Multilateral Financial Institutions*, "SSRN Electronic Journal", March 2011, https://www.researchgate.net/publication/228259660_Coordinating_Regional_and_Multilateral_Financial_Institutions
- Homa M., *Geneza systemu z Bretton Woods*, Warszawa 2005
- Horodyński J. (red.), *Prawo międzynarodowe publiczne. Repetytorium*, Warszawa 2008
- Hunter D., Salzman J., Zaelke D., *International Environmental Law and Policy*, New York 2006
- Jabłoński J., *Uchwały organizacji międzynarodowych jako źródło międzynarodowego prawa ochrony środowiska*, „Prawo i Środowisko” 2002, nr 2, r. XXX
- Jacob Ph., Atherton A., *Dynamics of international organization : the making of world order*, Homewood 1965
- James H., *International Monetary Cooperation since Bretton Woods*, New York- Oxford 1996
- James H., *Zarządzaniem rezerwami powinien się zająć Międzynarodowy Fundusz Walutowy*, „Gazeta Prawna” 2008, nr 13
- Jantón- Drozdowska E., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Poznań 2004
- Jong-Il Y., *The Bretton Woods Institutions: Evolution, Reform and Change*, Mimeo 1999

Jørgensen K. E., Laatikainen K. V, *Routledge Handbook on the European Union and International Institutions: Performance, Policy, Power*, Routledge 2013

Jurek M., *Międzynarodowy system walutowy i systemy kursowe w warunkach integracji finansowej*, Poznań 2011

Kaime T., *International Climate Change Law and Policy: Cultural Legitimacy in Adaptation and Mitigation*, Routledge 2014

Kaliński J., *Historia gospodarcza XIX i XX wieku*, Warszawa 2004

Kaptur D., Lewis J., Webb R., *The World Bank” Its First Half Century. Volume 1. History*, Washington D.C. 2011

Keynes J.M., *Collected Writings of John Maynard Keyne*, London 1980

Kisiel - Łowczyk A. B. red., *Współczesna gospodarka światowa*, Gdańsk 1997

Klabbers J., *An Introduction to International Institutional Law*, Cambridge 2007

Klabbers J., Walendahl A. (red.), *Research Handbook on the Law of International Organisations*, Helsinki 2011

Klepacki Z. M., *Organy organizacji międzynarodowych. Studium porównawcze*, Warszawa 1973

Klepacki Z. M., *Zachodnioeuropejskie organizacje międzynarodowe*, Warszawa 1969

Kocot K., *Organizacje międzynarodowe. Systematyczny zarys zagadnień prawa międzynarodowego*, Wrocław 1971

Kolasa J., *Głosowanie w powszechnych organizacjach międzynarodowych. Wybrane zagadnienia prawne*, Wrocław 1973

Kołodziejczyk K., *Współpraca Polski z międzynarodowymi organizacjami finansowymi i handlowymi*, [w:] *Polska w organizacjach międzynarodowych*, red. S. Parzymies, I. Popiuk- Rysińska, Warszawa 2002

Koskenniemi M., *From Apology to Utopia. The Structure of International Legal Argument*, Helsinki 1989

- Kosztowiak A., *Międzynarodowe i regionalne instytucje finansowe*, [w:] *Finanse i rozliczenia międzynarodowe*, A. Kosztowiak, P. Misztal, I. Pszczółka, A. Szelańska, Warszawa 2009
- Kranz J., *Głosowanie ważone w organizacjach międzynarodowych*, Wrocław 1982
- Krugman P., Obstfeld M., *Ekonomia międzynarodowa. Teoria i polityka*, Warszawa 2008
- Kuźniak B., Marcinko M., *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa 2013
- Kuźniak B., *Organizacje międzynarodowe. Pytania egzaminacyjne. Tablice*, Warszawa 2012
- Kwaśniewska- Niedbała K., *Działalność Międzynarodowego Funduszu Walutowego w świetle międzynarodowych kryzysów walutowych*, Warszawa 2005
- Lachs M., *Rzecz o nauce prawa międzynarodowego*, Wrocław 1986
- Latoszek E., *Bank jako instytucja globalna o charakterze finansowym*, [w:] *Organizacje Międzynarodowe. Założenia, cele, działalność*, red. E. Latoszek, M. Proczek, Warszawa 2001
- Latoszek E., *Międzypaństwowe organizacje międzynarodowe: Finansowanie działalności- przykład ONZ i MFW*, Warszawa 2013
- Latoszek E., Proczek M., *Organizacje międzynarodowe we współczesnym świecie*, Warszawa 2006
- Law D., *Intergovernmental organizations and Security Sector Reform of the World Bank*, Zurich 2007
- Leech D., Leech R., *A New Analysis of A Priori Voting Power in the IMF: Recent Quota Reforms Give Little Cause for Celebration*, "Warwick Economic Research Papers" 2012, nr 1001
- Lesage D., Van de Graaf T., *Rising Powers and Multilateral Institutions*, New York 2015

Linn J. F., *The Evolving Role of Multilateral and Subregional Development Banks*, 01.06.2014, <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/13890/the-evolving-role-of-multilateral-and-subregional-development-banks>

Ludwikowski R. R., *Handel międzynarodowy*, Warszawa 2009

Ludwikowski R. R., *Regulacje handlu i biznesu międzynarodowego*, *Handel międzynarodowy*, t. 1, Warszawa 1996

Ludwikowski R. R., *Regulacje handlu i biznesu międzynarodowego*, *Międzynarodowe transakcje biznesowe*, t. 2, Warszawa 1998

Lutkowski K., *Mechanizm kryzysów walutowych w świetle ostatnich zakłóceń na międzynarodowych rynkach finansowych*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej SGH” 1999, nr 6

Lutkowski K., *Międzynarodowy Fundusz Walutowy wobec współczesnych zjawisk kryzysowych- próba oceny*, „Gospodarka Narodowa” 2000, nr 5/6

Lutkowski K., *Międzynarodowy system walutowy*, Warszawa 1998

Łaski P., Gawłowicz I., Cała E., *Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego publicznego*, Szczecin 2001

Łazowski A., Zawidzka- Łojek A., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2011

Łaźniewska E., Deszczyński P., *Kompendium wiedzy o organizacjach międzynarodowych*, Warszawa 2011

Łoś-Nowak T. (red.), *Organizacje w stosunkach międzynarodowych, Istota – Mechanizmy działania – Zasięg*, Wrocław 2004

Machowski J., *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa 1956

Magliveras K.D., *Exclusion from Participation in International Organizations: The Law and behind Member States Expulsion and Suspension of Membership*, The Hague 1999.

March J. G., Olsen J. P., *Instytucje. Organizacyjne podstawy polityki*, Warszawa 2005.

Martini M., Damm M., *Succession of States in the EU*, „Ancilla Iuris” 2014, No 159.

- Mason E.S., Asher R.E., *The World Bank since Bretton Woods*, Washington D.C. 2010.
- McInerney- Lankford S., *International Financial Institutions and Human Rights*, [w:] *International Financial Institutions and International Law*, red. D. Bradlow, D. Hunter, Alpen 2010
- McInerney-Lankford S., Sano H., *Human Rights Indicators in Development: An Introduction*, Washington D.C. 2010
- Menkes J., *Artykuł 53 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów - Kodyfikacja czy rozwój?* [w:] *40 lat minęło - praktyka i perspektywy Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów*, red. Z. Galicki i inni, Warszawa 2009
- Menkes J., *Equality of the UN Member-States (selected aspects)*, "The Polish Quarterly of International Affairs" 1995, No 1.
- Menkes J., *Evolution of International Law; Consequences for Poland. PISM Occasional Papers no 24*, Warsaw 1991.
- Menkes J., *Funkcjonariusze międzynarodowi siłą i słabością instytucjonalizacji w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Administracja publiczna. Między polityką, prawem i ekonomią*, red. J. Osiński, Warszawa 2010
- Menkes J., *Nauka prawa międzynarodowego wobec wyzwań ery postwestfalskiej*, [w:] *Nauka prawa międzynarodowego u progu XXI wieku. Materiały pokonferencyjne*, red. E. Dynia, Rzeszów 2003
- Menkes J., *Normy i instytucje w kształtowaniu się porządku międzynarodowego*, [w:] *Normalność i kryzys. Jedność czy różnorodność*, red. J. Oniszczyk, Warszawa 2010.
- Menkes J., *Nowy Międzynarodowy Ład Ekonomiczny. Studium prawno międzynarodowe*, Katowice 1988.
- Menkes J., *Prawny charakter rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ*, „Sprawy Międzynarodowe” 1978, nr 9.
- Menkes J., *Prawo międzynarodowe - problemy i wyzwania. Księga pamiątkowa profesor Renaty Sonnenfeld - Tomorek*, Warszawa 2006

Menkes J., Wasilkowski A., *Organizacje międzynarodowe. Prawo instytucjonalne*, Warszawa 2010.

Menkes J., Wasilkowski A., *Organizacje międzynarodowe. Wprowadzenie do systemu*, Warszawa 2004.

Menkes J., *Wyzwania reformy ONZ (w:) Reforma ONZ*, „Zeszyty Akademii Dyplomatycznej MSZ” 2005, z. 24.

Menkes J., *Zasady prawa międzynarodowego*, „Państwo i Prawo” 1988, nr 10.

Menkhoff L., Meyer R., *Diskussionspapiere der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät*, „Leibniz Universität Hannover“ 2010, no. 439

Mesbahi M., Paine A., *The UN and the Principle of Sharing*, 27.09.2007, http://www.stwr.org/the-un-people-politics/the-un-and-the-principle-of-sharing.html#IMF_WB_WTO

Mesbahi M., Paine A., *The United Nations, The Principle of Sharing and Economic Reform*, 15.11.2006, <http://www.stwr.org/the-un-people-politics/the-united-nations-the-principle-of-sharing-and-economic-reform.html>

Michałowski T., *Międzynarodowy Fundusz Walutowy i propozycje reformy*, Gdańsk 2008.

Mikołajczyk B., Nowakowska- Małusecka J. (red.), *Prawo międzynarodowe, europejskie i krajowe – granice i wspólne obszary. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Genowefie Grabowskiej*, Katowice 2009

Mikołajczyk B., Nowakowska- Małusecka J. (red.), *Prawo organizacji międzynarodowych wobec problemów współczesnego świata: księga jubileuszowa dedykowana pani profesor Genowefie Grabowskiej*, Bydgoszcz 2014

Mikołajczyk B., *Wybór polskich aktów prawnych z zakresu prawa międzynarodowego publicznego i praw człowieka*, Tychy 2004.

Mojsiewicz Cz., *Leksykon współczesnych międzynarodowych stosunków politycznych*, Wrocław 2007

Morawiecki W., *Funkcje organizacji międzynarodowej*, Warszawa 1971

- Morawiecki W., *Międzynarodowe organizacje gospodarcze, System organizacji międzynarodowej*, Warszawa 1987
- Morawiecki W., *Narody Zjednoczone: zamierzenia i rzeczywistość*, Warszawa 1965
- Morawiecki W., *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa 1965
- Munyama K., *Międzynarodowe instytucje finansowe w świetle wejścia Polski do Unii Europejskiej*, Warszawa- Pułtusk 1999
- Myers A., Patrick R., *Succession between International Organizations*, London- New York 1993
- Naruszewicz S., Czerewacz K., *Międzynarodowe instytucje finansowe wobec wyzwań współczesności*, Białystok 2003.
- Nawrot H., *Globalny kryzys finansowy XXI wieku. Przyczyny, przebieg, skutki, prognozy*, Warszawa 2009
- Nelson R. M., *Multilateral Development Banks: Overview and Issues for Congress*, „Congressional Research Service” 2015, R.411
- Nowakowska- Małusecka J., *Międzynarodowe terytoria*, [w:] *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzeńska, D. Wacinkiewicz, Warszawa 2011
- Ocampo, J.A., Griffith-Jones S., *The G20 and global financial governance, Part of a project undertaken jointly by the Club of Madrid, FRIDE and the government of Korea*, „Policy Brief”, Sept 2010
- Okularczyk H., *Członkostwo organizacji wyspecjalizowanych ONZ*, Warszawa 1970
- Olendski P., *Linie kredytowe Banku Światowego dla polskich podmiotów gospodarczych*, „Handel Zagraniczny” 1993, nr 9
- Oliver R. W., *International Economic Co-Operation and the World Bank*, New York 1975
- Olivier R. W., *George Woods and the World Bank*, Colorado 1995

Osmańczyk E. J., *Ciekawa historia ONZ: w Nowym Jorku nad Wschodnią Rzeką. Mała encyklopedia ONZ*, Warszawa 1965

Osmańczyk E. J., *Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych*, Warszawa 1982

Palacio A., *The Way Forward: Human Rights and the World Bank*, 10. 2006, <http://go.worldbank.org/RR8FOU4RG0>

Park S., Strand J.R., *Global Economic Governance and the Development Practices of the Multilateral Development Banks*, New York 2016

Parzymies S., Popiuk- Rysińska I. (red.), *Polska w organizacjach międzynarodowych*, Warszawa 2002

Paszyński M., *Wybrane problemy współczesnych międzynarodowych stosunków gospodarczych*, Warszawa 2001

Pelaes C. M., *International Financial Architecture. G7, IMF, BIS, Debtors and Creditors*, New York 2005.

Piątkowska A., *Wpływ globalizacji na funkcjonowanie organizacji międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 2003, nr 1

Pomykański A., *Międzynarodowe Stosunki Ekonomiczne. Ponadnarodowe podmioty w gospodarce światowej*, Łódź 2002

Pomykało W., *Encyklopedia biznesu*, Warszawa 1995

Proczek M., *Międzyrządowe organizacje międzynarodowe. Finansowanie działalności- przykład ONZ i MFW*, Warszawa 2013.

Prokopczuk J., *Kraje rozwijające się w ONZ*, Warszawa 1984.

Przyborowska- Klimczak A., *Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów*, Lublin 2008.

Redfern Ch., *Reflections on the 1987 World Bank Reorganization*, 25.09.2014, http://siteresources.worldbank.org/1818SOCIETY/Resources/1818_reorg_Reflections_on_the_WorldBankreorganization_of_1986.pdf

Riggs R. E., *Politics in the United Nations: a study of United States influence in the General Assembly*, Urbana 1958

Ronen Y., *Transition from Illegal Regimes under International Law*, Cambridge 2011

Russell R. B., *History of the United Nations Charter : the role of the United States, 1940-1945*, Washington D.C. 1958

Salomon M. E., *International Economic Governance and Human Rights Accountability* [w:] *Casting the Net Wider: Human Rights, Development and New Duty-Bearers*, M. E. Salomon, A. Tostensen, W. Vandenhoe, Washington D.C. 2007

Sands Ph., Klein P., *Bowett's, Law of International Institutions*, London 2009

Santos A., *The World Bank's Uses of the „Rule of Law” Promise in Economic Development*, [w:] *The New Law and Economic Development. A critical Appraisal*, D.M. Trubek., A. Santos (red.), Washington D.C. 2006.

Schermers H. G., Blokker N. M., *International Institutional Law: Unity within Diversity*, Cambridge 2003

Shaw M. S., *International Law*, Cambridge 2008

Shaw M.S., *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 2006

Shihata I. F. I., *The Dynamic Evolution of International Organizations: The Case of the World Bank*, “Journal of the History of International Law” 2000, no. 2

Shihata I. F. I., *The World Bank and Human Rights: An Analysis of the Legal Issues and the Records of Achievements*, “Denver Journal of International Law and Policy” 1988, no. 39

Shihata I. F. I., *The World Bank in a Changing World: Selected Essays and Lectures*, Hague 1995

Shihata I., *Matters of State Succession in the World Bank's Practice*, [w:] *Succession of States*, M. Mrak, Hague 1999

Shihata I., *The World Bank Legal Papers*, Hague 2000

Shihata I.F., *The World Bank In a Changing World; Selected Esseys and Lectures*, Washington D.C. 1995

Silvestre R., Martha J., *The Financial Obligation in International Law*, Oxford 2015

Skodlarki J., *Polska w systemie współpracy ekonomicznej ONZ (1945- 1980)*, Warszawa-Łódź 1983

Skogly S., *The Human Rights Obligations of the World Bank and the International Monetary Fund*, Cavendish 2001

Skrzeszewska- Paczek E., *Program dostosowawczy MFW a stabilizacja gospodarki*, Warszawa 1989

Sławiński A., *Kryzysy walutowe a kierunki reformy międzynarodowego systemu walutowego*, „Bank i Kredyt” 2000, nr 7-8

Sokołowska B., *Obciążenia polskiej gospodarki zadłużeniem zagranicznym, efekty negocjacji z klubem paryskim i londyńskim*, Warszawa 1995

Sozański J., *Prawo traktatów: zarys współczesny*, Warszawa- Poznań 2009

Stiglitz J., *The Insider*, “The New Republic” 2000, no 53

Stiglitz J.E., *Ekonomia sektora publicznego*, Warszawa 2004.

Stiglitz J.E., *Globalizacja*, Warszawa 2004.

Stone R.W., *Controlling Institutions, International Organizations and the Global Economy*, Cambridge 2011.

Sud I., *Technical Focus or Country Focus?*, “World Bank Matters Alumni Essay Series” 2014, no. 3

Symonides J. (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i perspektywy*, Warszawa 2006

Szymańska A., *Rola Międzynarodowego Funduszu Walutowego w rozwiązywaniu kryzysu zadłużeniowego w latach osiemdziesiątych*, Warszawa 1998

Szymczak R., *Rola Międzynarodowych Instytucji Finansowych we współczesnym świecie*, „Bank i Kredyt” 1997, nr 1-2

- Tenney S., Salde A.C., *Dictionary of the World Bank*, Toronto 2013
- Teson F. R., *A of Philosophy International Law*, Tempe 1997
- Truman E., *A Strategy for IMF Reform, Policy Analyses in International Economics*, Washington D.C. 2006
- Tryniszewska M. Z., *Międzynarodowy Fundusz Walutowy i jego rola w rozwiązywaniu międzynarodowych kryzysów finansowych*, Warszawa 2005
- Tyranowski J., *Integralność terytorialna, nienaruszalność granic i samostanowienie w prawie międzynarodowym*, Warszawa- Poznań 1990
- Van Houtven, L., *Governance of the IMF. Decision Making, Institution Oversight, Transparency and Accountability*, "IMF Pamphlet Series" 2002, no. 35
- Wajszczuk J. J., *Międzynarodowe środowisko finansowe. Kierunki instytucjonalizacji*, Warszawa 2005
- Walicka B., *Słownik politologii*, Warszawa 2008.
- Wasilkowski A., *Uchwały prawotwórcze organizacji międzynarodowych, a prawo polskie. Garść refleksji*, [w:] *Prawo instytucjonalne i polityka w procesie globalizacji*, red. E. Halizak, R. Kuźniar, Warszawa 2003
- Waters M., *United Nations: international organization and administration*, New York 1967
- Watts A., *The Importance of International Law*, [w:] *The Role of Law in International Politics. Essays in International Relations and International Law*, M. Byers, Oxford 2000
- Wiśniewski B., *Wybrane wątki najnowszej dyskusji nad erozją potęgi Stanów Zjednoczonych*, „Sprawy Międzynarodowe” 2011, nr 64
- Wojcieszak A., *ONZ a problemy współczesnego świata*, Warszawa 1972
- Wojtyna A., *Kryzysy finansowe a skuteczność polityki makroekonomicznej*, „Bank i Kredyt” 1999, Nr 7-8

Wolfensohn J. D., *Some Reflections on Human Rights and Development* [w:] *Human Rights and Development: Towards Mutual Enforcement*, Ph. Alston, M. Robinson, Oxford 2005

Wołejko P., *Polityka Globalna: Reforma Banku Światowego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego z Azją w tle*, 16.11.2009 r., <http://www.polska-azja.pl/2009/11/16/polityka-globalna-reforma-banku-swiatowego-i-miedzynarodowego-funduszu-walutowego-z-azja-w-tle/>

Wróblewski A., *Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Bank Światowy wobec kryzysów walutowych*, Toruń 2009

Wyrozumka A., *Umowy międzynarodowe. Teoria i praktyka*, Warszawa 2006.

Yi- Chong X., Weller P., *Inside the World Bank: Exploding the Myth of the Monolithic Bank*, New York 2009

Zabielski K., *Finanse międzynarodowe*, Warszawa 2005

Zabielski K., *Wielobiegunowy świat finansów międzynarodowych*, Warszawa 1991

Zajda J., *Międzynarodowe organizacje finansowe*, Warszawa 1971

Zieliński M., *Międzynarodowa odpowiedzialność*, [w:] *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzeńska, D. Wacinkiewicz, Warszawa 2011

Zieliński M., *Międzynarodowe decyzje administracyjne*, Katowice 2011

Zieliński M., *Międzynarodowe uznanie*, [w:] *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, red. E. Cała- Wacinkiewicz, R. Podgórzeńska, D. Wacinkiewicz, Warszawa 2011

Zieliński M., *O pojęciu międzynarodowego prawa administracyjnego*, „Państwo i Prawo” 2008, z. 9

Zieliński M., *Odpowiedzialność organizacji międzynarodowych przed sądami krajowymi*, (w:) *Odpowiedzialność międzynarodowa jako element międzynarodowego porządku*, red. A. Kozłowski, B. Mielnik, Wrocław 2009

Zieliński M., *Podstawy prawne udziału Unii Europejskiej w pracach innych organizacji międzynarodowych*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego Europejskiego Porównawczego” 2013, R.11

Zieliński M., *Pojęcie i zasady globalnego prawa administracyjnego*, [w:] *Prawo międzynarodowe i wspólnotowe wobec wyzwań współczesnego świata*, red. E. Dynia, Rzeszów 2009

Zieliński M., *Unia Europejska jako obserwator przy Zgromadzeniu Ogólnym Organizacji Narodów Zjednoczonych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2013, z. 2

Ziemblicki B., *Współpraca Polski z międzynarodowymi organizacjami gospodarczymi w okresie transformacji ustrojowej*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 362

Zimmerman S., Fariello, F. A. Jr., *Coordinating the Fight against Fraud and Corruption: Agreement on Cross-Debarment among Multilateral Development Banks, Assessment*, [w:] *International Financial Institutions and Global Legal Governance*, H. Cisse, D. Bradlow, B. Kingsbury, “The World Bank Legal Review”, Washington 2012, vol. 3

Żabińska J. (red.), *Kryzysy finansowe, ich przyczyny, skutki i sposoby przezwyciężenia*, Katowice 2000

Żmigrodzki M., *Encyklopedia politologii*, [w:] *Stosunki międzynarodowe*, T. Łoś-Nowak, A. Florczak, Warszawa 2010

Wykaz źródeł prawa

Ustawa z dnia 31 grudnia 1945r. o ratyfikacji układów o Międzynarodowym Funduszu Walutowym i Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego, podpisanych w Bretton Woods w dniu 22 lipca 1944 r., Dz. U. z dnia 29 stycznia 1946 r., nr 2, poz. 7 ze zm.

Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z 26 czerwca 1945 r., Dz. U. 1947 nr 23 poz. 90.

Umowa o utworzeniu Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego, zawarta w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r., Dz. U. z dnia 24 sierpnia 1948 r., nr 40, poz. 292 ze zm.

Oświadczenie Rządowe z dnia 15 grudnia 1947r. w sprawie ratyfikacji przez Polskę Umowy o Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego., podpisanej w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r., Dz. U. z dnia 24 sierpnia 1948 r., nr 40, poz. 293 ze zm.

Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 217 A (III) - Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 r.

Oświadczenie Rządowe z dnia 15 kwietnia 1950r. w sprawie wypowiedzenia przez Polskę Umów o Międzynarodowym Funduszu Walutowym i Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego, zawartych w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r., Dz. U. z dnia 31 maja 1950 r., nr 23, poz. 207 ze zm.

Konwencja o przywilejach i immunitetach organizacji wyspecjalizowanych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 21 listopada 1947 r., Dz. U. z dnia 12 marca 1970 r.

Konwencja Wiedeńska w sprawie sukcesji państw w odniesieniu do mienia państwowego, archiwów i długów państwowych z 7 kwietnia 1978 r.

Konwencja o ustanowieniu Wielostronnej Agencji Gwarancji Inwestycyjnych, sporządzona w Seulu dnia 11 października 1985 r., Dz. U. z dnia 12 marca 2003 r., nr 43, poz.372 ze zm.

Uchwała Rady Ministrów w sprawie przyjęcia członkostwa w Międzynarodowym Funduszu Walutowym nr 88/86 z dnia 6 czerwca 1986 r.

Oświadczenie Rządowe z dnia 20 października 1988r. w sprawie wejścia w życie dokumentu "Postanowienia umowy o Międzynarodowej Korporacji Finansowej", sporządzonego

w Waszyngtonie dnia 20 lipca 1956 r., Dz. U. z dnia 21 listopada 1988 r., nr 37, poz. 290 ze zm.

Konwencja Wiedeńska o Prawie Traktatów sporządzona w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r., Dz. U. Z dnia 2 listopada 1990 r., nr 74, poz. 439 ze zm.

Uchwała Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Poprawki do Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym nr 150/91 z dnia 13 listopada 1991 r.

Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych - Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych z 8 września 2000 r.

Uchwała Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Poprawki do Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym nr 6/2000 z dnia 12 stycznia 2000 r.

Umowa o Międzynarodowym Funduszu Walutowym, podpisana w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r., M. P. z dnia 13 maja 2010 r., nr 36, poz. 501 ze zm.

Projekt ustawy o ratyfikacji Poprawki do Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym dotyczącej reformy Rady Wykonawczej, przyjętej przez Radę Gubernatorów Międzynarodowego Funduszu Walutowego Rezolucją Nr 66-2 w dniu 15 grudnia 2010 r., Dz. U. z dnia 17 maja 2011 r., nr 178, poz. 1055.

Ustawa z dnia 29 czerwca 2011r. o ratyfikacji Poprawki do Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym dotyczącym reformy Rady Wykonawczej, przyjętej przez Radę Gubernatorów Międzynarodowego Funduszu Walutowego Rezolucją Nr 66-2 w dniu 15 grudnia 2010 r., Dz. U. z dnia 29 sierpnia 2011 r., nr 178 poz. 1055.

Inne dokumenty

Bretton Wood Project, *What are the main concerns and criticism about the World Bank and IMF?*, 23.08.2005, <http://www.brettonwoodsproject.org/item.shtml?x=320869>

Bretton Woods Project, *Heading for the right choice? A professional approach to selecting the IMF boss*, 6.04.2011, www.brettonwoodsproject.org/imfboss

Bryant R.C., *Key Features for Governance Reform of the IMF*, The Brookings Institution, Presentation at a seminar for the Executive Board of the International Monetary Fund, 2007

Campbell K., *Managing Conflicts of Interest and Other Ethics Issues at the IMF*, IEO Background Paper, Independent Evaluation Office of the International Monetary Fund, Washington D.C. 2008

Centre for International Environmental Law, *The China Western Poverty Reduction Project (China - Tibet)*, http://www.ciel.org/Intl_Financial_Inst/chinatibetproject.html

Chelsky J., *Summarizing the Views of the IMF Executive Board*, IEO Background Paper, Independent Evaluation Office of the International Monetary Fund, Washington D.C. 2008

Development Committee, *Enhancing Voice And Participation Of Developing And Transition Countries In The World Bank Group: Update And Proposals For Discussion*, DC2009-0011, 29.09.2009

Development Committee, Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries, *Shareholding Review Report To Governors*, DC20 15-0007, 28.09. 2015

Development Committee, *Review Of Internal Governance Conclusions and Proposals*, DC2009-0004, 17.04.2009

Development Committee, *World Bank Group Reform: An Update*, DC2010-0014, 30.09.2010

Development Committee, *World Bank Group Voice Reform: Enhancing Voice and Participation of Developing and Transition Countries in 2010 and Beyond*, DC2010-0006, 19.04.2010

G-20 Working Group, *The World Bank and other Multilateral Development Banks. Final Report*, March 2009, <http://www.grahambishop.com/DocumentStore/a08653e9-b2b4-45ad-8e44-b8ea0827ffc1.pdf>

Griffith-Jones S, *Increasing participation of developing countries in global financial governance*, *Institute of Development Studies*, Paper prepared for the South African Ministry of Finance, 2000

Griffith-Jones S., *Perspectives on the Governance of Global Financial Regulation*, Paper for the Commonwealth Secretariat and the Commonwealth Finance Ministers Meeting, Limassol, Cyprus, 30 September - 2 October 2009

Griffith-Jones S., *Principles for Reforming the Global Financial Architecture*, Initiative for Policy Dialogue, 2009

Griffith-Jones S., *What Progress on International Financial Reform? Why So Limited?*, Note prepared for Inge Kaul, UNDP, and for the G-77, 2002

Helleiner G., Oyejide A., *Global Economic Governance, Global Negotiations, and the Developing Countries*, prepared as a background paper for the UNDP Human Development Report, 1999

High-level Panel on IMF Board Accountability, *Key Findings and Recommendations Published by New Rules for Global Finance*, 2007, <http://www.new-rules.org/imfbdaccountability.htm>

IBRD 2014 Annual Report

IBRD 2013 Annual Report

IBRD Articles of Agreement, Washington D.C 1991

IBRD Articles of Agreement, Washington D.C. 1965

IBRD Articles of Agreement, Washington D.C. 1989

IBRD *News Release 93/S37*

IBRD *News Release No.93/S42*

IBRD Rules of Procedure for Meetings of the Executive Directors, <http://documents.worldbank.org/curated/en/768301468338365087/pdf/933400BR0Box3800Procedure00PUBLIC0.pdf>

IBRD, *Second Annual Report*, 1946- 1947

IBRD, *Annual Report of the IBRD for 1992/93*.

IBRD, *Bank/ IFC Financial Policy*, “Bank FPC” 15.06.1964, no 64-6

International Crisis Group, *State Succession To The Immovable Assets Of Former Yugoslavia*, Public International Law & Policy Group, ICG Bosnia Report No. 20, 20 February 1997

International Monetary Found, The Centre for International Environmental Law, *The China Western Poverty Reduction Project (China - Tibet)*, http://www.ciel.org/Intl_Financial_Inst/chinatibetproject.html

International Monetary Found, *The IMF and the World Bank*, 02.04.2014, <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwb.htm>

International Monetary Found,, *Czech Republic: 2001 Article IV Consultation-Staff Report*, IMF Country Report No. 01/110, 2001

International Monetary Fund, *Summary Proceedings—Annual Meeting 1976, Supplement: Proposed Second Amendment*, Washington D. C. 1976

Joint Remuneration Committee of the Executive Directors of the IMF and World Bank, *Report to the Boards of Governors of the IMF and the World Bank*, Washington D.C. 2004

Jones S., *Governance of the World Bank*, Report prepared for DFID, 2002

Kapur D., *Processes of Change in International Organisations. Prepared for UN Wider research project „The New Role and Functions for the UN and the Bretton Woods Institutions”*, 1999

Kimmiss J., Griffith-Jones S., *The Role of the SDR in the International Financial System*, DRAFT Report prepared for the Commonwealth Secretariat, 2001

Mahar D. J., Ducrot C. E., *Land-use zoning on tropical frontiers : emerging lessons from the Brazilian Amazon*, World Bank Report No. 19674 , 01.01.1998

Mountford A., *The Historical Development of IMF Governance*, IEO Background paper, Independent Evaluation Office of the International Monetary Fund (IEO), Washington D.C. 2008

Mrak M., *Apportionment and Succession of External Debts: The Case of the SFR Yugoslavia*, Research Report No. 259, Vienna Institute for International Economic Studies 1999

Ocampo, J.A., Griffith-Jones S., *New Financial Architecture as a Global Public Good*, Paper prepared for EGDI, 2002

Olivier R.W., *Summary of Oral History Transcript Aldewereld Simon Interview conducted*, California Institute of Technology, World Bank Document No. 788880, Pasadena 06.11.1985

Olivier R.W., *Transcript of oral history interview with Sir William Iliff*, California Institute of Technology, World Bank Document No. 79047, Pasadena 16.08.1961

Parallel Resolutions of the Board of the World Bank and the IMF, IBRD Governors Resolution 294, 02.10.1974

Raport Rady Wykonawczej Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju – *Regulamin Administracyjny i Finansowy z 1984 r. (ze zmianami z 2003 i 2006 r.)*

Rezolucja Nr. 60-2 *Regulamin posiedzeń Dyrektorów Wykonawczych Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju z 8 listopada 1960 r. z póź. zm.*

Settling the dust on the World Bank Presidential selection... for now, 22.06.2012, <http://www.aidinfo.org/settling-the-dust-on-the-world-bank-presidential-selection-for-now.html>

The Wapenhans Report , *Effective Implementation: Key to Development Impact: Report of the World Bank's Portfolio Task Force*, “World Bank Working Paper”, October 1992.

Truman E. M., *Reforming the IMF for the 21st Century*, Institute for International Economics, Special Report No 19, 2006.

Umowa A/349 pomiędzy ONZ, Bankiem Światowym i MFW z 2 września 1947 r.

UNDP Policy Note, *The HIPC Initiative A Practice Note*, October 2003.
<http://www.worldbank.org/en/topic/debt/brief/hipc>

United Nations, *Provisional Rules of Procedure for The General Assembly*, New York 1947

United Nations, *Rules of Procedure for The General Assembly*, New York 2008

Vestergaard J., *The World Bank and the emerging world order. Adjusting to multipolarity at the second decimal point*, Danish Institute For International Studies Report, Copenhagen 2011

Vestergaard J., Wade R. H., *Out of the woods: Gridlock in the IMF, and the World Bank puts multilateralism at risk*, Danish Institute For International Studies Report, Copenhagen 2014

Wade R. H., Vestergaard J., *The Future Of The World Bank: Why More "Voice Reform" Is Needed*, 23 September 2012 for conference on future of World Bank and IMF, Williams College

What are the main concerns and criticism about the World Bank and MFW?, 23.08.2005,
<http://www.brettonwoodsproject.org/item.shtml?x=320869>

World Bank, *Barber Conable. 7th President of the World Bank Group, 1986 – 1991*,
<http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/barber-conable>

World Bank Annual Report, *International Bank for Reconstruction and Development annual report 1951-1952*, Report Number 10914

World Bank Development Committee, *Enhancing Voice and Participation of Developing and Transitional Countries in the World Bank Group: Update and Proposal for Discussion*, DC2009-0011, 29.09.2009

World Bank Policy on Access to Information Experience in the First 18 Months of Implementation.

World Bank Policy on Access to Information. Progress report: January 2011 - March 2011

World Bank Policy on Access to Information. Progress report: November 2009 - September 2010

World Bank Policy on Access to Information. Progress report: October 2010 - December 2010

World Bank, *The World Bank Group Goals. End extreme poverty and promote shared prosperity*, Washington D.C. 2013

World Bank, *A Guide to the World Bank*, Washington D.C. 2003

World Bank, *A Parliamentarian's Guide to the World Bank*, Washington D.C. 2005

World Bank, *Appointment of the World Bank president, "Open letter to all governors of the World Bank"*, 15.02.2012

World Bank, *Assessment of the Strategic Compact*, Washington D.C. 2001, <http://documents.worldbank.org/curated/en/225561468780000463/Assessment-of-the-Strategic-Compact>

World Bank, *Atlas of global Development. A visual guide to the world's greatest challenges*, fourth edition, Washington D.C. 2013

World Bank, *Comprehensive Development Framework*, <http://www.worldbank.org/projects>

World Bank, Independence Evaluation Group World Bank, *The Matrix System at the World Bank. An IEG Evaluation*, 28.12.2010

World Bank, *James David Wolfensohn. 9th President of the World Bank Group, 1995 – 2005*, <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/james-david-wolfensohn>

World Bank, *Lewis Thompson Preston. 8th President of the World Bank Group, 1991 – 1995*, <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/lewis-thompson-preston>

World Bank, *Memoranda and Issuances Relating to the Reorganization of 1972*, November 1971 - August 1973. <http://www.worldbank.org/>

World Bank, *Paul Dundes Wolfowitz*,
<http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/past-presidents/paul-dundes-wolfowitz>

World Bank, *Poland- Administrative barriers to investment*, “Worldbank Working Paper”, no. 34705, Washington D.C. 2004.

World Bank, *Poland Country Partnership Strategy for Period 2009- 2013*, Report No. 48666, June 2009

World Bank, *Report on Matrix System at the World Bank*
http://ieg.worldbank.org/Data/reports/Approach_Paper_to_CODE-_The_Matrix_System_at_the_World_Bank-Final.pdf

World Bank, *Results and Performance of the World Bank Group 2012*, Volume 1, Washington D.C. 2012

World Bank, *Ten things you ever knew about the World Bank*, Washington D.C. 2006

World Bank, *Terms of Appointment of Dr. Jim Yong Kim as a President of the International Bank of Reconstruction and Development*, International Development Association International Bank of Reconstruction and Development, Washington D.C. 19.06.2012

World Bank, *Terms of Reference of the Committee on Governance and Executive Directors' Administrative Matters (COGAM)* , Resolution No. 2009-0002 ANNEX D, 15.06.2009

World Bank, *Terms of Reference of the Audit Committee*, Resolution No. 2009-0002 ANNEX A, 15.06.2009

World Bank, *Terms of Reference of the Budget Committee*, Resolution No. 2009-0002 ANNEX B, 15.06.2009

World Bank, *Terms of Reference of the Committee on Development Effectiveness (CODE)*, Resolution No. 2009-0002 ANNEX C, 15.06.2009

World Bank, *Terms of Reference of the Human Resources Committee*, Resolution No. 2009-0002 ANNEX E, 15.06.2009

World Bank, *The Bank Working Group to Review the Process for Selection of the President & The Fund Working Group to Review the Process for Selection of the Managing Director*, Draft Joint Report, 25.04.2001

World Bank, *The Code of Conduct for Board Officials*, No 41196, 01.11.2007

World Bank, *The Matrix System at Work. The Evaluation of the World's Bank Organizational Effectiveness*, Washington D.C. 2012

World Bank, *The WBG's Partnership with the Global Environment Facility*, Washington D.C. 2015

World Bank, *The World Bank Annual Report 2015*, Washington D.C. 2015

World Bank, *Toward Greater Transparency Through Access To Information. The World Bank's Disclosure Policy, Operations Policy and Country Services*, 16.10.2009, <http://siteresources.worldbank.org/INFODISCLOSURE/Resources/disclosureoct16.pdf>

World Bank, *World Bank Group Spring Meetings Update, Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010

World Bank, *World Bank Group Spring Meetings Update: Voice Reform and Capital Increase Presentation to ECOSOC*, 2010

World Bank, *World Development Report. Digital Dividends*, No102725, Washington D.C. 2016

Young K., Griffith-Jones S., *Reforming governance of international financial regulation: have the G-20 done enough?*, Initiative for Policy Dialogue and Hewlett Policy Brief, 2009

Adresy internetowe:

“British Yearbook of International Law”: www.bybil.oxfordjournals.org

“Cambridge Journals Online”: www.journals.cambridge.org

“Chicago Journal of International Law”: www.cjil.uchicago.edu

„Edukacja Prawnicza”: www.edukacjaprawnicza.pl

“European Business Organization Law Review”: www.journals.cambridge.org

“Harvard Law Review”: www.harvardlawreview.org

„Kwartalnik Prawa Prywatnego”: www.pau.krakow.pl/kpp

„Kwartalnik Prawa Publicznego”: www.wpia.uksw.edu.pl

„Państwo i Prawo”: www.lex.pl/periodyk/-/biuletyn/panstwo-i-prawo

„Portal Internetowy Dziennika Gazety Prawnej”: www.gazetaprawna.pl

„Przegląd Prawa Międzynarodowego”: www.przegladpm.blogspot.com

Baza aktów prawnych Unii Europejskiej: <http://eur-lex.europa.eu>

Europejska Komisja Gospodarcza ONZ: www.unecce.org

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów: <https://www.premier.gov.pl>

Komisja Europejska: <http://ec.europa.eu>

Komisja Europejska: www.ec.europa.eu

Legal Information Institute www.law.cornell.edu

Legal Research Database www.heinonline.org

Legislative Observatory: www.europarl.europa.eu

LexPolonica System Prawniczy LexisiNexis: www.lexpolonica.lexisnexis.pl

Międzynarodowa Korporacja Finansowa: www.ifc.org

Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych:
www.icsid.worldbank.org

Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju: www.worldbank.org/ida

Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju: www.worldbank.org

Organizacja Narodów Zjednoczonych: www.un.org

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju: www.oecd.org

Parlament Europejski: www.europarl.europa.eu

Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych: www.paiz.gov.pl

Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju: www.undp.org

Rada Unii Europejskiej: www.consilium.europa.eu

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej: www.sejm.gov.pl/

Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki RP: www.mg.gov.pl

Strona internetowa Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP: www.msz.gov.pl

Światowa Organizacja Handlu: www.wto.org

Światowe Forum Ekonomiczne: www.weforum.org

System Informacji Prawnej Legalis: www.legalis.pl

System Informacji Prawnej LEX: www.lex.pl

Unia Europejska: www.europa.eu

Wielostronna Agencja Gwarancji Inwestycyjnych: www.miga.org

Spis tabel

Tabela 1. Państwa biorące udział w Konferencji Bretton Woods w 1944 r. oraz wartość subskrybowanych akcji

Tabela 2. Liczba państw członkowskich Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w wybranych latach

Tabela 3. Prezysi Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju i okresy ich kadencji w latach 1946- 2014

Tabela 4. System podejmowania decyzji w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju

Tabela 5. Formy finansowania oferowane przez Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju

Tabela 6. Podział głosów państw o największych udziałach w poszczególnych instytucjach Grupy Banku Światowego

Tabela 7. Proces podwyższania kapitału w ramach pakietu reform Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w 2010 r. [mld USD]

Tabela 8. Środki otrzymane z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz liczba realizowanych projektów w Polsce w latach 1990-2004 [mln USD]

Tabela 9. Środki otrzymane z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz liczba realizowanych projektów w Polsce w latach 2005-2016 [mln USD]

Spis wykresów

Wykres 1. Uproszczony schemat struktury Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju

Wykres 2. Państwa o największym udziale głosów w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju [w %]

Wykres 3. Państwa o największym udziale w kapitale zakładowym Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju [w %]

Wykres 4. Stosunek wybranych państw według udziału głosów w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju oraz najważniejszych wskaźników wartości globalnych w 2008 r. [w %]

Wykres 5. Stosunek wybranych państw według udziału głosów w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju oraz najważniejszych wskaźników wartości globalnych w 2013 r. [w %]

Wykres 6. Nowe zobowiązania finansowe Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju z tytułu pożyczek w latach 1990- 2018 [mld USD]

Wykres 7. Sektory oraz rodzaje przedsięwzięć projektów realizowanych we wsparciu i przy udziale środków Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w Polsce w latach 1990- 2016 [%]